

การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิง
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม

INTEGRATION OF BUDDHIST DOCTRINE TO MANAGEMENT THE
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY SHELTERS
FOR THE PEOPLE RUNNING INTO FLOODING-DISASTER

นางสาวปมณต์ณัฐ จงวัฒนากุลกิจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิง
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม

นางสาวปมณต์ณัฐ จงวัฒนานุกุลกิจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**INTEGRATION OF BUDDHIST DOCTRINE TO MANAGEMENT THE
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY SHELTERS
FOR THE PEOPLE RUNNING INTO FLOODING-DISASTER**

Ms. Pamonnat Jongwatananukulkit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Life and Death Studies)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์
พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัย
น้ำท่วม

ผู้วิจัย : นางสาวปมณรัตน์ จงวัฒนากุลกิจ

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ชีวิตและความตาย)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระเอกภฏ อภินันโท, ผศ.ดร. น.ธ.เอก, พธ.บ. (ครุศาสตร์), พธ.บ.
(มนุษยศาสตร์), M.A., Ph.D. (Psy)

: ผศ.ดร. ประยูร สุขะใจ น.ธ.เอก, ป.ธ.๓, พธ.บ., B.J.,
Dip.In SR., กศ.ม., M.A.(Po),
M.A.(Eco), M.A.(Psy), Ph.D.(Psy)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

มหาอุทกภัยเมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๕๔ ส่งผลกระทบและทำให้เกิดความเสียหายอย่าง
ฉับพลันต่อทรัพย์สิน ชีวิต จิตใจและสังคมเป็นอย่างมาก ศูนย์พักพิงและการจัดกิจกรรมของเหล่า
อาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ประสบภัยเกิดขึ้นมากมายในหลายพื้นที่ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่ง
ที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นศูนย์พักพิงและดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือและฟื้นฟู
ผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการของศูนย์พักพิงในภาวะภัยพิบัติตามหลักไตรสิกขานั้น เริ่มต้นที่
ด้านศีล คือ การเยียวยาผู้ประสบภัยทางกายภาพ ได้แก่ การจัดหาที่พักอาศัย อาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้
สุขาและการสัญจร เป็นต้น เมื่อความต้องการทางกายภาพอันเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการ
ดำรงชีวิตของผู้ประสบภัยได้รับการตอบสนองแล้ว จึงจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมและกิจกรรม
ทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วม พัฒนาระบบระเบียบทางสังคมที่เกื้อกูลต่อการเยียวยาและพัฒนา
คุณภาพชีวิตของผู้ประสบภัยในยามวิกฤติ จากนั้นจึงเน้นการจัดกิจกรรมด้านสมาธิ คือ การ
เยียวยาและพัฒนาจิตใจ โดยอาศัยพิธีกรรมทางพุทธศาสนาร่วมกับการศึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา
และในท้ายที่สุดจึงเน้นการพัฒนาทางด้านปัญญา การวางท่าทีต่อความสูญเสีย และถ่ายทอด

องค์ความรู้ในการพัฒนาปรับปรุงตนหลังภาวะภัยพิบัติ รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่ผู้ประสบภัย

ผลการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาพบว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมช่วยให้ผู้ประสบภัยที่เข้าพักพิงที่ศูนย์ช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกิดความพึงพอใจ ความประทับใจ และความสุขอย่างยั่งยืน

Dissertation : *INTEGRATION OF BUDDHIST DOCTRINE TO MANAGEMENT THE
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
SHELTERS FOR THE PEOPLE RUNNING INTO FLOODING-
DISASTER*

Researcher : Ms. Pamonnat Jongwatananukulkit

Degree : Master of Arts (Life and Death Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Phra Ekapatra Abhichando, Asst. Prof., Dr.

Dhamma 3rd level, B.A.(Edu), B.A.(Eng), M.A.(Psy), Ph.D.(Psy)

: Asst. Prof. Dr. Prayoon Suyajai

Dhamma 3rd level, Pali Level 3, B.A., B.J., Dip.In SR., M.A.(Po),
M.A.(Eco), M.A.(Psy), Ph.D.(Psy)

Date of Graduation : 29 March, 2013

Abstract

The research aimed to study the management of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Shelters and the integration application of the threefold training consisting of morality, concentration, and wisdom in the management of Mahachulalongkornrajavidyalaya Shelters. It was a qualitative research using descriptive statistics, documentary evidence, observations, in-depth interviews, and group discussion for data analysis.

The findings showed that the Buddhist principles used for the management of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Shelters concerned the threefold training: morality (Sila), concentration (Samādhi), and wisdom (Paññā).

From in-depth interview analysis, it found that the management of Shelters in disaster situation according to the threefold training started from morality; a physical therapy such as providing rooms, living facilities, drinking water, toilet, and public transportation for the victims. When the physical needs or basic living factors were responded, the activity for behavioral enhancement and social activity could be held. This not only helped promote participation in social organization but also supported therapy and quality of life development for victims during

crisis. Then, meditation activity was to be held to start physical therapy and enhancing mental health. This concerned Buddhist ceremony and Buddhist psychology counseling. Finally, cognitive development was emphasized to show attitudes towards wastes and to impart body of knowledge about self-development after disaster and the promotion of professional development for the victims.

The study results showed understandings and application of mentioned Buddhist principles in the management of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Shelters in an appropriate manner. This not only helped promote impression and satisfaction among victims but also efficiently enhanced mental health and happiness.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบพระคุณดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระสุธีธรรมานวัตร คณบดี บัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน

พระเอกภักตร์ อภินนุโท, ผศ., ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย และประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาให้คำปรึกษา แนะนำและให้กำลังใจผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุยะใจ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน พร้อมทั้งดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้สัมภาษณ์และให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณณิชาธิศา วุฒิวิวัฒน์ชัย และเพื่อนนิสิต ที่ให้ความเกื้อกูล ช่วยเหลือทั้งทางด้านกำลังใจและกำลังใจเสมอมา

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับบุคคลทั่วไปและผู้ที่มีความเครียด ให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และด้วยคุณความดีและประโยชน์ที่เกิดจากการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขออุทิศถวายเป็นเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัย และขออุทิศให้แก่บุพการีผู้ล่วงลับ ครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณทั้งหลาย ให้ได้รับอนุโมทนาและเข้าถึงสุคติภพยิ่งๆ ขึ้นไปเทอญ

ปมณรัตน์ จงพัฒนานุกุลกิจ

๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๙
๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร	๙
๒.๑.๒ ทฤษฎีการในการบริหารจัดการ	๑๒
๒.๑.๓ แนวคิดทางการบริหารจัดการ	๑๒
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ	๑๗
๒.๒.๑ ความหมายของการบูรณาการ	๑๗
๒.๒.๒ การบริหารงานแบบบูรณาการ	๑๘
๒.๒.๓ ลักษณะการบริหารงานสมัยใหม่	๑๙
๒.๓ การบริหารจัดการศูนย์พักพิง	๒๓
๒.๓.๑ คำนินยาม	๒๓
๒.๓.๒ องค์ประกอบของศูนย์พักพิงชั่วคราว	๒๓
๒.๓.๓ การจัดระเบียบและการอำนวยความสะดวกในศูนย์พักพิงชั่วคราว	๒๗

๒.๓.๔ กิจกรรมของผู้อพยพในศูนย์พักพิงชั่วคราว	๒๙
๒.๓.๕ การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราวและการอพยพกลับ	๓๐
๒.๓.๖ ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว	๓๐
๒.๔ MCU Model	๓๓
๒.๔.๑ แนวทางการดำเนินงาน	๓๓
๒.๔.๒ การบริหารจัดการศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม	๓๕
๒.๕ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง	๕๐
๒.๕.๑ สาราณียธรรม	๕๐
๒.๕.๒ หลักไตรสิกขา	๕๑
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๑

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ ขอบเขตการวิจัย	๘๖
๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๗
๓.๓ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๘๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๑

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	๙๒
๔.๒ ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก	๙๓
๑) ประเด็นที่ ๑ การบริหารจัดการศูนย์พักพิง	๙๓
๒) ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรม	๑๐๒
๓) ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	๑๐๗
๔.๓ ผลของการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย	๑๑๐
๑) ประเด็นที่ ๑ การบริหารจัดการศูนย์พักพิง	๑๑๑
๒) ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรม	๑๑๕
๓) ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	๑๒๐

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๕
๕.๒ อภิปรายผล	๑๒๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๓๔

บรรณานุกรม	๑๓๖
ภาคผนวก	๑๔๖
ก. ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๔๗
ข. หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง	๑๔๙
ค. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๖๖
ง. ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้อง	๑๖๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ การจัดสรรพื้นที่ใช้สอยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	๒๔
๒.๒ Check List กิจกรรมและภารกิจที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว	๓๑
๒.๓ การดำเนินงาน MCU Model	๓๔
๒.๔ ทะเบียนกลาง	๓๘
๒.๕ การบริหารจัดการพื้นที่ช่วยเหลือผู้พักพิง (Zoning)	๔๐
๒.๖ โครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พักพิง	๔๑
๒.๗ บทบาทหน้าที่และการทำงานของคณะดำเนินการ	๔๒
๒.๘ รายชื่อเจ้าหน้าที่บริหารชุดแรก	๔๕
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	๙๒
๔.๒ ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อย	๑๑๐
๔.๓ กรอบแนวความคิด	๑๒๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. การใช้คำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจาก พระไตรปิฎกภาษาบาลีและพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) =	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย) =	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิ่นธาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉกก. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)

๒. การระบุหมายเลขและคำย่อ

การระบุหมายเลขและคำย่อพระไตรปิฎก ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์เป็นระบบเดียวกันหมด การอ้างอิงผู้วิจัยได้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ส. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.ส. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สीलขุททกคูปาลิ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐ และทีฆนิกาย สीलขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ทำให้ผู้คนเป็นจำนวนมากได้รับความเดือดร้อน และประสบการสูญเสียอย่างกว้างขวาง หลายครอบครัวได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง จำเป็นต้องอพยพโยกย้ายชั่วคราวไปพักอาศัยตามศูนย์พักพิงที่เกิดขึ้นตามหน่วยงานต่างๆ ซึ่งโดยมากมิได้มีการวางแผน หรือเตรียมการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ศูนย์พักพิงเหล่านี้ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นและดำเนินงานในรูปแบบของอาสาสมัคร ซึ่งแต่ละศูนย์ก็มีข้อจำกัด และขีดความสามารถที่แตกต่างกัน

น.พ.อำพล จินดาวัฒนะ ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ระบุว่า มหาอุทกภัยในปีที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังขาดความรู้และทักษะในการรับมือกับภัยพิบัติ ทั้งการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการฟื้นฟูเยียวยา^๑

ศ.สุริชัย หวันแก้ว ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยืนยันว่าการจัดการศูนย์พักพิงไม่ค่อยเป็นกระบวนการ ทั้งที่เหตุการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นในจังหวัดลพบุรี นครสวรรค์ก่อน พอน้ำไหลถึงกรุงเทพฯ ก็ยังไม่มีความพร้อมของการเตรียมการด้านสังคม^๒

^๑ อำพล จินดาวัฒนะ. (๑๘ มกราคม ๒๕๕๕). “สมัชชาสุขภาพฯ ถอดบทเรียนผู้ภัยพิบัติ ๙ ข้อ”, ข่าวสด. [ออนไลน์], ปีที่ ๒๑ (ฉบับที่ ๗๗๒๐) : หน้า ๒๘. แหล่งที่มา : [http://www.khaosod.co.th /view_news.php?newsid=TUROb1 pXRXdNakU0 TURFMU5 RPT0 = §ionid=TURNek1 BPT0 = &day=TWpBeE1pMHdNUzB4T0E9PQ](http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROb1 pXRXdNakU0 TURFMU5 RPT0 = §ionid=TURNek1 BPT0 = &day=TWpBeE1pMHdNUzB4T0E9PQ), [๑๘ มกราคม ๕๕].

^๒ สุริชัย หวันแก้ว. **แนวยึดหลักการมีส่วนร่วม บริหารจัดการศูนย์พักพิง หวันทำลายศักดิ์ศรีผู้ประสบภัย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thaireform.in.th/2011-12-30-06=57-30/item/6609-2011-10-28-14-53-19.html> [๓๑ มีนาคม ๕๕].

จากวิกฤตอุทกภัยร้ายแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคกลางของประเทศหลายจังหวัดโดยเฉพาะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งมีน้ำท่วมสูง จนผู้ประสบภัยต้องอพยพออกจากบ้านเรือน และอยู่ในสภาพไร้ที่พักอาศัยและทรัพย์สินเงินทอง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้มูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมกับโรงเรียนจิตรลดา และมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วังน้อย เปิดเป็นศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยในครั้งนี้

ในวันอังคารที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงมีพระเมตตาตรวจเยี่ยมผู้ประสบภัยน้ำท่วม ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้ทรงนำความปราบปลื้มที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ประสบทุกข์ และก่อให้เกิดกำลังใจในการเผชิญกับอุทกภัยอย่างมั่นคง และมีกำลังใจที่จะก้าวผ่านวิกฤตชีวิตได้อย่างงดงามตามสภาพที่เป็นจริง

ประชาชนผู้ประสบอุทกภัย ณ ศูนย์พักพิง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วังน้อย มีจำนวน ๖๗๐ คน ได้ร่วมกันฝ่าวิกฤติน้ำท่วมไปด้วยกันตลอดระยะเวลา ๒ เดือน ได้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักสาราณียธรรม เพื่อการอยู่กันอย่างผาสุก ในภายใต้เหตุการณ์วิกฤติน้ำท่วมให้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น และยังให้เกิดความรักใคร่มีไมตรีจิต ช่วยเหลือแบ่งปัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน และยังมีการผูกสัมพันธ์เชื่อมโยงในยามหลังน้ำลดอีกด้วย นับว่าอุทกภัยครั้งนี้ได้นำความสูญเสียทรัพย์สินให้เกิดขึ้นมาก แต่ก็เกิดเหตุให้เกิดเรียนรู้สัจธรรมที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล ซึ่งเป็นกำลังใจในการยืนหยัดอย่างมั่นคงและก้าวเดินต่อไปข้างหน้าอย่างสง่างามสมศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์

ในระยะแรกซึ่งอยู่ในภาวะวิกฤตผู้พักพิงในศูนย์ได้รับการดูแลแบบองค์รวมจนสามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤตของชีวิตได้ ด้วยการบริหารจัดการและใช้กลยุทธ์อย่างเยี่ยมยอด โดยเฉพาะการนำหลักธรรมเชิงพุทธไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อดูแลฟื้นฟูเยียวยาจนกระทั่งผู้พักพิงมีความมั่นคงแข็งแรงทั้งสภาพร่างกายและจิตใจสามารถกลับสู่ภูมิลำเนาเดิมได้

จากผลงานวิจัยชิ้นหนึ่งได้เล็งเห็นความสำคัญของพุทธศาสนาต่อการรักษาผู้ฟื้นฟูผู้ประสบภัยได้กล่าวว่า “เพราะพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมคำสอนที่ช่วยยกระดับจิตใจ และมุมมองความคิดต่าง ๆ ของมนุษย์ให้สูงขึ้น และเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์มองเห็นถึงสัจธรรมความเป็น

จริงของโลกทำให้ไม่ยึดติดอยู่กับสิ่งต่างๆ เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ และพบความสุขที่แท้จริงได้”^๓

ในศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัยแห่งนี้จึงได้มีการร่วมแรงร่วมใจบริหารจัดการเกิดขึ้นระหว่างคณะสงฆ์ อาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ นิสิตปริญญาโทสาขาชีวิตและความตาย นิสิตปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัยจากวิทยาลัยต่างๆ แก่นำผู้ได้รับความเดือดร้อน อาสาสมัครทั้งภิกษุและฆราวาส ตลอดจนเครือข่ายสังคมอื่น ๆ หลายหน่วยงานได้เข้ามาร่วมกันทำงาน ช่วยเหลือดูแลจัดกิจกรรมจนเกิดเป็นรูปแบบของการดำเนินงานขึ้น มีการนำหลักธรรมไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาจัดรูปแบบของกิจกรรมและกิจวัตรต่างๆ ที่กำหนดขึ้นภายใต้องค์ความรู้ทางพุทธจิตวิทยา

มีการนำผลการศึกษาวิจัย พระปณต คุณวฑฺฒโต ที่ได้รับรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประจำปี ๒๕๕๔ เรื่อง กรรมและชีวิตหลังความตายต่อความเศร้าโศกของผู้ที่เคยสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก^๔ มาใช้ในการฟื้นฟูดูแลผู้ประสบความทุกข์และความสูญเสียในศูนย์พักพิง มีการกำหนดรูปแบบของการบริหารจัดการ ดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบ และสุดท้ายผลการดำเนินการออกมาเป็นที่ยอมรับน่าสนใจก่อให้เกิดประโยชน์ที่จะนำมาศึกษาและใช้เป็นแนวทางได้ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยนำหลักพุทธธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เพราะโลกทุกวันนี้ไม่เหมือนเดิม ดิน น้ำ อากาศ เปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้เกิดภัยพิบัติมากมายและถี่ขึ้น ทั้งภัยจากธรรมชาติและภัยจากน้ำมือของมนุษย์ โดยสถานการณ์น้ำ

^๓ บุษราคัม พวงจิตร, “พระพุทธรูปและผู้ประสบภัยสึนามิ : ๓ ปีต่อมา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐).

^๔ พระปณต คุณวฑฺฒโต (อิสสระกุล), “ผลของกิจกรรมเชิงพุทธที่เน้นธรรมะเรื่องหลักกรรมและชีวิตหลังความตายต่อความเศร้าโศก ของผู้เคยสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ทว่่มไหญ่ที่ผ่านมาก็ทำให้ตระหนักคิดได้ว่าทุกอย่างไม่ว่าแน่นอน ทุกสิ่งเป็นสังขมุติ แต่ด้วยความไม่รู้ทุกคนจึงยึดว่าเป็นของตน และเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ขึ้น รวมทั้งอุกภัยครั้งนี้ ทำให้ได้รู้คือพระพุทธรศาสนาอุบัติขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหามของมนุษย์ โดยสอนให้บุคคลเข้าใจธรรมชาติของชีวิต และสอนให้รู้จักตนเอง พิจารณาแก้ไขปัญหามของตนเองด้วยหลักของเหตุและผล และหลักธรรมข้อไตรสิกขา หมายถึงหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาชีวิตให้มีชีวิตที่ถูกต้องต้งามพัฒนาดตนเองให้สูงขึ้นโดยการฝึกอบรมจากภายในตนเองไปสู่ภายนอก โดยปฏิบัติตามหลัก ๓ ชั้น ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัย มีความสนใจ ในการนำหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ทั้งเมื่อยามประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือรวมถึงการบริหารความเป็นอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะในชีวิตประจำวัน

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษาลัทธิธรรมของพระพุทธเจ้าในเรื่องของหลักไตรสิกขา และนำหลักธรรมในข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร โดยการวิจัยครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์ ผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่ ศูนย์พักพิง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบูรณาการ หมายถึง การนำหน่วยที่แยก ๆ กัน มารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การทำให้หน่วยงานย่อย ๆ ทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เข้ามารวมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว

ศูนย์พักพิง หมายถึง สถานที่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ผู้ประสบอุทกภัยเป็นที่พักอาศัยชั่วคราว

ผู้ประสบอุทกภัย หมายถึง ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วม จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วน ที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กิจกรรมเชิงพุทธ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นมาตามหลักไตรสิกขาเพื่อการเยียวยาผู้ประสบอุทกภัยใน 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

กิจกรรมการเยียวยาด้านศีลเชิงกายภาพ คือ การจัดหาที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การเดินทาง เป็นต้น เชิงพฤติกรรมและสังคม คือ การสร้างการมีส่วนร่วมขณะอยู่ร่วมกัน

กิจกรรมการเยียวยาด้านสมาธิ คือ กิจกรรมการทำวัตรสวดมนต์เข้าเียน การภาวนา การแผ่เมตตา การฟังเทศน์ การฟังธรรม การปฏิบัติธรรม

กิจกรรมการพัฒนาด้านปัญญา คือ กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้พักพิง เช่น กิจกรรมการสำรวจปัญหา และความต้องการภายในตนเอง การให้องค์ความรู้ในการปรับตัวต่อภาวะสูญเสีย กิจกรรมการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา กิจกรรมการพัฒนาด้านอาชีพ การให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการ KM โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี^๕ เสนอบทเรียนการจัดการตั้งศูนย์พักพิงช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม โดยสรุปการจัดการศูนย์พักพิง เป็น ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) ระบบฐานข้อมูลของศูนย์ (๒) การบริหารจัดการทั่วไป (๓) ด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม การจราจร ระบบความปลอดภัย (๔) ด้านเครื่องอุปโภค บริโภค (๕) การจัดการเรื่องการบริจาค (๖) บริการทางการแพทย์ทั้งร่างกายและจิตใจ (๗) การดูแลจิตใจของผู้ให้การดูแลที่ศูนย์พักพิง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิดา กมลเวชช^๖ การเกิดภัยพิบัติทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ (Natural disaster) ได้แก่ น้ำท่วม ฝนฟ้าคะนอง พายุเขตร้อน คลื่นพายุซัดฝั่ง ไฟป่า สึนามิ ฝนแล้ง ฯลฯ และการกระทำของมนุษย์ (Man-Made disaster) เช่น อัคคีภัย ภัยจากการจราจร และคมนาคมขนส่ง ภัยการก่อการร้ายภัยจากการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ เป็นสภาวะที่ระบบการทำงานของชุมชนหรือสังคมได้รับการกระทบกระเทือนหรืออาจรุนแรงจนเป็นสาเหตุให้เกิดการสูญเสียชีวิตทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่เกินความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจะจัดการเพียงลำพังได้ โดยใช้ทรัพยากรของตนเองที่มีอยู่ โดยเฉพาะภัยธรรมชาติที่มาแบบฉับพลัน

นางสาวพิชญรัตน์ บุญช่วย^๗ ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเองอย่างมีขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ ในการปฏิบัติ องค์ธรรม คือ ไตรสิกขาจะทำงานไปพร้อม ๆ กันและประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานให้แก่กัน

^๕ คณะกรรมการ KM โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี. **บทเรียนการจัดการตั้งศูนย์พักพิงช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมของโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://61.19.203.117/knowledge/pdf/km/18_km.pdf [๓๑ มีนาคม ๒๕๕๕].

^๖ ทวิดา กมลเวชช, **คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

^๗ พิชญรัตน์ บุญช่วย, “การศึกษากระบวนการสร้างภavana ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการสืบค้นโดยอาศัยเอกสาร และในรูปแบบของการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการสนทนากลุ่ม สังเกต และการจดบันทึก โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๒ ศึกษาเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งประกอบไปด้วยทฤษฎีทางจิตวิทยา หลักทางการแพทย์ และหลักพุทธธรรม ในหลักธรรม ข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย ที่เขียนขึ้นโดยนักคิดและนักวิชาการทั่วไป รวมทั้งข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต

๑.๖.๓ การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นขั้นตอนหลังจากวิจัยเอกสารจนได้แนวทางและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรม เป็นหลักธรรม ข้อไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้

๑. กลุ่มผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วม เช่น มูลนิธิชัยพัฒนา ตำรวจตระเวนชายแดน

๓. อาสาสมัครจิตอาสา

๔. ผู้ประสบภัย

๑.๖.๔ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการอัดเทป จดบันทึก สังเกตและถ่ายภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทุกครั้ง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และผลที่จะได้รับ

๑.๖.๕ เมื่อได้ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็นำมาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงการบริหารการจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงการบูรณาการหลักสูตรมคอ่ ๓ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากเอกสาร ทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางประกอบในการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
๒. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ
๓. การบริหารจัดการศูนย์พักพิง
๔. MCU Model
๕. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

คำว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) นั้น บางครั้งอาจใช้แทนกันได้ เพราะคำสองคำนี้ เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน สำหรับการบริหารใช้กันมากในการบริหารรัฐกิจ โดยทั่วไปใช้กับความหมายเชิงนามธรรมและแบบอย่างราชการที่เป็นทฤษฎี หลักการหรือแนวความคิด ส่วนการจัดการ พบว่า ใช้กันมากในทางธุรกิจ จะใช้ในเชิงปฏิบัติ คือ ลงมือทำ เข้าไปดำเนินการ เข้าไปจัดทำเรื่องนั้นเรื่องนี้ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า การบริหารนั้น มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วนการจัดการ เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การบริหาร เป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของ การบริหาร (Administration)

สมพงษ์ เกษมสิน^๑ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administration Resource) มาประกอบการ ตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกล่าวถึง ศาสตราจารย์ชูป กาญจนประกร ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะกรรมการทำงาน ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ฉะนั้น คำว่าการบริหารงานนี้ จึงใช้กำกับแสดงให้เห็นลักษณะการบริหารงานได้เสมอแล้วแต่กรณีไป แต่ถ้าเป็นการทำงานโดยบุคคลเดียว เราเรียกว่าเป็นการทำงานเฉย ๆ เท่านั้น

Herbert A Simon^๒ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน กล่าวโดยสรุป จากความหมายของการบริหารที่ได้เสนอไว้จะเห็นว่า การบริหาร มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

๑. การบริหาร ย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหาร อาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด
๓. การบริหาร ต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหาร มีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหาร เป็นการดำเนินการร่วมกันของบุคคล ฉะนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม (Group Cooperation) เพื่อให้เกิดพลังร่วมกันของกลุ่ม (Group Effort) ในอันที่จะทำ ให้บรรลุวัตถุประสงค์
๖. การบริหาร มีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะ ทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตาม จุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ

^๑ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๑๓ – ๑๔.

^๒ บุณทวรรณ วิงวอน, องค์การและการจัดการ, (อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖.

การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ ๓ ทาง คือ

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จเป้าหมาย

๓. ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่บุคคลและบุคคลต้องการ (Getzels & Guba) ร่วมทำปฏิกริยาซึ่งกันและกัน

ลักษณะเด่นที่เป็นสากลของการบริหาร คือ

๑. การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย
๒. ต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ
๓. ต้องใช้ทรัพยากรบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. ต้องมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม
๕. ต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคล ๒ คนขึ้นไป
๖. ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
๗. เป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล
๘. มีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
๙. การบริหารไม่มีตัวตน แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

โดยสรุป การบริหาร หมายถึง การทำงานของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การทำงานในระบบราชการปัจจุบัน ได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการปฏิรูประบบราชการ เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้นมา ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นความเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและการเคลื่อนไหวอย่างมากในระบบราชการ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ถึงแม้ว่าการปฏิรูประบบราชการในระยะปีแรก จะมีส่วนสำคัญอย่างมากในการบริหารราชการส่วนกลาง แต่ก็มีผล สืบเนื่องต่อเชื่อมโยงไปถึงการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค รัฐบาลมีความปรารถนาที่จะให้มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดผลจากการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดเอา “ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการบริหาร” และเน้นให้จังหวัดมีฐานะเสมือนหน่วยธุรกิจเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Business Unit - SBU) ที่สามารถวินิจฉัยข้อมูล ปัญหา อุปสรรค กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาและ

ดำเนินการให้เป็นไปตามที่ตัดสินใจได้อย่างครบวงจร ภายในจังหวัด โดยการปรับเปลี่ยนบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นผู้บริหารสูงสุดของจังหวัด (Chief Executive Officer : CEO) สามารถบังคับบัญชาสั่งการให้การดำเนินการในจังหวัดเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ตรงตามนโยบายรัฐและสนองตอบต่อความต้องการและข้อเท็จจริงของแต่ละจังหวัดได้โดยตรง การบริหารงานในระบบราชการปัจจุบันมีหน่วยงานราชการจำนวนมาก การทำงานของแต่ละหน่วยก็มีเป้าหมายวัตถุประสงค์แตกต่างกัน มีลักษณะที่เป็นอาณาจักรของตนเองเกิดปัญหาในการทำงานร่วมกัน เกิดการขัดแย้งระหว่างองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเป็นไปด้วยความไม่จริงใจและจริงจัง เป้าหมายขององค์กรต่างกัน จึงทำให้ต่างคนต่างทำ สิ้นเปลือง สูญเสียงบประมาณ ไร้ประสิทธิภาพ ประเทศชาติและประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างที่ทุกคนตั้งใจ

๒.๑.๒ ทฤษฎีการในการบริหารจัดการ

ทรัพยากรหรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้ คือ

คน (Man) คือทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์การ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ

เงิน (Money) คือปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การดำเนินการต่อไปได้

วัสดุ (Materials) คือวัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพและมีต้นทุนที่ต่ำ เพราะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

เครื่องจักร (Machine) เครื่องจักรอุปกรณ์ ที่มีศักยภาพที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตเช่นกัน

วิธีการบริหารหรือวิธีการปฏิบัติ (Management or Method) การจัดการหรือการบริหารในองค์กรธุรกิจประกอบด้วยระบบการผลิตหรือระบบการให้บริการต่าง ๆ หากมีระบบที่ชัดเจนตลอดจนมีระเบียบขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ ในการทำงาน ย่อมส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จได้ดี

๒.๑.๓ แนวคิดทางการบริหารจัดการ

ในอดีตที่ผ่านมากระบวนการจัดการของการผลิต และกิจกรรมต่าง ๆ กิจการทางเศรษฐกิจทางการตลาด มิได้มีความสลับซับซ้อนมากนัก และไม่ต้องอาศัยระบบของการจัดการเช่นในปัจจุบันนี้ กระทั่งเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในโลก (ประมาณ ปี ค.ศ. ๑๘๘๐ เป็นต้นมา) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันมีผลทำให้เศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการ

เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ตลอดจนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเริ่มเป็นที่ยอมรับและขยายตัวมากขึ้น มีการพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ

สำหรับแนวคิดทางการบริหารจัดการได้วิวัฒนาการเรื่อยมาเป็นลำดับ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ๔ แนว คือ

๑. แนวคิดก่อนยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Pre- Scientific Management) ในยุคนี้เป็นยุคก่อนปี ค.ศ. ๑๘๘๐ ซึ่งการบริหารในยุคนี้อาศัยอำนาจหรือการบังคับให้คนงานทำงาน ซึ่งวิธีการบังคับ อาจใช้ การลงโทษ การใช้แส้ การทำงานในยุคนี้เปรียบเสมือนทาส คนในยุคนี้จึงต้องทำงานเพราะกลัวการลงโทษ

๒. แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) แนวคิดนี้เริ่มในช่วงของการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือประมาณปี ค.ศ. ๑๘๘๘ เป็นต้นมาจนถึงปี ๑๙๓๐ ในยุคนี้ได้ใช้หลักวิธีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์มาช่วยในการบริหารจัดการ ทำให้ระบบบริหารจัดการแบบโบราณได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งบุคคลที่มีชื่อเสียงในการบริหารในยุคนี้มี ๒ ท่าน คือ เฟร็ดเดอริช ดับบลิว. เทย์เลอร์ (Frederich W. Taylor) และ เฮนรี เจ. ฟาโยล์ (Henri J. Fayol)

เฟร็ดเดอริช ดับบลิว. เทย์เลอร์ (Frederich W. Taylor) ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ หรือบิดาของวิธีการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ โดยได้ศึกษาหาวิธีเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดย เทย์เลอร์ (Taylor) ได้เข้าทำงานครั้งแรกในโรงงานที่เพนซิลวาเนีย เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๘ ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำมาก การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ ไม่มีมาตรฐานในการประเมินผลงานของคนงาน การแบ่งงานไม่เหมาะสม การตัดสินใจ ขาดหลักการและเหตุผล

เทย์เลอร์ (Taylor) ได้คัดค้านการบริหารงานแบบเก่าที่ใช้อำนาจ (Power) ว่าเป็นการบริหารที่ใช้ไม่ได้และมีความเชื่อว่า การบริหารที่ดีต้องมีหลักเกณฑ์ การทำงานไม่ได้เป็นไปตามยถากรรม เทย์เลอร์ (Taylor) จึงได้ศึกษาและวิเคราะห์เวลาการเคลื่อนไหวในขณะทำงาน (Time and Motion) เพื่อดูการทำงานและการเคลื่อนไหวของคนงานในขณะทำงาน โดยได้คิดค้นและกำหนด วิธีการทำงานที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างที่ได้มอบหมายให้คนงานทำ ดังนั้น ผู้บริหารการจัดการ จึงต้องเน้นและปฏิบัติดังนี้

๑. กำหนดวิธีการทำงานด้วยหลักเกณฑ์ที่ได้มีการทดลองแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด

๒. การคัดเลือกบุคลากรและการบริหารบุคลากร ต้องทำอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสม

๓. ต้องมีการประสานร่วมมือระหว่างผู้บริหารกับคนงาน

๔. ผู้บริหารต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ในด้านการวางแผน และมีการมอบหมายงานตามความถนัดด้วย

สำหรับการศึกษาที่ใช้หลักวิทยาศาสตร์(The Scientific Approach) มีส่วนประกอบสำคัญ ๓ ลักษณะ คือ

๑. มีแนวคิดที่ชัดเจน (Clear Concept) แนวความคิดต้องชัดเจนแน่นอนในสิ่งที่จะวิเคราะห์

๒. วิธีการวิทยาศาสตร์ (Scientific) สาขาพิจารณาข้อเท็จจริงได้ทางวิทยาศาสตร์หรือสังเกตได้ แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาทำการทดสอบความถูกต้อง ถ้าเป็นจริงก็คือหลักเกณฑ์ (Principles)

๓. ทฤษฎี (Theory) หมายถึง การจัดระบบความคิดและหลักเกณฑ์มารวมกันเพื่อให้ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

เฮนรี เจ ฟาโยล์ (Henri J. Fayol) เป็นวิศวกรเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ได้สร้างผลงานทางแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งมุ่งที่ผู้บริหารระดับสูง โดยศึกษากฎเกณฑ์ที่เป็นสากล และได้เขียนหนังสือ Industrial General Management เสนอแนวคิดและกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารของผู้บริหารดังนี้

๑. หน้าที่ของนักบริหาร (Management Functions) มีดังนี้

๑.๑ การวางแผน (Planning) หมายถึงการที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมการวางแผนการทำงานขององค์กรไว้ล่วงหน้า

๑.๒ การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึงการที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมจัดโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสมกับทรัพยากรทางการบริหาร

๑.๓ การสั่งการ (Directing) หมายถึงการที่ผู้บริหารจะต้องมีการวินิจฉัยสั่งการที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรดำเนินการไปตามเป้าหมาย

๑.๔ การประสานงาน (Coordinating) หมายถึงการที่มีผู้บริหารมีหน้าที่เชื่อมโยงต่าง ๆ ขององค์กรให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องต้องกัน

๑.๕ การควบคุม (Controlling) หมายถึงการที่ผู้บริหารคอยควบคุมและกำกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรให้ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

๒. หลักการบริหาร (Management Principle) Fayol ได้วางหลักพื้นฐานทางการบริหารไว้ ๑๔ ประการ ดังนี้

๒.๑ การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) การแบ่งงานกันทำจะทำให้คนเกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) อันเป็นหลักการใช้ประโยชน์ของคนและกลุ่มคน ให้ทำงานเกิดประโยชน์สูงสุด

๒.๒ อำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้บริหารมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติงานที่ต้องการได้โดยจะมีความรับผิดชอบ (Responsibility) เกิดขึ้นตามมาด้วย ซึ่งจะมีความสมดุลซึ่งกันและกัน

๒.๓ ความมีระเบียบวินัย (Discipline) บุคคลในองค์การจะต้องเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาและข้อบังคับต่าง ๆ ที่องค์การกำหนดไว้ ความมีระเบียบวินัยจะมาจากความเป็นผู้นำที่ดี

๒.๔ เอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) ในการทำงานได้บังคับบัญชาควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ไม่เช่นนั้นจะเกิดการโต้แย้งสับสน

๒.๕ เอกภาพในการสั่งการ (Unity of Direction) ควรอยู่ภายใต้การจัดการหรือการสั่งการโดยผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งคนใด

๒.๖ ผลประโยชน์ขององค์การมาก่อนผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Subordination of Individual Interest to the General Interest) คำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การเป็นอันดับแรก

๒.๗ ผลตอบแทนที่ได้รับ (Remuneration of Personnel) ต้องยุติธรรม และเกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย

๒.๘ การรวมอำนาจ (Centralization) ควรรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางเพื่อให้สามารถควบคุมได้

๒.๙ สายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) การติดต่อสื่อสารควรเป็นไปตามสายงาน

๒.๑๐ ความมีระเบียบเรียบร้อย (Order) ผู้บริหารต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตของงานเพื่อประสิทธิภาพในการจัดระเบียบการทำงาน

๒.๑๑ ความเสมอภาค (Equity) ยุติธรรม และความเป็นกันเอง เพื่อให้เกิดความจงรักภักดี

๒.๑๒ ความมั่นคงในการทำงาน (Stability of Tenure of Personnel) การหมุนเวียนคนงาน ตลอดจนการเรียนรู้ และความมั่นคงในการจ้างงาน

๒.๑๓ ความคิดริเริ่ม (Initiative) เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ให้แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม

๒.๑๔ ความสามัคคี (Esprit de Corps) หลีกเลี่ยงการแบ่งพรรคแบ่งพวกในองค์การ

๓. แนวคิดการจัดการยุคมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation)

แนวคิดมนุษยสัมพันธ์เป็นแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ ที่เน้นประสิทธิภาพของการทำงาน และมองข้ามความสำคัญของคน เห็นว่ามนุษย์ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มีความต้องการมากนัก มีพฤติกรรมที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยอาศัยโครงสร้างขององค์การมาเป็นตัวกำหนด และควบคุม ให้มนุษย์ทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งยุคมนุษยสัมพันธ์นั้นเป็นแนวคิดที่อยู่ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๓๐ – ๑๙๕๐ เนื่องจากเล็งเห็นว่า การจัดการใด ๆ จะบรรลุผลสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยคนเป็นหลัก

ดังนั้นแนวคิดมนุษยสัมพันธ์ จึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) จึงทำให้เรื่องราวของมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) กลับมามีบทบาทสำคัญมากขึ้น นักวิชาการสำคัญที่ให้การสนับสนุนและศึกษาแนวคิดนี้คือ จอร์จ เอลตัน มาโย (George Elton Mayo) ได้ทำการทดลองวิจัยที่เรียกว่า “Hawthorne Experiment” เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๒๔ – ๑๙๒๗ ณ Western Electric Company ในเมืองชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ ซึ่งจุดประสงค์ก็คือต้องการเข้าใจพฤติกรรมของคนในหน้าที่งานที่จัดไว้ให้ ปรากฏว่าคนทำงานมิใช่ทำงานเพื่อหวังผลตอบแทนด้วยตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่คนทำงานต้องการด้านสังคมภายในกลุ่ม ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ที่เป็นเรื่องของจิตใจ ตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนงานด้วยกัน

การศึกษาวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาทดลองออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. การศึกษาทดลองภายในห้อง (Room Studies) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของแสงสว่างภายในห้องทำงาน เพื่อสังเกตประสิทธิภาพของการทำงานว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

๒. การศึกษาโดยการสัมภาษณ์ (Interviewing Studies) การทดลองนี้ก็เพื่อค้นหาความเปลี่ยนแปลงในการทำงานเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมของการทำงานและการบังคับบัญชา

๓. การศึกษาโดยการสังเกต (Observation Studies) เป็นการสังเกตการทำงานของคนและปัจจัยอื่น ๆ จากการทดลองนี้ได้ประโยชน์หลายประการ คือ

๓.๑ คนมิใช่วัตถุสิ่งของ คนมีชีวิตจิตใจ จะซื้อด้วยเงินอย่างเดียวมิได้

๓.๒ การแบ่งงานกันทำตามลักษณะเฉพาะตัว มิใช่มีประสิทธิภาพสูงสุดเสมอ

๓.๓ เจ้าหน้าที่ระดับสูง การจูงใจด้วยจิตใจมีความสำคัญ และมีความหมายมากกว่าการจูงใจด้วยเงินตรา

๓.๔ ประสิทธิภาพการทำงานหาได้ขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียวไม่ ยิ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ภายในองค์กรด้วย

จากการศึกษาแนวคิดมนุษยสัมพันธ์ ทำให้ได้มีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ทางการจัดการมากขึ้น โดยนำเอาหลักการจัดการมาผสมผสานกับพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร ทำให้ได้ความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น อับราฮัม มาสโลว์ (Abram Maslow) ได้ศึกษาการแสวงหาความต้องการของมนุษย์ ว่ามนุษย์เราแสวงหาอะไร โดยเขาได้เสนอ ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Need) ส่วน เฟรดเดอริช เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) ได้ศึกษารูปแบบของการจูงใจโดยได้เสนอ ทฤษฎี Two Factor Theory of Motivation เป็นต้น

๔. แนวคิดการจัดการยุคการบริหารสมัยใหม่ (Modern Management)

แนวคิดในยุคนี้เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ – ปัจจุบัน ซึ่งในขณะนี้เศรษฐกิจ และธุรกิจ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความสลับซับซ้อนในการบริหารการจัดการก็มากขึ้น เพราะฉะนั้นการจัดการสมัยใหม่ จึงต้องใช้หลักทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจ ตลอดจนการจัดการเชิงระบบมาช่วย แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารการจัดการสมัยใหม่ก็ยังมิได้ทิ้งหลักเกณฑ์ทาง วิทยาศาสตร์และแนวคิดในด้านมนุษยสัมพันธ์เสียทีเดียว

การจัดการเชิงระบบ (System Approach) ความหมายของระบบ (System) “A Set of Interdependent, Interaction Element” ตัวอย่างเช่น คนเป็นระบบ เพราะในร่างกายของคนเรานั้น ประกอบด้วย อวัยวะ ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างอัตโนมัติ ระบบจึงถือเป็น Grand Theory เป็นทฤษฎีขนาดใหญ่ เพราะมีระบบย่อยหรือสิ่งต่าง ๆ มากมาย เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ขององค์การไม่ว่าภายในหรือภายนอก ล้วนแต่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นการบริหารการจัดการจึงต้องปรับตัวให้มีความสมดุลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวถึงจะทำให้องค์การเติบโต อยู่รอด และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

การจัดการโดยใช้คณิตศาสตร์ หรือเชิงปริมาณมาช่วยในการตัดสินใจ (Quantitative or Decision Making Approach) การศึกษาในแนวนี้จะใช้ เครื่องมือสมัยใหม่มาช่วยในการตัดสินใจ เช่น การวิเคราะห์เชิงปริมาณ การวิจัย การใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทำให้ต้องมีหลักการและเหตุผลมีหลักมีเกณฑ์ และเป็นการบริหารการจัดการที่สามารถลดความเสี่ยงขององค์การได้ในระดับหนึ่ง

สรุป การบริหารจัดการ เป็นการทำงานของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปที่ร่วมปฏิบัติการ ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ ใช้ทรัพยากรบริหาร เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ

๒.๒.๑ ความหมายของการบูรณาการ

สำหรับความหมายของคำว่า บูรณาการ^๓ (Integration) นั้น อาจพิจารณาได้ ๒ ลักษณะ คือ ความหมายทั่วไป คือ การทำให้สมบูรณ์ หรือการทำให้หน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์ ซึ่งอาศัยกันอยู่เข้ามาร่วมทำหน้าที่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม ส่วนอีกความหมายหนึ่ง

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษา: พัฒนาการหรือบูรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙.

เป็นความหมายในสาขาวิชาทางศึกษาศาสตร์หรือคุรุศาสตร์บูรณาการ หมายถึง การนำเอา ศาสตร์สาขา วิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการ เรียนการสอน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีบูรณาการ คือ เน้นที่องค์ รวมของความรู้มากกว่าเนื้อหาย่อยของแต่ละวิชา และเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สำคัญยิ่งกว่าการบอก เนื้อหาของครูการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นจะต้องได้ผู้สอนที่ดีเพื่อทำหน้าที่ ให้ผู้เรียน เกิดความซาบซึ้งและส่งเสริมการพัฒนา ความสามารถ เติบโตตามศักยภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การเรียนการสอนบูรณาการ เป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่าง วิชาชีพที่เรียนกับวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการทางความรู้กับพัฒนาการทางจิตใจ ความรู้กับการกระทำ ซึ่งจะทำให้เกิดกิจกรรมการ เรียนรู้ได้กว้างขวางรวมทั้งทำให้เกิดทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและผู้สอน จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบบูรณาการคงไม่พ้นความสามารถ ที่ผู้สอนจะทำได้หากให้ ความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง

บูรณาการ นั้นได้มีผู้ที่ให้ความหมายมากมายหลากหลาย ดังนั้นเราจึงได้แยก จำแนกความหมายของคำว่าบูรณาการได้ดังนี้

๑. กาญจนา คุณารักษ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า บูรณาการ หมายถึง กระบวนการ หรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางจิตพิสัย และพุทธิพิสัย หรือกระบวนการ หรือการปฏิบัติในอันที่จะรวบรวมความคิด มโนภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ชีวิตมีความสมดุลนั่นเอง

๒. เสริมศรี ไชยสร และคนอื่น ๆ ได้ให้ความหมายของคำว่า บูรณาการ หมายถึง ลักษณะของการผสมผสาน ประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นการผสมผสานเนื้อหาจากวิชา ต่าง ๆ ที่อยู่ในสาขาเดียวกันหรือเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ต่างสาขากันก็ได้

๒.๒.๒ การบริหารงานแบบบูรณาการ^๔ : ร่วมคิดร่วมทำร่วมพัฒนา

กรอบแนวคิด การบริหารงานแบบบูรณาการ : ร่วมคิดร่วมทำร่วมพัฒนา

เนื้อหา (Contents) การบริหารงานแบบบูรณาการ : ร่วมคิดร่วมทำร่วมพัฒนา

๑. ลักษณะการบริหารงานสมัยใหม่

๑.๑ การบริหารงานแบบบูรณาการ

๑.๒ องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารงานแบบบูรณาการประสบผลสำเร็จ

^๔“การบริหารงานแบบบูรณาการ”. (๒๑ พ.ย. ๒๕๕๑). **Thainews**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://thainewdocument.blogspot.com/๒๐๐๘/๑๑/blog-post_๒๗.html [๒๐ ธ.ค.๒๕๕๕].

๑.๓ ความสามารถหลักขององค์กรแบบบูรณาการ

๒. การบริหารงานแบบบูรณาการ ในทัศนะของ ดร.อนันท์ งามสะอาด

๒.๑ ภาวะผู้นำ (Leadership)

๒.๒ วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture)

๒.๓ มีส่วนร่วม (Participative Management)

๒.๒.๓ ลักษณะการบริหารงานสมัยใหม่

การบริหารจัดการด้วยความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนางาน กำหนดนโยบาย มีกระบวนการ ที่สามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจกับลูกค้า

๑. การบริหารงานแบบบูรณาการ

๑.๑ มีเจ้าภาพ

๒.๒ มีส่วนร่วม

๓.๓ มียุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจชัดเจน

๔.๔ รวดเร็วลดขั้นตอน

๕.๕ แก้ปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้น

๖.๖ มีประสิทธิภาพประหยัด

๗.๗ เกิดผลสัมฤทธิ์

๒ องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารงานแบบบูรณาการประสบผลสำเร็จ คือ การพัฒนาสร้างวิสัยทัศน์แบบคิดใหม่ทำใหม่ (Rethinking the Future) ได้แก่

๒.๑ หลักการ (Rethinking Principle)

๒.๒ การแข่งขัน (Competition)

๒.๓ การบริหารองค์กร (Control & Complexity)

๒.๔ ความเป็นผู้นำ (Leadership)

๒.๕ ระบบเครือข่าย (Networking)

๒.๖ มีส่วนร่วม (Participating)

๓. ความสามารถหลัก (Core Competencies) ขององค์กรแบบบูรณาการ (Integrated organization) ประกอบด้วย

๓.๑ การวิจัยและพัฒนา

๓.๒ การเงิน

๓.๓ กลยุทธ์เป็นสากล

- ๓.๔ กระบวนการผลิต
- ๓.๕ ระบบข้อมูลข่าวสาร
- ๓.๖ การตลาด
- ๓.๗ การบริหาร
- ๓.๘ การใช้กลยุทธ์เป็นพันธมิตร
- ๓.๙ การใช้กลยุทธ์การร่วมทุน
- ๓.๑๐ ผู้จัดการจำหน่าย
- ๓.๑๑ การทำให้ลูกค้าคิดว่าลูกค้าก็คือหุ้นส่วนของกิจการ
- ๓.๑๒ คนกลาง

ความสามารถหลัก (Core Competencies) ขององค์กร ประกอบด้วย

๑. การวิจัยและพัฒนา (Research and development) ต้องค้นหานวัตกรรมให้เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้เปรียบในเชิงแข่งขัน เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ได้ทันเวลา โดยต้องเปิดหาแหล่งความคิดใหม่ ๆ เพื่อการค้นคว้าจากพนักงานทุกระดับด้วยการให้รางวัลในการจูงใจจะได้นำไปสู่ การวิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์

๒. การเงิน (Financial) ต้องสรรหาเงินมาลงทุนในหน่วยธุรกิจ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้ารวมทั้งต้องหมั่นดูแลสุขภาพทางการเงิน ขององค์กรโดยให้พนักงานได้รับทราบถึงความเป็นไปของธุรกิจ

๓. กลยุทธ์เป็นสากล (Global Strategy) มีการวางแผนที่จะขยายตัวไปสู่ตลาดที่กว้างขึ้น มิใช่แต่จะรุกตลาดเดิมเพียงอย่างเดียว

๔. กระบวนการผลิต (Production Process) ต้องผลิตสิ่งที่จะขายได้ ในสิ่งที่ลูกค้าต้องการ

๕. ระบบข้อมูลข่าวสาร (Data System) มีการติดตามความเคลื่อนไหวของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้ทันกาลเวลาและทันความต้องการใช้ของธุรกิจ ต้องประมวลทุกอย่างเข้าด้วยกันตั้งแต่ข้อมูล (Data) การบริหารข้อมูล และการเข้าถึงข้อมูล “ข้อมูลถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาขององค์กร”

๖. การตลาด (Marketing) เป็นหน้าที่ของทุกคนทุกฝ่ายในการทำการตลาดมิใช่หน้าที่ของฝ่ายการตลาดแต่ เพียงอย่างเดียว โดยจะต้องสร้างเป็นวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร

๗. การบริหาร (Management) ผู้บริหารทุกระดับชั้นนอกจากจะทำการบริหารจัดการในแต่ละหน่วยขององค์กรแล้ว ยังต้องมีจิตวิญญาณของการเป็นนักการตลาดด้วย เนื่องจากปัจจุบันต้องบริหารงานภายใต้แนวคิดให้คุณค่าแก่ลูกค้า (Consumer Value)

๘. การใช้กลยุทธ์เป็นพันธมิตร (Strategic Partner) ไม่จำเป็นต้องมีคนมาก เนื่องจากอะไรที่คนอื่นทำแล้ว ทำได้ดีกว่า ถูกกว่า ให้นำเข้ามาร่วมกับธุรกิจได้ เช่น Outsourcing, Strategic Alliances เป็นต้น

๙. การใช้กลยุทธ์การร่วมทุน (Joint Ventures)

๑๐. ผู้จัดจำหน่าย (Vendor Partnering) การมีเครือข่ายทางธุรกิจที่จะต่อแขนต่อขา จะทำให้องค์กรมีความสามารถในการส่งสินค้าหรือบริการไปยังลูกค้าได้มาก และทั่วถึงขึ้น

๑๑. การทำให้ลูกค้าคิดว่าลูกค้าก็คือหุ้นส่วนของกิจการทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

๑๒. คนกลาง (Middlemen) เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จทางการตลาด ในการกระจายผ่านผู้ค้าคนกลางไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย ให้ได้รับความพึงพอใจ หรือถึงผู้บริโภคโดยตรง ดังนั้น จึงต้องมีการรักษาสัมพันธ์ภาพไว้ให้ยาวนาน

การบริหารงานแบบบูรณาการ : ทศนะ ดร.อนันท์ งามสะอาด

ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ กระบวนการมีอิทธิพล (influence) ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้นำและผู้ตามเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ขององค์การ (achieve organizational objectives) และเกิดการเปลี่ยนแปลง (change) ภาวะผู้นำ (leadership) ตัวอย่าง : ภาวะผู้นำสู่ความสำเร็จ ตัวอย่าง : ภาวะผู้นำสู่ความสำเร็จ

๑. shared vision

๒. team work

๓. following up

๔. trust

๕. empowerment

๖. effective communication

คุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผล (trait of effective leaders)

๑. มีลักษณะเด่น (dominance)

๒. มีพลังงานตัวมุ่งความสำเร็จ (high energy)

๓. เชื่อมั่นในตนเอง (self confidence)

๔. เชื่ออำนาจแห่งตน (internal locus of control)

๕. อารมณ์มั่นคง (stable)

๖. น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ (integrity)

๗. มีปฏิภาณไหวพริบ (intelligence)

๘. ยืดหยุ่น (flexibility)

๙. ไวต่อความรู้สึกของบุคคลอื่น (sensitive to others)

ผู้นำทางธุรกิจ (Leader)

๑. เป็นผู้มีแรงขับเคลื่อนในการทำงานสูง มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายชัดเจน
๒. ชอบท้าทายอุปสรรค มีพลังอำนาจเป็นที่ยอมรับของทุกคน
๓. คิดเป็น และคิดให้มากกว่าคนอื่น
๔. ทำงานเป็น และทำงานหนักกว่าลูกน้อง
๕. ยืนอยู่แถวหน้าเสมอ ไม่ว่าองค์กรจะรุ่งโรจน์หรือร่วงโรย

ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำ Interrelationships ระดับกลุ่ม (Group Level) ระดับองค์การ (Organizational Level) ระดับบุคคล (Individual Level)

วัฒนธรรมองค์การ^๔ : Organization Culture เจ.ซี. สเปนเดอร์ (J.C. Spender) กล่าวว่า เป็นระบบความเชื่อที่สมาชิกขององค์การยึดถือร่วมกัน วัฒนธรรมองค์การ คือวิถีชีวิตของกลุ่มคนในองค์การหนึ่ง ๆ ที่ประพฤติปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนนั้น ๆ วัฒนธรรมองค์การที่ดีจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้องค์การสามารถดำเนินไปได้ อย่างราบรื่นและยั่งยืน ตัวอย่าง : วัฒนธรรมของศิริราช “SIRIRAJ” มีความหมาย ดังนี้

S = Seniority กัลยาณมิตร ความเป็นพี่เป็นน้อง ความหวังดีช่วยเหลือกัน

I = Integrity มีระเบียบวินัยด้วยตัวเอง มีความมั่นคงในคุณธรรม เชื่อถือได้
ได้

R = Responsibility มีความทุ่มเทให้้องค์การ คิดถึงประโยชน์ขององค์การ ตั้งใจทำงานจนสำเร็จ

I = Innovation พัฒนาความคิดและกระบวนการ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดกล้าทำ

R = Respect เห็นคุณค่าของคนทุกระดับ ให้เกียรติและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา

A = Altruism การเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นและส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ความไม่เห็นแก่ตัว

J = Journey to excellence and sustainability มุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ

บริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management)

๑. การร่วมกันวางแผน (Plan)

^๔ Spender, J.-C. (1995), “Organizational knowledge, collective practice and Penrose rents”, International Business Review , Vol. 3 No. 4, pp. 353-67.

๒. การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do)
๓. การร่วมกันตรวจสอบ (Check)
๔. การร่วมกันปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action)

แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม

๑. พัฒนาศักยภาพ พลังงาน เป้าหมาย วิธีดำเนินการ ขององค์การอย่างชัดเจน
๒. จัดตั้งทีมงานที่มีคุณภาพหลากหลาย
๓. พัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ
๔. พัฒนาระบบข่าวสารข้อมูล
๕. สร้างแรงจูงใจ ให้เกียรติยกย่องบุคลากร
๖. ยกย่องผู้บริหารที่เป็นมืออาชีพ
๗. มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี

๒.๓ การบริหารจัดการศูนย์พักพิง

๒.๓.๑ คำนิยาม

๑. ศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง สถานที่ซึ่งได้จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ประสบภัยที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยเดิม ซึ่งได้รับผลกระทบจากอุทกภัยหรือสาธารณภัยประเภทอื่น ๆ จนไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ มาอาศัยพักพิงชั่วคราวอยู่จนกว่าสถานการณ์ภัยพิบัติจะยุติ และมีการอพยพกลับที่ตั้งเดิมด้วยความเรียบร้อย
๒. การเลือกทำเลที่ตั้ง (Location) หมายถึง การกำหนดสถานที่ที่มีความปลอดภัยและเหมาะสมต่อการบริหารจัดการในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งรายละเอียดความเหมาะสมในการเลือกทำเลที่ตั้ง ได้กล่าวไว้ในบทต่อไป
๓. สภาพสถานที่ตั้ง (Condition) หมายถึง ปัจจัยที่ควรมีของศูนย์พักพิงชั่วคราว อันประกอบด้วย ความเพียงพอของทรัพยากร ขนาดของพื้นที่ที่ใช้เป็นศูนย์พักพิง ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพอนามัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดของสภาพสถานที่ตั้งได้กล่าวไว้ในบทต่อไป

๒.๓.๒ องค์ประกอบของศูนย์พักพิงชั่วคราว

๒.๓.๒.๑ สถานที่

สถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความรุนแรงอย่างยิ่งขนาดทำให้ต้องมีการอพยพประชาชนออกจากที่อยู่อาศัยหรือเจ้าของกิจการและคนงานออกจากที่ประกอบการ

ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ รัฐมีหน้าที่ปกป้อง คุ่มครอง และให้ความช่วยเหลือผู้อพยพเหล่านั้น โดยการให้บริการและจัดให้มีศูนย์พักพิงชั่วคราวแก่ผู้อพยพตามหลักมนุษยธรรม ดังนั้น รัฐจึงต้องจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

๑) การคัดเลือกสถานที่ตั้งศูนย์พักพิง (Site Selection) โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ไม่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมซ้ำอีก ต้องมีการคมนาคมสะดวก มีความพร้อมของสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือระดับน้ำท่วม และต้องมีพื้นที่เป็นคลังสินค้าของบริจาค พื้นที่สำหรับคลินิก และสำนักงาน

๒) สภาพของสถานที่ตั้งศูนย์พักพิง (Conditions) จำต้องมีปัจจัยพื้นฐานขั้นต่ำที่จำเป็น ดังนี้

(๑) มีทรัพยากรในปริมาณที่เพียงพอ (availability of resources) โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ซึ่งโดยปกติแล้ว คน ๑ เพื่อการอุปโภคบริโภคประมาณ ๑๕ – ๒๐ ลิตร

(๒) ขนาดของพื้นที่ (size) โดยทั่วไปแล้ว ผู้อพยพ จำเป็นต้องใช้พื้นที่ในการใช้ชีวิต ๓๐ . . . แต่ถ้าต้องอพยพเป็นเวลานาน และจำเป็นต้องมีการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ จะต้องใช้พื้นที่อย่างน้อย ๔๕ . . .

(๓) สภาพทางกายภาพของพื้นที่ตั้ง (geology and topography) ควรมีพื้นที่ลาดเอียงเล็กน้อยเพื่อการระบายน้ำ หากเกิดฝนตก ไม่ควรอยู่ในที่ราบเพราะอาจก่อให้เกิดน้ำท่วมขังและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคได้

(๔) ต้นไม้ และพืชพันธุ์ต่าง ๆ (trees and vegetation) ไม่ควรทำลายหรือถอนทิ้ง เพราะต้นไม้และพืชต่าง ๆ จะช่วยให้อากาศสดชื่น ลดการพังทลายของหน้าดิน และดักฝุ่นละออง ทำให้ศูนย์อพยพน่าอยู่ และปลอดภัยยิ่งขึ้น

(๕) ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (environmental and disease risks) ไม่ควรตั้งศูนย์อพยพในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติอื่น ๆ เช่น น้ำท่วม ลมกรรโชกแรง หรือเสี่ยงต่อโรคติดต่อ เช่น มาลาเรีย เป็นต้น

๒.๓.๒.๒ โครงสร้างศูนย์พักพิงชั่วคราว โครงสร้างศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นไปตามแผนผังที่ ๒.๑ ประกอบด้วย

ตารางที่ ๒.๑ การจัดสรรพื้นที่ใช้สอยในศูนย์พักพิงชั่วคราว

ประเภทของพื้นที่ใช้สอย	ปริมาณ/คน	หมายเหตุ
พื้นที่ศูนย์อพยพ	พื้นที่ทั้งหมด	๓๐ – ๔๕ ตร.ม. ต่อ คน
พื้นที่ใช้อาศัย	พื้นที่ต่อคน	๓.๕ ตร.ม. ต่อคน

ประเภทของพื้นที่ใช้สอย	ปริมาณ/คน	หมายเหตุ
ช่วงห่างระหว่างพื้นที่ใช้อาศัย	ต้องเว้นช่วงห่าง ๕๐ ม. ทุก ๆ พื้นที่ใช้อาศัย ๓๐๐ ม.	
จุดให้บริการน้ำ	๑ จุด ต่อ ผู้อพยพ ๘๐ - ๕๐๐ คน ขึ้นอยู่กับลักษณะและปริมาณการไหลของน้ำ	
ส้วม	๑ จุด ต่อ ผู้อพยพ ๒๐ - ๕๐ คน	
ที่ซักล้าง	๑ จุด ต่อ ผู้อพยพ ๑๐๐ - ๒๕๐ คน	
ที่ทิ้งขยะ	๒ จุด ต่อ ผู้อพยพ ๘๐ คน	

๑. หัวหน้าศูนย์พักพิงชั่วคราว (Camp Chief)

เป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารของพื้นที่ หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้นำในศูนย์พักพิงชั่วคราว และเป็นผู้ประสานงานการดำเนินงาน ทุกเรื่องทั้งจากภายนอกด้วย รวมทั้งเป็นโฆษกของศูนย์พักพิงชั่วคราว และเข้าร่วมการประชุมกับคณะต่าง ๆ ระดับเหนือขึ้นไปในการแก้ไขปัญหา

๒. ฝ่ายปฏิบัติการ ประกอบด้วย

๒.๑ ด้านประสานผู้ประสบภัย เป็นการประสานกับผู้ประสบภัยให้ทราบถึงความต้องการความช่วยเหลือ

๒.๒ ด้านแพทย์ฉุกเฉิน เป็นการปฏิบัติการช่วยเหลือด้านการแพทย์
ฉุกเฉิน

๒.๓ ด้านการบรรเทาทุกข์ เป็นการบรรเทาทุกข์เบื้องต้นด้านปัจจัยสี่

๓. ฝ่ายอำนวยการร่วม ประกอบด้วย

๓.๑ ด้านอำนวยการและการสื่อสาร

- การลงทะเบียนผู้อพยพ ทั้งอพยพเข้าและกลับออกไป
- หน่วยประสานงานภายในและภายนอกของศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ระบบการสื่อสารของศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ข้อมูลบุคคลของผู้อพยพ
- รายงานการปฏิบัติงาน รายการค่าใช้จ่าย
- การรับบริจาค และจัดทำบัญชีสิ่งของบริจาค

๓.๒ ด้านประกอบเลี้ยง

- กำหนดตารางเวลาการแจกจ่ายอาหารประจำวัน
- กำหนดจุดรับอาหารในแต่ละวัน
- จัดหาวัตถุดิบในการประกอบอาหาร

- ประเมินสถานการณ์ด้านอาหารและน้ำดื่ม โดยมีปัจจัยประกอบคือ ผู้
อพยพและเครื่องบริโภคที่มีอยู่ และสัดส่วนที่เหมาะสมต่อการให้บริการผู้อพยพในแต่ละวัน

- จัดหาภาชนะและอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร

๓.๓ ด้านการส่งเสริมอาชีพ

- จัดให้มีการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพสังคม ความถนัดและ
ทักษะของผู้ประสบภัย

- จัดหาวิทยากรและตารางเวลาการฝึกอบรมอาชีพในแต่ละวัน

- ให้ความรู้ และคำแนะนำในการสร้างอาชีพหลังน้ำลด

๓.๔ ด้านการรักษาพยาบาล สุขอนามัย และสันติภาพ

- จัดให้มีทีมสำหรับปรึกษาด้านสุขภาพจิตในแต่ละวัน

- จัดให้มีสถานพยาบาลในศูนย์พักพิงชั่วคราวที่เพียงพอ และดูแลด้าน

สุขอนามัย

- จัดให้มีทีมแพทย์ประจำวัน ตรวจสอบสุขภาพผู้ป่วย

- จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น เต้นแอโรบิก

- จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกสมาธิ เล่นเกม เป็นต้น

๓.๕ ด้านพัสดุ ครุภัณฑ์ และสถานที่

- จัดโครงสร้างการจัดการพื้นที่ของศูนย์พักพิงชั่วคราวให้เป็นระเบียบและ

เป็นระบบ

- จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็นต่อศูนย์พักพิงชั่วคราว

- การทำความสะอาดสถานที่ กำจัดสิ่งสกปรก การดูแลสุขา

- จัดหาพื้นที่สำหรับซักล้าง และทำความสะอาดส่วนบุคลิก

๓.๖ ด้านขนส่งและความปลอดภัย

- จัดพาหนะขนส่งสิ่งของ รวมถึง กรณีฉุกเฉิน เช่น ผู้ป่วย

- จัดให้มีพาหนะอย่างน้อย ๑ คัน ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

- จัดระเบียบการจราจรและเส้นทางคมนาคม สำหรับเข้า-ออกพื้นที่อพยพ

- จัดระบบการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในพื้นที่อพยพ

๒.๓.๒.๓ ปัจจัยความจำเป็นขั้นต่ำของศูนย์พักพิงชั่วคราวอื่น ๆ

๑ อัตราส่วนสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้อพยพ คือ ๑ : ๕๐

๒ มีการแบ่งหน้าที่ของผู้อพยพ ได้แก่ การช่วยทำความสะอาดศูนย์พักพิง
ชั่วคราว ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของศูนย์พักพิงชั่วคราว ช่วยรักษาความสงบ หรืออาจสมัคร
เป็นอาสาสมัครภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว ดูแลและรับผิดชอบพื้นที่ที่ตนเองอยู่

๓ มาตรฐานสากลของการประเมินและจัดสรรพื้นที่ใช้สอยในศูนย์พักพิงชั่วคราว

๒.๓.๒.๔ การบริหารจัดการข้อมูลผู้อพยพ

การบริหารจัดการข้อมูลในศูนย์อพยพเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการบริหารจัดการศูนย์อพยพ โดยข้อมูลที่จำเป็นต้องเก็บบันทึก (**Documentation and Data records**) ประกอบด้วย

๑. ข้อมูลประชากรผู้อพยพ (population data) มีความสำคัญอย่างมากต่อการวางแผน การจัดบริการ และการให้ความช่วยเหลือ

๒. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อพยพ (confidential records) เป็นข้อมูลของผู้อพยพที่จำเป็นต้องใช้เมื่อปิดศูนย์อพยพเพื่อความต่อเนื่องในการดำเนินชีวิต เช่น บันทึกสุขภาพที่ได้รับขณะอยู่ในศูนย์อพยพ เป็นต้น

๓. ข้อมูลด้านธุรการ (administrative documents) คือ รายงานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์อพยพทั้งหมด เช่น รายงานการปฏิบัติงาน สมุดบัญชี รายการค่าใช้จ่าย เป็นต้น

๒.๓.๓ การจัดระเบียบและการอำนวยความสะดวกในศูนย์พักพิงชั่วคราว

๒.๓.๓.๑ การจัดระเบียบศูนย์พักพิงชั่วคราวและการอำนวยความสะดวก
ภัย

๑) หน่วยอพยพควรประสานงานล่วงหน้ากับหน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพในการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับจำนวนประชาชนที่จะอพยพเข้ามา หากเนื้อที่ไม่เพียงพอจะต้องจัดหาสถานที่ปลอดภัยแห่งอื่นไว้รองรับ โดยศึกษาจากฐานข้อมูลประชากรในชุมชนหรือหมู่บ้านเป้าหมาย

๒) ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรแบ่งกำลังคนส่วนหนึ่งมาทำความสะอาดสถานที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพให้ถูกสุขลักษณะ

๓) ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรจัดเตรียมสถานที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพให้มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้แก่ผู้อพยพตามมาตรฐานขั้นต่ำ

๔) ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรจัดแบ่งพื้นที่อพยพให้เป็นสัดส่วนของแต่ละครอบครัวหรือของแต่ละชุมชนให้เป็นระเบียบ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การสื่อสาร การสงเคราะห์ และการเก็บข้อมูล

๕) ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรจัดระเบียบเวรยามโดยอาจประสานงานขอกำลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่หรือใช้กำลังจากหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนหรือจัดหาอาสาสมัครจากประชาชนผู้อพยพ เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้อพยพ

๒.๓.๓.๒ การดูแลความปลอดภัยบ้านเรือนของผู้อพยพ

ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เพื่อจัดทำลงสายตรวจไปดูแลบ้านเรือนของผู้อพยพเป็นระยะ ๆ หากกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอ ศูนย์พักพิงชั่วคราวอาจขอรับกำลังสนับสนุนจากหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนหรือจัดหาอาสาสมัครจากประชาชนผู้อพยพ แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ ข้อมูลสถานการณ์ภัยพิบัติที่เป็นปัจจุบันภายหลังจากเสร็จภารกิจควรนำข้อมูลกลับมารายงานหัวหน้า ศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อแจ้งข้อมูล/ข่าวสารแก่ผู้อพยพโดยเร็ว จะทำให้ผู้อพยพหมดความกังวลใน ความปลอดภัยในทรัพย์สินของตน

๒.๓.๓.๓ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้อพยพ

ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรอำนวยความสะดวกด้านปัจจัยสี่เป็นอันดับต้น และปัจจัยเสริมอีกหลายประการตามความเหมาะสมและความพร้อมของศูนย์พักพิงแต่ละแห่ง เพื่อให้ผู้อพยพมีขวัญกำลังใจภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ตามตัวอย่าง ดังนี้

๑) สถานที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพ ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรให้ความสำคัญในด้านความสะอาด ให้ถูกสุขลักษณะ โดยประกาศให้ผู้อพยพทุกคนช่วยรักษาความสะอาดสิ่งที่ใช้ร่วมกัน เช่น ห้องน้ำ อาคารศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นต้น และรักษาความสะอาดพื้นที่ที่ครอบครัวหรือกลุ่มผู้อพยพครอบครอง

๒) การจัดสัดส่วนบริเวณปรุงอาหาร ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรจัดสัดส่วนบริเวณปรุงอาหารให้ถูกสุขลักษณะและให้อยู่ในบริเวณที่จะไม่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุหรือก่อให้เกิดอัคคีภัยขึ้นได้

๓) การจัดระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรมีข้อมูลความต้องการการใช้น้ำบริโภค น้ำอุปโภค กระแสไฟฟ้า เพื่อให้การจัดหาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพียงพอกับความต้องการ และควรมหาแหล่งสำรองในกรณีที่ผู้อพยพต้องพักอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นเวลายาวนานขึ้น

๔) การจัดสัดส่วนพื้นที่รักษาพยาบาล พื้นที่ซักล้างพื้นที่ พื้นที่ตากผ้า พื้นที่ออกกำลังกาย พื้นที่ สันทนาการ พื้นที่ประกอบศาสนกิจให้สอดคล้องกับจำนวนผู้อพยพ

๕) การจัดระบบรับของบริจาค ควรจัดระบบรับของบริจาค โดยจัดให้มีสถานีรับบริจาค (อาจมี หลายจุด) สรรวจความต้องการรับของบริจาค ตามลำดับความสำคัญสำหรับแต่ละครอบครัวหรือ แต่ละกลุ่ม เมื่อมีของบริจาคมาถึงให้พยายามกระจายแก่ผู้อพยพตามความต้องการอย่างทั่วถึงและ เป็นธรรม

๒.๓.๓.๔ การแจ้งความเคลื่อนไหวของสถานการณ์

ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรติดตามความเคลื่อนไหวของสถานการณ์อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องจาก ทางสื่อทุกทางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมาแจ้งแก่ผู้อพยพทุกกระยะ เพื่อให้ ผู้อพยพผ่อนคลายความวิตกกังวล และเมื่อมีข่าวสารยืนยันอย่างชัดเจนจากผู้บังคับบัญชาถึงการยกเลิกสถานการณ์ให้รับแจ้งผู้อพยพเตรียมพร้อมในการอพยพกลับสู่ที่ตั้งต่อไป

๒.๓.๔ กิจกรรมของผู้อพยพในศูนย์พักพิงชั่วคราว

๒.๓.๔.๑ กระบวนงานในศูนย์พักพิงชั่วคราว

กระบวนงานในศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นแนวทางที่จังหวัด/กรุงเทพมหานคร อำเภอ/เขตและตำบล/แขวง ควรนำไปเป็นแนวปฏิบัติพื้นฐานหรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ได้

๒.๓.๔.๒ กิจกรรมเน้นหนัก

กิจกรรมสำคัญที่เน้นหนักเป็นพิเศษ คือ การสร้างงาน การสร้างอาชีพ การสันตินาการ การผ่อนคลายจิตใจ การดูแลสุขภาพจิต เช่น การจ้างกลุ่มแม่บ้านทำอาหาร การจ้างกลุ่มผู้อพยพทำความสะอาด การตั้งกลุ่มผู้อพยพซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ การจ้างกลุ่มผู้อพยพจัดทำเครื่องมือจับปลา การสร้างกลุ่มผู้อพยพผลิต เรือหรือแพ การจ้างกลุ่มผู้อพยพสำรวจข้อมูลความเสียหายของพื้นที่ต่าง ๆ การจ้างกลุ่ม ผู้อพยพรักษาความปลอดภัย การจ้างกลุ่มผู้อพยพบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ การจ้างกลุ่มผู้อพยพส่งอาหาร น้ำดื่มแก่ประชาชนผู้ไม่ยอมอพยพออกจากบ้านเรือน เป็นต้น มี

๒.๓.๔.๓ กิจกรรมประจำวัน

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวพึงกำหนดกิจกรรมประจำวันที่เหมาะสมสำหรับผู้อพยพที่ได้รับการจัดแบ่งประเภท ผู้สูงอายุ เด็ก ทารก ผู้พิการ สตรี แล้ว กิจกรรมประจำวันควรประกอบด้วย

- ๑) การให้ข้อมูล/ข่าวสารประจำวันแก่ผู้อพยพ อย่างน้อยวันละ ๓ ครั้ง
- ๒) การทำความสะอาดที่พักพิง ห้องน้ำ อย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง
- ๓) การทำความสะอาดร่างกายและการทำภารกิจส่วนตัวประจำวัน
- ๔) การออกกำลังกาย
- ๕) การทำสมาธิ
- ๖) การรับประทานอาหาร
- ๗) การพักผ่อน
- ๘) การร้องเพลง

๙) การอ่านหนังสือ

๑๐) การเขียนหนังสือ

๑๑) การดูภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์

๑๒) การช่วยเหลือผู้ป่วยที่อยูใกล้เคียง

ทั้งนี้มิใช่อะไรที่ผู้ป่วยพึงต้องช่วยกันรักษาความสงบและมีไมตรีจิตต่อเพื่อน
ผู้ป่วย

๒.๓.๔.๔ การประเมินความพึงพอใจ

หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวควรทำการประเมินความพึงพอใจ โดยหน่วยของตนเองและโดยบุคคลที่สามในช่วงเวลาที่เปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว และมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราว ทำการสำรวจความต้องการและปัญหาอุปสรรคในการดำรงชีวิตของผู้ป่วย เป็นกิจวัตรทุกวันและ/หรือการทำกล่องรับความคิดเห็นประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวโดยมีการประมวลผลนำเสนอคณะผู้บริหารศูนย์พักพิงชั่วคราวทุกวัน

๒.๓.๕ การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราวและการอพยพกลับ

การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราวมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

๑) เมื่อสถานการณ์ภัยพิบัติได้สิ้นสุดลงประชาชนและผู้ป่วยจำเป็นต้องได้รับข้อมูล/ข่าวสารในเวลา ที่เหมาะสมโดยการประชุมหรือใช้ระบบกระจายเสียง

๒) เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวเตรียมความพร้อมสำหรับการอพยพกลับและรอรับแจ้ง จุดอพยพกลับ

๓) ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มอพยพต้องจัดระเบียบและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง ของการอพยพอย่างเป็นระบบ หากผู้ป่วยต้องการกลับไปพื้นที่อาศัยอยู่เดิม ให้ไปประสานงานการอพยพกลับกับ คณะเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราว

๔) เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวบันทึกข้อมูลที่จำเป็นและจัดเตรียมเก็บเครื่องมือ อุปกรณ์และเอกสารกลับที่ตั้ง

๕) หัวหน้าศูนย์พักพิงชั่วคราวปิดศูนย์ฯและอพยพกลับ

๒.๓.๖ ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

๒.๓.๖.๑ Check List ที่เป็นกิจกรรมและภารกิจที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

ตารางที่ ๒.๒ Check List กิจกรรมและภารกิจที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

ลำดับที่	กิจกรรม	ทำแล้ว	ยังไม่ได้ทำ
๑	มีข้อมูลประชากรในหมู่บ้าน/ชุมชนที่จะอพยพ		
๒	มีแผนการอพยพ		
๓	มีสถานที่จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับ ผู้อพยพ		
๔	มีการจัดเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวและกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่าย		
๕	มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตในศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยเฉพาะด้านปัจจัยสี่ (อาหาร โรงครัว ห้องพัก ห้องสุขา ห้องพยาบาล ที่ทิ้งขยะ ฯลฯ)		
๖	ผู้รับผิดชอบในการอพยพ/ยานพาหนะ		
๗	การลงทะเบียนผู้อพยพ		
๘	การแยกประเภท/กลุ่มผู้อพยพ		
๙	การนำผู้อพยพเข้าที่พักอย่างเป็นระบบ		
๑๐	มีการให้ข้อมูล/ข่าวสารแก่ผู้อพยพ		
๑๑	มีการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับผู้อพยพ		
๑๒	มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมอาชีพผู้อพยพ		
๑๓	มีการประสานงานความต้องการรับการสนับสนุนที่จำเป็นอย่างเป็นระบบ (ผู้รับผิดชอบ)		
๑๔	มีการประเมินความพึงพอใจของผู้อพยพ		
๑๕	มีการจัดเตรียมการอพยพกลับ		
๑๖	มีการประกาศปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว		

๒.๓.๖.๒ ด้านระบบฐานข้อมูล

- ๑) กำหนดผู้รับผิดชอบโครงสร้าง
- ๒) ศึกษาการออกแบบฟอร์มให้ตรงกับความต้องการกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการเพื่อสามารถส่งข้อมูลในระบบเดียวกัน
- ๓) ตั้งโต๊ะลงทะเบียนให้ชัดเจน มีการสรุปยอดที่ชัดเจนและสรุปข้อมูล ปัญหาให้ผู้บริหารทราบทุกวัน
- ๔) ควรบันทึกข้อมูลในช่วงเวลากลางคืน

๒.๓.๖.๓ ด้านการอำนวยความสะดวกและการสื่อสาร

- ๑) กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง
- ๒) แต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งมีผู้ประสานงานทั้งหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานภายใน และควรมีการประชุมร่วมกันทุกวัน
- ๓) กำหนดหัวหน้าผู้อพยพ
- ๔) เตรียมพร้อมทรัพยากรโดยเฉพาะยานพาหนะและเครื่องมือสื่อสาร
- ๕) กำหนดจุดประชาสัมพันธ์ จุดแจ้งข่าว จุดลงทะเบียน จุดรับบริจาค จุดทำกิจกรรมต่าง ๆ ประจำวัน
- ๖) ติดบอร์ดแผนผังโครงสร้างศูนย์พักพิงชั่วคราว ชื่อ-สกุล ผู้รับผิดชอบและหมายเลขโทรศัพท์ต่าง ๆ
- ๗) จัดระบบเวรยามเพื่อรักษาความปลอดภัย
- ๘) กำหนดกฎระเบียบสำหรับผู้อพยพในศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ๙) มีกลองรับความคิดเห็น

๒.๓.๖.๔ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การจราจร ความปลอดภัย

- ๑) มีการสำรองน้ำ และสำรองพลังงานไฟฟ้า
- ๒) จัดที่ซักล้างและที่ตากผ้า
- ๓) จัดระบบการจราจรป้ายจราจร กรวยจราจร และพนักงานหรืออาสาสมัครการจราจร
- ๔) ควรแยกจุดรับบริจาค แยกจากบริเวณศูนย์พักพิง
- ๕) ทำทะเบียนสำหรับยานพาหนะของผู้อพยพและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ๖) จัดสถานที่จอดยานพาหนะ พร้อมทั้งป้ายบอกเส้นทาง
- ๗) จัดสถานที่ดูแลหรือพักพิงสัตว์เลี้ยงแยกส่วนจากสถานที่พักพิง

๒.๓.๖.๕ ด้านเครื่องอุปโภค บริโภค

- ๑) ควรจัดระบบส่งอาหารและน้ำดื่มตามเวลา
- ๒) ใช้สื่อ Social Network มาช่วยจัดการอาหารและน้ำดื่ม

๒.๓.๖.๖ ด้านการบริจาค

- ๑) จัดระบบการรับ การเก็บ และการแจกจ่าย
- ๒) จัดการประชาสัมพันธ์เรื่องการรับบริจาคให้สาธารณชนรับทราบ
- ๓) ควรเปิดช่องทางรับบริจาคทั้งระบบธนาคาร และ Internet
- ๔) มีจุดรับบริจาคหลายจุดเพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้บริจาค

๕) ควรลงทะเบียนแจกจ่ายให้ชัดเจน และมีระบบการแจกจ่ายเป็นรายครัวเรือน

๒.๔ MCU Model

๒.๔.๑ แนวทางการดำเนินงาน

ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม มจร. วางแนวทางการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือเยียวยา และฟื้นฟูจิตใจของผู้ประสบภัย ตามหลัก ศีล-สมาธิ-ปัญญา โดยแบ่งเป็น ๕ ระยะ ซึ่งระยะที่ ๑ และ ๒ เป็นระยะของการพัฒนาศีล ได้แก่ ด้านกายภาพ การอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี และช่วยเหลือกันและกันอย่างมีระเบียบเรียบร้อย ระยะที่ ๓ เป็นระยะของการพัฒนาสมาธิ ได้แก่ การฟื้นฟูจิตใจด้วยศาสนพิธีการทำวัตรสวดมนต์ สมาธิภาวนา กิจกรรมศิลปะบำบัด และการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา ระยะที่ ๔ เป็นระยะของการพัฒนาปัญญา ด้วยกิจกรรมเชิงพุทธ และการให้ความรู้เพื่อการปรับตัวและเพื่อประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้พิเศษ ระยะที่ ๕ เป็นระยะของการส่งกลับและติดตามผล โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

ระยะที่ ๑:ให้การเยียวยาทางกายภาพ ด้วยการจัดระบบส่งมอบของบริจาคต่างๆ ให้แก่ผู้พักพิง การจัดหาที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะและให้ความสะดวกสบายพอสมควร จัดหาระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำกิน น้ำใช้ อาหารและการดูแลสุขภาพ และการปฐมพยาบาล รวมถึงการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยารายบุคคลในระยะเวลาที่มีความเศร้าโศกหรือตกใจมาก

ระยะที่ ๒:ให้การเยียวยาด้านสังคม สร้างพลังกลุ่มให้เกิดความสามัคคี ที่จะเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน ด้วยการจัดผู้พักพิงออกเป็นกลุ่มย่อย เรียกว่าหมู่บ้าน ตำบล มีผู้นำซึ่งเป็นผู้พักพิงและพระอาจารย์ร่วมกันดูแลทุกข์สุขของผู้พักพิงในหมู่บ้านและตำบลของตน

ระยะที่ ๓:การเยียวยาด้านจิตใจผู้พักพิง โดยฝ่ายบริการฝึกอบรม และพระนิสิตจากภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มจร. พร้อมด้วยพระอาสาสมัครจากวัดญาณเวศกวันและคฤหัสถ์อาสาสมัครทั่วไป หมุนเวียนเข้าเยี่ยมเยียนผู้พักพิงเพื่อให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยาแบบกลุ่ม เสริมกำลังใจและสำรวจปัญหาทางจิตใจของผู้พักพิงและจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเสริมศักยภาพของผู้พักพิง ด้วยการให้กำลังใจและธรรมะ

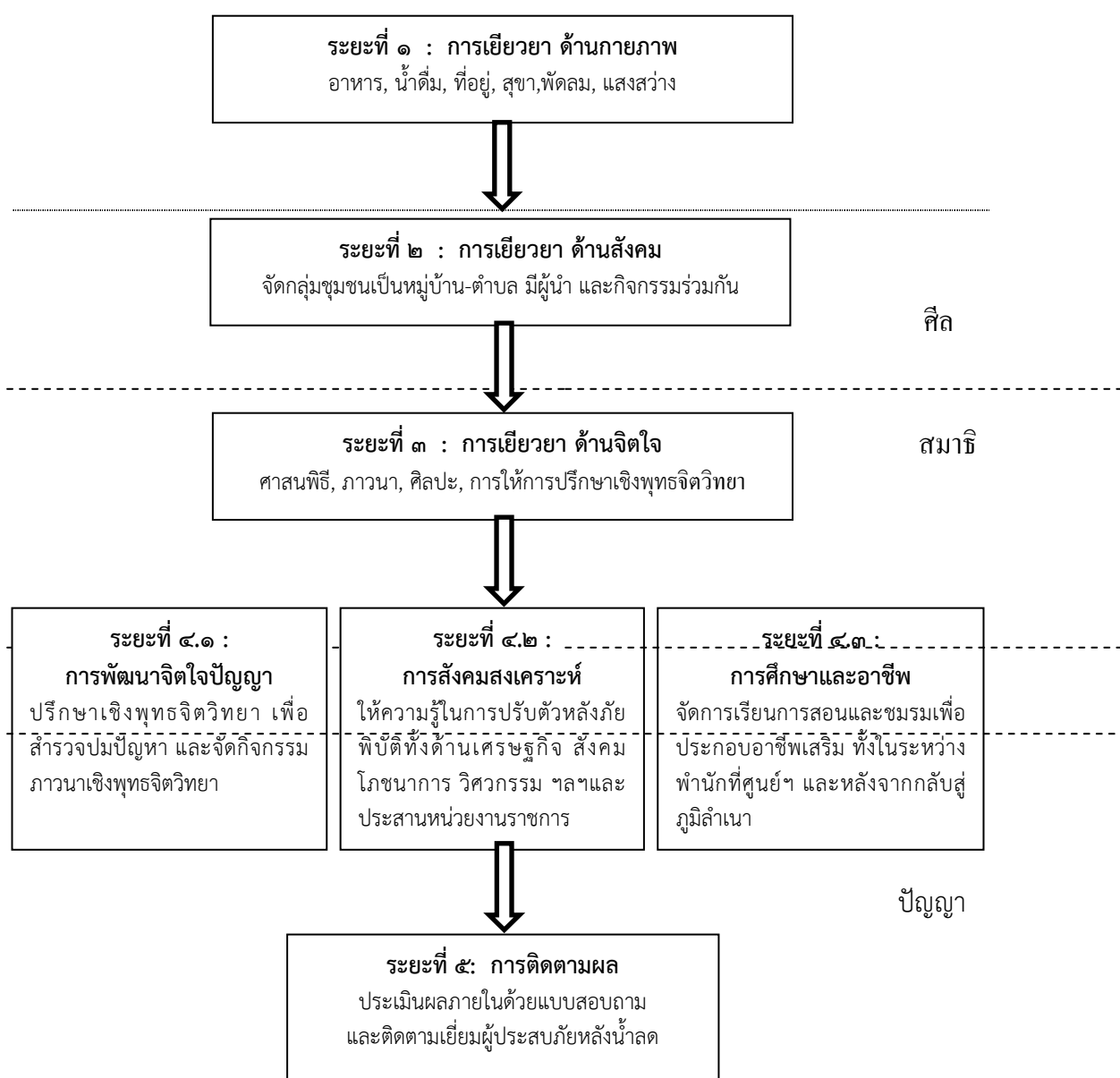
ระยะที่ ๔:จัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง ตามช่วงอายุเพื่อการปรับตัวหลังผ่านพ้นภัยพิบัติแยกเป็นกลุ่มกิจกรรมใหญ่ ๓ กลุ่ม ได้แก่

๔.๑ การพัฒนาจิตปัญญา มีการสำรวจปัญหา และการให้การปรึกษาเชิงพุทธเชิงพุทธประกอบกับการจัดกิจกรรมภาวนาเชิงพุทธ

๔.๒ การสังคมสงเคราะห์ ให้ความรู้ในการปรับตัวหลังภัยพิบัติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โภชนาการ วิศวกรรม ฯลฯ

๔.๓ การศึกษาและอาชีพ จัดการเรียนการสอนและชมรมเพื่อประกอบอาชีพเสริม ทั้งในระหว่างพำนักที่ศูนย์ฯ และเมื่อกลับบ้านแล้ว

ระยะที่ ๕ :การประเมินผลการดำเนินงานโดยผู้พักพิง การสำรวจความต้องการหลังน้ำลด การจัดส่งผู้พักพิงกลับบ้านเรือน และการติดตามเยี่ยมเยียนผู้พักพิงหลังผ่านพ้นภัยพิบัติ

แผนภูมิที่ ๒.๓ การดำเนินงาน MCU Model

๒.๔.๒ การบริหารจัดการศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม

๑) ศีล

๑.๑) การเยียวยาด้านกายภาพ

ก. การป้องกันน้ำเข้าอาคารหอฉัน

การป้องกันน้ำเข้าอาคารหอฉันชั้น ๑ มีความสำคัญต่อศูนย์ช่วยเหลือฯ เนื่องจากมีเครื่องปั่นไฟ ระบบจ่ายไฟฟ้า และระบบน้ำประปา ซึ่งมีความสำคัญแก่ทุกคนที่อยู่ในศูนย์ช่วยเหลือฯ ให้มีน้ำและไฟฟ้าใช้นอกจากนั้น การขนส่งลำเลียงสิ่งของบริจาคขึ้นอาคารหอฉันชั้น ๒ จะต้องผ่านจากอาคารหอฉันชั้น ๑ ก่อน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องป้องกันน้ำเข้าอาคารหอฉันชั้น ๑ เป็นลำดับสำคัญอันดับต้นๆ หน้าที่ป้องกันน้ำเข้าอาคารหอฉันนี้ดูแลโดยตำรวจตระเวนชายแดน และพุทธอาสาสมัคร และมีขั้นตอนการจัดการดังนี้

- ขนกระสอบทรายกันน้ำทางเข้าอาคารหอฉันชั้น ๑ และกันหน้าห้องน้ำ เพื่อกันน้ำที่เข้ามาทางท่อน้ำในห้องน้ำ

- ใช้เครื่องสูบน้ำ สูบน้ำออกตลอดเวลา โดยผลัดเครื่องสูบน้ำกันเป็นเวลา
- จัดเวรยามดูแลเครื่องสูบน้ำและสถานการณ์น้ำตลอดเวลา

ข. การรับบริจาค

การรับบริจาคของศูนย์ช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม แบ่งได้ดังนี้ หน่วยงานต่างๆ มีความประสงค์ แจกเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น เสื้อผ้า อาหารของใช้สำหรับเด็ก ของใช้ในครัวเรือน เป็นต้น มอบให้ผู้ประสบภัยโดยตรง

รับเข้าหน่วยกองบริจาคของมูลนิธิชัยพัฒนา หน่วยงานต่างๆ บริจาคผ่านกองรับบริจาคของมูลนิธิชัยพัฒนาแล้วนำคัดแยก และนำแจกให้กับผู้พักพิงในศูนย์ช่วยเหลือฯ และผู้ประสบภัยบริเวณรอบมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รับเข้าหน่วยบริจาคของส่วนธรรมนิเทศ ของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยตรง แล้วจึงนำแจกแก่ผู้พักพิงในศูนย์ช่วยเหลือฯ และผู้ประสบภัยบริเวณรอบมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การขอรับบริจาคโดยตรงตามความต้องการพิเศษ เช่น นมเด็กเล็ก ซึ่งต้องการตามความต้องการของเด็กแต่ละคน

การแจกของบริจาคของศูนย์ช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม แบ่งได้ดังนี้

ของบริจาคซึ่งทางมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับ ส่วนหนึ่งเก็บไว้เป็นเสบียงเพื่อใช้ภายในศูนย์และแจกในคราวผู้พักพิงเดินทางกลับบ้านของตนเอง

การแจกของแก่ผู้ประสบภัยที่อยู่ในศูนย์ช่วยเหลือฯ คือ ส่วนของมูลนิธิชัยพัฒนา แจกถึงพระราชทานแก่ผู้ประสบภัยทุกครัวเรือน และเครื่องอุปโภค เช่น เสื้อผ้า สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น โดยการสำรวจความต้องการของผู้ประสบภัย แล้วนำแจกโดยตำรวจตระเวนชายแดน เครื่องบริโภค เช่นอาหาร บริษัทการบินไทย ได้นำอาหารบริจาคโดยผ่านมูลนิธิชัยพัฒนา ตลอดระยะเวลาตั้งศูนย์ช่วยเหลือฯ และส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ร่วมแจกของแก่ผู้พักพิงในศูนย์ช่วยเหลือฯ เสริมจากมูลนิธิชัยพัฒนาด้วย

การแจกของแก่ผู้ประสบภัยนอกศูนย์ช่วยเหลือฯ บริเวณรอบศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมของมูลนิธิชัยพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีประมาณ ๒,๐๐๐ ครัวเรือน ทางมูลนิธิชัยพัฒนาและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีการดำเนินงานดังนี้

- ตั้งจุดรับบริจาคที่หน้ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันละ ๒๐๐-๓๐๐ ชุด
- นำถุงยังชีพบริจาคช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยศูนย์พักพิงวัดกุฎีประสิทธิ์
- นำถุงยังชีพบริจาคช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านบริเวณรอบมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้รับความเดือดร้อน
- แจกถุงยังชีพแก่ผู้ประสบภัยที่เดินทางกลับบ้าน ในเมื่อน้ำลดและสามารถกลับไปใช้ชีวิตตามปกติคนละ ๑ ถุง
- แจกถุงยังชีพในวันปิดศูนย์ เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๔ เป็นวันปิดศูนย์ ประชาชนที่เดินทางกลับบ้านไปก่อนมาร่วมกิจกรรมวันปิดศูนย์ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แจกถุงยังชีพให้ทุกท่านที่มาร่วมกิจกรรม

การบรรเทาทุกข์ฉุกเฉิน

หน่วยบรรเทาทุกข์ฉุกเฉิน คือหน่วยบริการพิเศษเร่งด่วน ทำหน้าที่บริการในคราวมีเหตุเร่งด่วน ประกอบด้วย

หน่วยบริการฉุกเฉิน บริการเร่งด่วนสำหรับการเจ็บป่วยกะทันหันหน่วยนี้จะประสานงานแพทย์ที่อยู่ประจำการศูนย์ช่วยเหลือฯ และมูลนิธิชัยพัฒนากับโรงพยาบาล และนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลแบบเร่งด่วน

หน่วยแพทย์ฉุกเฉิน บริการเร่งด่วนสำหรับผู้ที่อยู่รอบบริเวณรอบนอกมหาวิทยาลัย-มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีความเจ็บป่วย และมารับการรักษาจากคณะแพทย์ที่ตั้งอยู่ในศูนย์ผู้พักพิง

ระบบการสื่อสาร

ระบบการสื่อสารของศูนย์ช่วยเหลือฯ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประสานงานเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำแนกดังนี้

ระบบโทรศัพท์ ใช้ในการประสานงานสื่อสารภายในองค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมทั้งให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เพื่อการช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยในศูนย์ช่วยเหลือฯอย่างเร่งด่วน

วิทยุสื่อสาร ใช้ในการประสานงานสื่อสารระหว่างคณะทำงานภายในทุกหน่วยงานทุกสถานการณ์

อินเทอร์เน็ต ใช้ในการสื่อสารส่งข้อมูลเอกสาร รูปภาพ ข่าวสารต่าง ๆ แก่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว

๑.๒) การจัดระบบด้านสังคมและการปกครอง

ก. การทำทะเบียนประวัติผู้พักพิง

ศูนย์ช่วยเหลือฯมจร. ได้มีการจัดทำทะเบียนประวัติของผู้พักพิงทุกรายในฐานข้อมูลกลาง เพื่อที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริงเป็นรายบุคคลระบบทะเบียนแบ่งออกเป็น ๓ ระบบ

ระบบฐานข้อมูล (Database) ส่วนของทะเบียนข้อมูลที่จัดเก็บในคอมพิวเตอร์ใช้สำหรับการเรียกดู อ้างอิงและจัดทำข้อมูล

ระบบเอกสาร(Document) ส่วนของเอกสารข้อมูลที่ใช้ในด้านดำเนินการปฏิบัติการ

สมุดบันทึกฝ่ายทะเบียน (Log Book) บันทึกข้อมูลการสำหรับการทำงานทะเบียน เพื่อการส่งต่องานและเป็นหลักฐาน

ระบบฐานข้อมูล(Database)ประกอบด้วย

๑.๑ ทะเบียนกลาง (Master Database) ฐานข้อมูลกลางที่จัดเก็บข้อมูลสำคัญโดยละเอียดเรียงตามลำดับการเข้าพำนักในศูนย์ของผู้พักพิงที่เข้าพำนักในศูนย์ทุกคน ได้แก่ชื่อนามสกุล, อายุ, ศาสนา, บ้านเลขที่, ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวที่มาพักพิงด้วยกัน, ชื่อนามสกุลและหมายเลขโทรศัพท์ของบุคคลที่ติดต่อได้ในกรณีฉุกเฉิน, ประวัติการเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น ข้อมูลในทะเบียนกลางนี้ ทำให้ศูนย์รับทราบถึงยอดผู้พักพิงเพื่อการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคให้เพียงพอ และการดูแลเป็นพิเศษแก่ผู้มีอาการเจ็บป่วยหรือพิการ

	A	B	C	D	E	F	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
1	วันที่เข้าพัก	วันที่ออกจากที่พัก	แถว	ชื่อหมู่บ้าน	ลำดับ (ครอบครัว)	ลำดับ (คน)		รายละเอียดผู้เข้าพัก								
2								ชื่อ-สกุล	สถาน	เพศ	ความสัมพันธ์	อายุ	อาชีพ	ศาสนา	เชื้อชาติ	สัญชาติ
3	11/10/2554		A		1	1		วิยา โพธิ์ศรีดา	L	M	สามี	42	รับจ้าง	พุทธ	ไทย	ไทย
4	11/10/2554		A			2		บัวคำ โพธิ์ศรีดา	M	F	ภรรยา	30	แม่บ้าน			
5	11/10/2554		A			3		มัลลิกา โพธิ์ศรีดา	M	F	บุตร	10	N			
6	11/10/2554		A			4		วิรุศาสตร์ โพธิ์ศรีดา	M	M	บุตร	2	N			
7	11/10/2554		A		2	5		อำพล มั่นคง	L	M	สามี	31	รับจ้าง	อิสลาม	ไทย	ไทย
8	11/10/2554		A			6		วิษิตา มณี	M	F	ภรรยา	35	แม่บ้าน	อิสลาม		
9	11/10/2554		A			7		พลวิทย์ มั่นคง	M	M	บุตร	3 1/2	N	อิสลาม		
10	11/10/2554		A			8		อภิเดช มั่นคง	M	M	บุตร	9 ค	N	อิสลาม		
11	N		A		3	9		สิตา อ้วนอินทร์	L	F				พุทธ	ไทย	ไทย
12	N		A		4	10		สำเริง พันเงิน	L	F		49	เย็บผ้า (บ้าน)	พุทธ	ไทย	ไทย
13	N		A		5	11		จำปา พันทิพย์	L	F	ภรรยา	30	พนักงานบริษัท	พุทธ	ไทย	ไทย
14	N		A			12		วิรินทร์ ศรีไตรภพ	M	M	สามี	39	ขับรถ			
15	N		A		6	13		ลำยอง สุพลา	L	F	ภรรยา	34	พนักงานโรงงาน	พุทธ	ไทย	ไทย
16	N		A			14		ลำยอง สุพลา	M	M	สามี	43	พนักงานบริษัท			
17	N		A			15		วิมลพร สุพลา	M	M	บุตร	13	นักเรียน			
18	N		A			16		วรินทร์ สุพลา	M	F	บุตร	6	นักเรียน			
19	N		A		7	17		มาเรียม จงกล	L	F	ภรรยา	46	ค้าขาย	พุทธ	ไทย	ไทย
20	N		A			18		ชนะ จงกล	M	M	สามี	45	ค้าขาย			
21	N		A			19		กนกพล จงกล	M	M	บุตร	13	นักเรียน			
22	10/10/2554		A		8	20		ทองจันทร์ ภูษาคำ	L	F	แม่	62	ค้าขาย	พุทธ	ไทย	ไทย
23	10/10/2554		A			21		สุพรรณ พิลาแก้ว	M	M	บุตรชาย	34	ทำงานขาย(โสมโป๊ะ)			
24	10/10/2554		A			22		หนูจร ภูษาคำ	M	F	บุตรสาว	32	ค้าขาย			
25	10/10/2554		A			23		สราลีณี พิลาแก้ว	M	F	หลาน	13	นักเรียน			

ตารางที่ ๒.๔ ทะเบียนกลาง

๑.๒ ทะเบียนตำบล(District Database) ฐานข้อมูลที่จัดเก็บข้อมูลสำคัญสำหรับบริหารส่วนตำบล โดย จัดเรียงตามตำบลและหมู่บ้าน ประกอบด้วยรหัสประจำตัว, ที่อยู่ในศูนย์ฯ, เพศ, ประวัติทางการแพทย์,สถานะความเคลื่อนไหว เพื่อผู้ใหญ่บ้านและกำนันใช้ในการเช็คยอด และสำรวจปัญหาและความต้องการต่างๆของลูกบ้านของตนเพื่อรายงานผู้ดูแลศูนย์ฯเพื่อหาความช่วยเหลือ

๑.๓ ทะเบียนแม่และเด็กเก็บข้อมูลเด็กก่อนและเด็กเล็ก ยี่ห้อนมผงที่เด็กใช้บริโภค และประวัติการเจ็บไข้ได้ป่วยระหว่างที่อยู่ในศูนย์

๑.๔ทะเบียนนักเรียนเก็บข้อมูลนักเรียนนักศึกษา ระดับชั้นเรียน ชื่อโรงเรียน เพื่อจัดการศึกษา ณ ศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. โดยคณะครูโรงเรียนจิตรลดา

๑.๕ ทะเบียนผู้ได้รับความเดือดร้อนด้านต่าง ๆเช่น บ้านพังเสียหาย ตกงาน ไร้ที่อยู่อาศัย คนพิการ และผู้สูงอายุไร้ญาติ

๑.๖ ทะเบียนสมาชิกชมรมฝึกอาชีพ

๒. ระบบเอกสาร(Document) ประกอบด้วย

๒.๑ แบบฟอร์มข้อมูลประจำตัวสำหรับบันทึกข้อมูลสำคัญของผู้พักพิงที่กรอกเมื่อเข้าพัก เพื่อใช้บันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลกลาง และเป็นหลักฐานอ้างอิง

๒.๒ บัตรประจำตัวปั้งชีชื่อ รหัสประจำตัวและตำบลของผู้พักพิง ใช้ในการรับสิทธิต่างๆ

๒.๓ เอกสารทะเบียนตำบลสำหรับอ้างอิงข้อมูลสำคัญในการบริหารจัดการของเจ้าคณะตำบลและกำนัน

๒.๔ แบบบันทึกข้อมูลประชากรและใบเช็คชื่อสำหรับบันทึกเรื่องราวและตรวจสอบติดตามสถานะความเคลื่อนไหวผู้พักพิง (อยู่-ไม่อยู่) ภายในหมู่บ้านประจำวัน แยกตามหมู่บ้านประกอบด้วยเอกสาร ๓ ส่วน คือ

๒.๔.๑ แบบบันทึกประชากรโดยกำนันประจำตำบลจะใช้สรุปยอดหลังทำวัตรเย็นทุกวันและนำมากระทบยอดกับทะเบียนกลางเพื่อความแม่นยำของฐานข้อมูล

๒.๔.๒ ข้อมูลลูกบ้านที่ควรได้รับการดูแลเฉพาะกรณีโดยเจ้าคณะตำบลใช้บันทึกข้อมูลส่วนตัวของลูกบ้าน และบันทึกเหตุการณ์ เช่นความเจ็บป่วย ความเศร้าโศก อาการด้านอารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ รวมทั้งพฤติกรรมที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ

๒.๔.๓ ใบเช็คชื่อ ฝ่ายทะเบียนจัดพิมพ์ให้เจ้าคณะตำบลทุกวันอาทิตย์เพื่อแจกจ่ายให้ผู้รับผิดชอบไปตรวจสอบและส่งผลกลับทุกวัน เพื่อรักษาความปลอดภัยของผู้พักพิง และรับทราบในทันทีหากมีผู้พักพิงสูญหายโดยไม่ทราบสาเหตุ

๒.๕ รายงานสรุปยอดผู้พักพิงสำหรับรายงานยอดผู้พักพิง ประจำวัน

๒.๖ แบบสอบถามผู้ย้ายออก สำหรับสำรวจความพึงพอใจ และประโยชน์ที่ผู้พักพิงได้รับจากศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร.

๓. สมุดบันทึกฝ่ายทะเบียน(Log Book)

๓.๑ สมุดรายการงานที่ต้องกระทำ (Task List) สำหรับบันทึกงานค้างของฝ่ายทะเบียน เพื่อมั่นใจว่างานทุกรายการได้รับการจัดการ แม้จะมีการส่งทอด

๓.๒ สมุดบันทึกผู้ย้ายออก สำหรับบันทึกข้อมูลผู้ย้ายออกเพื่อเป็นหลักฐาน

การบริหารจัดการพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม มจร.

ศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. ได้ใช้อาคารหอฉันเป็นที่พักพิงโดยจัดสรรพื้นที่บนอาคารหอฉันเป็นไปดังนี้

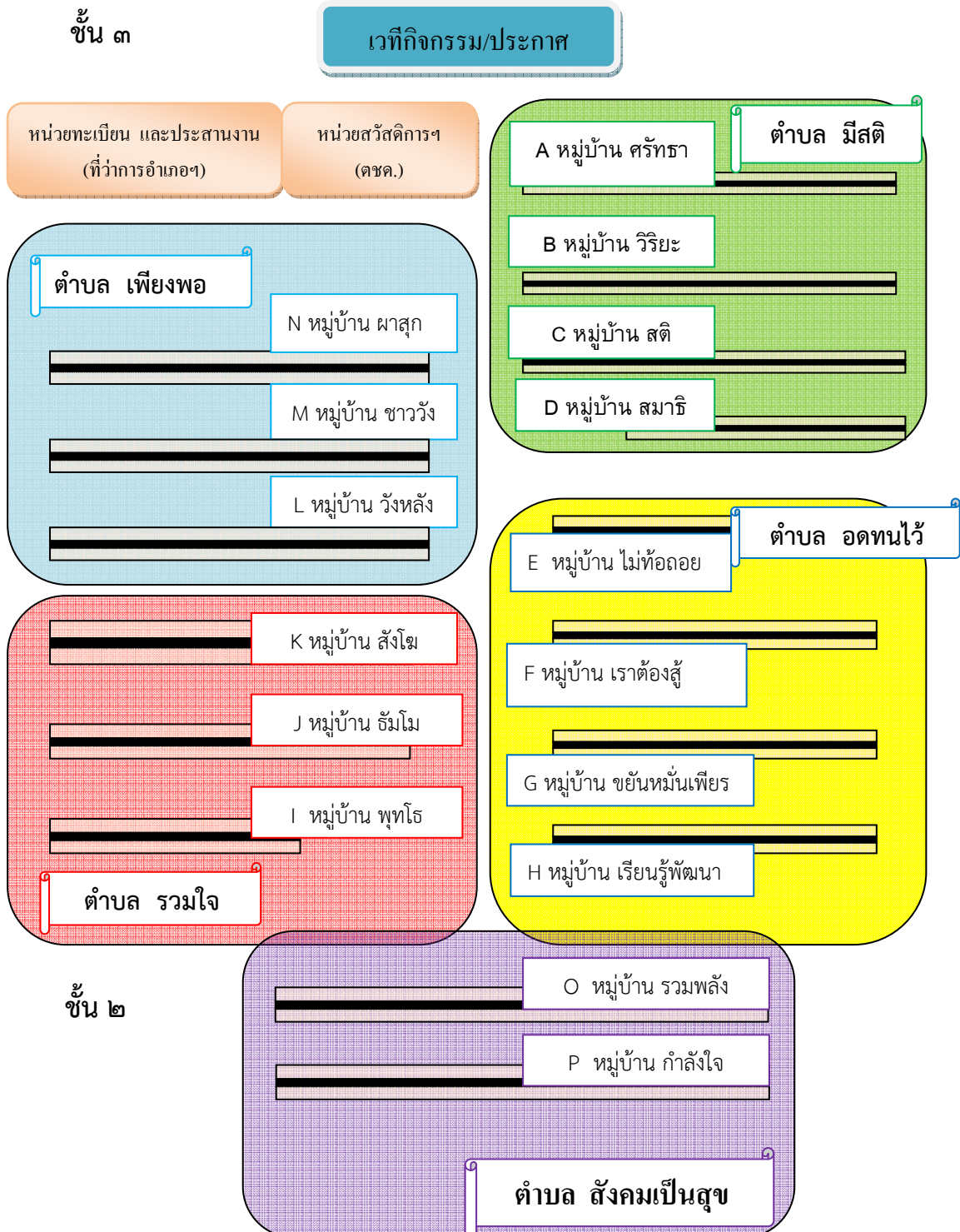
ชั้น ๔ -สถานพยาบาล -มุมหนังสือเด็ก/ กิจกรรมเด็ก/ ฝีกอาชีพ -ปฏิบัติธรรมเจริญสติภาวนา

ชั้น ๓ - ที่พักพิง -ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ไหว้พระ- ฝีกอาชีพ -นันทนาการ

ชั้น ๒ -ที่รับบริจาคสิ่งของ -ศูนย์ปฏิบัติการสำหรับผู้บริหาร -พื้นที่พักพิงแม่และเด็กอ่อน

ส่วนพื้นที่พักพิงได้จัดตั้งเป็นอำเภอ (ร่มธรรมนำสุข) ประกอบด้วย ๕ ตำบล ๑๖ หมู่บ้าน ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๕ การบริหารจัดการพื้นที่ช่วยเหลือผู้พักพิง (Zoning)

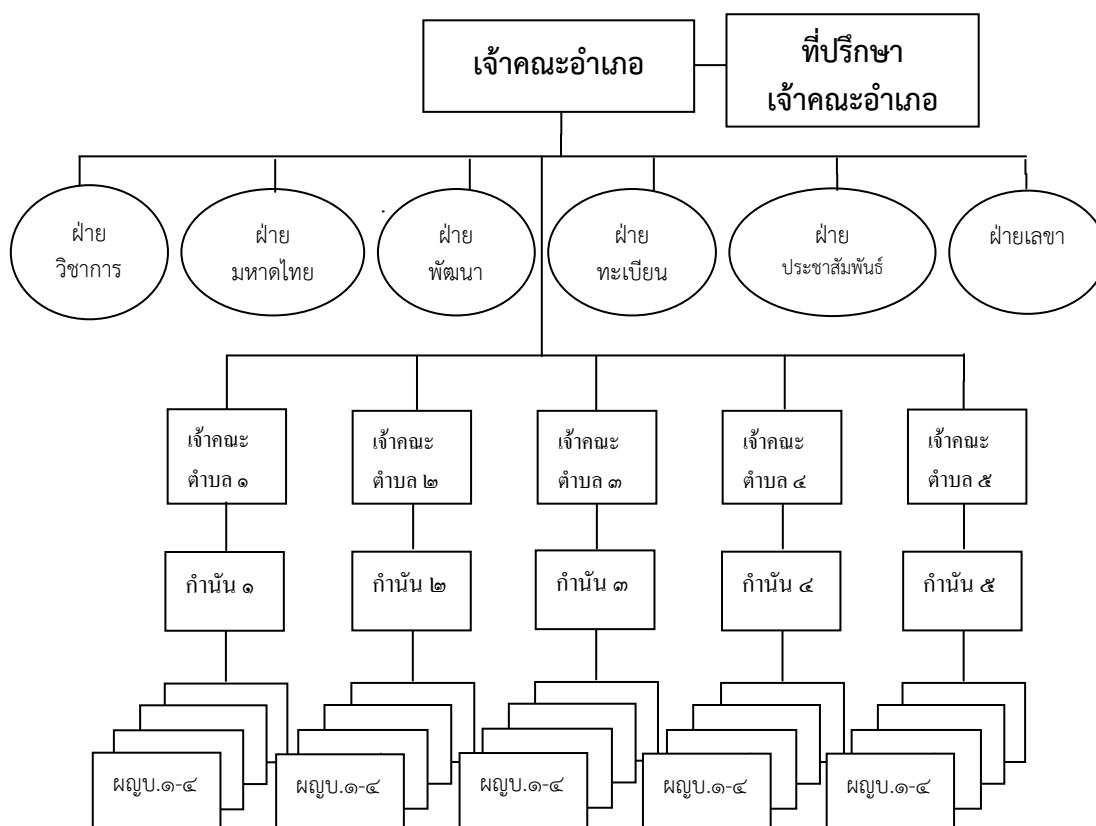
ค.การจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์และการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

การจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์

โครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. ประกอบด้วย ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และมีคณะทำงาน ๖ ฝ่าย ขึ้นตรงกับเจ้าคณะอำเภอ คือ

๑. ฝ่ายวิชาการ
๒. ฝ่ายมหาดไทย
๓. ฝ่ายพัฒนา
๔. ฝ่ายทะเบียน
๕. ฝ่ายการประชาสัมพันธ์
๖. ฝ่ายเลขานุการ

แผนภูมิที่ ๒.๖ โครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พักพิง

ตารางที่ ๒.๗ บทบาทหน้าที่และการทำงานของคณะดำเนินการ

ตำแหน่ง	บทบาท หน้าที่และกิจ
เจ้าคณะอำเภอ (พระ)	บทบาทหน้าที่ บริหารการดำเนินงานภาพรวมของศูนย์ฯ ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (สื่อมวลชน, หน่วยงานช่วยเหลือ, การบริจาค, กิจกรรมภายนอก) ดำเนินการ ประสานงานตามคำสั่งของ มจร. กิจ ๑. ออกคำสั่ง ดำเนินการภายในศูนย์ฯ ตามส่วนบริหาร มจร. และเป็นไปด้วยความเรียบร้อยผ่านส่วนงานที่สนับสนุน ๒. แจกข้อมูลข่าวสาร ประกาศกิจกรรมให้ผู้พักพิง ๓. ปฐมนิเทศ สร้างความเข้าใจกับอาสาสมัครใหม่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดดำเนินการประชุมกับส่วนงานที่เกี่ยวข้องในกรณีที่เป็น สรุปผลการดำเนินงานประจำวัน อนุมัติการเข้า-ออกชั่วคราวของผู้พักพิง
วิชาการ (อาสาสมัคร/พระ)	บทบาท หน้าที่ สำรวจและจัดสรรข้อมูลด้านวิชาการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ของผู้พักพิง ดูแลและดำเนินการจัดการด้านการศึกษาและให้ความรู้ กิจ วางแผนการให้ความรู้แก่ผู้พักพิง ดำเนินการด้านการให้ความรู้แก่ผู้พักพิงโดยอาจจะประกาศเองหรือติดต่อวิทยากรที่เหมาะสม จัดรายการสนทนา หลังทำวัตรเย็นเป็นประจำ
มหาดไทย (พระ)	บทบาท หน้าที่ รับเรื่องราวร้องทุกข์ และดำเนินการจัดการแก้ไขด้วยธรรมาธิปไตย จัดการดูแลด้านสาธารณูปโภคให้อำนวยความสะดวกเสมอ (ประปา, ไฟฟ้า) จัดการดูแลด้านสาธารณสุขและอนามัย (อาหาร, สุขา, การพยาบาล) กิจ ตรวจสอบความเรียบร้อยของสาธารณูปโภค และสาธารณสุข จัดการแก้ไขตามแต่ความเหมาะสม
พัฒนา และ กิจกรรม (อาสาสมัคร/พระ)	บทบาท หน้าที่ สำรวจความต้องการ และจัดสรรกิจกรรมที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ สร้างสรรค์กิจกรรมและแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ภายในอำเภอ ดูแลและดำเนินการด้านกิจวัตร/กิจกรรมพิเศษให้ดำเนินอย่างเรียบร้อยและ

ตำแหน่ง	บทบาท หน้าที่และกิจ
	เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย กิจ ติดต่อ และอำนวยความสะดวกการดำเนินกิจกรรมแต่ละวันให้เรียบร้อย จัดทำรายงานด้านกิจกรรมและกิจวัตรในสมุดบันทึกกิจกรรม ส่งเสริมความสามารถพิเศษ รายบุคคล/หมู่บ้าน ส่งเสริมการทำกิจกรรมอาสา เช่น Big Cleaning Day, ตักบาตร, เจริญพระพุทธมนต์ทุกวันพระ เป็นต้น
ทะเบียน (อาสาสมัคร/พระ)	บทบาท หน้าที่ จัดทำทะเบียนข้อมูลผู้พักพิง แบ่งหมวดหมู่ตามความจำเป็นในการใช้งาน และติดตามให้ข้อมูลถูกต้องเสมอ จัดการป้ายชื่อ และปฏิบัติการด้านที่เกี่ยวกับข้อมูลของผู้พักพิง จัดทำเอกสารรายงานให้ข้อมูลตามความต้องการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กิจ เก็บใบทะเบียนคนเข้าใหม่ทุกเช้า บันทึกข้อมูลคนเข้าใหม่เข้าสู่ระบบ แก้ไขข้อมูลของผู้ประสบภัยให้ถูกต้องเสมอ คำนวณจำนวนผู้พักพิงทั้งหมด แยกเพศและช่วงอายุ รับข้อมูลใบเช็คชื่อจากแต่ละตำบลหลังทำวัตรเย็น เพื่อตรวจสอบยอดจำนวนผู้พักพิง รายวัน จัดทำรายงานสรุปจำนวนผู้พักพิงทั้งหมด ดำเนินการจัดการเรื่องออกบัตรและป้ายชื่อ ให้ผู้พักพิง ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลของผู้พักพิงตามที่หน่วยงานต้องการ บันทึกสถิติผู้ร่วมทำวัตรเช้า-เย็น
ประชาสัมพันธ์ (อาสาสมัคร/พระ)	บทบาท หน้าที่ สื่อสารข้อมูลกับหน่วยงานภายนอกที่ถูกต้องและเป็นแหล่งเดียว ประชาสัมพันธ์ด้านการงานให้แก่บุคคลภายนอกที่สนใจเข้ามาช่วยเหลือ กิจ เรียบเรียงข้อมูลประชาสัมพันธ์ และสื่อสารตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะอำเภอ สื่อสาร ส่งข้อมูลทาง E-mail รายงานความคืบหน้าและการทำงานของศูนย์แก่บุคคลที่สนใจจะเป็นอาสาสมัคร ดำเนินการประชุม และทำความเข้าใจเบื้องต้นกับบุคคลที่ต้องการมาเป็นอาสาสมัครในศูนย์ฯ
เลขานุการ (อาสาสมัคร)	บทบาท หน้าที่ จัดการดูแลดำเนินการด้านเอกสารสำคัญภายในศูนย์ฯ จัดหาข้อมูลที่สำคัญแก่เจ้าคณะอำเภอ

ตำแหน่ง	บทบาท หน้าที่และกิจ
	กิจ จัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบ ระเบียบและหาง่าย รับเรื่อง – จัดส่งข้อมูลที่หน่วยงานภายนอกขอมาและบันทึกในสมุด นำสมุดเยี่ยมให้ผู้เข้าเสนอกิจกรรมและผู้เข้าเยี่ยมลงชื่อ ทำรายงานประจำวัน บันทึกเหตุการณ์ประจำวัน ทำแผนภูมิสรุปสถิติผู้ร่วมทำวัตรเข้า-เย็น
เจ้าคณะตำบล (พระ)	บทบาท หน้าที่ บริหารจัดการดูแลความเรียบร้อยภายในตำบล สำรวจ,ดูแล และจัดการสภาวะทางจิตใจผู้พักพิงภายในตำบล ตรวจสอบและติดตามการทำงานของกำนัน (การรับส่งถ่ายทอดข้อมูล,การรายงานเรื่องราว,การแจกจ่ายสิ่งของ) กิจ ให้คำแนะนำ การทำงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการเสวนาพูดคุยสำรวจสภาพชีวิตและจิตใจของทุกหมู่บ้านในสังกัดประจำสัปดาห์ บันทึกข้อมูลสำคัญด้านชีวิตจิตใจของผู้พักพิงในสังกัดในแบบบันทึกข้อมูลประชากร
กำนัน (ตัวแทนผู้พักพิง)	บทบาท หน้าที่ ดำเนินการปฏิบัติการภายในตำบลให้เกิดความเรียบร้อยตามคำสั่งเจ้าคณะตำบล รับ-ส่งข้อมูลประสานงานระหว่างลูกบ้านกับเจ้าคณะตำบล สำรวจความสามารถ ทักษะพิเศษและความต้องการของผู้พักพิง กิจ ตรวจสอบยอดลูกบ้านและเรื่องราวประจำวันในใบเช็คชื่อส่งให้เจ้าคณะตำบล /ทะเบียน หลังทำวัตรเย็น เข้าร่วมประชุมประจำวัน (หลังทำวัตรเย็น) เพื่อรายงานผลด้านทะเบียนและเหตุการณ์ประจำวัน เป็นตัวแทนผู้พักพิงในตำบล เพื่อติดต่อรับของแจกต่าง ๆ
ผู้ใหญ่บ้าน (ตัวแทนผู้พักพิง)	บทบาท หน้าที่ ควบคุม /ดูแลความสะอาด และความเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน สำรวจความต้องการ และดำเนินการจัดหาให้ลูกบ้าน สำรวจการเปลี่ยนแปลงเข้า-ออก และเหตุการณ์สำคัญ (บาดเจ็บ, ทะเลาะ) ภายในหมู่บ้าน และแจ้งต่อกำนัน, เจ้าคณะตำบล กิจ นำลูกบ้านทำความสะอาดในเวลาที่เหมาะสม

ตำแหน่ง	บทบาท หน้าที่และกิจ
	จัดหาสิ่งของที่ตรงกับความต้องการของลูกบ้าน เข้าร่วมประชุมประจำวัน (หลังทำวัตรเย็น) เพื่อรายงานผลด้านทะเบียนและ เหตุการณ์ประจำวัน เป็นตัวแทนผู้พักพิงในตำบล เพื่อติดต่อรับของแจกต่าง ๆ ประสาน/ดูแล ความเป็นอยู่ในหมู่บ้าน เช่น แยกขยะ

การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

ศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. ได้ให้ผู้พักพิงมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และช่วยเหลือ
กันและกันดังนี้

รับสมัครผู้พักพิงทั้งหญิง-ชาย เป็น“พุทธอาสา”เพื่อช่วยงานด้านต่าง ๆ และเป็นการ
ส่งเสริมคุณค่าตนเองแก่ผู้พักพิง

จัดแบ่งผู้พักพิง ตามที่พัก เป็น ๕ ตำบล ตำบลละ ๓-๔ หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๑๐- ๒๐
ครอบครัว ให้ลูกบ้านตั้งชื่อหมู่บ้าน, ตำบล พร้อมทั้งเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ของตนเองมีพระ
อาสาเป็นเจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ เพื่อตรวจสอบดูแลความเป็นอยู่ และสถานการณ์
ประจำวัน

ตารางที่ ๒.๘ รายชื่อเจ้าหน้าที่บริหารชุดแรก

ตำแหน่ง	ผู้รับตำแหน่ง	โทรศัพท์
ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ	พระมหาวิชาญ สุวิชาโน	๐๘๗-๐๗๓-๕๐๓๕
เจ้าคณะอำเภอ	พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน	๐๘๔-๑๐๗-๘๔๓๑
เลขานุการ	ดวงเพชร สมศรี	๐๘๙-๑๐๗-๙๙๐๐
ทะเบียน	ดร.อภิวรรณ สายประดิษฐ์	๐๘๑-๘๔๒-๕๕๙๙
มหาดไทย	พระมหาสมมาศ ปญญาวิโร	๐๘๑-๓๐๙-๗๖๓๐
พัฒนา	พระมหาสมมาศ ปญญาวิโร	๐๘๑-๓๐๙-๗๖๓๐
ประชาสัมพันธ์	น.ส.ไพพร แก้วมรกต	๐๘๙-๐๖๕-๕๕๖๑
วิชาการ	พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน	๐๘๔-๑๐๗-๘๔๓๑
เจ้าคณะตำบลที่ ๑ มีสติ	พระมหาสมศักดิ์ อติเมโธ	๐๘๔-๐๐๔-๗๗๔๘
เจ้าคณะตำบลที่ ๒ อุดหนุนไว้	พระมาโนช ฐมมครุโก	๐๘๔-๙๐๒-๐๗๖๖
เจ้าคณะตำบลที่ ๓ รวมใจ	พระธัญชัย เตชปญโญ	
เจ้าคณะตำบลที่ ๔ เพียงพอ	พระโชติก อภิชาติ	๐๘๔-๑๑๕-๗๐๔๕
เจ้าคณะตำบลที่ ๕ สังคมเป็นสุข	พระพงศ์พิสุทธิ์ จิตญาโน	๐๘๙-๘๑๘-๐๓๕๒

***หมายเหตุ:** ชุดทำงานอาจมีการสลับผลัดเปลี่ยนตัวบุคลากรตามวาระที่สามารถมาปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกำหนดเวลา

ง. กฎระเบียบ

ศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. ได้กำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อย ดังนี้:

รักษาศีล ๕ มีเมตตาต่อกัน
เอื้อเฟื้อแบ่งปัน หมั่นดูแลลูกหลาน
คล้องบัตรประจำตัว เสมอทั้งในศูนย์และเมื่อออกนอกสถานที่
แจ้งบอกพระทุกครั้ง เมื่อเข้าขออนุญาตออกนอกสถานที่ และเพื่อรับใบ

ผ่านออก

แจ้งบอกพระทุกครั้ง เมื่อต้องการนำบุคคลภายนอกเข้ามา
ร่วมกิจกรรมเป็นประจำตามที่ศูนย์จัดให้

หากบุคคล/กลุ่มคน ละเมิดศีล ๕ จนก่อให้เกิดความวุ่นวายเสียหายต่อชุมชน
ศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. วางข้อตกลงดังนี้:

ปรับเงิน ๕๐๐ บาท
ริบของบริจจาคืนทั้งหมด
ดำเนินคดีตามกฎหมาย

๑.๓) การแพทย์และการพยาบาล

ศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. ได้รับความอนุเคราะห์ จากหน่วยแพทย์เคลื่อนที่
พอ.สว. โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์, โรงพยาบาลรามาริบัติ, โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า,
โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต, โรงพยาบาลวังน้อย, โรงพยาบาลธรรมศาสตร์, โรงพยาบาลศิริราช,
โรงพยาบาลสระบุรี, สถาบันกัลยาธรรณครินทร์, กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้
นำแพทย์พยาบาลหมื่นเวียนมาบริการรักษาผู้เจ็บป่วย รวมถึงรับส่งผู้ป่วยไปรับการรักษาใน
โรงพยาบาลดังกล่าว

๑.๔) กิจกรรมเพื่อชุมชน

ในด้านการเยียวยาจิตใจของผู้พักพิง ศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. ได้ใช้กิจกรรม
ต่างๆ เป็นเครื่องมือส่งเสริมกำลังใจและความเข้มแข็งของจิตใจ เพื่อผ่อนคลายความเครียด และ
ฟื้นคืนสภาพทางจิตสังคม การพัฒนาทักษะชีวิตด้วยวิถีพุทธ ดำเนินกิจกรรมโดยพระอาสา,
อาสาสมัคร, ตัวแทนผู้พักพิง และ/หรือหน่วยงานภายนอก แบ่งออกเป็น ๔ หมวดใหญ่คือ

๑. กิจวัตรและกิจกรรมประจำวัน

๒. กิจกรรมอาสาด้วยกัน

๓. กิจกรรมประชุมชนโดยชุมชน

๔. กิจกรรมเพื่อการพัฒนา

๑. กิจวัตรและกิจกรรมประจำวันมีดังนี้

๐๕.๓๐	เปิดเสียงธรรม
๐๖.๐๐ – ๐๗.๓๐	ทำวัตรเช้า / ธรรมะรับอรุณ
๐๘.๐๐	รับประทานอาหารเช้า
๑๐.๐๐ – ๑๒.๐๐	กิจกรรมพิเศษประจำวันภายในอำเภอ
๑๒.๐๐	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐	กิจกรรมพิเศษจากหน่วยงานภายนอก
๑๘.๐๐	รับประทานอาหารเย็น
๑๙.๐๐ – ๑๙.๓๐	ทำวัตรเย็น / กิจกรรมธรรมะ
๑๙.๐๐ – ๑๙.๓๐	กิจกรรมสนทนารাত্রี วาไรตี้โชว์ รายการเวทีชาวบ้าน
๒๐.๓๐ – ๒๑.๓๐	ประชุมรวมเจ้าคณะอำเภอ, เจ้าคณะตำบล, เจ้าหน้าที, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน ณ ที่ว่าการอำเภอร่มธรรมนำสุข

๒. กิจกรรมอาสาด้วยกัน ทุกวันพระคือ

การบิณฑบาตยามเช้า, การทำความสะอาดอำเภอ และการเจริญพระพุทธมนต์ภาคค่ำแล้วถอดบทเรียนให้เกิดความสามัคคี มีน้ำใจ

๓. กิจกรรมประชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน ตามความรู้ ความสามารถ และความพร้อมเพรียงกันของหมู่อย่างมีส่วนร่วม เช่น ร้านตัดผม, ร้านเย็บผ้า นวดแผนไทย ฯลฯ

๔. กิจกรรมเพื่อการพัฒนา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง ตามช่วงอายุ เพื่อให้เกิดความพร้อมทางวิชาชีพ และภูมิปัญญา ในการปรับตัวหลังผ่านพ้นภัยพิบัติ โดยจัดกิจกรรมต่อไปนี้

ก. การจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก เช่น การเล่นนิทาน, การแสดงดนตรี ฯลฯ โดยโรงเรียนแยมสะอาด, บัณฑิตวิทยาลัย มจร., ศูนย์หนังสือจุฬา, พระนิสิตและนิสิตเก่าและปัจจุบันสาขาวิชาชีวิตและความตาย มจร., พระนิสิตสาขาจิตวิทยาปี ๔ มจร.

การจัดการเรียนการสอนชั่วคราวในระดับชั้น ป. ๑- ป. ๖ โดยมูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมกับโรงเรียนจิตรลดา และโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มจร.

ชมรมอาชีพ เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาฝีมือและสร้างรายได้เสริมทั้งใน ขณะที่พักอาศัยอยู่ที่ศูนย์ และอาจมีส่วนช่วยเหลือต่อไปแม้เมื่อกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิมแต่ยังไม่

สามารถประกอบอาชีพเดิมของตนได้ โดยจัดตั้งชมรมต่างๆ เช่น ชมรมการเกษตร, ชมรมรักใหม่พรม, ชมรมทำดอกไม้ประดิษฐ์, ชมรมเย็บปักถักร้อย

๕) การสังคมสงเคราะห์

๑. แจกถุงยังชีพแก่ผู้พักพิงในศูนย์ช่วยเหลือฯ มจร. และผู้ประสบภัยบริเวณหน้ามหาวิทยาลัย และพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยรอบนอก

๒. สำรวจปัญหาของผู้ประสบภัยด้านต่างๆ ดังนี้ ประเภทความพิการ ประเภทที่อยู่อาศัยเสียหาย ประเภทเป็นคนร่อนเร่ ไร้ที่อยู่อาศัย ประเภทเป็นคนว่างงาน และอื่นๆ เพื่อส่งต่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยเหลือต่อไป

๓. สำรวจความช่วยเหลืออุปกรณ์สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตหลังน้ำลด (ดูภาคผนวก ฏ. แบบสำรวจความช่วยเหลืออุปกรณ์สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต)

๔. รับคำร้องจากผู้ประสบภัย เพื่อประสานหน่วยงานเกี่ยวข้องหรือเอกชนที่มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือต่อไป

๕. สำรวจระดับน้ำในท้องที่ต่างๆ เพื่อให้ผู้พักพิงได้รับทราบข้อมูล เพื่อตัดสินใจในการส่งกลับ

๖. สนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา เช่น ชุดนักเรียน รองเท้านักเรียน สมุด หนังสือ เป็นต้น

๗. สนับสนุนอุปกรณ์การแพทย์ เช่น ไมเท้าวอร์คเตอร์วีลล์แชร์ เตียงคนไข้ เป็นต้น แก่ คนพิการ ผู้ป่วยและคนชรา

๘. ติดตามหาญาติที่พลัดพรากทั้งจากเหตุการณ์อุทกภัยและจากเหตุการณ์อื่นๆ

๒) สมาธิ

๒.๑) การเยียวยาจิตใจด้วยศาสนพิธี และการภาวนา
จัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง โดยการให้กำลังใจและ
ธรรมะ ดังนี้

๑. ทำวัตรสวดมนต์ เช้า-เย็น
๒. ภาวนาโดยการเดิน-นั่ง อย่างง่ายๆ ประจำวัน
๓. แผ่เมตตาแก่ผู้ร่วมทุกข์
๔. เจริญพุทธมนต์ เทศนา และประพรมน้ำพุทธมนต์ในโอกาสสำคัญ
ต่างๆ

๕. ธรรมะ ๑๐ นาที หลังทำวัตรเช้า-เย็น

๖. เน้นย้ำการทำบุญ โดยการช่วยเหลือส่วนรวม มีน้ำใจ ให้อภัย เห็นอกเห็นใจ ฯลฯ

๒.๒) การเยียวยาด้านจิตใจด้วยกิจกรรมบำบัด

กิจกรรมบำบัดช่วยให้ผู้พักพิงได้มีสมาธิกับงานที่กำลังทำ ทำให้ลืมความทุกข์ ความท้อแท้ต่างๆ เช่นกิจกรรมเพื่อการบำบัด เช่นกิจกรรมฝึกโยคะการบริหารร่างกายเชิงพุทธ การนวดบำบัด ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด วาดรูป งานฝีมือ ชมรมประดิษฐ์งานศิลป์ต่างๆ เป็นต้น

๓) ปัญญา

๓.๑) การพัฒนาปัญญา

จัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาปัญญา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง โดยกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นทางปัญญา ดังนี้

การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ประสบภัย

เพื่อให้การเยียวยาแก่ผู้ประสบภัยแบบองค์รวมเชิงพุทธที่ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ สังคม จิตใจ ปัญญา ตามหลักไตรสิกขา ฝ่ายกิจกรรมได้ทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ประสบภัยในระยะเวลาที่พักอยู่ในศูนย์ แยกประเด็นต่างๆ เช่น ประวัติการรักษาทางจิตเวช, การใช้สารเสพติด, โรคเรื้อรัง, สภาพทางจิตใจ เป็นต้น

การให้การปรึกษาเชิงพุทธ

การให้การปรึกษาเชิงพุทธ ด้วยกระบวนการอริยสัจ ๔ เพื่อให้ผู้ประสบภัยเกิดความตระหนักรู้และยอมรับในปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมกับเตรียมใจในการฟื้นฟูสภาพปัญหาหลังน้ำลด อีกทั้งให้คำแนะนำในเรื่องการเป็นอยู่อย่างมีสติกับภาวะที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

กิจกรรมภาวนา

กิจกรรมภาวนา “เติมความหวังก่อนอำลาภาวนาด้วยรัก” เป็นการจัดกิจกรรมกลุ่มเชิงพุทธเพื่อการเตรียมพร้อมจิตของผู้ที่ลากลับไปก้าวเดินออกจากศูนย์พักพิงสู่ถิ่นฐานอย่างมีสติและสามารถที่จะเผชิญกับภาพที่จะต้องพบในครั้งแรก โดยผ่านกิจกรรมวาดภาพ นำมาสู่การสนทนาแลกเปลี่ยนให้เกิดปัญญารู้คิด พร้อมนำมาสู่การเจริญภาวนาเพื่อความมั่นคงแห่งจิตใจ และอธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่ และเพื่อการกลับบ้านในวันรุ่งขึ้นด้วยความพร้อมของจิตใจ

๓.๒) การพัฒนาด้านการฝึกอาชีพและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ก. การศึกษาและการฝึกอาชีพ

การฟื้นฟูจิตด้วยการอาชีวบำบัด เพื่อเป็นการเจริญสติให้จดจ่ออยู่กับปัจจุบันอารมณ์ พร้อมทั้งเป็นต้นทุนในการกลับสู่บ้านครั้งแรกและยังสามารถสร้างรายได้เลี้ยงดูครอบครัวหลังน้ำลดได้ ด้วยชมรมต่างๆ คือ

ชมรมการเกษตร

ชมรมดอกไม้ประดิษฐ์

ชมรมถักไหมพรม

ชมรมถักยังช่วยกัน

ข.การให้ข้อมูลด้านวิชาการ ข่าวสาร

การให้ข้อมูลบริการข้อมูลข่าวสาร จากหน่วยงานราชการที่เป็นประโยชน์ต่อการฟื้นฟูระหว่างน้ำลดและหลังน้ำลด สุขภาพอนามัยเกี่ยวกับการล้างมือ การดูแลเด็กก่อนจากโรงพยาบาลศิริราช สอนนักเรียนจากโรงเรียนจิตรลดา ข้อมูลเกี่ยวกับการเงินธนาคาร และวิธีการจัดการจิตใจตัวเองในยามวิกฤติ โดยการติดป้ายข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ และการแจ้งบอกข่าวสารสถานการณ์น้ำเป็นระยะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้พักพิง

๓.๓) การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ www.mcu.ac.th และการให้สัมภาษณ์ผ่านรายการทีวีโทรทัศน์ ในรายการข่าวช่องต่างๆ เช่น ช่อง ๓,๕,๗,๙,๑๑, ไทยพีบีเอส และรายการต่างๆ เช่น รายการชุมชนคนสู้น้ำ รายการพื้นที่ชีวิต เป็นต้น หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นการสื่อสารข่าวสารให้ประชาชนได้รู้ถึงข่าวสารการดำเนินการและการจัดการของศูนย์พักพิง อีกทั้งสื่อสารสถานการณ์ประจำวันและแจ้งข่าวขอความช่วยเหลือรายการนี้

๒.๕ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ สาราณียธรรม

สาราณียธรรม^๖ หมายถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นหลักธรรมที่เน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจกรรม หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องครอบครัว ถ้าบุคคลได้พึงปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ย่อมยึดเหนี่ยวสังคมให้ดำรงอยู่ได้ ก่อให้เกิดความผาสุกแก่การอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ^๗ คือ

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๔๒.

^๗ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑-๓๒๒, อง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๑๒/๔๒๗.

๑) เมตตากายกรรม หมายถึง ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒) เมตตาวจีกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) เมตตามโนกรรม หมายถึง ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตา ยิ้มแย้ม แจ่มใสต่อกัน

๔) สาธารณโภคี หมายถึง การแบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕) สีสสามัญญตา หมายถึง มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

๖) ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึง มีทิฏฐิงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเป็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา

สาราณียธรรม เป็นหลักธรรมอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสุข โดยการใช้หลักการสงเคราะห์ ซึ่งพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่บำรุงรักษาจิตใจผู้ป่วยพึงยึดถือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นความสงบร่วมกัน

๒.๕.๒ หลักไตรสิกขา

ความหมายของไตรสิกขา^๔ คำว่า ไตร มาจากบาลีว่า ตติ แปลว่า สาม สิกขา หมายถึง การปฏิบัติให้มีขึ้นในจิต การฝึกฝนให้จิตหมดพยุศ จิตที่หมดพยุศนั้น เป็นจิตที่สามารถใช้การได้ดี เหมือนกับเรามีช้างหรือม้าอยู่ตัวหนึ่ง เวลาจะนำมันมาใช้งานก็ต้องนำมาฝึกก่อน การฝึกเช่นนี้เรียกว่านำช้างหรือนำม้ามาให้มันสิกขา ทำให้มันหายพยุศ จนสามารถใช้งาน

^๔ สุภีร์ ทุมทอง. สารธรรมจากพระสุตตันตปิฎก ครั้งที่ ๗ ตอน ไตรสิกขา. บรรยายเมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ได้ตามชอบใจ ถ้าเป็นช่างนะ แรก ๆ ต้องใช้ตะขอสับอยู่เรื่อย เพื่อให้มันเชื่อฟัง ตอนแรกมันดื้อ มันไม่ยอมเชื่อฟัง ทำอะไรตามความเคยชินอยู่เรื่อย จิตใจของเราก็กานองเดียวกัน หากไม่เคยได้ฝึก มันก็ชอบไหลไปฝ่ายต่ำอยู่เรื่อย ตอนนี้อาจจะดูดี เราได้มาเกิดอยู่ในภูมิมนุษย์ แต่ถ้าเพลินิดเดียว ระวางตัวไม่ทัน มันก็พาเราไปทำกรรมไม่ดีเป็นเหตุให้ไปเกิดในอบายเลย อย่างนี้

สิกขานี้ฝึกที่จิต จิตมันหมดพยศ ก็คือไม่พาเราไปทำกรรมจนต้องวนเวียนอยู่ในวัฏฏทุกข์ จิตใจของเรา ถ้าไม่ได้ฝึกมันจะไม่แน่นอน จริงอยู่ว่า ตอนนี้อาจจะเป็นคนดี ไม่ทำอะไรที่ผิดพลาดรุนแรง ไม่ทำใคร ไม่ทำอะไรที่ล่วงละเมิดสิกขาบท แต่ไม่แน่นอนหรือกิเลสครอบงำหนัก ๆ ก็ไปทำผิดพลาดได้ ถ้าท่านสังเกตจิตใจของท่านดู จะเห็นว่า จิตใจของมันชอบไหลลงต่ำอยู่เรื่อย ถ้าท่านไม่ยอมฝึกมันหรือไม่คอยดึงมันเอาไว้บ้าง ท่านก็มีโอกาสลงต่ำอยู่เรื่อยเหมือนกัน

แม้แต่การไปเกิดในภพภูมิสูง ๆ เป็นเทวดา เป็นพรหม ก็ยังไม่แน่นอน เพราะว่าลักษณะของจิตนั้นมันชอบไหลลงมาฝ่ายต่ำ เคยอยู่พรหมโลก สักหน่อยหมดอายุขัยก็มาเกิดเป็นมนุษย์ พอสักหน่อยทำไม่ดี ก็ไปอบายได้เหมือนเดิมอีกอย่างนี้

สิกขา คือ ฝึกฝนให้จิตมันหมดพยศ ไม่พาเราไปตามภพภูมิต่าง ๆ ถ้าเรายังท่องเที่ยวไปภพภูมิต่าง ๆ อยู่ ก็เป็นที่แน่นอนว่า เรานั้นไม่พ้นจากภพนรกไปได้ ตอนนี้อยู่ สักหน่อยมันก็พาไป ตอนนี้อยู่ไม่ไกลใคร สักหน่อยมันก็ไปไกล ตอนนี้อยู่ไม่ต่ำใคร สักหน่อยมันก็ไปต่ำ จิตที่ไม่ได้ฝึกนี้ค่อนข้างอันตราย

เราจึงต้องมาฝึกสิกขา ให้จิตมันหมดพยศ นำมาใช้อย่างได้ดี นำประโยชน์สุขมาให้ ถ้าฝึกได้ อริศีลสิกขาสมบูรณ์ก็เป็นพระโสดาบัน ได้ อริจิตตสิกขาสมบูรณ์ก็เป็นพระอนาคามี อริปัญญาสิกขาสมบูรณ์ก็เป็นพระอรหันต์ พันทุกข์แล้ว ได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดที่ควรจะได้ จบไตรสิกขา ไม่มีกิจที่ต้องมาฝึกฝนตามไตรสิกขาอีกต่อไป

โดยความแล้ว สิกขา หมายถึง การปฏิบัติหรือการฝึกฝนให้มีศีล สมาธิ ปัญญา เกิดขึ้นในจิต ฝึกฝนให้จิตมันหมดพยศที่จะดึงหรือพาเราไปฝ่ายต่ำ คำแปลในพระไตรปิฎกภาษาไทย บางครั้งแปลว่า ศึกษา บางครั้งแปลว่า สำเนียง สำเนียงนี้เป็นคำค่อนข้างโบราณ สักหน่อย บางท่านอ่านแล้วอาจจะงง แต่ให้เข้าใจว่า ความหมายของสิกขาก็คือการฝึกฝนจิตใจของเราเองให้มันหมดพยศ ให้มันหมดโอกาสที่จะดึงเราไปฝ่ายต่ำ จนท้ายที่สุดไม่ถึงเราไปที่ไหนอีกเลย หมดภพหมดชาติไม่ต้องมาเกิดอีก อย่างนี้เรียกว่าจบสิกขแล้วสิกขาสมบูรณ์เป็นพระอรหันต์ไป

เพื่อให้เข้าใจคำว่าสิกขาเพิ่มขึ้น ดูตัวอย่างการใช้คำว่าสิกขา ในพระไตรปิฎกบ้างใน ขุททกนิกาย อุทาน พาหิยสูตร ว่า^๙

ตสมาดิห เต พาหิย เอวํ สิกขิตพฺพํ พาหิยะ เพราะเหตุนั้น เธอพึงศึกษาอย่างนี้ว่า
 ทิฏฺฐเฐ ทิฏฺฐมตฺตํ ภวิสฺสติ เมื่อเห็นรูป ก็สักแต่ว่าเห็น
 สุตเต สุตมตฺตํ ภวิสฺสติ เมื่อฟังเสียง ก็สักแต่ว่าฟัง
 มุเต มุตมตฺตํ ภวิสฺสติ เมื่อรับรู้อารมณ์ที่รับรู้ ก็สักแต่ว่ารับรู้
 วิญญาเต วิญญาตมตฺตํ ภวิสฺสติ เมื่อรู้แจ้งธรรมารมณ์ที่รู้แจ้ง ก็สักแต่ว่ารู้แจ้ง

คำว่า สิกขิตพฺพํ ที่แปลเป็นภาษาไทยว่า พึงศึกษา นี้ หมายถึงการประพฤติปฏิบัติ หรือการฝึกฝนจิตใจของเราให้เห็นเป็นอย่ำนั้นจริง ๆ ในตัวอย่างนี้หมายความว่า ให้ประพฤติ ปฏิบัติจนจิตเกิดศีล สมาธิ ปัญญา ตามที่แนะนำไว้ว่า เมื่อเห็นแล้ว ก็จงเป็นสักแต่ว่าเห็น มองเห็นรูปทางตาแล้ว รู้เห็นตามความเป็นจริง เป็นเพียงการเห็นที่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุ คือตา กระแทบกับรูป เกิดการรับรู้ขึ้น ไม่หลงปรุงแต่งไปตามสัญญาเก่า ๆ และความคิดนึก เมื่อได้ยินเสียง ก็จงเป็นสักแต่ว่าได้ยิน ได้ยินเสียงทางหูแล้ว รู้เห็นตามความเป็นจริง เป็นเพียงการได้ยินที่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุ คือหูกระแทบกับเสียง เกิดการรับรู้ขึ้น ไม่หลงปรุงแต่งเมื่อได้ทราบ รับรู้ อารมณ์ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายแล้ว รู้เห็นตามความเป็นจริง ไม่หลงปรุงแต่ง เมื่อรู้แจ้งอารมณ์ ทางใจแล้ว ก็ไม่หลงปรุงแต่ง อย่างนี้ หน้าที่คือเราต้องฝึกฝนให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา จนกระทั่ง จิตเห็นจริงตามที่ทรงแสดงไว้ แบบนี้เรียกว่าสิกขา

ดูอีกตัวอย่างหนึ่ง ในอังกุตรนิกาย ทสกนิบาต สจิตตวรรค^{๑๐}

โน เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปรจิตฺตปริยายกุสโล โหติ ภิกฺขุทั้งหลาย หากภิกษุไม่ฉลาดใน วาระจิตของผู้อื่น

อถ สจิตฺตปริยายกุสลา ภวิสฺสามาติ เอวเมหิ โว ภิกฺขเว สิกขิตพฺพํ เมื่อเป็น เช่นนั้น ภิกษุพึงสำเหนียกว่า เราจักเป็นผู้ฉลาดในวาระจิตของตน ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายพึง สำเหนียกอย่างนี้แล

พระพุทธเจ้าแนะนำว่า เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักเป็นผู้ฉลาดใน วาระจิตของตนเอง พึงศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติ ฝึกฝนไปในไตรสิกขา ให้เกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญา มองเห็นจิตใจของตนเองอย่างถ่องแท้ว่า ตอนนี้เรารู้สึกอย่างนี้ ตอนนี้เราคิดอย่างนี้ โดยปกติ เราทั้งหลายชอบเที่ยวไปสนใจแต่จิตของคนอื่น ชอบรู้เรื่องของชาวบ้านว่า คนนี้คิด

^๙ ข.อุ. (ไทย) ๒๔/๑๐/๑๘๖.

^{๑๐} อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๕๔/๑๑๖.

อย่างนี้ คนนั้นรู้สึกอย่างนี้ เราเอาตามความคิดของตนเอง จิตตนเองยังไม่รู้ จิตของคนอื่นก็เอาไปอย่างนั้นแหละ

เมื่อเรายังไม่รู้วาระจิตของคนอื่น ก็ให้ประพฤติปฏิบัติ ผีกลสติสัมปชัญญะ ให้เกิดศีลสมาธิ ปัญญา ให้เห็นจิตใจของตนเองอย่างแจ่มแจ้ง เมื่อเราเห็นจิตใจของตนเอง เราก็จะรู้จักจิตใจของคนอื่นด้วย เราโกรธแล้วพูดคำนั้นคำนี้ออกไปเป็นฉันทะ คนอื่นก็เป็นอย่างนั้นแหละ เราหน้าแดงด้วยจิตอะไร คนอื่นก็หน้าแดงด้วยจิตอย่างนั้นแหละ เราตัวสั่นด้วยจิตอะไร คนอื่นก็ตัวสั่นด้วยจิตอย่างนั้นนั้นแหละ ฟังศึกษาในเรื่องการเป็นผู้ฉลาดในวาระจิตของตนเองก่อน

สรุปความหมายของคำว่า ศึกษา คือการประพฤติปฏิบัติหรือการฝึกฝนให้จิตใจของเรา มีศีล สมาธิ ปัญญา ให้จิตใจของเราหมดพยศ ไม่ให้มันหลงไหลไปสู่การกระทำอะไรที่ผิดพลาด จนเป็นเหตุนำพาเราไปสู่ภพภูมิเบื้องต่ำ โดยเฉพาะท่านที่เป็นพระโสดาบันสำเร็จอริยศีลศึกษาแล้ว ก็เป็นอันอุ่นใจได้ว่าท่านไม่ไปสู่อบายภูมิแน่นอน

๑. ศึกษาเป็นอานิสงส์ของการปฏิบัติ

คำว่า ศึกษา นี้ไม่ใช่เป็นตัวปฏิบัติโดยตรง แต่เป็นอานิสงส์หรือผลจากการปฏิบัติหน้าที่ของท่านคือประพฤติปฏิบัติ ผีกลสติสัมปชัญญะตามรูปแบบที่ท่านชอบ เช่น ดูลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ดูการเคลื่อนไหวของกาย ยืน เดิน นั่ง นอน เขยิบด ถู ดูความรู้สึกทางกายทางใจ ดูจิตใจของตนเอง ฝึกไปอย่างนี้จนเกิดศึกษาขึ้นมา

เมื่อเราฝึกจนเกิดศีลขึ้นมาจิต จิตเป็นปกติไม่ถูกอกุศลและโทมนัสครอบงำ พระโสดาบันท่านเป็นผู้มีศีลสมบูรณ์ ท่านหมดอคติในจิตใจแล้ว โดยปกติแล้วเราทั้งหลายมีอคติในจิตใจมาก ของที่ไม่น่าพอใจเราก็อยากให้อยู่นาน ๆ พวกกันขวนขวายแสวงหา ของที่ไม่ดีไม่น่าพอใจเราก็อยากผลักไสไล่ส่งมันออกไป นี่เป็นลักษณะของอคติในใจเรา เมื่อรับรู้อารมณ์แล้ว จะมีอกุศลและโทมนัสคือความยินดียินร้ายเกิดขึ้น เนื่องจากเราให้คุณค่ากับบางสิ่งบางอย่าง บางอย่างให้คุณค่าทางบวก บางอย่างให้คุณค่าเป็นลบ นี่คือนอกคตินะคนที่ฝึกให้ตนเองมีศีลก็คือผีกลสติสัมปชัญญะ ละคลายอคติเหล่านี้ออกไป เห็นว่าทั้งสิ่งที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจ เป็นของที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวเหมือนกันหมด ก็จะเป็นผู้ที่มีศีลสมบูรณ์

การจะศึกษาธรรมะขั้นสูงขึ้นไปเพื่อละความยึดมั่นถือมั่นนี้ ต้องศึกษาด้วยจิตปราศจากอคติ เมื่อปราศจากอคติแล้วก็จะสามารถศึกษาได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น พระโสดาบันละอคติทั้งสี่ได้ ไม่ว่าจะเป็นอคติที่เกี่ยวกับความชอบใจ ความโกรธ ความหลง หรือความกลัว พระโสดาบันละอคติเหล่านี้ได้ทั้งหมด จิตใจมีศีลสมบูรณ์ ท่านก็สามารถศึกษาขั้นสูง ๆ ต่อไปได้

สิกขานี้เป็นอานิสงส์ของการปฏิบัติ ดังบาลีในขุททกนิกาย อิติวุตตกะ สิกขานิสังส
สูตร ว่า^{๑๑} สิกขานิสัสสา ภิกขเว วิหรธ ปญญุตตรา วิมุตติสारा สตาริปเตยยา

ภิกขเว ภิกษุทั้งหลาย

วิหรธ เธอทั้งหลาย

สิกขานิสัสสา จงเป็นผู้มีสิกขาเป็นอานิสงส์

ปญญุตตรา มีปัญญาเป็นเยี่ยม

วิมุตติสारा มีวิมุตติเป็นแก่นสาร

สตาริปเตยยา มีสติเป็นใหญ่อยู่เถิด

คำว่า วิหรธ เป็นการแสดงถึงการดำเนินชีวิต บริหารร่างกายให้เป็นไปได้ตามสมควร ด้วยการเดิน ยืน นั่ง นอน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินชีวิตไป ผีกลั่นสติสัมปชัญญะไป จะได้ อานิสงส์คือสิกขา มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นผลมาจากการปฏิบัติ มีปัญญาเป็นสิ่งที่สูงสุด เพราะการจะละกิเลสทั้งหลายนั้น ละได้ด้วยปัญญา เห็นความจริงว่าสังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มีวิมุตติคือการหลุดพ้น การปล่อยวางเป็นแก่นสาร มีสติเป็นอธิปไตย เป็นธรรมชาติหลักใหญ่ในการปฏิบัติ

ในการปฏิบัติท่านก็ทำตามนี้ มีสติเป็นธรรมชาติหลักใหญ่ในการปฏิบัติ ผีกลั่นสติสัมปชัญญะ ธรรมชาติฝ่ายดีต่าง ๆ ก็จะค่อย ๆ รวมตัวลงในจิต เป็นศีล สมาธิ ปัญญา นี่เป็นอานิสงส์ของการปฏิบัติ

๒. ไตรสิกขาเป็นพหุลัมมิกถา

คำว่า พหุลัมมิกถา หมายถึง พระธรรมเทศนาที่ผู้มีพระภาคตรัสเอาไว้มาก เพราะพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องการปฏิบัติ ไม่ใช่คำสอนที่พูดลอย ๆ เป็นคำสอนที่มุ่งผลไปสู่การปฏิบัติ คำพูดไหนที่พูดไปลอยลมหรือเอาไว้เถียงกันเล่น จึงไม่ใช่วัตถุประสงค์เดิมแท้ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเพื่อเป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ให้เกิดศีล สมาธิปัญญา ละกิเลสหมดทุกข์ สำหรับคนนั้น ๆ ฟังแล้วก็เอาไปฝึกฝนตาม ให้เกิดปัญญาเป็นของตนเอง

ไตรสิกขานี้เป็นหัวข้อที่เป็นพหุลัมมิกถา ในทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร กล่าวไว้ว่า^{๑๒} พระผู้มีพระภาคเสด็จไปตามที่ต่าง ๆ พระองค์ตรัสพระธรรมเทศนานี้แหละเป็นอันมาก มีบาลีว่า

อิติ สีสํ ศีลมีลักษณะอย่างนี้

^{๑๑} ขุ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๔๖/๓๙๕.

^{๑๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๔๒/๘๙.

อิตติ สมภาติ สมภาติมีลักษณะอย่างนี้

อิตติ ปัญญา ปัญญา มีลักษณะอย่างนี้

ศีลปริภาวิโต สมภาติ มหปผลโล โหติ มหานิสัสโส สมภาติอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน
ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก

สมภาติปริภาวิตา ปัญญา มหปผลา โหติ มหานิสัสสา ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมภาติ
เป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก

ปัญญาปริภาวิตํ จิตตํ สมมเทว อาสเวหิ วิมูจติ จิตอันบุคคลอบรมโดยมีปัญญาเป็น
ฐาน ย่อมหลุดพ้นโดยชอบจากอาสวะทั้งหลาย

เสยฺยถิทํ, กามาสวา ภวาสวา อวิชฺชาสวา คือ กามสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ

อิตติ สิลํ ศีลเป็นอย่างนี้ คำว่า เป็นอย่างนี้ เป็นลักษณะการสัมผัสได้ด้วยใจของบุคคล
นั่นเอง ถ้าท่านไม่เกิดศีลขึ้นมากในจิต ท่านจะไม่รู้เลยว่าศีลมันเป็นอย่างไร หน้าตาของศีลเป็น
อย่างไร ความสุขสงบเบาสบายที่เกิดจากการที่จิตมีศีลเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ ได้ยินแต่เขาพูดกัน ศีล
นั้นรู้สึกได้ด้วยจิต จิตที่มีความเป็นความปกติ ไม่อคติไม่เข้าไปฝ่ายดีฝ่ายไม่ดีไม่ถูกอภิขณาและ
โทมนัสครอบงำ จิตที่มีศีลสามารถรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นปกติ มีความร่มเย็น เมตตา
เอ็นดูต่อสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีมารยา การฝึกฝนสติสัมปชัญญะไปนั้นแหละ จะทำให้เกิดศีลและ
คุณธรรมอื่น ๆ

การศึกษาในพระพุทธศาสนานั้น ศึกษาด้วยจิตด้วยใจของตนเอง สัมผัสได้ด้วยจิตใจ
ของเราเอง เมื่อจิตมีความตั้งมั่นมากขึ้น รับรู้อารมณ์อะไรแล้ว ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์
สามารถที่จะดูด้วยจิตที่เป็นกลาง มีความตั้งมั่น นี้เรียกว่ามีสมภาติ สมภาติเป็นอย่างนี้ เมื่อเรียนรู้
กายใจด้วยจิตที่มีความตั้งมั่นเป็นกลาง ก็เกิดปัญญา ละกิเลสได้

ถ้าเกิดปัญญาจริงนี้จะละกิเลสได้ ถ้าเกิดความรู้ปลอมจะละไม่ได้ เพราะมันแต่แบก
ความรู้อยู่ ปัญญาจริงนั้นจะละความรู้นั้นด้วย เห็นว่าความรู้เหล่านั้นเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์
เป็นอนัตตา ปัญญาที่แท้จริงนั้นจะเบาสบาย ปล่อยวางในสิ่งที่เคยแบกหนักอยู่ความรู้ปลอมนั้น
จะหนักเพราะมันแต่อยากจะได้ปัญญา ผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะรู้ด้วยตัวเอง

สมภาติที่ศีลอบรมแล้วมีผลมากมีอานิสงส์มาก ท่านต้องฝึกให้จิตของท่านมีศีลก่อนใน
ตอนเริ่มต้น ถ้าจิตไม่มีศีลแล้วจะมีสมภาติไม่ได้ ถ้าจิตมีศีลแล้วอบรมไปเรื่อย ๆ สมภาติที่ศีลอบรม
แล้วนั้นแหละจะมีผลมากมีอานิสงส์มาก คำว่า มีผลมากมีอานิสงส์มาก หมายถึง การสามารถตัด
ภพชาติได้ ทำให้ภพชาตินั้นสั้นลง ถ้าท่านไหนที่มีศีลแล้ว ศีลเปรียบเหมือนผืนแผ่นดิน เป็นที่
รองรับ ทำให้คุณธรรมต่าง ๆ งอกงามขึ้นมาได้ เมื่อจิตมีศีล ธรรมะฝ่ายดีจะงอกงามขึ้นมาเอง
ถ้าเป็นศีลปลอม ก็จะได้แต่ความยึดว่าเราถูกอยู่คนเดียวนะ พวกที่เกิดความยึดจะรู้สึกได้ว่า เราดี

ที่สุด เราเก่งที่สุด แบบนี้ดีที่สุด อาการเช่นนี้ไม่มีอะไรมากหรือนอกจากอุปาทาน อุปาทานเท่านั้นที่คิดได้อย่างนี้ ศีลจะเป็นจิตใจที่ปกติ ไม่ยึดด้วยอำนาจตัณหาอุปาทานเลย

ท่านปฏิบัติภาวนาไป ก็ให้หัดสังเกตจิตใจของตนเองให้ดี รูปแบบวิธีการต่าง ๆ มีเอาไว้ก็เพื่อฝึกให้เราสติสัมปชัญญะ เกิดปัญญา ละคลายกิเลสได้ หากเราไปยึดรูปแบบวิธีการเรียกว่า **สิลัพพตปราชญ์** วัตถุประสงค์เดิมของรูปแบบวิธีการหรือสิกขาบทต่าง ๆ นั้นสำหรับเป็นแนวทางฝึกหัดขัดเกลากิเลส เพื่อช่วยให้เกิดสติสัมปชัญญะ ท่านไปยึด นี่ผิดวัตถุประสงค์เดิม อะไรก็ตามที่ผิดวัตถุประสงค์เดิม ก็จะได้เพียงรูปแบบพิธีกรรม และเกิดการยึดขึ้นในภายหลัง แม้แต่การกราบพระพุทธรูปก็ทำนองเดียวกันนะ มีไว้เพื่อระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เรายังไม่รู้ ยังไม่ตื่น ยังไม่เบิกบาน เป็นผู้มืดบอดอยู่ เราก็ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าท่าน ให้จิตสงบมีกำลัง และเพื่อเตือนตนเองให้พากเพียรศึกษาประพฤติปฏิบัติตามที่ท่านแนะนำเอาไว้ จะได้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอย่างท่านบ้าง เรากราบไหว้ก็เพื่อวัตถุประสงค์อย่างนี้นะ ถ้าผิดพลาดไปจากวัตถุประสงค์นี้ไปไหว้กราบไหว้ขอพรให้โชคดีบ้าง ขอให้ท่านช่วยเหลือให้ร่ำรวยบ้าง ให้ท่านช่วยลูกหลานให้สอบได้บ้างอะไรอย่างนั้น หรือรู้สึกว่าจะต้องมีที่พึ่งที่ยึดเกาะเอาไว้ ถ้าไม่มีที่พึ่งรู้สึกจะโหวงเหวงไร้หลักแหล่ง ก็ยกให้ท่านเป็นผู้มีอำนาจคอยบันดาลอะไรให้อย่างนี้ ก็เป็นสิลัพพตปราชญ์ไป

ฉะนั้น สิ่งไหนที่แต่เดิมเขาบัญญัติแต่งตั้งไว้สำหรับเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส หรือเป็นแนวทางสำหรับฝึกฝนสติสัมปชัญญะ เรายึดสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาว่า ต้องทำแบบนี้เท่านั้นจึงจะถูก แบบอื่นผิด แบบนี้จึงจะดีที่สุด แบบอื่นไม่ดี อย่างนี้เรียกว่าเป็นสิลัพพตปราชญ์พระโสดาบันจะละกิเลสอันนั้นะ เราจึงต้องสังเกตจิตใจตนเองให้ดีว่า หลงไปยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าหรือเปล่า

รูปแบบต่าง ๆ ที่ครูบาอาจารย์ท่านคิดค้นขึ้นมา แนะนำให้เราปฏิบัติ ก็เพื่อให้เราฝึกสติสัมปชัญญะนั้นเอง เพื่อขัดเกลากิเลส หากเรานำไปปฏิบัติตามแล้วได้ผลดี ก็เป็นประโยชน์สำหรับเรา แต่อย่ายึดมันถึมัน รูปแบบการปฏิบัติเช่นนี้เหมาะสำหรับเราสำหรับคนอื่นไม่แน่เหมือนกัน ถ้าเราเอารูปแบบเหล่านั้นมามีดว่า ของฉันดีนะ ของเธอก็ดีเหมือนกัน แต่ไม่เท่าของฉัน ดีน้อยกว่าของฉัน อย่างนี้เป็นต้น นี่เป็นสิลัพพตปราชญ์

มีรูปแบบพิธีกรรมมากมายที่ครูบาอาจารย์ได้คิดค้นขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องเตือนสติให้มีสติสัมปชัญญะ ขัดเกลากิเลส ที่เราเห็นเป็นประจำ เช่น พระเครื่องสำหรับห้อยคอลูกประกาศาสำหรับนับ อย่างนี้เป็นต้น

เราฝึกเพื่อให้จิตเกิดศีล สมาธิที่ศีลอบรมแล้วจะมีผลมากมีอานิสงส์มาก ปัญญาที่สมาธิอบรมแล้วจะมีผลมากมีอานิสงส์มาก เมื่อจิตใจของเรามีศีล ไม่ถูกอกิขฌาและโทมนัสที่มาจากการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ครอบงำเอา จิตใจมีความตั้งมั่นเป็นกลาง เป็นสมาธิเฝ้ารู้เฝ้าดูดูกายดูใจไปตามความเป็นจริง ก็จะทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่สมาธิอบรมอย่างนี้แหละ มีผลมากมีอานิสงส์

มาก ท่านอย่าไปเอาปัญญาอย่างอื่น ปัญญาอย่างอื่นก็มีผลอันสงฆ์เหมือนกันแต่มีผลน้อยและมี
 อานิสงส์น้อย ไม่เหมือนปัญญาที่มาจากการอบรมของสมาธิ

ปัญญานิดอื่น ๆ เช่น การคิดพิจารณาธรรมะ ก็สามารถช่วยจิตใจของท่านให้สงบ
 ผ่อนคลายได้บ้างเป็นครั้งเป็นคราว เป็นการทำความสมาธิให้จิตสงบมีกำลัง ถ้าจิตของท่านวุ่นวาย
 มากเกินไป ท่านก็ทำเช่นนั้นได้ แต่อย่าไปยึดว่าต้องทำให้จิตสงบอย่างเดียว วิธีการปฏิบัติที่
 ถูกต้องก็คือปฏิบัติภาวนาให้เกิดปัญญา ปัญญาเกิดจากการที่จิตมีความตั้งมั่นเป็นสมาธิ มาดู
 ภายดูให้เห็นความจริง ปัญญาอันนี้จะมีผลมากมีอานิสงส์มาก

จิตที่ปัญญาอบรมแล้วก็พ้นจากอาสวะทั้งหลายโดยชอบ ผู้หลุดพ้นเป็นจิต แต่จิตจะ
 หลุดพ้นได้ หลุดพ้นด้วยปัญญาที่อบรมแล้วนั้นแหละ เราก็ตามรู้ตามดูอย่างนี้เรื่อย ๆ เกิดปัญญา
 ไปเรื่อย ๆ ละความเห็นผิดและความยึดมั่นถือมั่นไปตามลำดับ เป็นการหลุดพ้นจากอาสวะ
 ทั้งหมดโดยชอบ หลุดพ้นไปตามลำดับ

นักปฏิบัติบางท่าน บางครั้งภาวนาก็มีความพากเพียรเหลือเกิน ท่านอยากพ้นทุกข์
 ท่านก็เพียรพยายามฝึกไปเรื่อย ทำแบบนั้นบ้างแบบนั้นบ้างด้วยความพากเพียรพยายาม รู้สึกเบื่อ
 หน่ายร่างกายนี้เหลือเกิน รู้สึกเบื่อหน่ายโลกเหลือเกิน เบื่อบ้าน เบื่องาน เบื่อสารพัดเบื่อกันเลย มี
 อย่างเดียวที่ไม่ยอมเบื่อก็คือความเบื่อ ไม่เห็นว่า ความเบื่อนี้มันเป็นของไม่เที่ยง มันมีเหตุเกิดขึ้น
 เป็นครั้งคราว หหมดเหตุก็ดับไป ความขยันก็เป็นของชั่วคราว มันมีเหตุเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว
 หหมดเหตุก็ดับไป ฉะนั้น ต้องพ้นโดยชอบ เป็นไปตามลำดับนะ ปฏิบัติภาวนาเพื่อเป็นพระ
 โสตาบันก่อน ให้หมดความเห็นผิดก่อน ให้เกิดความรู้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นมา สิ่งเหล่านั้น
 ทั้งปวงล้วนแต่ดับหมด ทุกอย่างมันอยู่ชั่วคราว เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เมื่อหมด
 ความเห็นผิด ก็ภาวนาไปเพื่อละความยึดมั่นถือมั่นเพื่อการหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายต่อไป

ศีล สมาธิ ปัญญา หรือไตรสิกขานี้แหละ ที่พระผู้มีพระภาคแสดงเอาไว้มาก เรียกว่า
 พหุลัมมิกถา เพราะไตรสิกขานี้แหละ จะทำให้มรรคอรियมรรคทั้ง ๘ สมบูรณ์ เมื่อมีศีล สมาธิ
 ปัญญา อริยมรรคมีองค์ ๘ สมบูรณ์รวมตัวกันลง ก็จะรู้จักอีกสภาวะหนึ่ง ที่เที่ยง เป็นสุขสันต์ ไม่
 เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย คือพระนิพพาน ซึ่งทำให้ถึงการพ้นทุกข์ได้จริง

๓. ไตรสิกขาเป็นตัวศาสนา

บางท่านอาจจะกำลังหาว่า ตัวพระพุทธศาสนาคืออะไร พระพุทธรูปที่นั่งอยู่ซ้ายมือ
 ของผมนี้หรือเปล่า พระไตรปิฎกที่อยู่ในตู้หรือเปล่า วัด โบสถ์ หรืออะไรกันแน่ ฯลฯ อย่างหนึ่งไป
 งงมาอยู่ ตัวศาสนาแท้ ๆ นั้น คือไตรสิกขาที่เจริญเติบโตในคนเรานั้นแหละไตรสิกขานี้
 เจริญเติบโตที่อื่นไม่ได้ เจริญเติบโตที่มนุษย์และเทวดาทั้งหลายที่นำวิธีการต่าง ๆ ไปฝึกปฏิบัติ

ให้เกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญาขึ้นมา นี่เป็นตัวศาสนาแท้ ๆ ในคาถาแสดงโอวาทปาติโมกข์ ที่มณิกาย มหาวรรค มหานิทานสูตร ท่านแสดงไว้ว่า^{๑๓}

สพฺพปาปสฺส อกรณํ การไม่ทำบาปทั้งปวง
กุสลสฺสุปสมฺปทา การทำกุศลให้ถึงพร้อม
สจิตฺตปริโยทปนํ การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว
เอตํ พุทฺธาน สาสนํ นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

คำว่า เอตํ พุทฺธาน สาสนํ แสดงว่า คำสอน ๓ ประการที่กล่าวมาข้างต้นนี้แหละเป็น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นตัวพระพุทธศาสนา แรกสุด การไม่ทำบาปทั้งปวง บาปที่ เยอะที่สุดคือความหลง ความเหม่อลอย ขาดสติ มัวแต่อยู่ในโลกของความฝันมัวแต่หลงลืม มัว แต่ใจลอย หลงไหลไปตามโลกที่มันระการตาวิจิตรพิสดาร บาปอย่าไปทำ อย่าให้มันเกิดขึ้น บ่อย เราจึงต้องมาฝึกให้มีสติ อย่าให้หลงมาก ฝึกไปเรื่อย ใครจะใช้เทคนิคไหนก็ได้ ขอให้มันมี สัมปชัญญะ อย่าให้มันหลงนาน ถ้าเราหลงคิดไปตามโลกกิเลสจะเกิดขึ้นในจิตมากมาย

กิเลสทั้งหลายที่เกิดขึ้นในจิตของเราได้ก็เพราะว่าเราหลงก่อน พอหลงก็ปรุงแต่ง ต่อไป คิดถึงหน้าสาวสวยที่เรารักเราพอใจเราจะเกิดขึ้น คิดถึงบางคนที่ไม่ชอบใจ โทสะก็ เกิดขึ้น นี่บาปทั้งปวงมาจากความหลง บาปที่ใหญ่ที่สุดคือโมหะหรือความหลง เราจึงต้องฝึกสติ ฝึกสัมปชัญญะ พอฝึกสติสัมปชัญญะไปได้พอสมควร จะทราบว่าความหลงเป็นอย่างไร ความไม่ หลงคือจิตที่ตื่นขึ้นมาเป็นอย่างไร จิตที่มีศีลเป็นอย่างไร จิตที่มีสัมมาสมาธิเป็นอย่างไร สมณะ เป็นอย่างไร วิปัสสนาเป็นอย่างไร เราก็จะสามารถทำกุศลให้ถึงพร้อมได้ จะได้อันที่ ๒ คือการ ทำกุศลให้ถึงพร้อม ต่อมาเกิดปัญญามากขึ้นชำระจิตของตนเองให้ผ่องแผ้วจากกิเลสทั้งหลาย ละคลายความเห็นผิดและความยึดมั่นถือมั่นทั้งหลายได้ เป็นอันที่ ๓ คือการทำจิตของตนให้ สะอาดผ่องแผ้ว นี่แหละเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

คาถานี้เมื่อแยกตามไตรสิกขาจะได้ว่า การไม่ทำบาปทั้งปวงเป็นศีล การทำกุศลให้ ถึงพร้อมเป็นสมาธิ การชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้วเป็นปัญญา นี่แหละเป็นตัวศาสนา ท่านแสดง แยกการปฏิบัติให้ละเอียดยิ่งขึ้น ในคาถาต่อไปว่า^{๑๔}

อหฺมปวาโท อหฺมปมาโต การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น
ปาติโมกฺเข จ สํวโร ความสำรวมในปาติโมกข์
มตฺตญฺญตา จ ภตฺตสฺมึ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร
ปนฺนตฺตญฺจ สยนาสนํ การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด

^{๑๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.

^{๑๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๑/๕๑.

อธิจิตเต จ อาโยโค การประกอบความเพียรในอธิจิต

เอตํ พุทธาน สาสนํ นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

การไม่เข้าไปว่าร้าย คือการไม่ทำผิดพลาดทางวาจา ละเว้นจากการพูดเท็จ ละเว้นจากการพูดคำหยาบ ละเว้นจากการพูดส่อเสียด ละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริง พูดคำที่อ่อนหวานน่าฟัง พูดคำที่ส่งเสริมสามัคคี พูดแต่เรื่องที่มีประโยชน์ เหมาะสมกับบุคคลสถานที่ และเวลา เป็นต้น

การไม่เข้าไปทำร้าย คือการไม่กระทำผิดพลาดทางกาย ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นจากการลักทรัพย์ ละเว้นจากการประทุษร้ายในกาม เป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยนมีเมตตาต่อเหล่าสัตว์ทั้งหลาย ถือเอาแต่สิ่งของที่เขาให้ ไม่หลอกลวงชาวโลก ไม่ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น เป็นต้น

การสำรวมระวังในปาติโมกข์ คือการฝึกสติสัมปชัญญะให้รู้เท่าทันเมื่อจะกระทำทางกายวาจา ไม่ให้เกิดความผิดพลาด ไม่ให้ล่วงละเมิดข้อสิกขาบท คำว่า **สังวร** แปลว่า ปิดกั้นเป็นชื่อของการมีสติ คอยปิดกั้นบาปอกุศลไม่ให้เข้าครอบงำจิตใจ **ปาติโมกข์** เป็นข้อปฏิบัติด้านกายวาจาขั้นต้น อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการฝึกด้านจิตที่ละเอียดยิ่งขึ้น ซึ่งแล้วแต่เพศ ถ้าเป็นฆราวาสเราทั่วไปสิกขาบท ๕ สามาเณรสิกขาบท ๑๐ พระภิกษุสิกขาบท ๒๒๗ อย่างนี้ ให้เราฝึกฝนตนเองด้วยระเบียบปฏิบัติและการฝึกสติ ไม่ให้ล่วงละเมิดในสิกขาบท แม้ยังมีกิเลสอยู่แต่ให้มีสติคอยกันคอยระวัง เมื่อเรามีสติระดับหนึ่งและมีความระวัง จะทำให้ที่กายวาจาเรียบร้อยขึ้น

ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร มีปัญญาในการบริโภคอาหารหรือใช้สอยปัจจัยอย่างอื่น มีปัญญารู้จักเหตุผลในการใช้สอยตามความจำเป็น ไม่ได้ใช้ตามอำนาจความอยากความมัวเมา เมื่อทำอย่างนี้ได้การปฏิบัติก็จะดำเนินไปได้ ไม่มีเครื่องห่วงใยกังวลมากนักถ้าเราไม่ฝึกสติสัมปชัญญะ ไม่หัดรู้ให้เท่าทันกิเลสของตนเอง เราจะมีเรื่องห่วงใยกังวลมากเกินไปเหลือเกินหนังสือพิมพ์ออกมาทุกเช้า เราก็ต้องดูคอยดูว่า วันนี้หัวข้อข่าวเป็นอย่างไรนะ มันมีห่วงใยกังวลบางคนติดละครยิ่งหนักใหญ่ เราต้องฝึกสติสัมปชัญญะ ให้จิตใจมันเลิกห่วง ดูก็ได้ไม่ดูก็ได้ แทนที่จะดูละครเราก็ดูจิตใจของเราเอง เป็นการฝึกสติสัมปชัญญะ

การนอนและนั่งในสถานที่เงียบสงัด การไม่คลุกคลี การไม่ดู ไม่ฟังสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ มีโอกาสได้อยู่คนเดียว เงียบสงัด ไม่มัวหลงคิดตามโลกไป รู้เท่าทันความคิดของตนเอง ด้วยการมีสติสัมปชัญญะ มีความรู้สึกตัว ทำสมาธิภาวนา เป็นการก้าวไปสู่การเรียนรู้จิตใจของตนเองอย่างละเอียดยิ่งขึ้น

การประกอบความเพียรในอธิจิต นี่เป็นการศึกษาเรียนรู้จิตใจของตนเองให้ถ่องแท้ให้รู้ว่าจิตแต่ละประเภทเป็นเช่นไร เมื่อศึกษาเรียนรู้กายใจด้วยจิตที่ตั้งมั่นเป็นกลาง เป็นสมาธิ ก็จะทำให้เกิดปัญญาไปตามลำดับขั้น คุณธรรมต่าง ๆ ที่ตั้งงามก็จะเกิดขึ้นในจิต ไม่ว่าจะเป็นhiri

โอดตปปะ เมตตา กรุณา ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ฯลฯ การศึกษาจิตอย่างนี้เรียกว่าอธิจิต จะเกิดปัญญาเห็นความจริง ละกิเลสได้ไปตามลำดับ นี่แหละเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ฉะนั้น ตัวศาสนาแท้ ๆ นี่เป็นทางการปฏิบัติที่อยู่ในตัวคนเรานั้นเอง ศาสนาจะดำรงอยู่ได้ ก็อยู่ในคนนั้นแหละ อยู่ในคนที่ปฏิบัติให้เกิดขึ้นในจิตใจ ตัวการปฏิบัตินี้เป็นศาสนาส่วนคำสอนที่รวบรวมไว้ในพระไตรปิฎกเป็นศาสดา เป็นผู้บอกกล่าวแนะนำแนวทาง เราฟังแล้วอ่านแล้ว ต้องนำมาประพฤติปฏิบัติ

เมื่อพูดถึงศาสนา คือ ไตรสิกขา ถ้าเป็นพระธรรมวินัยที่รวบรวมไว้ในพระไตรปิฎกนั้นเป็นตัวศาสดา ไม่เหมือนกันนะ อันหนึ่งเป็นศาสนา อันหนึ่งเป็นศาสดา พระพุทธเจ้าผู้ค้นพบพระธรรมเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย หลังจากพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว พระธรรมวินัยที่พระองค์แสดงเอาไว้บัญญัติเอาไว้ ที่รวบรวมทรงจำสืบทอดกันมาเป็นพระไตรปิฎกเป็นศาสดา แต่ศาสนาเป็นตัวไตรสิกขา เรารับฟังพระธรรมจากศาสดาแล้วเอามาปฏิบัติให้เกิดเกิดศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาในเรา พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ใน ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตรว่า^{๑๕}

โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญญุตโต, โส โว มมจฺเจน สตุถา อานนท ธรรมะและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย

ตัวศาสนากับตัวศาสดานั้นไม่เหมือนกัน บางท่านยังอยู่ นึกว่าศาสนา คือ พระไตรปิฎกอย่างนี้ก็มี มัวไปรักษาพระไตรปิฎก แต่โภรชชาวบ้านเขาอยู่เรื่อย มัวแต่ปกป้องพระพุทธเจ้า มัวแต่ห่วงใยกังวลกลัวศาสนาจะเสื่อม มีใครมาว่าพระพุทธเจ้าก็ไม่พอใจ โกรธ ไปเถียงกับเขาทุกที

พระพุทธเจ้าท่านสอนให้รักษาศาสนา ไม่ต้องรักษาศาสดา เพราะองค์ศาสดาท่านเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว หมดจตจากกิเลสแล้ว ไม่ต้องไปคอยรักษาท่าน ท่านดีเลิศประเสริฐอยู่แล้ว ควรรักษาจิตใจเราให้ใส ให้มีศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อเราปฏิบัติได้ก็ทำให้ศาสดาดำรงอยู่ได้ หากเราปฏิบัติไม่ได้ก็จะเป็นอันตราย ดังที่ท่านแสดงไว้ในทีฆนิกาย สิลขันธวรรค พรหมชาลสูตรว่า^{๑๖}

มมฺ วา ภิกฺขเว ปเร อวณฺณ ภาเสยฺญํ ภิกฺขุทั้งหลาย ถึงคนพวกอื่นจะฟังกล่าวติเตียนเรา

^{๑๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

^{๑๖} ที.ส. (ไทย) ๙/๕/๒.

ธมฺมสฺส วา อวณฺณํ ภาเสยฺญํ กุล่าวติเตียนพระธรรม
 สัมมสฺส วา อวณฺณํ ภาเสยฺญํ หรือกล่าวติเตียนพระสงฆ์ก็ตาม
 ตตฺร ตุมฺहेหิ น อาฆาโต พวกเธอไม่ควรผูกอาฆาตแค้นเคืองขุนโจรคนพวกนั้น
 น อปฺปจฺจโย ถ้าพวกเธอโกรธเคืองหรือไม่พอใจพวกเขา
 น เจตโส อนภิรทฺธิ กรณียา พวกเธอก็จะประสบอันตราย เพราะความโกรธเคืองนั้น
 ได้

พระพุทธพจน์นี้ ท่านแสดงคำแนะนำสำหรับเราทั้งหลายว่า หากมีคนว่ากล่าวติเตียน
 พระรัตนตรัย ก็ให้รักษาจิตของตนเอง ไม่ให้เกิดความอาฆาตพยาบาทเดือดร้อนใจเพราะสิ่ง
 เหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นก็ทำอันตรายต่อจิตใจของเรานั้นเองก่อน เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ศีลในจิตใจก็เป็นอัน
 ถูกทำลายไป สมาริ ปัญญา ก็เกิดขึ้นไม่ได้เนื่องจากศีลไม่มี และในทางตรงกันข้ามหากมีคนมา
 กล่าวสรรเสริญพระรัตนตรัย ก็ไม่ต้องไปชื่นชมยินดี เกิดความพอใจขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้ก็เป็น
 อันตรายต่อจิตใจเช่นเดียวกัน ศีลถูกทำลายไป เนื่องจากจิตหลงยินดี ไม่ตั้งมั่นเป็นกลางใน
 อารมณ์ สมาริ ปัญญา ก็เกิดขึ้นไม่ได้ ดังบาลีที่ท่านแสดงไว้ว่า^{๓๗}

มมํ วา ภิกฺขเว ปเร วณฺณํ ภาเสยฺญํ ภิกษุทั้งหลาย ถึงคนพวกอื่นจะพึงกล่าวยกย่อง
 เรา

ธมฺมสฺส วา วณฺณํ ภาเสยฺญํ กล่าวยกย่องพระธรรม
 สัมมสฺส วา วณฺณํ ภาเสยฺญํ หรือกล่าวยกย่องพระสงฆ์ก็ตาม
 ตตฺร ตุมฺहेหิ น อานนฺโท พวกเธอไม่ควรทำความรื่นเริงดีใจหรือกระหยิ่มใจต่อคน
 พวกนั้น
 น โสมนสฺส ถ้าพวกเธอทำความรื่นเริงดีใจหรือกระหยิ่มใจต่อพวกเขา
 น เจตโส อพฺพิลลาวิตตตํ กรณียํ พวกเธอก็จะประสบอันตรายเพราะความรื่นเริงดีใจ
 นั้นได้เช่นกัน

สิ่งที่เราต้องละ ไม่ใช่คำติเตียนหรือคำสรรเสริญ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นโลกธรรมเป็นสิ่งที่
 เป็นไปตามโลก หากยังอยู่ในโลกต้องเจอเรื่องเหล่านี้เป็นธรรมดา สิ่งที่เราต้องละคือความไม่
 พอใจหรือความพอใจต่อสิ่งเหล่านั้น ละความยินดียินร้ายต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เรารับรู้เข้า ตามภาษา
 ธรรมะท่านเรียกว่าละอภิขมาและโทมนัส การจะละได้ก็ด้วยปัญญา การรู้เท่าทันสิ่งเหล่านั้น เรา
 จึงต้องฝึกให้รู้เท่าทันความยินดียินร้าย เห็นรูปด้วยตาแล้ว เกิดความยินดี ให้รู้ทัน แล้วละความ
 ยินดี ไม่ใช่ละรูป เห็นรูปด้วยตาแล้ว เกิดความยินร้ายให้รู้ทัน แล้วละความยินร้าย ไม่ใช่ละรูป
 เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกาย สิ่งที่คิดนึกรู้สึกทางใจก็ทำนองเดียวกัน

^{๓๗} ที.สี. (ไทย) ๙/๖/๓.

เราส่วนใหญ่จะเป็นว่า เวลามีคนกล่าวชมพระพุทธเจ้า ชมพระธรรม ชมพระสงฆ์ ก็เกิดความยินดี อภิขมาครอบงำจิตใจ เธอเป็นฝ่ายเราแล้ว ถ้าเธอไม่นับถือพระรัตนตรัยอย่างฉัน เธอเป็นศัตรูฉันนะ ถ้ามานับถืออย่างฉันก็เป็นเพื่อนกัน แม้แต่ชาวพุทธด้วยกันเอง ไปสำนักเดียวกันก็เป็นเพื่อนกัน ถ้าไปต่างสำนักก็เป็นศัตรูกัน อย่างมากุยกัณเฬอย่างนี้ก็มีอย่างนั้นชื่อว่า จะรักษาแนวทางของตัวเองบ้าง รักษาอาจารย์บ้าง ไม่ได้รักษาศาสนา ยังไม่ต้องถึงขนาดใครมาติเตียนพระพุทธเจ้าหรือใครมาวิจารณ์ครูบาอาจารย์เรา ก็โกรธเขาจะแยะอยู่แล้ว ทะเลาะกัน เลิกคบหากันก็มี ทำตัวเป็นลูกสมุนอาจารย์ ยอมไม่ได้ คอยปกป้องอาจารย์ อย่างนี้ไม่ถูก เราต้องรักษาศาสนา รักษาจิตใจของเราไม่ให้ถูกอภิขมาโถมหนักครอบงำ ส่วนเราจะให้เหตุผลอย่างไรตามความเป็นจริงก็อีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องภายหลังสิ่งที่ต้องทำก่อนก็คือรักษาจิตใจตนเองให้ได้ โดยการฝึกสติสัมปชัญญะให้รู้เท่าทัน

พระพุทธเจ้าเป็นผู้ประเสริฐ พระธรรมเป็นสิ่งประเสริฐ พระสงฆ์เป็นผู้ประเสริฐ ไม่ว่าใครจะติเตียนหรือสรรเสริญก็ประเสริฐอยู่อย่างนั้น ท่านไม่ต้องไปพูดอวดอ้างหรือคอยรักษาก็ได้ ให้เราประพฤติปฏิบัติตามที่ท่านแนะนำเอาไว้ ฝึกให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญารักษาศาสนาให้ยาวนานต่อไป

๔. ไตรสิกขาเป็นพรหมจรรย์

คำว่า พรหมจรรย์ มาจากภาษาบาลีว่าพรหมจริยะ จริยะ แปลว่า การประพฤติหรือการดำรงชีวิต พรหม แปลว่า ประเสริฐ ประเสริฐ หมายความว่า ไม่ทุกข์ ไม่ทุกข์ หมายความว่า ไม่ดิ้นรนปรุงแต่งตามตัณหา เป็นลักษณะของจิตใจที่ไม่ดิ้นรนไปตามอำนาจของที่ดีและของที่ไม่ดี ของที่ดีก็ไม่ดิ้นรนรักษาอยากเอาไว้นาน ๆ ของที่ไม่ดีก็ไม่ดิ้นรนที่จะผลักให้ทิ้งหรืออยากให้มันหายไปเร็ว ๆ อาการที่จิตอยู่เหนือดีเหนือชั่ว ไม่ดิ้นรนไปตามดีและไม่ดี นี้เรียกว่าไม่ทุกข์ ท่านสมมติเรียกอาการไม่ดิ้นรนนี้ว่าเป็นสุข แต่ไม่ใช่สุขแบบหาอารมณ์ดี ๆ มากระทบแล้วพุ่งขึ้นมา ไม่ใช่สุขแบบเอาตาไปกระทบรูปสวย ๆ อย่างนั้นมันสุขชั่วคราว มันสุขจริงอยู่ แต่เป็นทุกข์เพราะแปรเปลี่ยนไปอยู่ได้ไม่นาน เหมือนความฝันพอตื่นจากฝันมันก็สลายตัวลง

ไตรสิกขานั้นเป็นพรหมจรรย์ เป็นข้อปฏิบัติหรือเป็นวิธีการฝึกฝนจิต ให้การดำเนินชีวิตของเรานั้นเป็นสิ่งประเสริฐ หมดทุกข์ได้จริง ดังบาลีที่ท่านแสดงเอาไว้ว่า^{๑๘}

สุวักขาโต ธมโม ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว

จรถ พุรุมจริยํ เธอทั้ง ๒ จงประพฤติพรหมจรรย์

สมมา ทุกขสฺส อนตฺทิกิริยา ย เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด นี่เป็นจุดมุ่งหมาย ที่เราปฏิบัติตามไตรสิกขา ก็เพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ ทุกข์เกิดจากการดิ้นรนของจิตเมื่อไม่

^{๑๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐/๒๗.

ดินรน จิตใจก็จะเป็นสุขไปตามลำดับ เมื่อปฏิบัติให้จิตมีศีล จิตไม่หลงไปตามอำนาจของอารมณ์ที่ดีและไม่ดี นี่ก็มีความสุขระดับหนึ่ง ความสุขจากสมาธิ ความสุขจากการรู้แจ้งความจริง ปลอ่ยวางด้วยปัญญา ไปตามลำดับ

พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็ทรงประกาศพรหมจรรย์ ดังบาลีสัมมัญญผลสูตรว่า^{๑๙}

อิห มหาราช ตถาคต โลเก อุปปชฺชติ อรหํ สมมาสมพุทฺโธ ... มหาบพิตร ตถาคต
อุบัติขึ้นมาในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ ...

โส ทุมมํ เทเสติ อาทิกุลยาณํ มชฺฌเมกกุลยาณํ ปรีโยสานกุลยาณํ สาตถุํ สพฺยุญชนํ ด้วย
ตนเองแล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม แสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น๑ มีความงามในท่ามกลาง
และมีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์๒ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ

เกวลปริปฺพุณฺณํ ปรีสุทฺธํ พุรหมจฺริยํ ปกาเสติ ละพฤติกรรมอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์
ประพจน์พรหมจรรย์

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกเพื่อประกาศพรหมจรรย์ ข้อประพจน์ปฏิบัติหรือแนวทาง
ดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ดับทุกข์ได้จริง บางคนบอกว่า ศาสนาไหน ๆ ก็สอนให้คนเป็นคนดีทั้งนั้น
แหละ นี่ยังไม่ถูกทั้งหมด โดยความจริงแล้ว พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสรู้เพื่อสอนให้ใครเป็นคนดีเพียง
เท่านั้น แต่ทรงประกาศพรหมจรรย์ ข้อประพจน์ปฏิบัติให้จิตใจเหนือดีเหนือชั่ว ดับทุกข์ได้จริง
ทรงประกาศวิธีการที่จะทำให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา ออกจากการเวียนว่ายของวัฏฏทุกข์ได้
พระองค์ไม่ได้มาประกาศแค่ความดีธรรมดา พระองค์ประกาศพรหมจรรย์ ตัวไตรสิกขานี้แหละที่
เป็นตัวประพจน์ปฏิบัติที่ดำเนินไป ให้พรหมจรรย์สมบูรณ์รวมลงเป็นอริยมรรค ทำให้แจ้งพระ
นิพพาน ดับกิเลสได้โดยสิ้นเชิง

จุดประสงค์ของการประพจน์พรหมจรรย์นั้น พระองค์ตรัสไว้ในอังคุตตรนิกาย จตุกก
นิบาต พรหมจรรย์สูตร ว่า^{๒๐}

นยิทํ ภิกฺขเว พุรหมจฺริยํ วุสฺสติ ชนกุหนตฺถํ ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตประพจน์
พรหมจรรย์นี้มิใช่เพื่อจะลงคน

น ชนลปนตฺถํ มิใช่เพื่อเกลี้ยกล่อมคน

น ลาภสกุการสิโลกานิสฺสตฺถํ มิใช่เพื่ออานิสงส์คือลาภสักการะและชื่อเสียง

น อติวาทปฺปโมกฺขานิสฺสตฺถํ มิใช่เพื่ออานิสงส์คือการอวดอ้างวาตะ

น อิติ มํ ชโน ชานาตุติ มิใช่เพื่อให้คนรู้ว่า “คนจงรู้จักเราด้วยอาการอย่างนี้”

อถปิ อิทํ ภิกฺขเว พุรหมจฺริยํ วุสฺสติ แท้จริง ตถาคตประพจน์พรหมจรรย์นี้เพื่อ
สำรวมระวัง เพื่อละ เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับทุกข์

^{๑๙} ที.สี. (ไทย) ๙/๑๘๗/๖๓.

^{๒๐} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๔/๔๑.

สัวรรตถ์ เพื่อการสำรวจมรรวัง เพื่อปิดกั้นกิเลส แต่เดิมมีกิเลสเข้ามามากมาย ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กลายเป็นว่าทวารทั้ง ๖ นี้เป็นจุดอ่อนของเรา พอเห็นรูปทางตาแล้วกิเลสเกิดขึ้น พอได้ยินทางหูแล้ว กิเลสก็เกิดขึ้นเหมือนกัน คิดนึกรู้สึกอะไรทางใจ กิเลสก็เกิดขึ้นเข้าอยู่เรื่อย เราประพาศพิพรมจรรย์ ฝึกสติสัมปชัญญะ ให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญาเพื่อสังวรคือปิดกั้นกิเลสเหล่านั้น เมื่อปัญญาเพิ่มขึ้นก็จะได้วัตถุประสงค์ข้อต่อ ๆ ไป คือ

ปหานตถ์ เพื่อการละกิเลส

วิราคตถ์ เพื่อสิ้นกำหนัด

นิโรธตถ์ เพื่อพ้นทุกข์

๕. ไตรสิกขาเพื่อละกิเลส

สืบเนื่องจากรื่องการประพาศพิพรมจรรย์นี้เอง ไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อบุคคลใดปฏิบัติให้มีขึ้น จะสามารถละตัณหาและกิเลสต่าง ๆ ที่ครอบงำจิตใจของเราอยู่ได้ตัณหาและกิเลสทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งแปลกปลอมเข้ามาทำลายความสงบสุขในจิตใจ เมื่อละกิเลสทั้งหลายได้ จิตใจก็จะมีแต่สันติสุข วิธีการที่จะละกิเลสได้ จิตใจต้องประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ดังคาถาที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามของเทวดา ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค ชฎาสสูตร มีข้อความว่า^{๒๑}

เทวดาทถามเป็นคาถาว่า

อนโต ชฎา พหิ ชฎา ทุมัสตวั ยุงทั้งภายใน ยุงทั้งภายนอก

ชฎาย ชฎิตา ปชา ถูกความยุงพาให้ยุ่งแล้ว

ต ต โคตม ปุจฉามิ ข้าแต่พระโคตม เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์ขอทูลถามพระองค์ว่า

โก อิม วิชฎเย ชฎั ใครพึงแก้ความยุ่งนี้ได้

คำว่า ชฎา แปลว่า รกชฎ, รกมากจนดูสับสนวุ่นวาย หมายถึงลักษณะของกิเลสที่ทำให้สิ่งต่าง ๆ ยุ่งเหยิง วุ่นวาย หาทางออกไม่ได้ คำนี้เป็นชื่อของตัณหา อันเป็นสมุทัย เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ กิเลสประเภทตัณหาคอยชักใยให้เราทำอย่างนั้นอย่างนี้ เราทั้งหลายตกเป็นทาสของตัณหา ไม่เคยมีอิสระเลย ตัณหาสั่งให้ทำนั้นทำนี้อยู่ตลอดเวลา ให้เราไปรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ แล้วทำให้อารมณ์นี้กลายเป็นพิษขึ้นมา กลายเป็นเครื่องผูกมัดตัวเอง ทั้ง ๆ ที่อารมณ์ต่าง ๆ ไม่รู้โอหนือเหน็ดด้วย รูปสวय ๆ มันก็ไม่รู้อะไรกับเราด้วย แต่เราทั้งหลายมีกิเลสมีตัณหา พอไปรับรู้สวย ๆ บั๊บ มันก็แปลงรูปสวย ๆ ให้กลายเป็นพิษแล้วสั่งสมอยู่ในจิตเสียดเพราะ ๆ นี่มันก็ไม่รู้เรื่องอะไรด้วย เป็นสักแต่ว่าเสียง แต่ตัณหาไปทำให้เสียงนี้กลายเป็นเสียงมีพิษขึ้นมา ตัณหาสั่งให้เราคอยแสวงหาเสียงที่เพราะ ๆ ได้มาแล้วก็ต้องคอยรักษาไม่ให้มันเสื่อมไป

^{๒๑} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๒/๒๖.

การที่จิตไปรับรู้อารมณ์แล้ว ตัณหาทำให้อารมณ์เกิดกลายเป็นพิษขึ้นมา ทำให้จิตใจของเรายุ่งเหยิง ตัณหาวิ่งไปแสวงหาอารมณ์นั้นอารมณ์นี้ พอได้มาแล้วก็ต้องคอยรักษา ยังไม่ทันไร ตัณหาวิ่งไปหาอารมณ์ใหม่อีกแล้ว นี่กว่ามันจะให้ความสุขกับเราได้พอได้มาจริง ๆ ก็มีความสุขเพียงเล็กน้อย เราก็ต้องวิ่งหาสิ่งใหม่อีกต่อไปไม่หยุด วันทั้งวันวิ่งตลอด จนสลบไปในตอนกลางคืน ตื่นเช้ามาก็วิ่งต่อไปอีก วันเวียนอยู่อย่างนี้ ไม่เป็นอิสระเลย

เราใช้สอยปัจจัยต่าง ๆ แทนที่จะใช้สอยเพื่ออำนวยความสะดวก กลับกลายเป็นใช้สอยด้วยอาการติดข้อง แล้วก็ต้องเป็นทุกข์ทรมานมันเสื่อมมันทำลายไป มีรถก็ทุกข์เพราะรถ มีเงินก็ทุกข์เพราะเงิน มีโทรศัพท์มือถือถือ โทรศัพท์ วิทย์ ฯลฯ ก็ทุกข์เพราะมัน เดี่ยวมีเรื่องนั้นเรื่องนี่เข้ามาเยอะเยอะไปหมด หนักไปเรื่อย มีวัตถุต่าง ๆ แทนที่จะใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก กลับกลายเป็นสิ่งคอยให้เราเป็นห่วง และเป็นสาเหตุนำทุกข์มาให้โดยไม่จำเป็น

มีลูกก็เป็นทุกข์เพราะลูก แทนที่จะทำหน้าที่เป็นบุพการี เลี้ยงดูให้เติบโต มีคุณธรรมช่วยเหลือตนเองได้ เลี้ยงดูเราเวลาเราแก่หรือเจ็บป่วย กลับกลายเป็นว่าเราต้องเป็นทุกข์เพราะเป็นห่วง ลูกเป็นอะไรไปก็พลอยทุกข์ไปด้วย มีญาติพี่น้องก็ทำนองเดียวกันทุกข์ทั้งหลายมันมาได้ทุกทาง จนเราหาทางออกไม่ได้ มันยุ่งเหยิงไปหมด ทุกข์เหล่านี้สาเหตุมาจากตัณหา ความทะยานอยาก ความติดข้องต้องการในสิ่งเหล่านั้น ตัณหามาจากความไม่รู้ความจริงว่า ทุกสิ่งนั้นเป็นของไม่เที่ยง เป็นสิ่งว่างเปล่า เป็นที่พึ่งไม่ได้จริง ซึ่งการที่จะมีปัญญารู้ความจริง คือฝึกให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อรู้ความจริง ตัณหาก็ไม่เกิด

เทวดาถามปัญหาก็คด้วยสาเหตุนี้แหละ หมู่สัตว์ติดข้องเยอะไปหมด ทั้งตนเอง ญาติพี่น้อง รวมทั้งวัตถุสิ่งของ ตกเป็นทาสของตัณหาอย่างนี้ ใครจะสามารถถางตัณหาได้

พระผู้มีพระภาคท่านตรัสตอบเทวดาว่า^{๒๒}

สีเล ปติฏฐาย นโร สปัญญุ นรชนผู้มีปัญญา เห็นภัยในสังสารวัฏ ดำรงอยู่ในศีลแล้ว

จิตตํ ปญญญจ ภาวยํ เจริญจิตและปัญญา

อาตปปี นิปโก ภิกขุ มีความเพียร มีปัญญาเครื่องบริหารนั้น

โส อิมํ วิชฌเย ชฏฐํ พึงแก้ความยุ่งนี้ได้

คนที่มีปัญญา ได้ยินได้ฟังพิจารณาเห็นว่า ทางไหนเป็นไปเพื่อทำให้ตนเองมีความสุข ไม่สร้างความเดือดร้อนทั้งแก่ตนและผู้อื่น เป็นทางสุ่อิสระภาพ เขาก็เลือกทางนั้น ฝึกฝนสติสัมปชัญญะให้เกิดศีลขึ้นมาในจิต ศีลนี้เป็นเหมือนผืนแผ่นดินสำหรับรองรับคุณธรรมอื่น ๆ เมื่อมีศีลก็สามารถเจริญจิตตภาวนาต่อไปได้

^{๒๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔/๒๗.

เมื่อเราศึกษาเรียนรู้จิต รู้จักจิตประเภทต่าง ๆ รู้จักจิตโลภ จิตโกรธ จิตหลง จิตเป็นกุศล จิตเป็นอกุศล เป็นสมณะ เป็นวิปัสสนา เราก็สามารถเจริญจิตประเภทที่ทำให้เกิดวิปัสสนาปัญญาได้โดยถูกต้อง คือจิตที่มีความตั้งมั่นเป็นกลาง เป็นสัมมาสมาธิ ทำให้มีความสุขเพิ่มขึ้น มีคุณธรรมต่าง ๆ เช่น เมตตา กรุณา มากขึ้น เมื่อจิตมีความสุข เบาอ่อนสะอาดสว่างไสว ควรแก่การงาน ก็มองเห็นทุกอย่างตามที่เป็นจริง เกิดปัญญา

ในการประพฤติปฏิบัติให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา นั้น ต้องมีความเพียรละกิเลส เพียรละตัณหา เพียรรู้ เพียรดู เพียรสังเกต เพียรศึกษาในกายในใจให้เข้าใจ ว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนต้องดับไปทั้งสิ้น ไม่ปฏิบัติตามใจตัณหา ความอยากได้อะไรดี มีปัญญารักษาตนรู้จักสิ่งใดเหมาะไม่เหมาะ รู้จักคบคน รู้จักเลือกสถานที่ รู้จักเลือกเทคนิควิธีการให้เหมาะสมกับตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้มีสติสัมปชัญญะ มีความรู้สึกตัว เกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญา และเป็นผู้ที่เห็นภัยในวัฏฏะ

คนที่มีคุณธรรมอย่างนี้ คือมีปัญญา ตั้งมั่นอยู่ในศีล เจริญสมาธิ เจริญปัญญา มีความพากเพียร มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาตนเอง เห็นภัยในวัฏฏะ จะสามารถทางรक्षาคือตัดหาได้

การฝึกให้มีไตรสิกขานี้ เราฝึกเพื่อให้จิตใจไม่ติดจมอยู่กับโลก อยู่เหนือโลก พอลอยขึ้นข้างบน เราก็จะสามารถมองเห็นทิวทัศน์ต่าง ๆ เห็นความจริงหลากหลายแง่มุมที่ยังไม่เคยมองเห็น ฝึกเพื่อละกิเลส ส่วนสิ่งของต่าง ๆ ที่ท่านมี ก็ไม่ต้องไปทิ้งมันหรือ ทานเอาไว้ใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก เดิมมันเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกมาให้ท่าน ต่อไปท่านใช้มันโดยไม่ทุกข์ไม่เป็นทาสมัน

๖. ไตรสิกขากับอริยมรรค

ไตรสิกขากับอริยมรรคนั้นไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เมื่อฝึกไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญาจนสมบูรณ์ระดับหนึ่ง จิตรวมตัวลงเป็นอริยมรรค เห็นนิพพานและละกิเลสได้โดยสิ้นเชิงเป็นขั้น ๆ ไป จุดตรงนี้จึงเป็นอริยมรรค อริยมรรคมี ๘ ระดับ คือ โสตาปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค

อริยมรรคสงเคราะห์เข้าในไตรสิกขา แต่ไตรสิกขาไม่ได้สงเคราะห์เข้าในอริยมรรค เพราะอริยมรรคนั้นแคบกว่า เจาะจงมากกว่า หมายถึงเฉพาะตอนที่ไตรสิกขา มีความสมบูรณ์เป็นสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ระดับโลกุตตระ เป็นระดับเหนือโลก เหนือการปรุงแต่ง ไม่หลงปรุงแต่งไปตามโลกตามวัชระ ดังที่ท่านแสดงไว้ในมัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ จุฬเวทลลสูตรว่า^{๒๓}

^{๒๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๖๓/๕๐๓.

น โข อาวุโส วิสาข อริเยน อฏฐังคิกเกน มคฺเคน ตโย ขนฺธา สงฺคหิตา ทานวิสาขะ
พระผู้มีพระภาคไม่ทรงจัดชั้นที่ ๓ ประการ เข้าในอริยมรรคมีองค์ ๘

ตีหิ จ โข อาวุโส วิสาข ขนฺเธหิ อริโย อฏฐังคิกโก มคฺโค สงฺคหิตโต แต่ทรงจัดอริยมรรค
มีองค์ ๘ เข้าในชั้นที่ ๓ ประการ คือ

ยา จาวุโส วิสาข สมมวาวจา, โย จ สมมกมฺมนฺโต, โย จ สมมาอาชีโว, อิเม ฐมฺมา
สีลกฺขนฺเต สงฺคหิตา ... สัมมวาวจา สัมมกัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ทรงจัดเข้าในสี่ชั้น ...

กระบวนการทำให้เกิดอริยมรรคนี้ก็ค่อย ๆ สมบูรณ์ขึ้น จากการฝึกสติสัมปชัญญะ
นั่นเอง เมื่อมีสติสัมปชัญญะระดับหนึ่ง จิตก็มีศีล เมื่อจิตมีความตั้งมั่นเป็นกลาง ไม่หวั่นไหวเป็น
ผู้รู้ผู้ดูอารมณ์ก็เป็นสมาธิ ศีลกายใจจนเกิดปัญญา จิตไม่หลงปรุงแต่งไปตามขั้นที่ติดบ้างไม่ดี
บ้าง เป็นจิตที่วางเฉย ไม่ดีนรณ เมื่อถึงพร้อมก็รวมตัวลงเป็นอริยมรรค เห็นพระนิพพานซึ่งเป็น
สภาวะเหนือโลก เหนือขั้น เหนือการปรุงแต่ง จิตที่ไปรับรู้ก็เลยได้ชื่อว่าโลกุตตรจิต จิตประเภท
เหนือโลก

อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นประตูประนิพพาน เป็นประตูมตะที่พระพุทธเจ้า
ทรงเปิดแล้วสำหรับเราทั้งหลาย เมื่อส่วนประกอบทั้ง ๘ สมบูรณ์รวมตัวกันลงก็เหมือนเปิดประตู
เห็นพระนิพพาน ตอนนี้เราไม่ได้เปิดประตูเราเลยไม่เห็นพระนิพพาน ก็ต้องฝึกฝนเดินทางตาม
ไตรสิกขาจนถึงประตู ประตูก็อยู่ตรงนั้นแหละ ตรงที่เป็นอริยมรรค จะเห็นพระนิพพานอันเป็น
สันติสุขซึ่งดำรงอยู่อย่างนั้นมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว

อริยมรรคมีองค์ ๘ นั้นสงเคราะห์เข้าเป็นชั้นที่ ๓ คือ สัมมวาวจา สัมมกัมมันตะ
สัมมาอาชีวะเป็นศีลชั้นที่ ๓ ลักษณะของสัมมวาวจา สัมมกัมมันตะ สัมมาอาชีวะ นี้ เกิดจากการ
ฝึกสติสัมปชัญญะ จนกระทั่งจิตใจของท่านมีความรู้สึกลงตัวขึ้นมาในจิต การงดเว้น
หมายความว่า มีความสามารถจะทำได้แต่ดเว้น เป็นการที่จิตเกิดการงดเว้นจากการกระทำ
หรือการพูดที่ไม่เหมาะสม เรียกว่าวีรตี

สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ สงเคราะห์เป็นสมาธิขั้นที่ ๓ เป็นกลุ่มสมาธิ เวลา
เราเพียรฝึกฝนสติสัมปชัญญะ โดยภาพรวม ก็ฝึกอยู่ในหมวดของการฝึกสมาธิคืออริยจิตตสิกขา
การฝึกในหมวดอริยจิตตสิกขานี้มีความดีหลายอย่าง สามารถรู้จิตประเภทต่าง ๆ ของตนเอง
จนกระทั่งจิตตั้งมั่นเป็นสัมมาสมาธิและยังช่วยให้ศีลบริสุทธิ์ขึ้น จากการรู้เท่าทันจิตใจตนเองอีก
ด้วย ศีลจะสมบูรณ์เร็ว สามารถรู้เท่าทันจิตใจเวลาจะกระทำทางกายทางวาจาได้เร็ว ฉะนั้น คน
ไหนที่ฝึกสัมมาสติ อันเป็นหมวดของสมาธิ ศีลของท่านดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ต้องคอยระวังอย่าง
โน้นอย่างนี้จะไรให้ยุ่งยาก เพราะคอยระวังที่จิต จิตนั้นมีสติคอยช่วยรักษา

สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สงเคราะห์เป็นปัญญาขั้นที่ ๓ เป็นกลุ่มปัญญา คำว่า
สัมมาทิฏฐิ หมายถึง การเห็นถูกต้องตามอริยสัจ รู้ว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกข์สมุทัย นี่ทุกข์นิโรธ นี่ ทุกขนิ

โรคคามินีปฏิบัติ สัมผัสกับปะ หมายถึง การดำริที่ถูกต้อง มีความโน้มเอียงของจิตที่เป็นเนกขัมมะ คือไม่ติดในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกาย มีความเมตตา กรุณา ไม่คิดอาฆาต พยาบาท คิดเบียดเบียนหรือต้องการเอาชนะใคร

อริยมรรคทั้ง ๘ นี้ เป็นผลจากการฝึกฝนจึงจะถึงความสมบูรณ์ ในขั้นของการฝึกฝนนั้น มีมรรค ๓ องค์ที่ต้องดำเนินควบคู่กันไปตลอด คือ สัมมาทิฐิ สัมมาวายามะ สัมมาสติหรือตามหลักของสติปัฏฐานท่านว่า อาตาปี สมปะชาโน สติ

อาตาปี มีความเพียรเพิกกิเลส เพียรทำกิเลสให้เร่าร้อน เพียรรู้ให้เท่าทันตัณหา รู้เท่าทันความยินดียินร้าย ไม่หลงปรองดองตามกิเลส นี่เป็นสัมมาวายามะ

สมปะชาโน มีความรู้สึกตัว รู้ว่ามีเราอยู่ เป็นคนรู้คนดู ไม่ปล่อยใจให้หลงลอยไปตามอารมณ์และไม่หลงจมแช่อยู่กับอารมณ์ นี่เป็นสัมมาทิฐิ

สติมา มีความระลึกได้ ไม่ใจลอย ไม่เผลอ ระลึกที่กาย เวทนา จิต ธรรม คือที่กายที่ใจ นี่เป็นสัมมาสติ

๗. ไตรสิกขากับสามัญผล

สามัญผลที่เห็นผลทันตาในชาตินี้ ผมได้บรรยายไปแล้วในครั้งที่ ๕ วันนี้จะได้นำหมวดธรรมต่าง ๆ ที่ท่านแสดงไว้ในสามัญผลสูตรจัดลงเป็นไตรสิกขา ซึ่งท่านได้จัดไว้ใน ทิฆมณิกาย สิลขันธวรรค สุภสูตร ดังนี้

อริยะสิลขันธ ได้แก่ ศีลสังวร ศีลสังวรจำแนกออกเป็นจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล คำว่า อริยะสิลขันธ จะสังเกตว่ามีคำว่า อริยะ อยู่ข้างหน้า เป็นการแสดงให้เห็นถึงการที่จะมีศีลนั้น ต้องไม่มีตัณหาและทิฐิมาครอบงำจิตใจ หรือไม่ได้ทำไปตามอำนาจของตัณหาและทิฐิ ไม่ได้ทำไปด้วยอำนาจของอุปาทาน การทำไปด้วยอำนาจของอุปาทาน จะออกมาในลักษณะของความยึดมั่นถือมั่นว่า เราดีกว่าชาวบ้าน เราดีกว่าชาวบ้าน วิธีการนี้ดีที่สุด รูปแบบนี้ดีที่สุดในโลก เป็นหนึ่งเดียวอะไรอย่างนั้น มีแต่จิตใจที่มีอุปาทานเท่านั้นที่คิดได้อย่างนั้น ถ้าไม่มีอุปาทานมันไม่คิดขนาดนี้หรอก อริยะสิลขันธนี้จะเป็นลักษณะของการที่จิตเป็นปกติ มีสติสัมปชัญญะดี แต่ไม่มีการยึด

รูปแบบต่าง ๆ เราก็คปฏิบัติตามได้ ฝึกฝนให้เกิดสติสัมปชัญญะ แต่ไม่ยึดรูปแบบเหล่านั้น เป็นบันไดหรือเป็นแพพาเราข้ามฟากเท่านั้นเอง พระพุทธเจ้าก็เป็นเพียงผู้บอกทางเท่านั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เราต้องมายึดหรือเกาะดึงท่านเอาไว้ เราต้องเดินทางเอาเองนะ พระองค์นั้นบอกทางเอาไว้แล้ว สอนทำให้เราเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตนเองให้เราศึกษากายศึกษาใจของเราให้เกิดความเข้าใจ จนกระทั่งเห็นอริยสัจ เป็นพยานของการตรัสรู้ของพระองค์ ตอนแรกก็ต้องฟังในแง่ที่ต้องฟังแล้วพิจารณาให้เข้าใจ แต่ท้ายที่สุดแล้วเป็นพยานของการตรัสรู้ครูบาอาจารย์ทั้งหลายก็โดยท่านเองเดียวกัน

อริยะสมาธิขั้นนี้ ได้แก่ อินทริเยสุ คุตตทวาร การมีทวารมาคุ้มครองแล้วในอินทริย์ทั้งหลาย, สติสัมปชัญญะ การมีความรู้สึกตัวในอิริยาบถและการทำสิ่งต่าง ๆ, สันตุฏฐะ ความสัโมโหในปัจจัยเครื่องใช้สอย, นิเวธน์ปหานะ การละกิเลสนิเวธน์ อันเป็นกิเลสระดับกลางออกไปจากจิตใจได้, และสมาธิ ที่เป็นความตั้งมั่นของจิตระดับปฐมฌาน, ทุตติฌาน, ตติยฌาน, จตุตถฌาน

จะเห็นว่า การฝึกฝนสติสัมปชัญญะให้รู้ทันจิตใจของตนเอง ตั้งแต่อินทริยสังวรเป็นต้นไปนั้น ท่านจัดเป็นอริยะสมาธิขั้นหรืออริยจิตตสิกขา เป็นการศึกษาเรียนรู้ด้านจิตใจให้ละเอียด ให้รู้จักจิตใจประเภทต่าง ๆ โดยอาศัยการมีความรู้สึกตัวเป็นหลัก เมื่อรู้สึกตัวบ่อย ๆ ก็จะสามารถละความคิดที่เกิดจากความหลง ไม่คิดสะเปะสะปะไปจนเป็นทุกข์ มีความสุขจนเกิดความตั้งมั่นของจิตได้

อินทริยสังวรนี้เป็นการฝึกสติสัมปชัญญะ ให้รู้เท่าทันความยินดียินร้ายที่เกิดขึ้น เมื่อเราได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส สัมผัสทางกาย คิดนึกรู้สึกทางใจ หากเราไม่รู้ทัน ก็จะทำให้เกิดอภิขณาโทมนัสหรือความยินดียินร้ายครอบงำจิตใจ กิเลสอื่น ๆ ก็จะเกิดตามมา และบางครั้งอาจก่อให้เกิดการกระทำทางกายทางวาจาที่ผิดพลาด เบียดเบียนทำให้ผู้อื่นเสียหายได้ ตอนแรก ๆ ของการฝึกนี้ จึงต้องหัดให้มีความรู้สึกตัวบ่อย ๆ แล้วสังเกตความยินดียินร้ายแบบตามรู้ตามดูไปเรื่อย เมื่อนานเข้าก็จะเริ่มรู้ทัน รู้ได้ไวขึ้น กิเลสไม่มีเวลาก่อตัวจนเกิดความรุนแรง ไม่สามารถครอบงำจิตใจได้ ต่อไปสามารถรู้เท่าทันเพิ่มขึ้น จะมีจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นกลาง เป็นสัมมาสมาธิ จะเป็นการรู้แจ้งและจะได้ด้วยวิปัสสนาปัญญาต่อไป

การฝึกขั้นนี้ใช้องค์ธรรมของฝ่ายสมาธิคือสติเป็นหลัก เมื่อเราฝึกไป มีสติสัมปชัญญะมากขึ้น จิตใจจะตั้งมั่นขึ้น เนื่องจากไม่หลงปรุงแต่งไปตามอารมณ์ต่าง ๆ จิตจะเกิดความสุขอยู่ด้วยตัวของมันเอง เรียกว่าจิตใจมีความสันโดษ จะมีความสุขโดยไม่ต้องดิ้นรนไปแสวงหาอารมณ์ภายนอกมากระทบ เพราะตามความเป็นจริงแล้ว ความสุขสงบนั้นเป็นธรรมชาติของจิตที่เป็นทุกข์เพราะมัวแต่คิดปรุงแต่งดิ้นรนไป เป็นสิ่งแปลกปลอมเข้ามาทำลายความสงบสุข เป็นแขกเข้ามาเป็นครั้งคราว

โดยส่วนใหญ่เราทั้งหลายที่ไม่ได้ปฏิบัติภาวนา จะรู้สึกเหมือนกับว่า วัน ๆ ไม่ค่อยมีความสุขเท่าไร ต้องคอยหาอารมณ์แรง ๆ มากระทบ จึงเกิดอาการสุขขึ้นมาเป็นครั้ง ๆ เช่น ถ้ารับประทานอาหารธรรมดาทั่วไป เป็นข้าวมันไก่ ข้าวแกง ก็เฉย ๆ ต้องหาโอกาสไปร้านที่ทำอร่อยมาก ๆ หรือแพง ๆ หน่อย จะรู้สึกสุขขึ้นมาทีหนึ่ง ถ้าทางตา ก็ต้องหาโอกาสไปดูหนังที่เขาทุ่มทุนสร้างมหาศาล จึงมีความสุขขึ้นมาทีหนึ่ง อย่างนี้เป็นต้น

ความสุขที่เป็นสันโดษนั้น มันเป็นความสุขลึก ๆ อยู่ข้างใน สุขแบบอบอุ่น เบา ๆ สบาย ๆ อยู่ในใจ ไม่ต้องร่อแร่มากระทบ การดำเนินชีวิต การทำงานก็จะทำไปด้วยความสุข

ทำตามหน้าที่ ทำเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การใช้สอยปัจจัยและวัตถุสิ่งของ จึงมีมุมมองที่ต่างออกไป เป็นเพียงแค่เครื่องยังชีพ เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก ใช้สอยได้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์มากขึ้น ไม่ฝากสุขไว้กับสิ่งเหล่านั้น ไม่ตกเป็นทาสมัน

เมื่อมีสติสัมปชัญญะ มีความรู้สึกตัวได้บ่อย ๆ ในชีวิตประจำวัน มีความสุขสันโดษใน ปัจจัยเครื่องใช้สอย สามารถรู้ทันความคิดความหลง จะสามารถละนิรวณต่าง ๆ ได้จิตใจจะ ปลอดโปร่ง เบาสบาย เป็นสัมมาสมาธิ มีความตั้งมั่นและคุณภาพของจิตระดับต่าง ๆ กันเป็น ฌาน ๔ ระดับ นี้เรียกว่าอริยะสมาธิขั้น

อริยะปัญญาขั้นได้แก่ วิปัสสนาญาณ, มโนยิทธิญาณ, อิทธิวิริยญาณ, ทิพพโสต ชาติญาณ, เจโตปริยญาณ, ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, ทิพพจกขุญาณ, อาสวักขยญาณ

เมื่อจิตตั้งมั่นเป็นสัมมาสมาธิ ดูกายดูใจ จะเกิดปัญญา เห็นกายเป็นกาย ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่เป็นแห่ง ๆ มีส่วนประกอบหลายอย่างทำให้เกิดขึ้น แต่ละส่วนประกอบก็ทำงานของมันไป ที่เดินไปเดินมาทำนั่นทำนี่ได้ เพราะมีจิตใจ เป็นเหมือนเชือกชักหุ่นอยู่ จิตใจนี้ก็แยกย่อย ออกเป็นส่วนต่าง ๆ เป็นเวทนาความรู้สึกสabayบ้าง ไม่สabayบ้าง เจย ๆ บ้าง เป็นสัญญา ความจำได้หมายรู้สิ่งต่าง ๆ เป็นสังขาร ประดูแต่งให้จิตดีบ้าง ไม่ดีบ้าง และวิญญานเป็นประธาน ในการรับรู้ ทำให้เกิดการรับรู้โลกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดก็ปรากฏเกิดขึ้น เป็นครั้ง ๆ ไป แล้วก็เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ไม่เคยหยุดนิ่ง การรู้อย่างนี้เป็นวิปัสสนาปัญญา เมื่อเกิดจะสามารถละกิเลสได้เป็นขั้น ๆ ไป จนกระทั่งถึงอาสวักขยญาณหมดสิ้นกิเลส นอกจากนั้น จิตที่มีความตั้งมั่น มีคุณภาพดี สามารถน้อมนำไปให้เกิดโลกียอภิปัญญา ความรู้ที่เหนือกว่าคนทั่วไปได้อีกมีมโนยิทธิญาณเป็นต้น

สิ่งที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความสงบ การละกิเลสนิรวณ จิตมีความตั้งมั่น เกิดปัญญานันนำอัสจรรยหลาย ๆ ประการ จนกระทั่งการละกิเลสได้เด็ดขาด ดูเหมือนว่ามี มากมายหลายอย่างเหลือเกิน แต่จริง ๆ แล้ว สิ่งทั้งหมดนี้มาจากสิ่งเดียว คือการที่เรา มี สติสัมปชัญญะ มีความรู้สึกตัวมาดูกาย ดูใจ การลงมือทำของเราดูเหมือนไม่มาก แต่ ผลประโยชน์นั้นมากมายมหาศาล จนถึงขั้นการพ้นทุกข์ได้

บางทีเราอาจจะคิดว่า การเรียน อ่านหนังสือ ฟังอาจารย์ ได้ความรู้ อย่างนั้นอย่างนี้ มาเยอะเยอะเลย แต่ความรู้เหล่านั้น เราเรียน เราอ่าน เราฟัง แล้วเราก็คิดเอาเอง อาจจะจริง หรือไม่จริงก็ได้ ถ้าเราฝึกดูกาย ดูใจไปเรื่อย ดูไปตามความเป็นจริง ไม่ต้องดัดแปลง ดูอย่าง ที่มันเป็น เหมือนไม่ได้ทำอะไรเยอะก็จริง แต่ความรู้ที่เกิดขึ้นมากมาย ความรู้เรื่องกรรมและผลของ กรรมก็ดี การรู้จิตใจของคนอื่นก็ดี รู้เท่าทันโลกก็ดี รู้เห็นความจริงก็ดี สามารถมีได้ ทั้งที่วิธีการ นั้นง่ายมาก ๆ เลย ไม่มีอะไรยากนอกจากดูกายดูใจของตัวเองให้เป็นปัจจุบันเท่านั้น อันไหนที่

เป็นอดีตไปแล้วก็อย่าไปสนใจมัน ดูว่าในปัจจุบันเป็นอย่างไร ปัจจุบันกายเป็นอย่างไรก็รู้ว่ามันเป็นอย่างนั้น ปัจจุบันจิตใจเป็นอย่างไรก็รู้ว่ามันเป็นอย่างนั้น

โดยปกติพวกที่ชอบมาหาครูบาอาจารย์ก็ไม่มีอะไรหรอก นำสภาวะที่เจอในอดีตมาเล่า ภาวนาไปแล้วเห็นอย่างโน้นเห็นอย่างนี้เยอะแยะไปหมด ต้องการคำรับรองหรืออธิบายให้ฟังว่าคืออะไร จะได้หายสงสัย สบายใจแล้วภาวนาต่อได้ ความจริงเราไม่ต้องสนใจว่ามันคืออะไรก็ได้ สนใจปัจจุบันก็พอ สนใจว่าปัจจุบันกายและใจของเราเป็นอย่างไร ให้สนใจตรงนี้ ส่วนที่แล้วก็แล้วไป ปัญญาความรู้ต่าง ๆ เป็นของเฉพาะตัว เราต้องฝึกฝนเอาเอง จนกระทั่งถึงสูงสุดเลยเป็นพระอรหันต์ไป เกิดญาณรู้ว่าชาติสิ้นแล้ว การประพาสพรหมจรรย์เสร็จสมบูรณ์แล้ว

หน้าที่ของเราทั้งหลายก็ไม่มีอะไรมาก สมาทานปฏิบัติในสิกขาบททั้งหลาย อันเป็นข้อปฏิบัติที่ไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เราเลือกที่จะเป็นสุข เราเลือกที่จะไม่ต้องเป็นทุกข์ จึงเลือกปฏิบัติตามแนวทางนี้ เป็นขั้นอริยะสี่ขั้น ต่อมาฝึกสติสัมปชัญญะให้มีความรู้สึกตัว ดูกายดูใจไป รู้เท่าทันจิตใจตนเอง จิตมีความสุข มีความตั้งมั่น เป็นขั้นอริยะสมาธิขั้น เกิดญาณประเภทต่าง ๆ เป็นอริยะปัญญาขั้น

ที่เราทั้งหลายทำผิดพลาดทางกายทางวาจา อยู่ด้วยความเบียดเบียนกัน ไม่ไว้ใจกัน ทำให้ต่างคนต่างทุกข์ เพราะมีความเห็นแก่ตัวมากเกินไป ความเห็นแก่ตัวทำให้มองว่า คนอื่นเป็นศัตรู เป็นผู้ขัดขวางหรือทำลายเรา ทำให้ไม่มีความสุข เมื่อมีสติระดับหนึ่งความรู้สึกว่าเป็นตัวเราจะน้อยลง สิ่งที่คุณอื่นทำจะค่อย ๆ หมดอิทธิพลต่อจิตใจ เราจะเรียนรู้ว่า ความสุขหรือความทุกข์ไม่ได้อยู่ที่คนอื่น แต่อยู่ที่เราเลือกต่างหาก ไม่มีใครทำให้เราเป็นทุกข์ได้ นอกจากจิตใจของเรานั่นเอง

ความรู้สึกเป็นตัวตนที่ลดลงนี้ สังเกตได้จากการที่มีคนด่าหรือชมก็ได้ จะไม่โดนตัวเรา แต่จะมีความรู้สึกว่าเป็นการด่าหรือชมต่อสภาวะบางอย่างที่เกิดขึ้น เขาด่าที่เราพูดไม่เพราะ ด่าที่เรามาช้า ไม่ใช่ด่าเราหรอก เขาชมที่ความเมตตาของเรา ชมที่ความใจเย็นของเรา ไม่ใช่ชมเราหรอก อย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ความรู้สึกว่าเป็นตัวเป็นตน เริ่มแตกกระจายเป็นสภาวะชนิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไป ไม่ใช่เป็นแห่ง ๆ เป็นก้อน ๆ

เดิมเคยรู้สึกว่าเราเห็น เราได้ยิน เราคิดนึก เรารู้สึก ต่อมาจะรู้สึกว่า ตามันไปเห็น หูมันไปได้ยิน ใจมันคิดมันนึก มันรู้สึกไปต่าง ๆ นานา ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง เดิมเราเดินไปเตะก้อนหินเป็นเราเจ็บ เท้าเจ็บ ต่อมาจะรู้สึกว่า เท้ามันไม่ได้เจ็บ เวทนาความรู้สึกเจ็บเกิดที่เท้าอย่างนี้เป็นต้น ความเห็นผิดว่าเป็นตัวตนจะค่อย ๆ สลายตัวไป ต่อมาเมื่อเรามีปัญญาเห็นการเกิดดับของทุกอย่าง ก็จะเข้าใจมากขึ้นตามลำดับ จิตจะค่อย ๆ ยอมรับความจริงไปเรื่อยจนเกิดปัญญา ละความผิดและความยึดมั่นถือมั่น

คำว่า ไตรสิกขา สามารถแยกวิเคราะห์ออกได้เป็น ๒ คำ คือ ไตร แปลว่า ๓ อย่าง หรือ ๓ ประการ หรือ ๓ ข้อ ส่วนคำว่า สิกขา แปลว่า การศึกษา หรือการเล่าเรียน หรือการเรียนรู้ หรือข้อที่จะต้องศึกษา หรือข้อที่จะต้องปฏิบัติ^{๒๔} ดังนั้น คำว่าไตรสิกขา จึงแปลว่า ข้อที่จะต้องศึกษา หรือข้อที่จะต้องปฏิบัติมี ๓ อย่าง ได้แก่ ศีล เรียกว่า สीलสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตสิกขา และปัญญา เรียกว่า ปัญญาสิกขา รวมเรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งทั้ง ๓ อย่างนี้จะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากศีลก่อน นั่นคือบุคคลต้องมีศีลหรือต้องรักษาศีลก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงเจริญสมาธิได้อย่างแน่วแน่ ต่อจากนั้นปัญญา คือการรู้แจ้งก็จะเกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง

ศีล หมายถึง ความประพฤติอันดีงาม^{๒๕} และการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ความมีระเบียบวินัย และความมีกิริยามารยาทงดงาม เฉพาะอย่างยิ่งเน้นศีลในระดับการไม่เบียดเบียน หรือการอยู่ร่วมกันด้วยดี โดยสงบสุขในสังคม กล่าวคือ การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย การไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกันและกัน การไม่ละเมิดต่อของรัก ไม่ประทุษร้ายจิตใจ ละหลู่เกียรติ ทำลายตระกูลวงศ์ของกันและกัน การไม่หักรานลิดรอนผลประโยชน์กันด้วยวิธีประทุษร้ายทางวาจา และการไม่ซ้ำเติมตนเองด้วยสิ่งเสียดแทง ซึ่งทำให้เสื่อมทรมานเสียสติสัมปชัญญะ ที่เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งป้องกันจากความผิดพลาด เสียหาย และคุ้มตัวไว้ในคุณความดี

สมาธิ หลักของพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญสมาธิ ศีลเป็นตัวการสำคัญ โดยเฉพาะศีล ๕ ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน จัดความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ เมื่อมนุษย์มีความบริสุทธิ์ในทางความประพฤติ เชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของตน ไม่หวาดต่อการลงโทษ ไม่สะดุ้งระแวงต่อการประทุษร้ายของคู่เวร ไม่หวั่นใจเสียใจต่อเสียงตำหนิ หรือความรู้สึกไม่ยอมรับของสังคม และไม่มี ความฟุ้งซ่านวุ่นวายใจ เพราะความรู้สึกเดือดร้อนรังเกียจในความผิดของตน จิตใจจึงจะปลอดโปร่ง สงบแน่วแน่ มุ่งมั่นต่อสิ่งที่คิด คำที่พูด และการที่ทำได้ ยิ่งคิดไม่ฟุ้งซ่าน สงบ มุ่งมั่นแน่วแน่เท่าใด ความเป็นมนุษย์ก็ยิ่งสมบูรณ์เท่านั้น ความตั้งมั่นแห่งจิต หรือสมาธิจิตจึงเกิดขึ้นได้สมบูรณ์เพราะมีศีล ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานรองรับ และประกันความปลอดภัย

ปัญญา ระบบการปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะมองในแง่ใด ล้วนเริ่มต้นด้วยปัญญาและจบลงด้วยปัญญา เมื่อผู้ปฏิบัติมีความรู้ ความเข้าใจ หรือมีความเชื่อมั่นถูกต้องเป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว ก็เริ่มการฝึกอบรมที่ความประพฤติทางกาย วาจา และอาชีวะ (ศีล)

^{๒๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๙๐.

^{๒๕} พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม สมาธิและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖.

ก่อน เมื่อศีลพร้อมดีแล้ว ก็ฝึกขั้นประณีตขึ้นมาถึงการฝึกอบรมจิต (สมาธิ) จนถึงขั้นสุดท้าย คือ อบรมปัญญาให้แก้ล้าจนพ้นจากอวิชชา

ปัญญานั้นเจริญงอกงามขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดกระบวนการฝึกอบรม เบื้องต้นอาจเป็นเพียงความเชื่อตามเหตุผลก่อน แต่ระหว่างการฝึกอบรมต่อมา ความรู้ ความเข้าใจจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นด้วยอาศัยการรู้จักคิด การไตร่ตรอง สอบสวนพิจารณา การรู้เห็นประจักษ์ผล การปฏิบัติที่เกิดขึ้นในระบบการฝึกอบรม และการที่อินทรีย์ต่าง ๆ แก่ล้ายิ่งขึ้น จนในที่สุดปัญญาก็จะเจริญถึงขั้นรู้เข้าใจ สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ถึงขั้นหลุดพ้น บรรลุนิพพานได้ คือความรู้ ความเข้าใจ หรือความเชื่อตามเหตุผล กลายมาเป็นการรู้ การเห็น ด้วยปัญญาของตนจริง ๆ โดยสมบูรณ์

ศีล - สมาธิ - ปัญญา จึงเป็นความต่อเนื่องกันของกระบวนการฝึกอบรมที่เรียกว่า ไตรสิกขา ดังมีพุทธพจน์แสดงคำว่า

“ศีลเป็นอย่างนี้ สมาธิเป็นอย่างนี้ ปัญญาเป็นอย่างนี้ สมาธิที่มีศีลบ่มแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาที่สมาธิบ่มแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตที่ปัญญาบ่มแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยสิ้นเชิง คือ จากกามาสวะ ภวาสะ และอวิชชาสวะ”

จิต การฝึกอบรมจิตให้เจริญขึ้นด้วยคุณธรรมต่าง ๆ ให้เข้มแข็งมั่นคงหนักแน่น และให้มีปัญญาเท่าทันสังขาร จิตจึงได้รับการพัฒนาคุณภาพจิต หรือเป็นการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงาม และพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด

กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาและอบรมเกี่ยวกับ ศีล สมาธิ และปัญญา นั่นคือ ถ้ามีการฝึกฝนด้านกาย และวาจา ให้ยิ่งขึ้นไป เรียกว่า อธิศีลสิกขา ถ้าฝึกฝนด้านจิตใจให้มีคุณภาพ เรียกว่า อธิจิตตสิกขา และถ้ามีการฝึกฝนอบรมด้านปัญญาให้ยิ่งขึ้นไป เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา ซึ่งมีดังนี้

๑. อธิศีลสิกขา (ศีล) คือ การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ

๒. อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) คือ การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพสมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

๓. อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) คือ การฝึกฝนอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้เข้าใจ สิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ

ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระผ่องใสเบิกบาน^{๒๖} ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

๑. อธิสัสสิกขา คือ ศีลอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง การศึกษาด้านศีล หรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และ สัมมาอาชีวะ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัย และ ความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี

สัสสิกขา เป็นไปเพื่อให้จิตอยู่ในสภาพเป็นปกติ ไม่ถูกกิเลสชั่วหยาบครอบงำ พร้อมทั้งจะเรียนรู้จิตในขั้นต่อไป วัตถุประสงค์การศึกษาเรื่องศีล เพื่อให้กายวาจาสงบเรียบร้อย เป็นพื้นฐานให้จิตเกิดสมาธิ ชนิดของศีล ศีลมีหลายระดับ จำแนกง่าย ๆ แบ่งได้ ๓ กลุ่ม คือ ๑) ศีลในระดับจริยธรรม ๒) ศีลเพื่อการปฏิบัติธรรม ๓) ศีลของพระอริยบุคคล

๑) ศีลในระดับจริยธรรม ได้แก่การงดเว้นการทำบาปอกุศลทางกายและวาจา เช่น ศีล ๕ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗ เป็นต้น ศีลชนิดนี้เกิดจากเจตนามันที่จะงดเว้นการทำกรรมชั่วทางกายและวาจา ผู้มีศีลสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข ตัดเครื่องรบกวนจิตใจให้ฟุ้งซ่านได้ ศีลระดับนี้จำเป็นมากสำหรับนักปฏิบัติ อย่างน้อยที่สุดผู้ปฏิบัติจะต้องตั้งใจงดเว้นการทำบาปอกุศล ๕ ประการ คือ การฆ่า และทำร้ายคนและสัตว์ทั้งหลาย การเบียดเบียน ประทุษร้ายทรัพย์สินของผู้อื่น การเบียดเบียนประทุษร้ายของรักของหวงเช่น บุตร ภรรยาของผู้อื่น การกล่าวเท็จ กล่าวส่อเสียด กล่าวคำหยาบและกล่าวเพ้อเจ้อ และการเสพสิ่งเสพติดอันเป็นเครื่องส่งเสริมความประมาทขาดสติของตน

๒) ศีลเพื่อการปฏิบัติธรรม ได้แก่อินทริยสังวรศีล เป็นศีลที่พัฒนาไปจากศีลในเชิงจริยธรรมอีกชั้นหนึ่ง เกิดจากการมีสติคุ้มครองรักษาจิตไม่ให้ถูกกิเลสครอบงำเมื่อมีการกระทบอารมณ์ ทางตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ เช่นเมื่อถูกคนตำว่า จิตเกิดความโกรธก็มีสติรู้ทันความโกรธที่เกิดขึ้น ความโกรธนั้นจะครอบงำจิตไม่ได้ จิตจะเกิดความสงบตั้งมั่นเป็นปกติอยู่ ไม่มีเรื่องต้องทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายกัน เป็นต้น อินทริยสังวร เป็นเครื่องมือฝึกสติได้เป็นอย่างดี นอกจากจะเป็นศีลแล้ว ยังเกื้อกูลต่อการเจริญวิปัสสนาด้วยการดูจิตในชีวิตประจำวันด้วย จึงเป็นสิ่งที่เพื่อนักปฏิบัติควรฝึกให้มีขึ้นในชีวิตประจำวันให้ได้

๓) ศีลของพระอริยบุคคล เป็นศีลที่พัฒนาไปจากอินทริยสังวรศีลอีกชั้นหนึ่ง เป็นศีลอัตโนมัติที่ไม่ต้องจงใจรักษา เพราะพระอริยบุคคลตั้งแต่ระดับพระโสดาบันขึ้นไปถึงพระอนาคามีจะไม่กังวลสนใจ คอยนับศีลเป็นข้อ ๆ แต่จะมีธรรมคือสติ สัมมาสมาธิ และปัญญาเป็นเครื่องรักษาจิตให้เป็นปกติ ไม่ถูกกิเลสหยาบ ๆ ครอบงำจนถึงขั้นการทำผิดศีลในเชิงจริยธรรมได้ ส่วน

^{๒๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๗๒.

พระอรหันต์นั้นจิตปราศจากอัสวกิเลสห่อหุ้ม จึงไม่มีทางที่จะเกิดกิเลสย่อมจิตได้อีก ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีกรรมใดเป็นเครื่องรักษาจิตจากกิเลสอีกต่อไป

วิธีมีศีล คนทั่วไปรักษาศีลด้วยการข่มใจไม่ให้ทำชั่ว แต่นักปฏิบัติควรรักษาศีลด้วยสติปัญญา คือเมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายกระทบสัมผัส หรือใจรู้ธรรมารมณ์ต่าง ๆ หากจิตเกิดความยินดีพอใจก็รู้ทัน หากจิตเกิดความยินร้ายไม่พอใจก็รู้ทัน และหากจิตเฉยอยู่ก็รู้ทัน การรู้ทันนี้เป็นงานของสติ

เมื่อรู้ทันแล้วอกุศลที่ยังไม่เกิดจะไม่เกิด อกุศลที่เกิดอยู่แล้วจะดับไป อกุศลที่ยังไม่เกิดจะเกิด อกุศลที่เกิดแล้วจะเกิดง่ายยิ่งขึ้น และจะดียิ่งขึ้นไปอีกหากความรู้ทันสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะประกอบไปด้วยความรู้จริงหรือความเข้าใจด้วย คือรู้ว่าความยินดีพอใจหรือความยินร้ายไม่พอใจตลอดจนความเฉย ๆ นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงหรือเป็นสิ่งแปลกปลอมหรือเป็นสิ่งที่จิตปรุงแต่งขึ้นมาเป็นคราว ๆ ห้ามก็ไม่ได้ บังคับไม่ได้ เกิดขึ้นแล้วตั้งอยู่ชั่วขณะก็ดับไป การรู้ความจริงนี้เป็นงานของปัญญา

ศีล^{๒๗} ๗ คือ กุศลเจตนา เจตนางดเว้นไม่ล่วงละเมิดศีลที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ การงดเว้นตามสิกขาบท ที่ทรงบัญญัติ ต้องอาศัยกำลังกาย กำลังใจ มุ่งมั่นประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่ทอดทิ้ง ให้เป็นปกติ นำมาซึ่งความสงบระงับดับเวรภัยอันตราย

ความเป็นผู้มีศีลต้องไม่มีความบกพร่อง เปรียบน้ำสะอาดจะต้องไม่มีส่วนใดส่วนหนึ่งสกปรก ศีลของพระอรีย์เจ้า ๑) ศีลนั้นต้องไม่ขาด คือ ต้องไม่ฆ่า ไม่ทำร้ายสัตว์อื่น องค์ของปาณาติบาต ๕ ประการ คือ รู้ว่าสัตว์มีชีวิต มีจิตคิดจะฆ่า มีความพยายามฆ่า และสัตว์ตายด้วยความพยายาม ถ้าทำครบ คือ ขาดศีล ๒) ไม่ทะเล เช่นตั้งใจฆ่าสัตว์ แต่สัตว์ไม่ตาย การกระทำเช่นนี้แม้ศีลไม่ขาด แต่ท่านบอกว่า ทำให้ศีลทะเล ทำให้ศีลไม่บริสุทธิ์ ๓) ไม่ต่าง เช่นตั้งใจฆ่าสัตว์ แต่สัตว์ไม่ตาย การกระทำเช่นนี้แม้ศีลไม่ขาด แต่ท่านบอกว่า ทำให้ศีลไม่บริสุทธิ์ ๔) ไม่พริ้ว เช่น นำของของคนมาซ่อนเพื่อล่อเล่น แม้จะไม่มีเจตนาลักของเขา แต่ทำให้เขาตกใจกังวล ท่านจึงกล่าวว่า ทำให้ศีลพริ้ว ไม่บริสุทธิ์ ๕) เป็นไท รักษาศีล สมาทานศีลด้วยความสำนึกเห็นคุณค่าของศีล เช่นรักษาศีลนี้ดี เพราะสงบระงับเวรภัยอันตรายต่าง ๆ รักษาเพราะต้องการผลประโยชน์ การรักษาย่างนี้เรียกว่ารักษาอย่างทาส เหมือนกับว่ามีใครมาบังคับให้รักษา ๖) ท่านผู้รู้สรรเสริญหรือรับรองว่าใช้ได้ คือ บัณฑิต นักปราชญ์ พบเห็นยอมรับ นับถือ ยกย่องว่าเป็นผู้รักษาศีลได้ดี มีความบริสุทธิ์ ถูกต้อง ๗) ไม่ถูกมานะทิฎฐิเข้าครอบงำ คือ ไม่ดูหมิ่นผู้อื่นหรือยกตนข่มคนอื่น ขาดเมตตาธรรม ศีลบริสุทธิ์ จะไม่ปล่อยให้มานะ ความถือตัว และทิฎฐิความถือผิด เช่นเห็นว่าการปฏิบัติความดีเพียงขั้นศีลเพียงพอแล้ว เข้าครอบงำจิตได้ ๘) เป็นไป

^{๒๗} พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตญาณโณ), อยู่เย็นเป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ แด่สลิบเจ็ด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓-๒๓.

เพื่อสมาธิ คือ สามารถควบคุมทางกาย วาจา ใจ ให้มีความสงบ เกิดปีติ จิตน้อมเข้าหาสืลานุสสติ คือ มีสติระลึกถึงศีลที่ตนรักษาจิตมีความตั้งมั่นเป็นสมาธิได้ในที่สุด เรียกว่า อริยกันตศีล คือ ศีลที่พระอริยเจ้าชอบใจ พอใจ เป็นศีลบริสุทธิ์ตามควรแก่ฐานะไม่ว่าจะเป็น ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗

การที่จะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ ต้องเริ่มที่ความพอใจศรัทธาในศีล ปัญญาพิจารณาเห็นคุณค่าของศีล รักษาศีลจนกลายเป็นผู้มีศีล พิจารณาเห็นประโยชน์ที่ตนพึงได้จากการรักษาความดีงามของศีลในระดับต่าง ๆ พิจารณาเห็นความจริง ศีลเป็นเหตุให้สำเร็จประโยชน์แก่ผู้รักษาดรพบเทาแก่ชรา ศีลเป็นกำลังอย่างยอดเยี่ยม ศีลเป็นอาวุธที่ใช้ต่อสู้กับความชั่วได้อย่างดียิ่ง ศีลเป็นเครื่องประดับอย่างประเสริฐ ศีลเป็นเกราะอย่างอัศจรรย์ บุคคลจะได้โภคสมบัติก็เพราะศีล บุคคลจะได้ความสุขจนถึงบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ก็เพราะศีล แม้การที่บุคคลจะสามารถสงบระงับดับเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์ได้ก็เพราะศีล

กรณีศีล ๕ สามารถสมาทานศีลใหม่ได้ ศีล ๘ หรืออุโบสถศีล กำหนดให้รักษาเพียงระยะเวลา สั้น ๆ คือ วันหนึ่ง กับคืนหนึ่งเท่านั้น ศีล ๑๐ ศีลสำหรับสามเณร ถ้ามกพร่องไป เปิดโอกาสให้ต่อศีลใหม่ คือรับศีลใหม่ได้บางข้อ บางข้อกำหนดให้ลงทัณฑ์กรรม คือ ทำงานตามคำสั่งของอาจารย์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดความสำนึก เมื่อทำผิดต้องรับโทษ เพื่อเป็นการกระตุ้นการสำรวมระวังให้เกิดมากขึ้น ศีลของพระภิกษุ มี ๔ ข้อ เรียกว่า ปาราชิก ๔ คือ ๑) ภิกษุเสพเมถุนเป็นปาราชิก ๒) ภิกษุลักขโมยเงินเป็นปาราชิก ๓) ภิกษุมามนุษย์เป็นปาราชิก ๔) ภิกษุพูดอวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตนเป็นปาราชิก ปาราชิก แปลว่า ผู้พ่ายแพ้ ทั้ง ๔ ประการนี้ถือว่าเป็นความรุนแรง ถ้าภิกษุรูปใดล่วงละเมิด ภิกษุรูปนั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุ นอกจากนั้นยังมีอาบัติที่เป็นโทษเบา มีการกำหนดโทษให้ทรมานตนเองบ้าง สารภาพความผิดของตนด้วยการแสดงอาบัติ

การรักษาในตอนแรก ๆ ไม่อาจทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ อย่าท้อถอย ต้องมีความอุตสาหะ พยายามในการสำรวมระวังรักษาศีล และให้มีความขะมักเขม้นในการรักษาศีล ศีลเน้นที่การควบคุมอาการทางกายกับวาจาเป็นหลัก ความเป็นผู้มีศีลสามารถรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกันนาน ๆ การสังเกต และการพิจารณา การมองของบุคคลอื่นในกรณีของตนเองสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงทางใจ คือ เห็นความเดือดร้อนใจ ความสับสนวุ่นวายใจลดลง แสดงว่า การรักษาศีลของตนดีขึ้น บางครั้งมองไม่เห็นความเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้าในการประพฤติปฏิบัติรักษาศีลไม่ควรซ้ำเติมตนเองด้วยการเลิกรักษาศีลเสีย

ในชั้นศีลประณีตยิ่งขึ้น พระพุทธองค์ทรงสอนว่า ให้บุคคลรักษาศีลที่พระโลกนาถทรงบัญญัติเหมือนจามรีรักษาขนหาง นกต้อยติวิตรักษาฟองไข่ อธิบายว่า จามรีเป็นสัตว์มีขนหางสวยงามมาก จะรักษาขนนุ่มนวลขนหางยิ่งกว่าชีวิต แม้บางครั้งมีอันตรายจากสัตว์อื่น เช่น

เสื่อ สิงโต เป็นต้น ในขณะที่วังหนี่อันตราย ขนหางไปเกี่ยวกับหนาม เป็นต้น จามรีหยุดแกะขนหางออกก่อนแม้จะตายก็ยอม แต่ไม่ให้นหางของตนขาด จามรีรักษาขนหางยิ่งกว่าชีวิต เป็นตัวอย่างเพื่อเตือนจิตคนที่รักชาติให้ทนต่อความเจ็บปวด อันตราย แม้จะตายก็ไม่ยอมทำลายศีลของตน การกระทำเช่นนี้จะต้องเป็นคนที่มีความศรัทธาเชื่อมั่นในศีลอย่างมั่นคง มีความพยายาม ไม่ท้อถอย พบความบริสุทธิ์ของศีล และความสงบอันเกิดจากผลและอานิสงส์ของศีลตามสมควรแก่เหตุ

คนที่จะละเมิดศีลเพราะเหตุหลายประการ เช่นเพราะไม่ละอาย ไม่รู้ว่าเป็นความผิด เข้าใจว่าทำได้ในสิ่งที่ทำไม่ได้ เข้าใจว่าทำไม่ได้ในสิ่งที่ทำได้ สงสัยว่าผิดหรือไม่ เพราะหลงลืมขาดสติ อีกสาเหตุหนึ่งที่ละเมิดศีลไม่ได้มาจากตนเอง อาศัยแรงกระตุ้นจากภายนอก เพื่อป้องกันปัญหาตัดไฟแต่ต้นลม พระพุทธองค์ทรงแนะนำ ให้พยายามไม่ไปในสถานที่โจคร คือสถานที่ที่ไม่ควรไป เนื่องจากจิตใจของคนเราอ่อนไหวง่าย เข้าไปในสถานที่ที่มีลักษณะกระตุ้นเร้าให้ผิดศีล ถ้าจิตใจไม่เข้มแข็งพอ โอกาสที่จะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ทำได้ยากมาก เหมือนเอาไฟไปวางใกล้เชื้อ โอกาสไฟลุกง่ายขึ้น

ดังนั้นบุคคลที่จะรักษาศีลให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ก็ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะของตน ระลึกถึงผลที่จะเกิดขึ้น สติสัมปชัญญะต้องมีมากพอต่อการตัดสินใจ เมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นโทษพยายามงดเว้นไม่กระทำ เพราะความจริงไม่ว่า ความดี ความชั่ว ความรู้ ความเขลา จุดเริ่มต้นต้องมาจากการสะสมเรื่องของความดี ความรู้ก็เช่นกันต้องสั่งสม

การรักษาศีลของตนให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ ต้องอาศัยคุณธรรม ตระหนักถึงความเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ระลึกไว้ในปาริสุทธิศีลว่า เราจะทำปาริสุทธิศีล คือ ความหมั่นจดจ่อบริสุทธิ์แห่งศีล อันยังไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์ ใช้ปัญญาประคับประคองศีลให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ต้องแสดงเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ พยายามบากบั่น มุ่งมั่นเพื่อให้ตนสามารถสัมผัสผลอันบริสุทธิ์ของศีลในชั้นของศีล

การเจริญสมาธิและการพัฒนาปัญญา เหมือนกับการว่ายน้ำทวนกระแสน้ำเชี่ยว แม้มีคนลงว่ายน้ำกันเป็นจำนวนมาก แต่คนที่จะไปถึงจุดหมายปลายทางได้นั้นมีอยู่จำนวนไม่มากนัก ผู้มีปัญญาไม่ควรท้อถอย พยายามอดทนเรื่อยไปในการรักษาศีลให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ เพราะศีลที่บุคคลรักษาดีแล้ว มั่นคงแล้ว ย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ ๑) เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยโภคะสมบัติ ๒) มีชื่อเสียง ๓) งามจากล้าหาญในสมาคมต่าง ๆ ๔) ไม่หลงตาย คือตายอย่างมีสติกำกับจิต ๕) ตายไปแล้วจะไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ พระพุทธองค์ทรงยกย่องศีลไว้ว่า “ศีลเป็นกำลังอันหาที่เปรียบมิได้ ศีลเป็นอาวุธอันยอดเยี่ยม ศีลเป็นอารมณ์อันประเสริฐ ศีลเป็นเกราะอันอัศจรรย์ ”

นอกจากนี้ประโยชน์ของการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ยังมีอีกหลายประการ เช่น ๑) สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ๒) ทำให้จิตเป็นปกติไม่ถูกกิเลสครอบงำและ

พร้อมที่จะพัฒนาจิตให้เกิดสัมมาสมาธิและปัญญาต่อไป ๓) เป็นการฝึกหัดการเจริญวิปัสสนาไปในตัว ๔) ทำให้จิตใจเข้มแข็งขึ้นและอนุสัยกิเลสจะค่อย ๆ อ่อนกำลังเพราะกิเลสหยาบไม่ได้รับการตอบสนอง เป็นต้น สรุปแล้วการรักษาศีลด้วยการข่มใจทำให้จิตสงบจากกิเลสชั่วคราว แต่การรักษาศีลด้วยสติปัญญาเป็นการเจริญวิปัสสนาไปในตัว จะทำให้จิตพ้นกิเลสถาวรในอนาคตได้

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{๒๔} ได้กล่าวถึงอานิสงส์แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล ๕ ประการ คือ ๑) บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุนี้ เป็นอานิสงส์ประการที่ ๑ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล ๒) กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมขจรไปนี้ เป็นอานิสงส์ประการที่ ๒ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล ๓) บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีล จะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นชาติตยบริษัทก็ตาม พรหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมกล่าวไม่เก้อเขินในการเข้าไปนี้ เป็นอานิสงส์ประการที่ ๓ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล ๔) บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมไม่หลงลืมสติตายนี้ เป็นอานิสงส์ประการที่ ๔ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล ๕) บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีล หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์นี้ เป็นอานิสงส์ประการที่ ๕ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

ดังที่กล่าวมานี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขานั้น ผู้เรียนต้องเรียนรู้เกี่ยวกับศีลก่อนทั้งหลักการ วิธีการ อานิสงส์และโทษของการละเมิดศีลแล้วยอมนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและดีงามได้อย่างแท้จริง

๒. อธิจิตสิกขา คือ การศึกษาด้านจิตหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิเจริญองงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรมมีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต พัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การพัฒนาปัญญาได้ดี ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษา หรือกระบวนการเรียนรู้ต่อมาจากอริสสิกขานั้นเอง

สมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอ คือ “จิตตัสเสกัคคตา” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “เอกัคคตา” ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือ การที่จิตแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป

จิตสิกขา เป็นไปเพื่อให้จิตพร้อมที่จะเจริญปัญญาในขั้นการเรียนรู้ร้อยสัจ จิตเป็นมหากุศล ประกอบด้วยความสามารถที่ยังรู้ความจริงของสภาวะธรรม และเกิดขึ้นเองเพราะจิตรู้จักจดจำสภาวะธรรม (รูปนาม/กายใจ) ได้แม่นยำ จิตชนิดนี้ปราศจากนิวรณ์อันเป็นกิเลสชั้นกลาง มีความตั้งมั่น อ่อนเบา คล่องแคล่ว และชื่อตรงในการรู้อารมณ์ตามความเป็นจริง

^{๒๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๕๐/๙๔.

วัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องจิต เพื่อให้เกิดความตั้งมั่นเป็นมหากุศลจิต ประกอบด้วยปัญญาพร้อมที่จะเรียนรู้ความเป็นจริงของรูปนามต่อไป เรื่องที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับจิต มี ๒ เรื่อง คือ จิตชนิดใดเป็นกุศล จิตชนิดใดเป็นอกุศล และเรื่องจิตชนิดใดควรแก่การเจริญสมถกรรมฐาน จิตชนิดใดควรแก่การเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน

ลักษณะของจิตที่เป็นกุศล จิตที่เป็นกุศลประกอบด้วยสิ่งดีงามหรือโสภณเจตสิก เมื่อประกอบแล้วยอมทำให้จิตผ่องใสและตั้งอยู่ในความดีงาม โสภณเจตสิกมี ๒๕ จำแนกเป็น ๔ ประเภท คือ

- ๑) สิ่งดีงามที่เกิดร่วมกับจิตที่เป็นกุศลทุกดวง
- ๒) สิ่งดีงามที่เป็นเครื่องงดเว้นการทำบาปทางกาย
- ๓) สิ่งดีงามที่แผ่ไปถึงสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีประมาณ
- ๔) ความเข้าใจความเป็นจริงในอริยสัจ ๔

การศึกษาหรือการเจริญสมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิมใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พุดสัน ๆ ว่าพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

๓. อธิปัญญาสิกขา คือ การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เจริญองกามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตใจผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่าง ๆ เป็นอิสระด้วยปัญญาอย่างแท้จริง ซึ่งปัญญาสิกขานี้เป็นไปเพื่อให้จิตเกิดความรู้แจ้งในอริยสัจ เป็นเครื่องละกิเลสชั้นละเอียด คือ สังโยชน์รวมทั้งอวิชชา จิตจะรู้แจ้งอริยสัจได้ด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ความเป็นจริงของทุกข์หรือรูปนาม/กายใจ จนจิตทำลายความยึดถือรูปนามลงได้แล้ว จิตจึงเข้าถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากอาสวกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวงได้อย่างถาวร อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

ซึ่งการเจริญปัญญานี้เป็นการเรียนรู้จิตเพื่อการเจริญปัญญา เป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงและหลุดพ้นจากกองทุกข์กองกิเลส เป็นเครื่องยับยั้ง ช่ม และประหารกิเลสอย่างหยาบ กลาง และละเอียด กระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่หัวใจของการเรียนเป็นสิ่งเดียวกัน คือ ให้มีสติอยู่เนื่อง ๆ เพราะปัญญาในทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้ เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบ คัดการต่าง ๆ สร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้

ตรงตามความเป็นจริงหรือรู้เห็นตามที่มันเป็น ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิตที่ทำให้จิตเป็นอิสระ ปลอดภัย ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

หลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ประการที่กล่าวมานี้ เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีงาม เราก็ฝึกคนให้เจริญงอกงามในองค์ประกอบเหล่านี้ และให้องค์ประกอบเหล่านี้เข้าสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมัย ลาประวัตติ^{๒๙} ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการศูนย์สุขภาพชุมชนให้ผ่านการรับรองมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ ศูนย์สุขภาพชุมชน โดยรวมและเป้าหมายทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์องค์กร แนวทางการดำเนินงานพัฒนา ศูนย์สุขภาพชุมชน ด้านการวางแผนการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชน ด้านการปฏิบัติการพัฒนา ศูนย์สุขภาพชุมชน และด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชน อยู่ในระดับมากขึ้นจากก่อนการทดลอง ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และศูนย์สุขภาพชุมชนสามารถพัฒนาคุณภาพ ผ่านการรับรองมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข โดยสรุป กระบวนการให้ความรู้โดยใช้การวางแผนแบบมีส่วนร่วม และการประยุกต์แนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ศูนย์สุขภาพชุมชนผ่านการรับรองมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข และสามารถนำกระบวนการดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพศูนย์สุขภาพชุมชนอื่น ๆ ให้ผ่านการรับรองมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข

ศุภศิริ บุญญเศรษฐ์^{๓๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศูนย์บ้านพักการกระทำความผิด กรณีศึกษาศูนย์บ้านพักจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศูนย์บ้านพักไม่เหมาะสม การเรียกเก็บค่าใช้จ่ายส่วนกลางแพง ในขณะที่การดูแลไม่ดี สำหรับสภาพ

^{๒๙} สมัย ลาประวัตติ, “กระบวนการจัดการศูนย์สุขภาพชุมชนให้ผ่านการรับรองมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

^{๓๐} ศุภศิริ บุญญเศรษฐ์, “การจัดการศูนย์บ้านพักการกระทำความผิด กรณีศึกษาศูนย์บ้านพักจังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์เคหะพัฒน์ศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

อาคารที่ยังมีสภาพดี เนื่องจากเพิ่งก่อสร้างเสร็จปี ๒๕๔๑ และการใช้สอยยังไม่เต็มที่ แต่มีปัญหาระบบประกอบอาคารชำรุดเนื่องจากขาดการจัดการ งบประมาณ และการซ่อมบำรุง อีกทั้งผู้พักอาศัยส่วนหนึ่งยังไม่คุ้นเคยกับการอยู่อาศัยรวมที่ต้องใช้พื้นที่ส่วนกลางร่วมกัน และเสียค่าใช้จ่ายส่วนกลาง จึงเกิดปัญหาและนำไปสู่การร้องเรียน จึงสรุปได้ว่า การก่อสร้างอาคารศูนย์บ้านพักฯ แม้จะมีความเหมาะสม แต่กรรมวิธีการในฐานะผู้ดูแล จะต้องมีการวางแผนการบริหาร และการจัดการที่เหมาะสม ไปพร้อมกับการวางแผนก่อสร้างอาคาร รวมทั้งตั้งงบประมาณสำหรับการซ่อมบำรุง และจะต้องสร้างความเข้าใจในการพักอาศัยในศูนย์บ้านพักราชการ ที่ผู้พักอาศัยจะต้องมีส่วนร่วมมากขึ้น

เพชรรัตน์ แสนทวิสุข^{๓๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า วิธีการทำงานของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดอุบลราชธานี ในด้านทรัพยากรองค์การ บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ มีลักษณะการทำงานแบบบูรณาการ รวมคนรวมงาน การประสานงาน ระหว่างภายในหน่วยงาน หรือภายนอกองค์การ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี การมอบหมายงานภายในองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความชัดเจน การพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานค่อนข้างน้อย ปัญหาของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ในสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดอุบลราชธานี การไม่มีอำนาจโครงสร้างราชการส่วนภูมิภาค การขาดอัตรากำลัง ทรัพยากรในการทำงาน ระบบสารสนเทศไม่สมบูรณ์ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว เงินซ่อมแซมบ้านเรือนที่ได้รับ ความเสียหาย ไม่สามารถซ่อมแซมได้จริง สิ่งของที่ได้รับบริจาคไม่มีคุณภาพ ไม่ตรงกับวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ข้อเสนอแนะ ด้านโครงสร้าง ควรมอบอำนาจสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ให้เป็นราชการส่วนภูมิภาค จัดให้มีการวัดและเพิ่มศักยภาพความสามารถของท้องถิ่นในการจัดสาธารณภัย การเพิ่มความสามารถของชุมชนในการจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการจัดทำคู่มือปฏิบัติการ การป้องกันภัยพิบัติที่เกิดจากประสบการณ์จริงของชุมชน

^{๓๑} เพชรรัตน์ แสนทวิสุข, “การบริหารงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดอุบลราชธานี”, การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๒).

พระมหาดัณฐิต นิสากัย^{๓๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดมหาวนาราม พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามหลักนิติธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์มีความสามารถในการชวนขยายไปศึกษาพระธรรมวินัยตามหลักอรรถประโยชน์ของบรรพชิตในทางพระพุทธศาสนา และวัดจัดให้มีการอบรมศีลธรรมพระวินัยบัญญัติแก่พระภิกษุสามเณรอยู่ในระดับมาก และนอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างทางด้านศีลธรรมซึ่งเน้นความถูกต้องของพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุผู้บวชใหม่ให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสำรวมด้านกาย วาจาและใจ

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า วัดได้จัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติเป็นประจำ ซึ่งพระสงฆ์มีความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อประกอบการบรรยายธรรม มีการจัดอบรมพระนักเทศน์และพุทธวิธีประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนให้มีทักษะการบรรยายหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยมีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนออกเผยแผ่หลักธรรมคำสอนประจำสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในระดับปานกลาง พบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมเต็มที่ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรทางศาสนาให้แก่เด็กนักเรียน หมั่นเพียรศึกษาหลักธรรมะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองเสมอและกำกับดูแลการบริหารจัดการศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ด้วย

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักความโปร่งใสในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า มีการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และมีการมอบหมายงานเกี่ยวกับการจัดการวัดอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า วัดได้แต่งตั้งคณะกรรมการวัดทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์เพื่อการตรวจสอบ โดยเฉพาะการแจ้งงบประมาณรายรับ – รายจ่ายประจำปี ให้พระภิกษุสามเณรในวัดได้รับทราบ และมีความรับผิดชอบหากละเลยหรือการดำเนินงานมีความผิดพลาด

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า วัดจัดให้มีการอบรม และปฏิบัติธรรมให้แก่เยาวชนทั่วไป มีการบริหารจัดการวัดแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน มีการ

^{๓๒} พระมหาดัณฐิต นิสากัย, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดมหาวนาราม พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐).

จัดการอบรมผู้ปฏิบัติงานแทน ซึ่งมีเครือข่ายเชื่อมสัมพันธ์ทางด้านข้อมูลข่าวสาร อันจะก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และกลุ่มตัวอย่างยังชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมเต็มที่ในการจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียน แนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรในทางพระพุทธศาสนาในแต่ละช่วงอายุของเด็กนักเรียนและการทำงานเป็นแบบมีส่วนร่วมสามัคคี

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์ได้รับฟังเหตุผลและให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แก่ประชาชน และจัดตั้งศูนย์ที่ปรึกษาแก้ไขปัญหาสังคมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการบริหารจัดการหรือกิจกรรมต่าง ๆ

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า วัดได้จัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า วัดจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อส่งเสริมให้การช่วยเหลือทางด้านสังคมสงเคราะห์ ได้คำนึงถึงความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้จ่ายแต่ละครั้งอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล และส่งเสริมสนับสนุนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ภาณุพงศ์ ผดุงวงศ์^{๓๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในการศึกษาเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สมรสแล้ว ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นส่วนใหญ่ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลา ๒ – ๕ ปี และไม่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก ส่วนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับดี ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานวิชาการ แต่ปัญหาอุปสรรคตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ อาคารสถานที่ที่ไม่เหมาะสม และผู้ดูแลเด็กเล็กขาดทักษะของการเป็นผู้ดูแลเด็กเล็ก สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา อยู่ในระดับดี

^{๓๓} ภาณุพงศ์ ผดุงวงศ์, “การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง”, การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒).

เอื้อมอร์ ชลวร^{๓๔} ได้การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำพุทธธรรม ทั้ง ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีติร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์ เข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยเริ่มจากการประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของ อิกุจิโร่ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ (๑) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัต ที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป

^{๓๔} เอื้อมอร์ ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) โดยมุ่งที่จะศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๓.๑ ขอบเขตการวิจัย
- ๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแบบคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วม เช่น มูลนิธิชัยพัฒนา ตำรวจตระเวนชายแดน อาสาสมัครจิตอาสา และผู้ประสบภัย เพื่อหาแนวทางวิธีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของบุคคลเหล่านั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการอัดเทป จดบันทึก สังเกตและถ่ายภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทุกครั้ง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และผลที่จะได้รับ

๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ในเรื่อง ที่กล่าวถึงในกรอบทฤษฎีและแนวคิดการวิจัย ด้วยการสืบค้นข้อมูล โดยอาศัยเอกสารเป็นหลัก

ด้วยวิธีการศึกษาสืบค้นข้อมูลต่างๆ จากหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยตามหลักพระพุทธศาสนา จากแนวคิดตามทฤษฎีอื่นๆ อันประกอบไปด้วยแนวคิดทางจิตวิทยา ตามหลักการแพทย์ และตามหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตำราวิชาการ บทความ เอกสารต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง และจากการศึกษาข้อมูลแนวคิดเรื่องวิธีการบริหารจัดการ ทั้งในด้านกายภาพและในด้านจิตวิญญาณ ที่ปรากฏในหนังสือ ตำราวิชาการ บทความ เอกสารต่างๆ จากนั้นจะนำข้อมูลเหล่านั้นที่ได้มา นำมาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อหาข้อสรุปอันเป็นองค์ความรู้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย และนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยต่อไป

๒) ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่บุคลากร ในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กลุ่มผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วม เช่น มูลนิธิชัยพัฒนา ตำรวจตระเวนชายแดน อาสาสมัครจิตอาสา และผู้ประสบภัย

๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้มีการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย ได้แก่

๑) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ หลักจิตวิทยาและจิตวิทยาแนวพุทธ โดยศึกษาจากงานเขียนของนักวิชาการ ตลอดจนผู้รู้ทฤษฎีแนวคิดทางตะวันออกและทางตะวันตก ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรา หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยอื่นๆ

๒) สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ คำนิยามศัพท์และกรอบแนวคิดของการทำวิจัยในการศึกษาที่กำหนดไว้

๓) นำเครื่องมือที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน คือ พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์, ผศ., พระครูปฐมวรวัฒน์, ดร., ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง, ผศ.ดร.เริงชัย หมื่นชนะ, ผศ.สาระมุขดี ได้ตรวจแก้ไขอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจดูความชัดเจน ความถูกต้องของการใช้ภาษาและความเที่ยงตรง (Validity) โดยปรับข้อความใหม่ทั้งหมด ก่อนนำไปใช้จริง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ มี ๔ แบบ คือ

๑. แบบบันทึก (Record Form) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือเกี่ยวกับการบันทึกศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง บันทึกข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัยได้ถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเทปออกมา เพื่อเก็บข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ไว้ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร

๒. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูล โดยวิธีการสังเกตการณ์โดยการสัมภาษณ์ สังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยการตอบสนองจากสถานการณ์ภาวะสิ่งเร้า กล่าวคือ ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ตามประเด็นของงานวิจัย เพื่อรวบรวมให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพในการรวบรวมข้อมูลแบบสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบมาแล้วและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้ทำการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย จำนวน ๑๑ คน

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครั้งนี้ มีโครงสร้างหลักๆ อยู่ ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มเป้าหมาย

- (๑) ชื่อ (นามสมมติ)
- (๒) เพศ
- (๓) อายุ
- (๔) ความสัมพันธ์กับศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย
- (๕) อาชีพ
- (๖) ตำแหน่ง
- (๗) ระดับการศึกษา
- (๘) ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่/พักอาศัยในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- (๙) ภูมิลำเนา

ส่วนที่ ๒ ประเด็นการสัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรค

- (๑) ประเด็นที่ ๑ การบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- (๒) ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๓ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑) **ขั้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)** โดยแบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

- (๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก
- (๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระอรรถกถา หนังสือข้อเขียน งานวิจัย บทความต่างๆ เพื่อการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยด้วยแนวทาง

ประยุกต์หลักพุทธธรรม และศึกษาวิธีการบริหารจัดการตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ข้อมูลที่เป็นเอกสาร วารสาร ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และรวบรวมข้อมูลด้านเพศ อายุ สุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ ของผู้ประสบภัย ตลอดจนเอกสารที่ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษา

๒) ขั้นศึกษาข้อมูลจากการสังเกต (Observation) ปัจจัยเชิงปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย ได้แก่ การจัดหาที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การเดินทาง การสร้างการมีส่วนร่วมขณะอยู่ร่วมกัน กิจกรรมการทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็น การภาวนา การแผ่เมตตา การฟังเทศน์ การฟังธรรม การปฏิบัติธรรม กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้พักพิง เช่น กิจกรรมการสำรวจปัญหาและความต้องการภายในตนเอง การให้องค์ความรู้ในการปรับตัวต่อภาวะสูญเสีย กิจกรรมการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา กิจกรรมพัฒนาด้านอาชีพ การให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

๓) ขั้นศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยกลุ่มประชากรตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสัมภาษณ์ (๑) พระศรีคัมภีรญาณ, รศ., ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒) พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ผศ. ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๓) พระมหาวิชาญ สุวิชาโน หัวหน้าฝ่ายบริการฝึกอบรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๔) กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วม เช่น มูลนิธิชัยพัฒนา ตำรวจตระเวนชายแดน (๕) อาสาสมัครจิตอาสา (๖) ผู้ประสบภัย

๔) ขั้นศึกษาข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) โดยใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สนทนากลุ่มกับผู้ประสบภัยในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ขั้นตรวจสอบข้อมูลเพื่อความครบถ้วน ความแม่นยำในเนื้อหา และความน่าเชื่อถือ (Credibility) ต่อความจริงของสิ่งที่พบ (Truth of Findings) ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม เมื่อข้อมูลเริ่มตรวจสอบโดยใช้วิธีสามเส้า (Triangulation) โดยการทบทวนข้อมูลที่สอบถามกับผู้ให้ข้อมูล และสอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง และการทบทวนโดยการถามซ้ำ โดยใช้คำถามที่แตกต่างหรือถามคำถามเดียวกันแต่ต่างเวลากัน

๖) ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา ประมวลผล เรียบเรียง วิเคราะห์ จากเทปบันทึกเสียง การจดบันทึก การวาดแผนภาพ ซึ่งผู้วิจัยจำแนกกระบวนการสำหรับการศึกษาเป็นขั้นตอน ดังนี้

๖.๑) จัดระบบข้อมูล โดยการถอดเทปการสัมภาษณ์ การเขียนบันทึก การสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการจัดเก็บข้อมูล

- ๖.๒) ภายหลังการบันทึกเทป ผู้วิจัยจำแนกข้อมูลออกเป็นกลุ่ม
- ๖.๓) จัดระเบียบเนื้อหาข้อมูล และจำแนกข้อมูล ตามกรอบการศึกษา จัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้สะดวกเร็ว
- ๖.๔) แสดงข้อมูล โดยการจัดกลุ่มข้อมูล และใช้ตารางแสดงข้อมูล
- ๗) ขึ้นสรุปข้อมูลและเสนอแนะ ขั้นนี้เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนทั้งหมดมาทำการเขียนรายงานการวิจัย โดยการพรรณนา การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่างเหตุการณ์ หรือกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของข้อมูล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการ ดังนี้

๑) ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย และขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

๒) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารงานวิชาการและงานวิจัยที่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยแล้ว เก็บข้อมูลเบื้องต้น และหากกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์ โดยแยกเป็นกลุ่มผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วม เช่น มูลนิธิชัยพัฒนา ตำรวจตระเวนชายแดน อาสาสมัครจิตอาสา และผู้ประสบภัย

๓) ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อกำหนด

๓.๑) วัน-เวลา การสัมภาษณ์

๓.๒) สถานที่สัมภาษณ์

๓.๓) ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์

๓.๔) วิธีการสัมภาษณ์ (การถาม, การตอบ, การจดบันทึกคำตอบ)

๔) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

๕) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ คน โดยการกำหนดเรื่องที่จะศึกษาร่วมกัน ได้แก่ การสนทนาแสดงความคิดเห็นในเรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การบูรณาการหลักธรรมข้อไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผู้วิจัยทำการบันทึกการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนที่ได้ออกมา

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดหัวข้อ กลุ่มหัวข้อแนวคิดสำคัญ (Topic/Category) สถิติการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และแบบแผนแนวคิดสำคัญอันเป็นแก่นสารของการวิจัย (Pattern/Themes) เพื่อถอดบทเรียนข้อค้นพบจากการวิจัยและนำมาวิเคราะห์อยู่ในรูปแบบการพรรณนา ตาราง แผนภูมิและรูปภาพเพื่อให้เกิดระบบและองค์ความรู้ได้มากยิ่งขึ้น

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) โดยมุ่งที่จะศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๔.๒ ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก

๔.๓ ผลของการสนทนากลุ่มย่อย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ – สกุล	เพศ	อายุ (ปี)	ตำแหน่ง	สังกัด	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พักพิง
พระศรีคัมภีรญาณ , รศ., ดร.	ชาย	๕๒	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ปริญญาเอก	ตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (นิธิบุญญากร), ผศ., ดร.	ชาย	๔๑	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ปริญญาเอก	ตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์
พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน)	ชาย	๔๔	หัวหน้าฝ่ายบริการฝึกอบรม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ปริญญาโท	ตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์
นางสาวจิราภรณ์	หญิง	๒๘	ผู้ประสานภัย	ศูนย์พักพิง มจร.	ปริญญาตรี	๒ เดือน

ชื่อ – สกุล	เพศ	อายุ (ปี)	ตำแหน่ง	สังกัด	ระดับ การศึกษา	ระยะเวลาที่ปฏิบัติ หน้าที่ในศูนย์พัก พิง
เจริญจิตต์ ด.ต.โอพาร บุญมาก	ชาย	๓๙	ผบ.หมู่ กก. ตชด.๑๔	บช.ตชด.	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	๔๕ วัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน ๕ รูป/คน เป็นชาย ๔ รูป/คน เป็นหญิง ๑ คน การศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน ๒ รูป/คน ระดับปริญญาโท จำนวน ๑ รูป/คน ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑ คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑ คน มีตำแหน่งทางวิชาการ ๒ รูป/คน ดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ๑ รูป/คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ๑ รูป/คนและ อาจารย์ ๑ รูป/คน ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พักพิง ต่ำสุด ๔๕ วัน สูงสุดตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์ฯ จนกระทั่งปิดศูนย์ฯ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๓ รูป/คน กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน ๑ คน และเป็นผู้ประสบภัยจำนวน ๑ คน

๔.๒ ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประเด็นที่ ๑ การบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๑ วิธีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระศรีคัมภีรญาณ^๑ ให้สัมภาษณ์ว่า เดิมทีแรก มูลนิธิชัยพัฒนา มาขอความร่วมมือใช้สถานที่ ให้เป็นที่พักพิงของผู้ถูกน้ำท่วมในเขตพื้นที่พระนครศรีอยุธยา โดยทางมูลนิธิชัยพัฒนารับผิดชอบ เรื่อง อาหารการกิน การจัดอาหารการกินทุกมื้อ เครื่องอุปโภคบริโภคทุกอย่าง เรื่องการแพทย์เรื่องสุขภาพเห็นว่าการที่คนมาอยู่กันมาก ๆ และคนที่มาอยู่ร่วมกันประสบปัญหา มาไม่อยู่ในสภาวะปกติ โอกาส จะเกิดปัญหาย่อมมีมากกว่าคนปกติทั่วไป ได้เล็งเห็นแล้วว่าถ้ามาอยู่ร่วมกันเกิน ๗ วัน ต้องมีอะไรเพิ่มเติมแน่ ต้องมีปัญหาในการอยู่ร่วมกันแน่แม้ เรื่องปัจจัยสี่ เรื่องอาหารเครื่องอุปโภค บริโภค ที่จัดมาคงไม่พอ คงจะต้องมีส่วนที่เสริมเข้ามา การรักษาโรคทางกายโดยแพทย์ก็ได้ส่วนหนึ่ง

^๑ สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีรญาณ, (สมจินต์ สมมาบุญโญ/วันจันทร์), รศ., ดร., รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๔ มกราคม ๒๕๕๖.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส^๒ ให้สัมภาษณ์ว่า เริ่มจากวางระบบ โดยการประชุมกัน ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาว่าเราจะทำกันอย่างไร พอประชุมเสร็จ ก็เริ่มแบ่งงานกันว่าใครรับผิดชอบเรื่องอะไรบ้าง ช่วงนั้นคนเข้ามาแล้ว คนจากอยุธยา มูลนิธิชัยพัฒนา ก็เข้ามาช่วย ปัญหาที่สำคัญในตอนนั้นก็คือ เรายังไม่มีระบบทะเบียน ระบบทะเบียนถือว่าเป็นปากทาง ระบบทะเบียนจะบอกทุกอย่างจากการทำงานทั้งหมด เช่น คนมากี่คน คนแก่กี่คน เด็กกี่คน คนเป็นโรคกี่คน แต่ละคนเป็นโรคอะไรบ้างและแต่ละโรคเป็นกันกี่คน อย่างไรก็ตาม ต้องแยกออกให้เป็นระบบอย่างชัดเจน เพราะเมื่อทางโรงพยาบาลเข้ามา เราจะได้จัดเตรียมการรักษาและจัดเรื่องยาให้เราได้อย่างครบถ้วน และส่วนของเรื่องเด็กนั้นจะสำคัญมาก เพราะว่าเรามีเด็ก ทั้งเด็กเล็กและเด็กทารก เรื่องนมนั้นสำคัญมาก เพราะเด็กแต่ละคนจะมีการกินนมที่แตกต่างกัน ต้องเฉพาะที่เคยกินอย่างเดียว จะเอาแบบอื่นให้กินไม่ได้เลย

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน^๓ ให้สัมภาษณ์ว่า เหตุเกิดจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาและเห็นว่าที่นี่ตึกสูงน่าจะพ่นน้ำ ก็มารับคนจากอยุธยาที่โดนน้ำท่วมและอยู่กันที่ว่าการจังหวัดกับศูนย์สรรพสินค้าเพราะทางนั้นแน่นมาก และน้ำก็เริ่มท่วมสูงขึ้น ทางที่จะส่งอาหารไปที่นั่นก็ลำบากมาก ส่งอาหารก็ไม่ถึงไฟฟ้าก็กำลังจะดับเพราะน้ำกำลังจะท่วมถึง พอท่านตรัสเสร็จ ท่านอธิการก็ได้สั่งการมาที่ผู้บริหารของ มจร. ผู้บริหารรองลงมา ก็มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ อาตมาเองก็เป็นคณะกรรมการที่ทางมหาวิทยาลัยได้แต่งตั้ง ในตอนแรกพิจารณากันว่า เป็นเพียงแค่ห้องเล็ก ๆ และโรงอาหารอยู่ไกล ตกลงก็ใช้ชั้น ๓ ประจวบกับอาตมา ก็มาตั้งสำนักงานที่ชั้น ๓ อยู่แล้ว ก็กลายเป็นผู้ดูแลโดยปริยาย งานดูแลของผู้พักพิงอยู่ในความดูแลของอาตมา ในช่วงแรกที่รับคนเข้าศูนย์พักพิง น้ำยังไม่ท่วมถึง คนก็เริ่มทยอยมาในตอนนั้นยังไม่ได้ประชุมคณะกรรมการเลย แต่สั่งให้เตรียมชั้น ๓ ว่าจะมีผู้อพยพเข้ามาอยู่ ให้เข้าไปต้อนรับคนก่อน เพราะโดยปกติที่ มจร. อาตมาเป็นคนรับแขกอยู่แล้ว ถ้าไม่มีใครจัดสถานที่ อาตมาก็รับจัดสถานที่ด้วย ในช่วงแรกก็พานิสิต มจร. มารับผู้อพยพกันก่อน โดยยังไม่มีแผนอะไร อยู่อย่างนี้อยู่ ๗ วัน น้ำก็ท่วมถึง และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีก็มาเยี่ยมศูนย์ฯ พอพระองค์มาแล้วกลับไป น้ำก็ท่วมถึง มจร. เลย อาตมาก็วิ่งวัดระดับน้ำทุกวันเพื่อดูสถานการณ์ น้ำเขาท่วมกลางคืน เราเลยไม่ได้ทันเอารถเคลื่อนย้าย เพราะเจ้าหน้าที่กลับบ้านในตอนเย็น วิ่งดูน้ำกันทั้งคืนวัดระดับน้ำกัน ดูโบสถ์บ้าง เพื่อป้องกันน้ำเข้า แค่นี้เดี๋ยวน้ำก็ท่วมหมดแล้ว ตอนแรกน้ำมาแบบเรื่อย ๆ แต่พอถึงเช้า น้ำก็มาแบบไหลแรงเลย ในตอน ๗ วันแรกน้ำไม่ท่วม ก็ทานข้าวกันชั้นล่าง

^๒ สัมภาษณ์ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (นิธิบุญยากร), ผศ., ดร., ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๓ สัมภาษณ์ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, (บัวบาน), หัวหน้าฝ่ายบริการฝึกอบรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์^๔ ให้สัมภาษณ์ว่า แบ่งเป็น ๒ ช่วงคือ ในช่วงแรก นับจากวันที่เข้ามาพักพิง ประมาณสัปดาห์แรก ระบบในการบริหารจัดการยังไม่ชัดเจน ไม่ค่อยรัดกุม ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารระหว่างฝ่ายปฏิบัติงานกับผู้พักพิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีผู้เข้ามาพักพิงเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ระบบการจัดการยังไม่พร้อมเต็มที่ ที่จะรับมือ เช่น ผู้พักพิงที่อยู่ด้านหลังจะไม่ได้ยิน ไม่ได้รับรู้ข้อมูลของฝ่ายปฏิบัติงานที่ประกาศอยู่แค่ด้านหน้า ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ในการสื่อสาร ความไม่พอใจแทบจะทุกเรื่อง โดยเฉพาะการแจกสิ่งของ

ในช่วงที่สอง นับตั้งแต่แต่งตั้งระบบ “อำเภอร่มธรรมนำสุข” โดยแยกย่อยเป็นตำบลและหมู่บ้าน มีกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน คอยควบคุมดูแลสมาชิกของตนเอง ซึ่งแต่ละตำบลจะมีพระอาสาสมัครเป็นที่ปรึกษาประจำตำบลด้วย ซึ่งถือว่าเป็นระบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้พักพิง และง่ายต่อการปกครองคนจำนวนมากที่มีความแตกต่างของวุฒิภาวะทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากระบบกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน เป็นระบบการปกครองท้องถิ่น อันเป็นพื้นฐานที่ผู้พักพิงได้ถูกให้ซึมซับมานานแล้ว ในแต่ละวันพระอาจารย์ผู้บริหาร “อำเภอร่มธรรมนำสุข” จะเรียกกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านมาประชุม ส่วนเวลากลางคืน พระอาจารย์ พระอาสาสมัคร และพระนิสิตทุกรูป จะเข้าประชุมทุกคืนและเป็นเช่นนี้ตลอดมานับตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งปิดศูนย์ ทำให้ได้รับรู้ถึงความเอาใจใส่ที่ท่านทั้งหลายมีต่อผู้พักพิง โดยไม่ปล่อยให้ไปเป็นไปตามยถากรรม โดยเฉพาะช่วงที่ไฟฟ้าดับ-น้ำไม่ไหล ซึ่งเป็นบทพิสูจน์ถึงความตั้งใจจริงและการเอาใจใส่ของท่านได้เป็นอย่างดีและชัดเจนที่สุด รู้สึกซาบซึ้งและขอบคุณเหลือเกินค่ะ สรุปแล้ว แต่ละตำบลมีสมาชิกที่มีความแตกต่างด้านอายุ เพศ การศึกษา ศาสนา(อิสลาม) ความคิดและพื้นฐานของครอบครัว ดิฉันรับรู้ได้ถึงความมีสติของพระอาจารย์ ที่จะตั้งรับกับปัญหารายวันที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า และไม่ว่าท่านจะบริหารจัดการด้วยวิธีใด เข้มงวดขนาดไหน หรือจะแก้ไขปัญหานั้น ๆ ด้วยวิธีการใดก็ตาม ทุกอย่างท่านทำบนพื้นฐานของหลัก “พรหมวิหาร๔” ทำให้ความหลากหลายนั้น ดูกลมกลืน ลงตัว และเดินหน้าต่อไปได้ค่ะ

ด.ต.โอพาร บุญมาก^๕ ให้สัมภาษณ์ว่า ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการของศูนย์พักพิง

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่าในช่วงแรกของการบริหารศูนย์เป็นไปแบบแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปที่ละวันยังมองภาพรวมไม่ครบแต่จะมุ่งเน้น

^๔ สัมภาษณ์ นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์, นักศึกษาผู้ประสพภัย ที่พักอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^๕ สัมภาษณ์ ด.ต.โอพาร บุญมาก, ผู้บังคับหมู่ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, ๑๗ มกราคม ๒๕๕๖.

ไปเรื่องทางกายภาพเป็นหลักคือ ต้องจัดการที่อยู่ทีกินก่อนอันดับแรกและก็ค่อย ๆ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไปที่ละเรื่องแบบมีสติ คนที่มาอยู่ร่วมกันก็ต่างคนไม่รู้จักกันก็ยิ่งต้องใช้ความสามารถในการบริหารศูนย์มากยิ่งขึ้น ตามด้วยพอช่วงระยะหนึ่งก็เริ่มที่จะมีระบบแบบแผนมากยิ่งขึ้น เกิดมีระบบผู้ใหญ่บ้าน-กำนัน ระบบหมู่บ้านเพื่อการดูแลอย่างทั่วถึงและดูแลกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของพรหมวิหาร๔ มีความจริงใจ ดูแลเหมือนคนในครอบครัว ยิ่งในช่วงต่อมาทางศูนย์เองก็ยังเป็นผู้ประสพภัยด้วย การบริหารก็ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก ผู้บริหารยังต้องเพิ่มบทบาทในตัวเองและดูแลผู้พักพิงให้มากด้วย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการบริหารศูนย์พักพิง

พระศรีคัมภีรญาณ ให้สัมภาษณ์ว่า มีการตั้งกรรมการขึ้นมาเป็นกรรมการจากฝ่ายของ มจร. เป็นส่วนมาก ว่าผู้บริหารคณาจารย์แต่ละคณะแต่ละส่วนงาน ใครจะรับผิดชอบส่วนงานส่วนไหนบ้าง มีเป็นแผนก ๆ ไป แผนกเรื่องการนำญาติโยมทำวัตรสวดมนต์ปฏิบัติธรรม จัดกิจกรรมเพื่อคลายความเครียด มันไม่ใช่เชิงสันตนาการแต่ว่าเป็นการชวนโยมทำกิจกรรม ที่เป็นภารกิจกับธรรมะ ก็เป็นแผนกไป แผนกอาหารการกิน เพิ่มเติมจากที่ทางมูลนิธิชัยพัฒนาจัดเอาไว้ คือ เช้า กลางวัน เย็น ทางมูลนิธิจัดและจะนำมาส่งเป็นมือ ๆ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ผู้พักพิงอยู่แบบเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้มีโอกาสดูแลอย่างทั่วถึง และอยู่กันแบบสงบสุขพร้อมทั้งเยียวยาทางด้วยจิตใจให้ผู้ประสพภัยได้ตระหนักและยอมรับในธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ให้สัมภาษณ์ว่า เราบริหารในเชิง Physical ว่าทำอะไรให้คนที่เขาอยู่กับเรานั้นใจว่ารอด ศูนย์ธรรมศาสตร์ยังต้องย้ายหนีเลย ขนาดศูนย์ธรรมศาสตร์เขามีความพร้อมกว่าเราตั้งมาก เขายังไม่รอดเลย เราเองอยู่ตรงนี้ท่ามกลางแม่น้ำ เราจะทำอย่างไรให้คนประมาณ ๕๐๐ กว่าคน มั่นใจและเชื่อมั่นว่าเรารอด เราก็พยายามให้ Motivate เขาให้แรงบันดาลใจ ทำวัตรสวดมนต์ ทำกิจกรรมต่าง ส่วนนี้ก็ส่วนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบกิจกรรมลงบริหารต่อไป แต่เวลาเราเจอคณะทำงาน เราก็ให้กำลังใจในภาพรวม คณะทำงานของเรา เกือบ ๔๐ คน ประชุมกันทุกวัน เราแก้ปัญหาทุกวันต่อวัน นี่คือการแก้ปัญหา แบบ Physical กับเมลทอล ก็ไปได้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นี่คือการบริหารในภาพรวม ในเชิงกายภาพจะทำอะไรก่อนเรียงตามลำดับของปัญหา แก้ปัญหาที่สำคัญก่อนไปในแต่ละลำดับ เราจะเอาทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมาใช้อย่างไรให้เพียงพอและเกิดประโยชน์สูงสุด และในตอนนั้นสื่อก็เริ่มมาและเริ่มรู้จักเรา และก็เอาไปออกอากาศ เช่นหนังสือพิมพ์ ทางวิทยุ โทรศัพท์ ก็โทรหาติดต่อประสานงานกัน สอบถามความต้องการ การบริหารต้องหันหน้ามาคุยกันตลอดหรือแทบจะตลอดเวลาเลยในการที่จะร่วมกันแก้ปัญหาในแต่ละวัน และปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ สาราณียธรรม คือ เราจะทำอย่างไรที่ทำให้คนที่อยู่ด้วยกันระลึกรู้ถึงกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรื่องการแบ่งปันกันสิ่งของที่มันมีอยู่จำกัดให้ได้กินใช้กันครบทุกคน ศีลสามัญตา คือสร้างกฎ

กติกามา สร้างระเบียบมาเพื่อที่จะใช้ร่วมกันช่วงที่เราอยู่ร่วมกันในสถานการณ์น้ำท่วมที่มันมีความวิกฤติในขณะนั้น ทิฐิสามัญตา เราจะมาปรับความคิดกันอย่างไรในสถานการณ์นี้ โดยความคิดแต่ละคนก็เป็นไปในแนวทางคนละทางเพื่อให้เข้ามาอยู่ในแนวทางเดียวกัน ให้เขาอยู่ด้วยกันได้ ให้เขาทำงานด้วยกันได้ เพราะว่าช่วงนั้นฝ่ายบริหารกับฝ่ายบริการต้องทำงานกันอย่างใกล้ชิดกันมากเลย โดยปกติ อธิการกับรองอธิการไม่ได้คุยกับฝ่ายปฏิบัติการหรอก แต่ในช่วงนั้นทุก ๆ ฝ่ายได้เข้ามาช่วยระดมทั้งความคิดและกำลังที่จะช่วยให้งานที่ทำนั้นลุล่วงไปได้ แรงบ้าง หนักบ้าง ไม่พอใจกันบ้างก็ต้องคุย จะชอบหรือไม่ชอบก็ต้องคุย ไม่อย่างนั้นจะไปไม่รอด ความสามัคคีจะเกิดเมื่อเจอเหตุการณ์วิกฤต ความสามัคคีไม่ได้หมายถึง อยู่ ๆ มันจะเกิดขึ้นนะ ความสามัคคีมันจะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุวิกฤต ทำให้เกิดความสามัคคีทางกาย วาจา ใจ และมาจากธรรมชาติของคนที่ยากจะช่วยเหลือคนอื่น

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารจัดการในตอนแรกเป็นสภาพแบบตามน้ำ คือแก้ปัญหาตามปัญหาที่เกิดขึ้น ค่อย ๆ แก้ทีละเรื่อง จะไม่มีแบบตายตัว เพราะเราไม่มีประสบการณ์ในการบริหารน้ำท่วมมาก่อน แต่ถ้าเกิดอีกวันข้างหน้าเราก็รู้ว่าจะต้องเตรียมการอย่างไรบ้าง ๑ การยังชีพด้วยตนเอง วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้างที่จะยังชีพด้วยตนเองในสภาวะที่ถูกปิดล้อม ศูนย์ต่าง ๆ ก็ไม่ได้คิดว่าจะถูกตัดขาดจากโลกภายนอก เราเองตั้งศูนย์เราก็ไม่นึกว่าจะถูกตัดขาด เราคิดว่าจะเป็นส่วนที่คอยช่วยเหลือคนอื่น ไม่ใช่ให้คนอื่นเขามาช่วย จุดที่หนักก็คือ นอกจากเราต้องช่วยคนอื่นแล้ว เราก็ต้องถูกช่วยเหลือด้วย คือศูนย์เป็นผู้รับผู้ประสบภัย ต่อมาศูนย์เองก็เป็นผู้ประสบภัยเองด้วย ขณะที่เราได้ช่วยเหลือผู้อื่นเราก็ต้องขอความช่วยเหลือด้วย เช่น ต้องทำสะพานจากถนนมายังศูนย์ ทางมูลนิธิชัยพัฒนา และ ดชด. ก็เข้ามาช่วย พวกนี้เรียกว่าทรัพยากรเพื่อช่วยศูนย์ เราต้องมองภาพรวมว่า ศูนย์จะอยู่รอดในภาพรวมได้อย่างไรบ้าง ทรัพยากร น้ำ ไฟ อาหารนี่คือบทเรียน เฉพาะชั้น ๓ ก็เป็นส่วนหนึ่ง นอกศูนย์ที่เอาคนช่วยก็อีกอย่างหนึ่ง ข้างนอกพวกชนพระไตรปิฎก ต้อนรับคนหน้างาน เอาหน่วยพยาบาลมา เอาผู้ป่วยไปข้างนอก รับแพทย์เข้ามานี้คือภายนอกศูนย์ ภายในศูนย์ก็มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีพุทธอาสาสมัคร มีพระอาจารย์อาสาสมัคร

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านอาจจะต้องการให้เกิดการบริหารจัดการศูนย์ เกิดแบบแผนอย่างชัดเจน ก่อให้เกิดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติที่ง่ายต่อการเข้าใจและปฏิบัติไปในทางทิศทางเดียวกัน สามารถควบคุมดูแลผู้พักพิงได้ ไม่ให้เกิดความวุ่นวาย ลดปัญหาอันอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า ๑) เพื่อเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัย ๒) เพื่อเกิดความสะดวกในการจัดการบริหารผู้ประสบภัย ๓) เพื่อลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ๔) เพื่อให้ประชาชนผู้ประสบภัยได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการช่วยเหลือที่เท่าเทียมกัน

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการบริหารศูนย์ เพื่อให้ศูนย์นั้นอยู่รอดและมีหลักเกณฑ์ ต้องมีแผนในการบริหารศูนย์ที่เข้าใจง่ายและพร้อมปฏิบัติได้จริง และแผนนั้นต้องสะดวกต่อผู้ปฏิบัติงานเพื่อที่จะดูแลคนในศูนย์และผู้ประสพภัยต้องได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการช่วยเหลือแบบเท่าเทียมกันโดยทั่วหน้าด้วย

๑.๓ หลักในการบริหารจัดการคนในศูนย์พักพิง

พระศรีคัมภีรญาณ ให้สัมภาษณ์ว่า ในช่วง ๗ วันแรก ปัญหาดูเหมือนจะมากขึ้น เรื่องนั้นเรื่องนี้ ความไม่เข้าใจกันระหว่างคนที่ควบคุมดูแลซึ่งเป็น ทชด. เป็นทหาร เป็นเจ้าหน้าที่จากส่วนงานอื่น ๆ ที่เคยดูแลคนที่มีลักษณะอื่น ที่ไม่เหมาะกับคนในลักษณะนี้ เช่น การใช้คำพูด ใช้กิจกรรม ที่ไม่เหมาะกับคนลักษณะนี้ ก็จะมีปัญหากระทบ กระทั่งกันอยู่เรื่อย เช่น ใช้คำพูดที่แรง ทชด. กิตติ ทหารกิตติ เขาก็ดูเดือดดาลอยู่แล้ว จะมาใช้คำพูดอย่างนั้นในที่นี้ไม่ได้ อยู่แล้ว ก็จะมีการกระทบกระทั่งอย่างนี้ และก็จะเกิดปัญหาอยู่เรื่อยใน ๗ วัน และก็ประมวลปัญหาแล้วก็แก้ไขไปที่ละจุด ทุกอย่างก็เข้าที่ และหมดปัญหา

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารคนคือ เราก็ก่อนที่อยู่ที่นั่น มาทำงาน เขาไม่ได้มองว่าเขาเป็นผู้ประสพภัย เขามองว่าเขามาปฏิบัติธรรมร่วมกัน อะไรที่สามารถแบ่งสุข แบ่งทุกข์กันเราก็ก็นช่วยกัน ผลัดเวรกันเก็บขยะ ผลัดเวรกันเช็คอุปกรณ์ กวาด ล้าง ห้องน้ำ การบริหารที่ยากที่สุดคือ การบริหารคน เช่น คนเข้า คนออก คนอยู่ คนไป เนื่องจากตัวเลขคนเข้าคนออกไม่นิ่ง ถ้าส่วนอื่นบริหารไม่ยาก เรื่อง Physical มันนิ่งอยู่แล้ว วิกฤติที่เกิดขึ้นก็รู้อยู่แล้วว่าจะแก้ไขปัญหายังไง เช่น เอาคนนั้นไปทำงานอะไร อาหารการกิน คนป่วย ไข้ต้องทำอะไร เรารู้อยู่แล้ว พระป่วยกลางดึกทำอย่างไร จะหาน้ำมาจากที่ไหนในท่ามกลาง น้ำที่ท่วมอยู่ในขณะนั้น คือไม่ได้หมายความว่า เขาจะสร้างปัญหาเมื่ออยู่กับเรา แต่ว่าเราจะนำทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมาใช้อย่างไรให้เพียงพอมากที่สุดในขณะที่นั้นให้รอดจนจบวิกฤติ คนเขามีความทุกข์ จะบริหารทุกข์ที่เกิดได้อย่างไร จะช่วยเขาอย่างไร กายทุกข์ คือทุกข์ทางกายจะบริหารเขาอย่างไร ให้เขาอยู่ได้ในขณะนั้น ซึ่งสัมพันธ์กับทุกข์ทางใจ เพราะกระทบทางไหนก็ไปกระทบใจทั้งนั้น

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า หน้าทีโดยตรงของอาตมาในตอนนั้นคือ บริหารจัดการคน ไม่ใช่บริหารจัดการศูนย์ การบริหารจัดการศูนย์เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่เหนือขึ้นไป เรามีหน้าที่รับนโยบาย อาตมารับนโยบายจัดการคน ให้อยู่กันแบบสงบเรียบร้อย มีคนเอาอาหารมาให้ ก็ดูแลให้คนได้ทานอาหารกันทั่วถึง ด้านสุขภาพ การแบ่งโซนคนแก่และเด็ก จัดอาหาร จัดตารางคนมาเยี่ยม งานทะเบียนคนที่เข้ามาเยี่ยมศูนย์ ติดต่อกับมูลนิธิ เราคิดถึงระบบการจัดการก่อนอันดับแรก ถ้าเป็นหลักธรรมไม่ได้นึกถึงทฤษฎี แต่นึกถึงวิธีการที่คนจะอยู่

ร่วมกันไม่วุ่นวาย เรียกว่าศีล พอเรานึกถึงระเบียบวินัยก็จะกลายเป็นศีลทันที เวลาคนเข้ามาวุ่นวายไม่เป็นระเบียบพอเราจัดเป็นระเบียบเรียบร้อยเขาเรียกว่าศีล เพราะว่าตัวเนื้อหาของศีลคือ ระเบียบ สะอาด ความสงบ ศีลไม่ใช่ข้อบังคับ เมื่อเห็นเด็กกำลังอยู่ในความวุ่นวาย เมื่อเขาเป็นระเบียบ สงบแล้วเรียกว่าเขาอยู่ในศีลแล้ว แต่มีศีลเพราะว่าถูกบังคับ ถูกกำหนดขึ้นมา แต่ถ้าเกิดเองโดยปกติโดยไม่มีการบังคับ เราเรียกว่ามีวินัย เพราะฉะนั้น คนมีวินัยกับคนมีศีล ค่านิยมต่างกัน

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ จะไม่มองว่าเขาเป็นผู้ประสพภัยอย่างเดียว แต่ถือว่ามาปฏิบัติธรรมร่วมกัน มีอะไรก็มาช่วยเหลือกัน พวกยังแข็งแรงก็เอามาทำงานด้านใช้แรงงาน บางคนมีฝีมือด้านหัตถกรรม ก็เอามาเป็นครูสอนอาชีพ บางคนเป็นช่างตัดผม ก็มาบริการด้านตัดผม บางคนมีความรู้เราก็เอามาเป็นครูสอนหนังสือเด็ก ๆ ทำให้เขาเห็นคุณค่าในตัวเอง ไม่ได้มารบอย่างเดียว แต่ได้มาทำประโยชน์ในยามวิกฤติด้วย ส่วนเรื่องที่พักอาศัยเราก็ทำการแบ่งโซนกัน เช่น โซนเลี้ยงเด็กเล็กเด็กอ่อน โซนอาหาร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการใช้พื้นที่ที่ต้องดูแลทุกคนที่อยู่อาศัย และสะดวกในการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่จะดูแลรักษาความปลอดภัยภายในศูนย์

๑.๔ หลักในการบริหารจัดการเงินหรืองบประมาณในศูนย์พักพิง

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า ในขอบเขตเฉพาะการบริหารการจัดการหรืองบประมาณในศูนย์พักพิง ในส่วนของ “น้ำมือ” คือ เกิดขึ้นเพราะต้องการให้ผู้พักพิงได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และพัฒนาขึ้นจน เป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ในระหว่างที่ยังพักพิงอยู่ในศูนย์พักพิง และหลังจากปิดศูนย์ไปแล้ว ซึ่งการบริหารการจัดการนั้น อยู่ในรูปแบบของชมรม แต่ละชมรมมีการบริหารจัดการกันเอง โดยมีพระอาจารย์เป็นที่ปรึกษา จะขอยกตัวอย่างนโยบายของท่านพระพรหม ที่ให้ไว้เพื่อเป็นหลักการการบริหารการจัดการเงินหรืองบประมาณในการว่าจ้างชมรมทำดอกบัวประดิษฐ์ก่อนปิดศูนย์ว่า ค่าจ้างจำนวนนี้ นอกจากจะมีจุดประสงค์ในการจ่ายค่าแรงของผู้ทำแล้ว ยังแนะนำให้แบ่งปันเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นผู้พักพิงติดตัวกลับบ้าน ซึ่งดิฉันรับรู้ได้ว่าท่านกำลังสอนให้พวกเรารู้จักแบ่งปัน และสิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่จำนวน แต่อยู่ที่คุณค่านั้น คือน้ำใจและการเสียสละ

ด.ต.โอพาร บัญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า การจัดการเงินหรืองบประมาณ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบ

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เห็นว่าการรับบริจาค ทั้งเป็นเงินและเป็นของ ส่วนใหญ่ทางมูลนิธิชัยพัฒนาจะเป็นผู้ดูแลแทบจะทุกอย่าง ส่วนที่เป็นเงินก็จะบริหารจัดการไปในทางซื้อวัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำมันเรือ ค่าใช้จ่ายในการสร้างสะพาน ฯลฯ เป็นไปในทางรับมาและจ่ายออกไปตามสถานการณ์ที่จะต้องใช้ออกไปในแต่ละวัน เพื่อแก้ปัญหา

และในการบริหารศูนย์ให้เป็นไปอย่างสะดวกและครบตามวัตถุประสงค์ที่ผู้บริจาคต้องการและตรงตามความต้องการของผู้ประสบภัยด้วย

๑.๕ หลักในการบริหารจัดการวัสดุสิ่งของในศูนย์พักพิง

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า พอได้คุยไปคุยมาก็รู้สึกสนุกตั้งแต่เป็นการบ้านให้คนเขาเรียนรู้กัน ต่อมาเมื่อเกิดหมู่บ้าน ก็เป็นตำบล เป็นอำเภอ เวลาบรรยายก็เชิญกำนันมารับ ไม่ต้องมาเข้าแถวรับยาแล้ว เราก็ได้เรียนรู้ว่าการเข้าแถวคนแก่มาไม่ได้ ผู้ป่วยมาไม่ได้ แล้วเราก็เข้าใจว่าแจกหมดแล้ว มันเริ่มจากการที่เราสำรวจข้อมูล สิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจคือ ข้อมูล ถ้าไม่เป็นข้อมูลเราก็จะเผด็จการหุ่นหันพลันแล่น เช่น พอเขาเข้ามา เราก็สั่งเลยให้เขา ทำแบบนี้แบบนี้ โดยไม่ถามเขาเลย ในตอนแรก แต่ในตอนหลังเราเรียนรู้ที่จะถามเขาด้วย แม้แต่ตอนแจกของก็ถาม เช่น มีรองเท้ามา ๒๐ คู่ แต่ก่อน เอาเชิญใครต้องการรองเท้ามา คนไม่ต้องการก็มา คนต้องการก็มาเลยทำให้ไม่พอ คนอยู่ใกล้ก็ลูกมาก่อน แต่ในตอนหลังเราเชิญผู้ใหญ่บ้านมา เชิญกำนันมา แล้วเราก็มีการบ้านให้ละ มีเรื่องด่วนเลยต้องการข้อมูลภายใน ๓๐ นาที ไปคุยว่าลูกบ้านเราใครรองเท้าหายบ้าง มีโควตาให้หมู่บ้านละไม่เกิน ๕ คู่ เฉพาะคนที่จำเป็นจริง ๆ เห็นว่าเราเหนื่อยน้อย เขาก็ไปจัดการกันเอง ถ้าในหมู่บ้านมีความจำเป็นถึง ๑๐ คู่ เขาก็ไปคุยกันเอง เขาแก่แล้วไม่ค่อยได้เดินก็ไม่ต้องใช้ก็ให้เด็กไป มันก็ลงตัวได้เลยมันเป็นระบบ และไม่มีควมวุ่นวาย ใครเอาอาหารมาสต็อกไว้ชั้นสอง ถ้าเป็นของให้เอามาเข้าคลังก่อน แล้วก็แจกจ่ายให้ ตชด. ไปแจกจ่ายอีกที ของไหนมีทั่วไปไม่หวงกัวางเอาไว้หยิบไปได้เลย เช่น พวกขนมมีเยอะมาก ของไหนมีน้อย หรือจำเป็นสำคัญต้องแจ้งชื่อและให้ทางหมู่บ้านไปหามา

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า ขอแบ่งเป็น ๒ ช่วง ในช่วงแรก คือ ก่อนที่จะมี ชุมชนร่มธรรมนำสุข คือ การแจกสิ่งของ เครื่องใช้ยังไม่ทั่วถึง มีการกักตุนไว้สำหรับครอบครัวผู้แจกและพวกพ้องที่รู้จัก และสนิทสนมกัน ทั้ง ๆ ที่มี ตชด. เข้ามาช่วยดูแล้วก็ตามในช่วงสอง เมื่อเกิดชุมชนร่มธรรมนำสุข คือ มีระบบแบบแผนที่ค่อนข้างจะชัดเจนขึ้น คือให้แจ้งความต้องการสิ่งของต่าง ๆ แก่ผู้ใหญ่บ้าน แล้วผู้ใหญ่จึงนำรายการไปเบิกที่ ตชด. ซึ่งช่วยลดปัญหาการแจกจ่ายสิ่งของไม่ทั่วถึง ลดการกักตุนและการขัดแย้งน้อยลง แต่ก็ไม่ได้หมดไป ส่วนการจัดการเรื่องอาหารถือว่าดี คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านจะรับอาหารและน้ำดื่มมาแจกจ่ายแก่ผู้พักพิงในปกครองของตนเอง และคอยช่วยดูแลผู้สูงอายุในปกครองเป็นอย่างดี เหมือนครอบครัวใหญ่หนึ่งครอบครัวที่ปกครองดูแล เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน น่าชื่นชมมากค่ะ

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า ในการจัดการวัสดุสิ่งของนั้น ดูความจำเป็นเร่งด่วนหรือความสำคัญในการจัดการวัสดุสิ่งของตามสถานการณ์

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ในช่วงแรกเมื่อได้ของบริจาคมาก็แจกจ่ายออกไปตามความต้องการ แต่ปัญหาก็คือได้กันไม่ทั่วถึง มีการกักตุน ใครมาก่อนก็ได้ก่อน ผู้สูงอายุ หรือคนที่เดินไม่ได้ก็จะไม่ได้ของ แต่พอมีการบริหารจัดการปรับระบบเป็นระบบตำบล-หมู่บ้าน ก็ให้ผู้ใหญ่บ้าน ไปถามความต้องการ ก็จะจัดให้มีการจัดการของบริจาคได้อย่างทั่วถึง ในกรณีที่ของมีจำกัด ก็จะจัดสรรจัดการให้หมู่บ้านละเท่า ๆ กัน และให้ทางหมู่บ้านไปสำรวจความต้องการจริง ๆ ก็จะตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าเกิดวัสดุไม่พอจริง ๆ ทางผู้ประสพภัยก็จะตกลงกันเองว่าใครจำเป็นจริง ๆ ก็เอาไปใช้ก่อน คนที่จำเป็นน้อยก็ฝึกที่จะเสียสละให้ไปก่อน

๑.๖ หลักในการบริหารจัดการอุปกรณ์เครื่องมือในศูนย์พักพิง

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ให้สัมภาษณ์ว่า การประชุมเรื่องการวางการบริหาร เช่น ทำนุวิชาญ การอบรมการดูแล การทรีสคน ทีมของอาตมาดูแลเรื่องการบริหารทั้งหมด เช่น มีปัญหาเรื่องไฟฟ้าไม่พร้อม เขาดับไฟฟ้าหมด เราเลยแก้ปัญหาโดยใช้เครื่องปั่นไฟมาก่อนซัก ๓ – ๔ วัน เราก็ซื้อหม้อแปลงไฟฟ้า เราก็คิดต่อแล้วว่าเราจะเอาน้ำจากไหน เราจะต้องต่อสายตรงประปา เราโชคดีว่าที่นี่มีที่เก็บน้ำประปาอยู่ ๔ จุด ซึ่งเราสามารถใช้น้ำได้ประมาณ ๑ เดือน เราก็เริ่มจากจุดน้ำนี้ขึ้นไปกรอง และเราก็ขอเครื่องกรองน้ำกินมา กรองน้ำ โดยกรองจากน้ำที่ท่วมนี้แหละเอามากินกัน นี่คือการบริหารส่วน Physical การบริหารต้องบริหารในเรื่อง Physical และในเรื่องเมลทอล Physical คือ ดูกายภาพทั้งหมดของศูนย์พักพิงฯ ว่า อะไรทำก่อนอะไรควรทำทีหลัง เช่น กรณีเรื่องการทำสะพานเข้ามาจากถนนใหญ่ถึงศูนย์พักพิงฯ เพราะว่า น้ำมันที่เดิมใส่เรือที่ใช้โดยสารเข้าออกศูนย์พักพิงฯ มีค่าใช้จ่ายประมาณวันละ สี่หมื่นบาท ถือว่าหนักมาก แต่ทางมูลนิธิชัยพัฒนา พร้อมจะให้อยู่แล้วไม่ว่าอะไร แต่โดยความเป็นจริงแล้วถ้าใช้แบบนี้ก็จะทำให้ค่าใช้จ่ายเยอะมากโดยไม่จำเป็น ก็เลยมามองกันว่าเราจะช่วยกันประหยัดพลังงานและค่าใช้จ่าย เราก็เลยคิดสร้างสะพานขึ้นมาก ส่วนเรื่องเราก็ก็นำเอาไว้บรรทุก คนเจ็บ คนป่วย คนแก่ หรือคนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่วนคนปกติก็ใช้สะพานในการเดินเข้าออก เราใช้เงินทำสะพานประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ทำให้ลดต้นทุนค่าน้ำมันได้ประมาณเกือบล้านบาท เราทำสะพานเชื่อมกันทุกตึกถึงกันหมด

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า ตอนมาถ้าเป็นคนแก่ ทหารก็ต้อนขึ้นรถ ผลัดลงกัน ก็ต้องไป เข้าใจคำว่าบ้านแตกสาแหรกขาด คือไม่ได้สูญเสียบ้านธรรมดา คือพลาดหลงกันแบบ หลาน ยาย ตา ลูก พ่อ แม่ อยู่กันแบบคนละที่ ไม่มีหน่วยที่จะหาคนหายแล้วมารวมกันเลย ทุกคนรู้ว่าสูญเสีย และระบบการสื่อสารก็ถูกตัดขาด อย่างที่ผ่านมามายู้งั่งสองเดือนหาหลานไม่เจอ เราก็เลยต้องตั้งหน่วยขึ้นมา ตอนนั้นไฟดับ มีพระอาจารย์ท่านหนึ่งใส่ใจใน

เรื่องของการสื่อสาร ท่านก็เอาดาวเทียม อินเทอร์เน็ตของทรูมาให้ เราก็ใช้ Facebook ตามหาญาติ หาหลานให้ยาย ได้สองคู่ เป็นงานหนึ่งที่เราทำในการแก้ปัญหา

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า อุปกรณ์เครื่องมือในการทำความสะดวก เช่น ไม้กวาด ไม้ถูพื้น แบ่งให้มีที่เก็บประจำตำบลเรียบร้อยดีค่ะ มีถังขยะประจำตำบล มีการแยกเป็นขยะเปียกและขวดพลาสติก และมีการขนไปทิ้งทุกวันโดยพุทธอาสา ถือว่าเป็นงานหนักพอ ๆ กับการทำความสะอาดห้องน้ำของพุทธอาสา น่าชื่นชมและขอบคุณ เพราะหนูยังทำไม่ได้เลยคะ

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า ในการบริหารอุปกรณ์เครื่องมือมีการจัดหมวดหมู่เครื่องมือ เพื่อความสะดวกในการใช้ ควรใช้เครื่องมือให้ถูกลักษณะกับงาน

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า การบริหารอุปกรณ์ที่สำคัญก็คือการทำสะพานซึ่งเป็นการบริหารได้อย่างดีเยี่ยม โดยปกติการใช้เรือต้องใช้น้ำมันวันละเป็นหมื่นและก็ได้เกิดความสะดวกสบายเท่าไรแต่พอเปลี่ยนมาใช้สะพานแทนการใช้เรือก็ทำให้ต้นทุนลดลงมากและเกิดความสะดวกสบายเพราะเดินถึงกันทุกตึกและยาวมาถึงถนนด้านนอกด้วย ส่วนอีกอย่างหนึ่งคือการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อในสถานการณ์ที่โดนตัดขาดจากโรคภายนอกก็ยังได้งานดาวเทียมมาเป็นเครื่องมือสื่อสารได้เป็นอย่างดีทำให้ทุกอย่างเชื่อมโยงกันได้หมด

ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรมข้อไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๑ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิง

พระศรีคัมภีรญาณ ให้สัมภาษณ์ว่า คำว่า “ศีล” ในไตรสิกขา ไม่ได้หมายถึง ศีลที่เป็น ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ แต่หมายถึง การจัดระเบียบตัวเอง ทางด้าน กาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย นั่นส่วนหนึ่ง การรักษากฎระเบียบเป็นคนมีระเบียบวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมืองเป็นศีลทั้งนั้น การรักษากฎระเบียบศีลธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา เป็นข้อ ๆ อันนี้ก็ต้องมี อันนี้ต้องมีให้ครบถ้วน รักษาศีลเป็นข้อ ๆ ก็ต้องมี จัดระเบียบกาย วาจาใจ จัดระเบียบตัวเองก็ต้องมี จัดระเบียบการประกอบอาชีพก็ต้องมี การจัดระเบียบการใช้สอยทรัพย์สิน บริหารจัดการทรัพย์สินที่หามาได้โดยสุจริตให้มันเกิดประโยชน์สูงสุด อันนี้ก็เป็นศีลทั้งนั้น ก็สรุปลงมาที่ ศีล ที่เป็นข้อ ๆ แล้วก็เอาศีลเป็นฐานนำไปสู่สมาธิ คือมันไม่มีศีลมันก็มีสมาธิไม่ได้ คนไม่มีระเบียบเรียบร้อยทาง กาย วาจาใจ มันก็เกิดสมาธิไม่ได้ สมาธิขั้นต้นมันเกิดจากที่เรามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทางด้าน กาย วาจาใจ พวกนี้แหละ ก็ทำให้เกิดสมาธิ พอเกิดสมาธิมันก็เกิดปัญญา ซึ่งการที่จะทำให้เกิดสมาธิ บางทีสมาธิก็เกื้อกูลทำให้เกิด ศีล นั่นคือ สมาธิพื้นฐาน ก็

คือ เรื่อง การสวดมนต์ไหว้พระก็เป็นสมาธิทั้งหมด การเป็นคนขยันหมั่นเพียรทำหน้าที่โดยไม่
ท้อถอยพวกนี้เป็นเรื่องของสมาธิทั้งหมด เสร็จแล้วก็ ๒ อย่างมันก็เกื้อกูลกัน ศิล สมาธิ เสร็จ
แล้วของคนนั้น ในการดำเนินชีวิตต้องเป็นคนที่เข้าใจโลก เข้าใจชีวิต ตัวปัญญาตามหลัก
ไตรสิกขา ไม่ใช่หมายถึงความรู้ ที่เกิดขึ้นจากการเรียน การสอน อย่างเดียว มันหมายถึง ความรู้
ที่เอาตัวรอดได้ ก็คือ เข้าใจโลก เข้าใจชีวิต เข้าใจโลกธรรม พวกนี้ คือ ปัญญา ในหลักไตรสิกขา
วิธีปฏิบัติปัญญาตามหลักไตรสิกขา ก็คือ วิปัสสนากรรมฐาน สมาธิคือ สมถกรรมฐาน ปัญญา
คือ วิปัสสนากรรมฐาน จะไปนิพพาน มันต้องมี ศิล สมาธิ ปัญญา นี่แหละ มันไม่ได้อยู่ในหลัก
อื่น การพัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ให้สัมภาษณ์ว่า เรื่องไตรสิกขา เป็นโมเดลในการพัฒนา
และเป็นกรอบในการทำงานด้วยกัน ในการอยู่ร่วมกันในศูนย์ เช่น มาถึงเราก็ต้องปรับเรื่องศิลปะ
ก่อน ปรับพฤติกรรมของการอยู่ด้วยกัน คุยกันก็เพื่อที่จะปรับ ว่าอยู่ด้วยกันจะต้องมีฟังก์ชัน
อะไรบ้าง ต้องปรับตัวเข้าหากันอย่างไร ต้องปรับพฤติกรรมให้อยู่ในศิลปะได้ สมาธิ เป็นเรื่องของใจ
จะทำอย่างไรที่ทำให้หนักของคนหนักแน่นมั่นคง กล้าที่จะสู้ อยู่กับน้ำให้เป็น ไม่เห็นทุกข์ อยู่ที่
ตัวสมาธิ เป็นเรื่องของใจ เป็นหน้าที่ที่ถูกต้องของใจ เวลามองวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นใจ ใจนั้น
สามารถทนต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ปัญญา คือ การเอาตัวรอดในสถานการณ์วิกฤติ การ
แก้ปัญหาเฉพาะหน้าวันต่อวัน จะทำอย่างไรจะบริหารอย่างไร สรุปตัวศิลปะ สมาธิ ปัญญา รวมลง
ฟิสิกอล เมลทอล ทางกายภาพ

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า อันดับแรก ถ้าเป็นหลักธรรมไม่ได้นึกถึง
ทฤษฎีแต่นึกถึงวิธีการที่คนจะอยู่ร่วมกันไม่วุ่นวาย เรียกว่าศิลปะ พอเรานึกถึงระเบียบวินัยมันก็จะ
กลายเป็นศิลปะทันที เวลาคนเข้ามาวุ่นวายไม่เป็นระเบียบพอเราจัดเป็นระเบียบเรียบร้อยเขา
เรียกว่าศิลปะ เพราะว่าตัวเนื้อหาของศิลปะคือ ระเบียบ สะอาด ความสงบ ศิลไม่ใช่ข้อบังคับ เมื่อเห็น
เด็กกำลังอยู่ในความวุ่นวาย เมื่อเขาเป็นระเบียบ สงบแล้วเรียกว่าเขาอยู่ในศิลปะแล้ว แต่มีศิลปะ
เพราะว่าถูกบังคับ ถูกกำหนดขึ้นมา แต่ถ้าเกิดเองโดยปกติโดยไม่มีการบังคับ เราเรียกว่ามีวินัย
เพราะฉะนั้น คนมีวินัย กับคนมีศิลปค่านิยมต่างกัน เรื่องไตรสิกขา ไม่ใช่ระบบจัดการศูนย์แต่เป็น
ธรรมะสำหรับการทำงานทั่วไปชีวิตคนอื่น ๆ ต้องมีไตรสิกขา แต่เมื่อมีเรื่องหลายเรื่องเกิดขึ้น เรา
ถึงเรียกว่าไตรสิกขาเหมือนอยู่บ้าน ถ้าเราจัดบ้านให้เป็นระเบียบเป็นศิลปะ จัดตารางเวลาชีวิตนัด
หมายก็เป็นศิลปะ สมาธิคือความตั้งใจกับความสุขกับสิ่งที่ทำ ส่วนปัญญาคือความรู้รอบ และควรใน
สิ่งทำในสิ่งที่ต้องทำถึงตอนที่ต้องมาปรับการจัดการเลยคิดเป็นโมเดลศูนย์พักพิงฯ ประชุมกัน
ตอนเย็นทุกวันว่าเราจะดำเนินการอะไรต้องมี Master plan คือคณะทำงานของเรา จะเดินตาม
เส้นทางอะไร เช่น จะเอามรรคแปด หรืออริยสัจสี่ หรือไตรสิกขา ก็มาปรึกษากัน ในที่สุดก็เลือก
ไตรสิกขา เราจะมีการประชุมกันทุกคืน ตั้งแต่สี่ทุ่มถึงตีสอง และรายงานไปยังพระอาจารย์
ผู้บริหารเบื้องบน ทำเป็นรายงานประจำวันทุก ๆ วัน

ส่วนที่สอง อาตมาวางงานให้อาสาสมัครด้วย สมมติว่ามี ๓ เรื่อง แล้วใครจะทำด้านศีล และใครจะเป็นหัวหน้าด้านศีล หัวหน้าด้านสมาธิ หัวหน้าด้านปัญญา แล้วศีลมีกิจกรรมอะไร สมาธิมีกิจกรรมอะไร ปัญญามีกิจกรรมอะไร ไม่ใช่มาอธิบายทีหลัง มันเกิดพร้อมกับกิจกรรมจากความจำเป็นของการแบ่งงาน ถ้าเป็นองค์กรอื่นเขาจะบริหาร คน ทรัพยากร และเราเป็นองค์กรแบบพุทธ เราก็จะบริหารแบบนี้ เราจะเรียกว่าการบริหารองค์กรแบบไตรสิกขาก็ได้ ไม่เฉพาะศูนย์นะ เอาโมเดลนี้ไปบริหารอะไรก็ได้ Three factor for management การทำงานผู้ทำงานมี ๑๐ เราก็เป็นประธาน ๑ รองอีก ๓ และอีก ๓ ก็สังกัดรอง พอมีพระชัดเจน มีอาสาสมัคร เข้ามาก็มาสังกัดกับพระตามแผนก กลุ่มนี้อยู่ศีล กลุ่มนี้อยู่สมาธิ กลุ่มนี้อยู่ปัญญา

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ได้นำหลักไตรสิกขา มาบริหารจัดการแบบบูรณาการ เห็นได้ชัดเจนตรงที่ปรากฏอยู่ในชื่อของอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ให้ผู้พักพิงได้หยุดคิดในชื่อเหล่านั้น เช่น ตำบลอดทนไว้ ก็คือ ขันติ ซึ่งอาจจะสื่อให้เข้าใจว่าไม่ว่าจะมีสิ่งใดเข้ามากระทบอันก่อให้เกิดความทุกข์ เราต้อง อดทนและหนักแน่นไว้ ถ้าพิจารณาให้ดีก็จะเกิดปัญญา คือ ดับทุกข์ได้ กล่าวคือ อยู่กับความทุกข์ให้มีความสุข ซึ่งเข้าใจดีค่ะ แต่ว่าบางครั้งก็ อดทนไม่ไหว เหมือนกันค่ะ นอกจากนี้แล้ว ทุกคำสอนและการปฏิบัติของท่านที่สื่อออกมาอย่างตรงไปตรงมา หรือเปรียบเทียบ ก็ล้วนแต่มีหลักไตรสิกขา แทรกซึมอยู่เสมอ ผู้พักพิงปฏิบัติตามหลักธรรมโดยไม่รู้ตัวก็มีค่ะ

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า การบริหารจัดการที่ศูนย์ต้องใช้หลักไตรสิกขาเป็นส่วนใหญ่ ในการบริหารจัดการผู้ประสบภัย จะต้องใช้ ศีล สมาธิ ปัญญา แก้ไขปัญหาให้กับผู้ประสบภัย

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า การบริหารศูนย์พักพิงใช้หลักไตรสิกขา มีศีล สมาธิและปัญญา พอนึกถึงศีล ก็นึกถึงระเบียบวินัย ความสะอาด ความเรียบร้อย การที่คนที่ไม่รู้จักกันมารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่สิ่งที่จะต้องมีย่างแรกคือระเบียบวินัยนั่นคือศีลนั่นเอง การเยียววาดด้วยสมาธิก็ก่อให้เกิดความสงบ ความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบเป็นสิ่งที่จะต้องทำต้องมีในยามวิกฤติเป็นอย่างมาก สิ่งที่จะตามมาคือปัญญา คือ ความรอบรู้ในสิ่งที่จะต้องทำ หรือสิ่งที่ควรทำ อยู่กับความทุกข์ให้เกิดความสุขในปัจจุบัน

๒.๒ กิจกรรมการเยียววาดด้านศีลเชิงกายภาพในศูนย์พักพิง

พระศรีคัมภีรญาณ ให้สัมภาษณ์ว่า การจัดระเบียบแบ่งเขตที่อยู่ ซึ่งเราอยู่ชั้น ๓ ชั้น ๔ ชั้น ๓ เป็นหลัก มีชั้น ๔ อยู่บ้าง ชั้น ๔ ทำกิจกรรม และก็มีอาศัยอยู่บางส่วน ชั้น ๒ เป็นที่พักของสิ่งของและรับบริจาค ที่เก็บสิ่งของ และเป็นที่พักของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของ มจร. ชั้น ๓ เป็นที่พักทั้งหมด ชั้น ๔ ส่วนหนึ่งเป็นที่ทำกิจกรรม และอีกส่วนหนึ่งทำเป็นที่รักษาพยาบาล ที่พัก ส่วนที่เป็นที่พักเขาก็แบ่งเป็นโซน ๆ เป็นหมู่บ้านนั้นหมู่บ้านนี้ แล้วเขาก็มีหัวหน้าเป็นคน

รับผิดชอบ เขาจะตั้งชื่อกลุ่ม ตั้งชื่อหัวหน้า เป็นโซนนั้นโซนนี้ มีคนรับผิดชอบ คล้ายผู้ใหญ่บ้าน ดูแลกันเป็นกลุ่ม เป็นกลุ่มให้เขาดูแลกันเอง แล้วก็มีการทำความสะอาดกันอยู่เรื่อยไม่เงั้นก็จะสกปรกมาก เรื่องการจัดระเบียบที่อยู่อาศัยการทำความสะอาดสรุปอยู่ในไตรสิกขาทั้งนั้น ในศีลในศีลสิกขา คือ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางด้านกาย วาจา การใช้คำพูดที่ดี ที่อยู่อาศัยเสื้อผ้า เราทำความสะอาดกันอยู่เรื่อย เคลียกันอยู่เรื่อย ๗ วันก็จะ Big Cleaning Clear Day กันหนึ่งครั้ง สรุปได้ใน ศีลสิกขาทั้งนั้น เป็นการจัดระเบียบ

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า ในช่วงแรก ชั้นล่าง เป็นที่ทานอาหาร ชั้นบนเป็นทำวัตรปฏิบัติธรรม “แต่ในช่วงแรกไม่ค่อยมีคนขึ้นไปทำวัตรสวดมนต์เท่าไร เรายกปัญหาว่าเราจะทำวัตรสวดมนต์ตรงที่เขานอนเลย ไม่ต้องลุกมารวมกันนั้นตรงไหนก็สวดตรงนั้นเลยให้ทั้งหมดทุกท่านหยุดกิจกรรมทุกอย่างสวดมนต์ร่วมกันวันละ ๒ ครั้ง คนแก่เยอะมาก และบางคนไม่เคยสวดมนต์ ความกังวลในจิตใจก็เยอะ ไม่มีใจที่จะทำอะไร แต่ต่อมาทางศูนย์ก็เกิดวิกฤติกลายเป็นศูนย์ที่เกิดน้ำท่วม กลายเป็นว่าไม่ใช่มีชาวบ้านที่เป็นผู้ประสบภัย เจ้าหน้าที่เองก็เป็นผู้ประสบภัยเหมือนกัน ในศูนย์นี้จึงมี ๓ กลุ่ม กลุ่มแม่บ้าน รปภ. พระสงฆ์ ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ กลุ่มศีล ก็เรื่องทรัพยากรพื้นฐานการอยู่การกิน สภาพแวดล้อมทั้งหมด ความเป็นระเบียบภายนอกเป็นเรื่องศีล ขยะ ตารางเวลาชีวิต

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า ใช้ค่ะ ที่เห็นได้ชัดคือ การสวดมนต์ ทำวัตรเช้า-เย็น และการตักบาตรทุกวันพระเป็นกิจกรรมที่ดีมาก เพราะการรักษาศีลถือเป็นการสร้างรากฐานที่ดี เป็นบันไดขั้นแรกสู่สมาธิ และปัญญา เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการเยียวยาจิตใจให้ผู้พักพิง คลายความวิตกกังวลที่มีต่อเหตุการณ์อุทกภัยโดยดึงจิตที่ฟุ้งซ่านให้มาจดจ่ออยู่กับบทสวดมนต์ อีกทั้งการสวดมนต์ยังทำให้กาย วาจา ใจ เว้นจากการทุจริตด้วย แต่ส่วนตัวแล้วจะร่วมกิจกรรมตักบาตรทุกครั้ง ส่วนการสวดมนต์นั้นก็เข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้งเพราะติดภารกิจอื่น

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า ได้รับความเมตตาจากพระอาจารย์ใน มจร.ให้มีการสวดมนต์เจริญศีล นั่งสมาธิ ฟังธรรมจากพระอาจารย์

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมการเยียวยาด้านศีลเชิงกายภาพก็มีการจัดระเบียบของศูนย์เช่นที่พักก็มีการจัดแบ่งเป็นโซน เป็นหมู่บ้าน เป็นตำบล เกิดความเรียบร้อยในการที่จะทำกิจกรรมหรือการดำเนินชีวิตแบบมีแบบแผน ผู้อยู่อาศัยก็จะมีคนคอยดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมอีกอย่างหนึ่งคือการทำมาหากิน เรียก Big Cleaning day ทุก ๆ ๗ วัน ทำให้ผู้พักพิงรู้สึกตัวเองทั้งมีระเบียบวินัยและได้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งยังได้อยู่ในสถานที่ที่มีความสะอาดเรียบร้อยด้วย

๒.๓ กิจกรรมการเยียวยาด้านสมาธิในศูนย์พักพิง

พระศรีคัมภีรญาณ ให้สัมภาษณ์ว่า เรื่องการทำวัตรสวดมนต์สรุปได้ใน สมาธิศึกษา เรื่องของสมาธิ ให้ความรู้ โดยไม่หนักนัก ให้ความรู้เรื่องเข้าใจชีวิต เรื่องวิธีแก้ปัญหาในกลุ่มที่เกิดขึ้น

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า กลุ่มสมาธิ เป็นกิจกรรมที่เยียวยาจิตใจ แต่ถ้าเป็นสมาธิธรรมดาเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นเรื่องความคิดสร้างสรรค์ เวลาว่างให้เขาทำดอกไม้ เป็นสมาธิ ทำเขาเกิดความสุข แต่เกิดสุขเฉย ๆ ไม่พอเพราะจะไม่รับรู้โลกข้างนอก ต้องมีปัญญาด้วย ตอนนีโลกข้างนอกเป็นยังไง กลับไปบ้านแล้วจะใช้ชีวิตในโลกภายนอกศูนย์อย่างไร เมื่อคิดได้ว่า ชีวิตคนมันมีสุขบ้างทุกข์บ้าง ประสพภัยครั้งนี้มันยังมีดี โชคดีที่ประสพภัยครั้งนี้ยังมีแขนขาอยู่ ถึงบ้านจะน้ำท่วมแต่ชีวิตเรายังอยู่ เมื่อก่อนไม่มีบ้านเราสร้างขึ้นมาได้ เดียวกลับไปเราก็ไปสร้างใหม่ได้ ทำความสะอาดได้ เป็นกำลังใจแต่ไม่ใช่เป็นกำลังใจเฉย ๆ แต่เป็นความจริงที่จะบอกให้

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านใช้ค่ะ คือการนั่งสมาธิหลังสวดมนต์ บางครั้งก็มีการเดินจงกรม ส่วนตัวเองไม่เคยร่วมกิจกรรมนี้เลย เพราะคิดว่าทุกอย่างขึ้นอยู่กับใจ ถ้าใจเป็นสมาธิ อยู่ที่ไหนก็ทำสมาธิได้ทั้งนั้น การอ่านหนังสือ หรือทำดอกไม้ก็ทำสมาธิได้เหมือนกัน

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านสมาธิศูนย์พักพิงจัดให้ผู้ประสพภัย มีของมาให้ทำ ถักผ้าผูกคอ เพาะถั่วงอก เป็นต้นเพื่อฝึกจิตใจให้มีสมาธิไม่คิดมาก

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมการพัฒนาด้านสมาธิก็คือการทำสมาธิหลังจากสวดมนต์ไหว้พระ และเดินจงกรม และก็มีกิจกรรมประยุกต์โดยเอารูปแบบกิจกรรมการทำดอกไม้ประดิษฐ์ การถักไหมพรม การอ่านหนังสือ เพื่อให้จิตใจเกิดความสงบ เกิดความสุขความสบาย และที่สำคัญคืออดทนต่อสภาพความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้

๒.๔ กิจกรรมการพัฒนาด้านปัญญาในศูนย์พักพิง

พระศรีคัมภีรญาณ ให้สัมภาษณ์ว่า ว่าเวลาปัญหาในกลุ่มมันเกิดขึ้นจะแก้อย่างไร เป็นที่ปรึกษา ให้แนวทาง ให้เขาจัดการแก้ปัญหาตัวเองให้ได้ อันนี้เป็นปัญญา อันนี้มันก็จะสรุปอยู่ไว้ในไตรสิกขาทั้งหมด

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า กลุ่มปัญญาเป็น กิจกรรมความรู้เพิ่มเติม เรื่องอาชีพ การรู้เท่าทันภัยพิบัติการที่เหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้นกะทันหันแล้วเรารับมือไม่ได้ เกิดอาการช็อก อันนี้เป็นเรื่องปัญญา กิจกรรมด้านปัญญา อย่างเช่น เอาเด็กไปเรียนหนังสือ ทาง

โรงเรียนจิตลดาภิจักรูมา ส่วนบางท่านก็ฝึกอาชีพ มีการฝึกอาชีพหลายอาชีพเราก็จัดเป็นวิชาไป

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านใช้กิจกรรมทางด้านปัญญา มาเยียวยากะ แต่บ่อยครั้งที่เกิดข้อสงสัยและมโนคติ ก็จะได้รับคำอธิบายที่มีเหตุผลที่น่าฟัง หรือคำสอนและข้อคิดที่เข้าใจง่ายแฝงด้วยกำลังใจ ซึ่งสามารถทำให้ข้อสงสัยและมโนคติหมดไป เช่น “ทำความดีไม่มีใครเห็น แต่เทวดาเห็น” แต่ก็มีบางที่ยังสงสัยอยู่คือ “ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น เพราะเรามองกันคนละด้าน วิธีแก้คือ เราจะต้องเดินไปมองในด้านที่เรามองด้วย ถึงจะเข้าใจกัน” แต่ก็สงสัยว่า ถ้าอีกฝ่ายไม่ยอมเดินมามองในด้านที่เรามองละ ความขัดแย้งก็ไม่หมดไป เพราะจะทำให้เราเข้าใจเขาฝ่ายเดียวไม่ได้ ต้องเข้าใจทั้งสองฝ่าย ข้อขัดแย้งถึงจะจบลงด้วยดี แต่ถึงอย่างไรก็ต้องขอบพระคุณท่านที่พยายามหาหนทางทุกวิถีทาง ที่นอกเหนือจากการสวดมนต์กับทำสมาธิให้ได้เกิดปัญญาจนได้ ขอบคุณสำหรับหนังสือธรรมะทุกเล่มที่แนะนำให้อ่านด้วยค่ะ เข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้างแต่ก็อ่านจนจบค่ะ

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านปัญญา ให้ผู้ประสบภัย มีส่วนเสนอแนะ และการแก้ไขปัญหาในระหว่างอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิง

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านปัญญาคือการธรรมะในทุกๆวัน การเข้าไปให้คำปรึกษาให้กำลังใจ ส่วนเด็กๆเราก็ให้เขาได้เรียนหนังสือ โดยครูที่โรงเรียนจิตลดาเข้ามาสอน และพุทธอาสาที่อยู่ที่ศูนย์พักพิง และให้แง่คิดในการที่จะอยู่ตรงนี้แบบมีความสุขและมีปัญญาที่จะคิดถูกคิดควรและมองเห็นหนทางที่จะกลับไปใช้ชีวิตตามความเป็นจริงในสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

พระศรีคัมภีรญาณ ให้สัมภาษณ์ว่า หลักการพัฒนาตน ตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่มีหลักอื่นก็คือไตรสิกขาทั้งนั้น ไม่ว่าใครจะไปทำอะไร ที่ไหนก็แล้วแต่ ถ้าเป็นการพัฒนาตนเอง ถ้าจะให้ถูกหลักตามพระพุทธศาสนา จะต้องสรุปลงที่ไตรสิกขา ไม่ว่าใช้กิจกรรมใดก็แล้วแต่ ในรูปแบบไหนก็แล้วแต่ สุดท้ายต้องสรุปลงได้ตามหลักไตรสิกขาทั้งหมด ไม่อย่างนั้นก็ไม่ถึงฝั่งเป็นหลักเดียวเท่านั้นที่เป็นกรอบในการพัฒนาตนเอง คำว่า “สิกขา” ในไตรสิกขา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Training ไม่ใช่ Study คนละอันกัน Training คือ การศึกษาอบรม มีการศึกษาเล่าเรียนแต่อาจจะขาดไม่ได้ ต้องมีการศึกษาอบรม คือ ต้องกล่อมเกลามาเรื่อยๆ ไม่อย่างนั้นมีความรู้ไป มีความรู้ในเชิงวิชาการ วิชาชีพ ส่วนวิชาชีพชีวิตจะนำวิชาการไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ ถ้าไม่มีพื้นฐาน ทางด้านไตรสิกขา คนไม่มีระเบียบวินัย จัดระเบียบตัวเองไม่

เป็น เป็นด็อกเตอร์ เขาก็ไม่เชื่อถือ ไปพูดจัดระเบียบบวจาตัวเองไม่เป็น พูดไม่รู้จักเวล่ำเวลา พูดไม่เป็นระบบ เขาก็ไม่เชื่อถือ ก็เอาวิชาการไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ ก็ต้องเริ่มจากศีลไปนี่แหละ..

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อไตรสิกขามีในคน ๆ ใดคนหนึ่ง คนนั้นก็สมบูรณ์ ยกตัวอย่าง คน ๆ หนึ่งเท่ากับศูนย์ ๆ หนึ่ง พวกเราเป็นแขนเป็นขา ถ้ามองคนออกก็มองศูนย์ออก คน ๆ หนึ่งต้องมีไตรสิกขาครบ การแต่งกายสะอาดเรียบร้อยก็เป็นศีล การพูดให้เหมาะกับบุคคล การปฏิสัมพันธ์ การเข้ากับบุคคล ก็เป็นศีล การมีความสุขอยู่ได้ ไม่เครียด ไม่วุ่นวาย ไม่ลุ่มลึกลุ่น ก็เป็นสมาธิ ด้านปัญญาก็คือ ความรู้เรื่องงานที่เกี่ยวข้องแล้วจะทำงานที่ใดหน้อย่างไรเมื่อไหร่ รู้ความเชื่อมโยง ทั้งของบุคคลและของงาน ถ้าคนมีแต่ศีล ก็คอยแต่จะแต่งตัว แต่ว่าหาพูดไม่ไพเราะ คือมีศีลแล้วขาดสมาธิ แล้วก็ไม่มีความรู้ ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร คำใดไหนควรพูดไม่ควรพูด ไม่รู้ความเชื่อมโยง แต่งตัวสวยอย่างเดียวแต่ทำงานไม่จำเป็นต้องให้สอนตลอดฉะนั้นเรื่องของพุทธธรรมไม่ใช่เรื่องที่มาเน้นท่องและโบราณอย่างเดียวนักบริหารถ้าบริหารงานเป็น มองแล้วไม่ต้องการส่วนอื่นแล้วแค่ส่วนนี้ก็เป็นแล้ว ที่เหลือเป็นข้อปลีกย่อย ปัญญาคือวิสัยทัศน์ สมาธิคือ ทำอะไรแล้วเต็มร้อยจดจ่อมีความสุข ตรวจงานให้ดี เขียนโครงการเฉียบ ทักทายปราศรัย ยิ้มแย้มแจ่มใส นี่คือนุคลิกของหัวหน้า หรือถ้าเขาจะเอาใครมาแทนเขา นุคลิกแบบนี้ก็เป็นหัวหน้าได้ เพราะคนนั้นได้รับการพัฒนา

นางสาวจิราภรณ์ เจริญจิตต์ ให้สัมภาษณ์ว่า ต้องขอชื่นชมและขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง สำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง ที่พระอาจารย์ พระอาสา พระนิสิตทุกรูป พุทธอาสาและอาสาสมัครทุกคน ที่ช่วยกันเยียวยาผู้พักพิงให้ได้รับความสุขกาย สุขใจ ในช่วงเวลาที่พวกเขาต้อง “หนีร้อนมาพึ่งเย็น” ชื่นชมและขอบคุณสำหรับกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งบางกิจกรรมแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคี แต่ถึงอย่างไร การบริหารจัดการจัดการในครั้งแรก ย่อมมีข้อบกพร่องอยู่บ้างเป็นธรรมดา ซึ่งขอเสนอแนะดังนี้ นะคะ

๑) การบริหารจัดการศูนย์ฯ ในรูปแบบของ “ร่มธรรมนำสุข” ถือว่าเป็นรูปแบบที่ดี และเหมาะสมที่สุดแล้วที่จะใช้ปกครองผู้พักพิงที่มีความแตกต่างกัน หรือถ้าแม้ว่าผู้พักพิงจะมีมากกว่านี้อีกเท่าตัว เชื่อว่ารูปแบบนี้ก็ยังสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ถ้าฝึกฝนและทำความเข้าใจกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ ให้รู้ถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความเหมาะสม และความเชื่อตรงต่อหน้าที่ของตนที่มีมากกว่าผู้พักพิงอื่น ๆ เช่น การกักตุนสิ่งของมากเกินไป คือ เกินกว่าที่จะตอบสนองน้ำใจในการทำงานของเขา เช่นนี้ย่อมไม่สมควร, การแจกชุดชั้นในของผู้หญิงที่ไม่สมควรอย่างยิ่งที่แสดงพฤติกรรมที่เป็นการไม่ให้เกียรติผู้หญิง ทั้ง ๆ ที่ก็มีผู้หญิงบางคน ชอบกิริยาเช่นนั้น, การแจกเครื่องใช้เด็กอ่อน น่าจะใช้คนกลางที่ไม่มีส่วนได้เสียกับเครื่องใช้เด็กอ่อนมาทำงานมากกว่า ขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจกับแม่เด็กว่า สิ่งของที่ได้รับบริจาคมานั้น อาจจะไม่ตรงตามความต้องการ, การแจกข้าวต้มสำหรับเด็ก ผู้ป่วย และผู้สูงอายุ แต่ก็มีคนจำนวนหนึ่งที่ต้องการกินก่อนจะกินอาหารกล่อง เช่นนี้ ต้องทำความเข้าใจ

และข้อตกลงให้ชัดเจน ถ้าจะให้กินข้าวต้มกันทั้งหมด ก็ต้องทำให้เพียงพอด้วย เพราะข้าวต้มไม่อยู่ท้องค่ะ

๒) ควรเพิ่มที่ปรึกษาโดยเฉพาะ “แม่ชี” ซึ่งสามารถรับฟังเรื่องราวของผู้หญิงและเข้าใจผู้หญิงได้ดี เนื่องจากไม่ใช่แค่ทุกข์ที่เกิดจากอุทกภัย แต่ผู้พักพิงยังมีปัญหาชีวิตส่วนตัวของเขาคannotสามารถบอกกับพระ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้ ซึ่งเมื่อดิฉันได้รับฟังแล้ว ก็ดูจะหนักเอากการ และเสียใจที่ให้คำปรึกษาอะไรไม่ได้มาก เพราะไม่เคยมีประสบการณ์ เช่น การทำแท้งถึง ๒ ครั้ง พุดกับพระสงฆ์ที่เป็นผู้ชายก็ลำบากใจที่จะพูด ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางคนก็เก็บความลับไว้มืออยู่ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีก สรุปแล้วว่า ควรจะมีที่ปรึกษาที่ลงมาจากส่วนกลางโดยตรง แต่ที่ปรึกษานั้น ควรจะเพิ่มแม่ชี หรือที่ปรึกษาผู้หญิงที่มีวุฒิภาวะมากพอค่ะ

๓) ปัญหาการสวดมนต์ ซึ่งเป็นปัญหาของดิฉันโดยตรง กล่าวคือ มุมมองของพระภิกษุสงฆ์ ไม่ใช่การสวดมนต์ไม่สำคัญ แต่ต้องเข้าใจว่า การอพยพมานั้นเขาแบกภาระหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวเขามาด้วย ไหนจะหน้าที่ใหม่ในที่ศูนย์ฯ อีก จะให้ทำทุกอย่างในเวลาเดียวกันนั้นเป็นไปได้ ซึ่งย่อมเกิดข้อบกพร่องในหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งเป็นธรรมดา ซึ่งส่วนใหญ่จะยึดหน้าที่ที่มีอยู่แต่เดิม เช่น การทำภารกิจส่วนตัว ดูแลสมาชิกในครอบครัว แต่เมื่อมีการเสริมอาชีพเข้ามา เงินก็มีเข้ามา บางส่วนเท่านั้นที่มุ่งจะหาเงิน แต่ก็ไม่ได้ เพราะเขารู้ตัวเองว่า หลังจากศูนย์ฯ ปิด เขาจะไม่มีรายได้ ส่วนตัวดิฉันเองที่มุ่งทำดอกไม้ ก็เพื่อต้องรับผิดชอบต่ออุปกรณ์ที่ซื้อมาแล้วและจำนวนมาก ไม่ใช่หมกมุ่นที่จะหาเงินโดยที่ไม่คิดจะหาบุญกุศลเลย แต่การเรียกให้รวมกันสวดมนต์ให้มีแต่เฉพาะด้านหน้านั้น ควรจะเป็นไปตามความสมัครใจ เนื่องจากเกิดการรื้อค้นทรัพย์สินของดิฉันเอง ทำให้ต้องเลือกที่จะสวดมนต์อยู่กับที่พักของตัวเอง เพื่อคอยดูแลทรัพย์สินของตัวเองไปด้วย และคิดว่าไม่น่าจะได้บุญน้อยไปกว่าการสวดมนต์ด้านหน้า เช่น บทปลงสังขาร ฉะนั้นจึงสามารถพิสูจน์ได้ว่า ถ้าใจเป็นสุข อยู่ที่ไหนก็มีสมาธิได้ทั้งนั้น แต่ทั้งนี้ก็เข้าใจในมุมมองของพระสงฆ์ ซึ่งท่านอยากจะให้มีความพร้อมเพรียง สวยงาม มีบรรยากาศของการสวดมนต์และปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นความหวังดี แต่ก็ต้องเข้าใจอีกฝ่ายด้วยว่า พวกเขาเป็นผู้พักพิงไม่ใช่ผู้ปฏิบัติธรรมที่ละความกังวลและหน้าที่ต่าง ๆ ไว้ที่บ้าน แล้วชั่วคราว

สรุป การที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีกฎเกณฑ์ขึ้นมาบังคับ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกัน ให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม ถ้าให้ทางโลก “ก็คือกฎหมาย มีบทบังคับและบทลงโทษอย่างชัดเจน ใครละเมิดไม่ได้ ก่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย แต่ให้ทางธรรม ท่านใช้หลักธรรมมาผสมผสานจนยึดถือให้เป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมผู้พักพิง ถ้าเปรียบคำอบรมสั่งสอนก็เหมือนกับการบังคับใช้กฎหมาย ถ้าเปรียบผลของการกระทำว่า ดี – ชั่ว ก็เหมือนกับบทลงโทษที่ผู้กระทำต้องได้รับตามเหตุที่ตนได้ทำ หลักเกณฑ์ที่มีหลักธรรมมาผสมผสานนี้ถือได้ว่าเป็น “ไม้นวม” ไม่มีผลรุนแรงและรวดเร็วเหมือนกฎหมาย แต่เป็นเครื่องมือที่ควบคุมและขัดเกลา ที่จะปลูกฝังคุณธรรม

ขึ้นในจิตใจของผู้พักพิง ถึงแม้จะต้องใช้เวลานาน แต่ก็ยั่งยืน กล่าวคือ ไม่ใช่เกรงกลัวต่อกฎหมาย แต่เป็นความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป หรือการมีหิริโอตตปปะ ซึ่งดิฉันขอสนับสนุนการบริหารจัดการศูนย์พักพิงที่ผสมผสานกับหลักธรรมเช่นนี้ อย่างยิ่งค่ะ

ด.ต.โอฬาร บุญมาก ให้สัมภาษณ์ว่า ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยของ มจร. ถือเป็นศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยตัวอย่าง ที่จะให้ศูนย์พักพิงต่าง ๆ หันมาทดลองนำไปปฏิบัติก็จะเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า การบริหารโดยใช้หลักไตรสิกขาบริหารศูนย์ หลักไตรสิกขาที่เป็นหลักในการบริหารคน หลักนี้ถ้าอยู่ในใครก็ทำให้คนนั้นเป็นคนแบบสมบุรณ์ การที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีกฎเกณฑ์ขึ้นมาบังคับ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกัน ให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม ถ้าให้ทางโลก “ก็คือกฎหมาย มีบทบังคับและบทลงโทษอย่างชัดเจน ใครละเมิดไม่ได้ ก่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย แต่ให้ทางธรรม ท่านใช้หลักธรรมมาผสมผสานจนยึดถือให้เป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมผู้พักพิง ถ้าเปรียบคำอบรมสั่งสอนก็เหมือนกับการบังคับใช้กฎหมาย ถ้าเปรียบผลของการกระทำว่า ดี – ชั่ว ก็เหมือนกับบทลงโทษที่ผู้กระทำต้องได้รับตามเหตุที่ตนได้ทำ หลักเกณฑ์ที่มีหลักธรรมมาผสมผสานนี้ถือได้ว่าเป็น “ไม้นวม” ไม่มีผลรุนแรงและรวดเร็วเหมือนกฎหมาย แต่เป็นเครื่องมือที่ควบคุมและขัดเกลา ที่จะปลูกฝังคุณธรรมขึ้นในจิตใจของผู้พักพิง ถึงแม้จะต้องใช้เวลานาน แต่ก็ยั่งยืน กล่าวคือ ไม่ใช่เกรงกลัวต่อกฎหมาย แต่เป็นความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป หรือการมีหิริโอตตปปะ

๔.๓ ผลของการสัมมนากลุ่มย่อย

ตารางที่ ๔.๒ ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อย

ชื่อ – สกุล	เพศ	อายุ (ปี)	ตำแหน่ง	สังกัด	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พักพิง
พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน	ชาย	๔๑	อาจารย์	คณะมนุษยศาสตร์ มจร.	ปริญญาโท	ตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์ฯ
พระปณต คุณหาญโฒ	ชาย	๓๔	ผู้บริหารศูนย์ฯ	สำนักปฏิบัติธรรม เณริณพระเกียรติ ๘๔ พรรษาราชนครินทร์	ปริญญาโท	ตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์ฯ
พระวิหาญชัย อนุตตโร	ชาย	๒๘	อาสาสมัครจิตอาสา	วัดเทวีวรญาติ กรุงเทพมหานคร	ปริญญาตรี	๒ เดือน
พระพงศ์พิสุทธิ์	ชาย	๒๒	อาสาสมัคร	วัดญาณเวศกวัน	ปวช.	๑ เดือน ๑๕ วัน

ชื่อ – สกุล	เพศ	อายุ (ปี)	ตำแหน่ง	สังกัด	ระดับ การศึกษา	ระยะเวลาที่ปฏิบัติ หน้าที่ในศูนย์พักพิง
จิตญาโน			จิตอาสา	นครปฐม		
ดร.อภิวรรณ สายประดิษฐ์	หญิง	๕๗	อาจารย์ พิเศษ	คณะมนุษยศาสตร์ มจร.	ปริญญาเอก	๒ เดือน
นางดวงเพชร สมศรี	หญิง	๔๔	อาจารย์	สาวิกาสิกขาลัย เสถียรธรรมสถาน	ปริญญาโท	๒ เดือน

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวนทั้งสิ้น ๖ รูป/คน เป็นชาย ๔ รูป/คน หญิง ๒ คน พระภิกษุ ๔ รูป เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ๓ รูป/คน ระดับการศึกษา ปริญญาเอก ๑ คน ปริญญาโท ๓ รูป/คน ปริญญาตรี ๑ คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ คน โดยได้ทำการสมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๖.๓๐ น. ณ อาคารเรียนสาขาวิชาชีวิตและความตาย มจร.วัดศรีสุธาราม

ประเด็นที่ ๑ การบริหาร การจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๑ วิธีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน ได้เสนอแนวคิดว่าการดูแลในช่วงแรกดูแลเรื่องอาหารและการประสานงานกับตชด. เรื่องการรับบริจาค ในตอนนั้นเรื่องการลงทะเบียนก็ยังไม่มีการที่รับบริจาคอยู่คือจาก การบินไทย และมูลนิธิชัยพัฒนา ในตอนนั้นก็ยังไม่ได้วางแผนอะไรกันก็มีอะไรช่วยได้ก็ช่วยกันไปก่อน นำให้พระสวดมนต์ ช่วยได้ในระดับหนึ่งแล้ว เขาก็ทำวัตรเช้าเย็นก็ทำวัตรเย็น และจะมีนิสิตของชีวิตและความตายเข้ามาช่วย ของ ป.เอก บ้าง มาช่วยกัน พอทำได้ซัก๒อาทิตย์ คนเข้ามาเต็มที่แล้ว ก็ารู้สึกเหนื่อยมาก การจัดการดูแลเรื่องต่างๆและด้วยกำลังคนเราน้อยไม่พอเพียงพอต่อการดูแลในทุกๆด้าน ในช่วงนั้นก็เลย และหานิสิตสาขาชีวิตและความตายเข้ามาดูเรื่องทะเบียนก่อนและต่อมา อ.เอ๋ย ก็มาช่วย เลยปรึกษากับ อ.วิชุดา ว่ากำลังพระเราไม่พอและเราต้องดูแลมากขึ้น ก็เลยได้พระทางวัดญาณมาช่วยประมาณ ๗ – ๘ รูป

พระปณต คุณวฑูโฒ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “เราก็ใช้หลักไตรสิกขามาพัฒนาคน จบที่ว่าไม่ใช่ผู้พักพิงจะได้รับความช่วยเหลือแค่ที่กินที่อยู่ที่นอน จะทำอย่างไรให้เขามีความพร้อมที่จะกลับออกไปได้อย่างมีคุณค่าแล้วและได้รับประโยชน์จากการมาพักพิง เรื่องศีลคือทำสังคมของคนที่อยู่ด้วยกันแล้วเอื้อให้เกิดกุศล คนที่ไม่เป็นกุศลก็ไม่ใช้ความชั่วร้ายพยายามหาระบบอะไรที่จะเกื้อกูลคนแบบนี้ พอเกิดหมู่บ้าน เกิดผู้ใหญ่บ้าน เกิดกำนัน เลยเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีเจ้าคณะตำบลเข้าไปนั่งคุย มีอาสาสมัครเข้าไปให้คำปรึกษาเป็นครอบครัว เข้าไปเรียนรู้ ทำให้

ได้ข้อมูลใหม่ว่ามีคนที่มีศักยภาพในหมู่บ้านของเรา ในตอนแรกเราก็คิดจะหาคนไปสอนอาชีพ ปรากฏว่าคนเก่งๆ อยู่在那นั่น เขามีฝีมืออยู่แล้ว แค่อาเครื่องมือ อุปกรณ์ไปให้เขา และรวมกลุ่มกัน ให้สอนกันเองได้ ทำให้คนในนั้นเปลี่ยนจากผู้ร้องขอเป็นผู้ให้ ใครจะทราบว่าชาวบ้านในศูนย์พักพิงจะเอาข้าวกล่องแบ่งในส่วนของตัวเองมาใส่บาตรพระในตอนเช้าทุกวันพระ เป็นคุณค่าทางจิตใจ คนกินข้าวน้อยลง และแบ่งส่วนหนึ่งมาใส่บาตร มันได้วิถีชีวิตของตัวเองกลับคืนมา เป็นวิถีชีวิตที่ปกติ จากเดิมอยู่บ้านเราใส่บาตร พอมาอยู่ศูนย์พักพิงเรายังได้ทำอยู่ในส่วนที่เราทำอยู่ก็คือพยายามเอาวิถีชีวิตของเขากลับมา ทำให้เกิดชุมชน มีผู้ใหญ่บ้าน มีพระ มีกำนัน ชาวบ้านทำอาหารเลี้ยงพระ มีการแบ่งปันกัน เช่นใครตัดผมเป็น เริ่มเข้ามาคุยกับเจ้าคณะตำบลแล้ว ขอกรรไกรได้ไหม แล้วก็ไปเปิดร้านตัดผมฟรี ผู้ใหญ่บ้านไหนที่มีเด็กเล็กก็ทำเป็นโรงเรียนก็เอาเด็กมาเรียนหนังสือ มาทำกิจกรรม มาคอยดูแลให้

พระวิหาญชัย อนุตตรโร ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ได้ไปพูดคุยกับญาติโยม ได้เข้ามาช่วยค้ำข้อมูล และเป็นคนถ่ายรูป เป็นข้อดีเพราะได้เข้าไปนั่งคุยกับญาติโยมด้วยเลยทำให้ทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นและประสานงานเรื่องอาหารบนชั้น ๒ และชั้น ๓ ช่วงเช้าอาหารจะเป็นของจิตลดตา ตอนบ่ายอาหารก็จะเป็นของการบินไทย และตอนเย็นก็เป็นข้าวกล่องจากไทยพาณิชย์ และต่อมาก็ได้เป็นรักษาการเจ้าคณะตำบลชื่อตำบลมีสติ แทน อ.ยศและเป็นผู้ประสานงานกิจกรรมและอำนวยความสะดวกกับผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมในศูนย์ ด้วยการเชิญวิทยุสื่อสารผ่านสถานีต่าง ๆ หลาย ๆ สถานี และดูด้านหน้ามหาวิทยาลัยด้วย ว่าหน่วยงานไหนเอามาช่วยเราก็อำนวยความสะดวกทุกอย่าง

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ ในช่วงแรกก็ไม่ได้เตรียมการอะไร มีปัญหาอะไรก็แก้กันไปก่อนที่เรื่อง เราก็บอกช่วยแก้ปัญหาช่วยประคับประคองกันวันต่อวัน บริหารงานยังไม่เป็นระบบ แต่พอมาช่วงหนึ่งการบริหารเริ่มเข้าที่เข้าทาง เราก็บอกให้หลักไตรสิกขาการบริหารเพื่อที่ว่าไม่ใช่จะให้ผู้ฟังฟังมาอยู่อาศัยหลบภัยอย่างเดียวแต่ต้องทำให้เขามีความพร้อมที่จะกลับออกไปได้อย่างเข้มแข็งเพื่อเผชิญโลกภายนอกได้ดี ซึ่งสอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการบริหารศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิฐานโน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า การเปิดศูนย์ก็เพื่อช่วยผู้ประสบภัยที่เขาไร้ที่พึ่งพิง กับการเยียวยาความรู้สึกที่เหมือนไร้ญาติขาดมิตรและการหมดซึ่งทรัพย์สิน ในขณะเดียวกันไม่ได้ช่วยเขาอย่างเดียวแต่ศูนย์พักพิงกลับกลายเป็นว่าเราก็คือเป็นผู้ถูกช่วยเหลือด้วยเมื่อถูกน้ำท่วมล้นจนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ช่วงหนึ่ง จึงกลายเป็นว่าเราจะต้องอยู่ให้ได้ด้วย ด้วยสถานการณ์ที่วิกฤติเช่นกัน ขณะที่เยียวยาผู้พักพิง เราก็คือต้องฝึกใจเราใช้ความอดทนกับตัวเองและผู้อื่น พัฒนาตัวเองให้อยู่เหนือสิ่งเหล่านี้พร้อมกันนั้นก็ต้องคอย

ประคับประคอง ดูแลทั้งทางกายและทางใจกับผู้พักพิง พร้อมกันนั้นต้องพัฒนาใจของเขาให้ยอมรับสถานการณ์จริงที่อยู่ตรงหน้า ให้ผ่านไปได้ในทุกๆวันจนจบวันปิดศูนย์

พระปณต คุณวฑฺฒโน ได้เสนอแนวคิดว่า “ตั้งวัตถุประสงค์ให้เข้าได้มีที่พักอาศัยชั่วคราวและเขาก็ได้พัฒนาชีวิตและมีความพร้อมที่จะกลับไป ใช้ชีวิตหลังจากน้ำท่วมอย่างมีความหมาย มีคุณค่า มีธรรมะในการกลับไปใช้ชีวิตได้ดีมากขึ้นพยายามเอาวิถีชีวิตของเขากลับมา ทำให้เกิดชุมชน มีผู้ใหญ่บ้าน มีพระ มีกำนัน ชาวบ้านทำอาหารเลี้ยงพระ มีการแบ่งปันกัน

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ กล่าวว่า วัตถุประสงค์ก็เพื่อเยียวยา ดูแลทั้งทางกายและใจ พร้อมกันนั้นก็พัฒนาทั้งทางกายและทางใจกับผู้พักพิง ในระหว่างที่อยู่ในศูนย์ในขณะเดียวกันศูนย์ก็เป็นผู้ประสพภัยอีกทอดหนึ่งเพราะว่าถูกน้ำท่วมจนช่วยตัวเองไม่ได้ช่วงหนึ่ง วัตถุประสงค์นั้นก็ต้องเพิ่มขึ้นเพื่อเยียวยาให้ศูนย์นั้นอยู่ได้พร้อมไปกับการพัฒนาเจ้าหน้าที่และผู้พักพิงที่ไปพร้อมๆกัน ซึ่งก็เป็นการเรียนรู้ทั้งสองฝ่ายที่จะประกอบประกอบกันไปในแต่ละวันและพัฒนาด้านไปจนถึงความพร้อมของผู้ประสพภัยที่จะต้องไปเผชิญหน้ากับความจริงหลังจากออกจากศูนย์ไปเพื่อไปเริ่มชีวิตใหม่ ซึ่งจะต้องใช้ความอดทนที่จะต้องยอมรับและสร้างฐานะกันขึ้นมาอีกรอบหนึ่ง สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๑.๓ หลักในการบริหารจัดการคนในศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโนได้เสนอแนวคิดว่า การบริหารคนจะใช้หลักให้ผู้ใหญ่บ้านดูแลลูกบ้าน และกำนันก็จะดูแลภาพรวมอีกทีหนึ่ง เกิดพรหมวิหาร ๔ ในหมู่บ้านตัวเอง เกิดความรักกัน เกิดความกรุณากัน บางครั้งเกิดการทะเลาะกัน ผู้ใหญ่บ้านก็ลงไปจัดการ ให้เกิดกระบวนการตัดสินใจ การให้กำลังใจกัน กระบวนการยุติธรรมก็เกิดขึ้น เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้น ตกตอนเย็น ผู้ใหญ่บ้าน กำนันทุกหมู่บ้านมานั่งคุยกัน ประชุมเพื่อดูภาพรวมของปัญหาและค่อยๆแก้กันไป ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ก็ต้องแจ้งความจำนง และปัญหาของลูกบ้าน อย่างกรณีบางอย่างหมู่บ้านนี้มีสิ่งที่ต้องการก็ไปบ่นให้อีกหมู่บ้านหนึ่งได้ มันเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และผู้ใหญ่บ้านก็มีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยหมู่บ้าน

พระปณต คุณวฑฺฒโน ได้เสนอแนวคิดว่า เบื้องต้นต้องเยียวยาให้เขามีความพร้อมในการดำรงชีวิตได้ เรื่องของความสะดวกสบายในที่อยู่ที่กินที่หลับที่นอน จากนั้นค่อยๆเริ่มขบวนการทางสังคมให้เขาได้อยู่อย่างสบายอกสบายใจอย่างมีคุณค่า มีชีวิตที่ไม่ได้ด้อย และสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันที่เขาคุ้นเคย เรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้พักพิงด้วยกัน และระหว่างผู้พักพิงกับพระหรือผู้ดูแลให้มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ปัญหาในช่วงแรกคือทุกคนต้องการเอาตัวรอด ไม่ว่าจะเป็นที่กินที่นอน ของใช้ต่างๆ ก็เกิดการทะเลาะวิวาทกันฉะนั้น

เราก็เอาหลักการที่ว่า ทำอย่างไรให้เขามีพัฒนาการ ไม่ใช่แค่ที่อยู่กิน ใจของเขาต้องดีด้วย เรา ก็มาออกแบบระบบจัดการว่าให้เขาอยู่ได้โดยระบบสังคมให้เขามีแนวร่วม ใช้ระบบช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน มีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ให้ช่วยกันดูแล ผู้ใหญ่ดูแลเด็ก คนหนุ่มก็ดูแลคนแก่

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่กล่าวว่าในช่วงแรกก็เป็นไปแบบทุกคนต้องเอาตัวรอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่นอน อาหาร สิ่งของ ของใช้ต่างๆ จนเกิดทะเลาะเบาะแว้ง แต่ต่อมาก็มี การบริหารคนใช้แบบผู้ใหญ่บ้านปกครองลูกบ้านและมี กำนันดูแลอีกทีหนึ่ง เป็นการดูแลแบบที่คุ้นชินกันและได้รับการดูแลแบบทั่วถึง เพราะผู้ใหญ่บ้าน ก็จะดูแลแค่คนกลุ่มเล็กซึ่งทำให้เกิดความคุ้นชินเพราะได้ถามสารทุกข์กันทุกวัน และในทุกๆวัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันก็ประชุมเพื่อจะนำปัญหาของแต่ละหมู่บ้านร่วมกันแก้ไขในทุกๆวันซึ่งปัญหาในแต่ละวันได้ถูกแก้ไขไปได้ ระบบนี้ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน มีการ ผลัดกันดูแลระหว่างผู้ใหญ่ดูแลเด็ก คนหนุ่มสาวดูแลผู้สูงอายุทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน มากกว่าต่างคนต่างอยู่ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีสอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๑.๔ หลักในการบริหารจัดการเงินหรืองบประมาณในศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน ได้เสนอแนวคิดว่าการดูแลในช่วงแรกดูแลเรื่องอาหาร และการประสานงานกับ ทชด. ในเรื่องการรับบริจาค ในตอนนั้นเรื่องการลงทะเบียนก็ยังไม่ มีอาหารที่รับบริจาคอยู่คือจาก การบินไทย และมูลนิธิชัยพัฒนา

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า งบประมาณนั้นมาจากมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นหลักใน การดูแลศูนย์ส่วนอาหารก็ได้จากการบินไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ และมีผู้บริจาคหลายๆ รายที่เข้ามาดูแลตลอดจนปิดศูนย์ สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ในเรื่องนี้

๑.๕ หลักในการบริหารจัดการวัสดุสิ่งของในศูนย์พักพิง

พระปณต คุณวฑูโฒ ได้เสนอแนวคิดว่าเป็นช่วงแรกเป็นการได้ของมาแล้วแจกไปโดย ให้ ทชด.เป็นคนรับผิดชอบแจก แต่พบว่าบางคนก็ได้ของ บางคนก็ไม่ได้ บางคนได้เกิน บางคนได้ไม่ตรงตามความต้องการ แต่ในช่วงที่เราจัดระบบผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็เกิดระบบ การทำงาน ของเราคือเราให้ผู้ใหญ่บ้านเขาไปถาม ถ้าทางผู้พักพิงขาดเหลืออะไรเราก็เป็นฝ่ายรวบรวมข้อมูล และเขาก็จะจัดหาให้เท่าที่ทำได้ ฝ่ายรับบริจาคของก็จะส่งของมาให้และทางทชด.ก็เป็นฝ่ายเรียก ให้เราเข้าไปรับของเราก็ใช้การกระจายของว่าเรามีของจำนวนเท่าไรให้ผู้ใหญ่บ้านไปสอบถาม ความจำเป็นที่จะรับของ

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่าการบริหารจัดการวัสดุสิ่งของ ผู้פקฟงจะได้ตามความต้องการตามความเป็นจริงส่วนใหญ่ในเรื่องนี้ในช่วงแรกก็เป็นแบบรับบริจาคมาแล้วก็แจกจ่ายไป แต่ปรากฏว่าก็ได้ผลตอบรับว่าได้ไม่ทั่วถึง พอมีการจัดแบบเป็นระบบก็เกิดบริหารวัสดุแบบเข้าไปสอบถามความต้องการเพื่อให้ได้รับของตามความต้องการ ถ้าไม่มีวัสดุสิ่งของที่ต้องการเราก็จัดหาให้เช่นนมเด็กจะต้องถูกต้องกับเด็กทุกคนที่ได้รับประทานกัน และถ้าสิ่งของนั้นมีไม่พอเราก็ให้เขาไปแบ่งตามสัดส่วนที่มีและให้เขามีการคัดเลือกและฝึกเสียสละให้คนที่จำเป็นกว่าสอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๑.๖ หลักในการบริหารจัดการอุปกรณ์เครื่องมือในศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน ในช่วงนั้นน้ำท่วมหมดแล้ว ไฟฟ้าก็ดับ และคนก็ยังเข้าศูนย์อยู่ตลอดเพิ่มยอดเข้ามาทุกวัน ไฟฟ้าดับ น้ำก็ไม่มีใช้ ช่วงนั้นลำบากมาก ก็พยายามประคับประคองเพื่อให้ศูนย์อยู่ได้ เรื่องของไฟฟ้าเขาก็เอาเครื่องปั่นไฟมาก็ได้ตอนตีสี่สักพักหนึ่งช่วงเจ็ดโมงเช้าอีกพักหนึ่ง ช่วงบ่ายอีกอีกพักหนึ่ง ต่อมาก็มีการซื้อหม้อแปลงไฟฟ้าและต่อสายไฟจากเสาไฟฟ้าด้านนอกเข้ามายังศูนย์ทำให้การบริหารจัดการเรื่องไฟฟ้าภายในศูนย์เรียบร้อย เรื่องน้ำประสานงานคือปั่นน้ำขึ้นมาใช้ ก็ไม่ค่อยสะอาดเท่าไร

พระปณต คุณวุฒิโฒ ในช่วงแรกใช้เรือในการรับส่งผู้ประสบภัย เจ้าหน้าที่ ผู้บริจาค พุทธอาสา และผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ซึ่งต้องใช้น้ำมันเป็นจำนวนมากในทุกๆวัน ถึงแม้จะได้รับการบริจาคจากมูลนิธิชัยพัฒนา แต่ก็เป็นภาระสิ้นเปลือง ทางผู้บริหารจึงได้ประชุมจัดการเรื่องดังกล่าวโดยลงมติให้สร้างสะพานเชื่อมต่อจากภายนอกเข้าด้านในศูนย์และทำเชื่อมกันทุกตึก ทำให้การคมนาคมสะดวกและไม่สิ้นเปลืองในเรื่องค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการขนส่งทางเรือ

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ กล่าวถึงการบริหารอุปกรณ์เครื่องมือในศูนย์พักพิงจะแก้ปัญหาเป็นด้านๆ เช่นในเรื่องการใช้ไฟฟ้าภายในศูนย์ เมื่อเปิดศูนย์ในตอนแรก ยังไม่มีปัญหา แต่พอมีการตัดไฟฟ้าจากการที่ศูนย์ถูกน้ำท่วม ก็มีการทดแทนโดยใช้เครื่องปั่นไฟ จึงมีการใช้ไฟฟ้าแบบไม่สะดวก จะต้องเป็นการใช้แบบเป็นช่วงๆซึ่งก็ค่อนข้างลำบาก แต่เมื่อมีการแก้ปัญหาโดยการซื้อหม้อแปลงไฟฟ้า ก็ให้เกิดความสะดวกจนเป็นปกติและได้รับความสะดวกสบาย ส่วนการจัดการเรื่องน้ำ โดยการสูบน้ำที่ท่วมอยู่ด้านล่างขึ้นมาเก็บในถังและมีการกรองให้สะอาดสามารถใช้ได้อย่างปลอดภัยเป็นการแก้ปัญหาแบบเอาวิฤติมาเป็นโอกาส และเอาของที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้แบบคล่องตัว สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๑ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า เราได้เรียนรู้ว่า หลักของไตรสิกขา มีอยู่ในตัวเราทั้งสิ้น ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดควบคู่กันไป ในทุกสถานการณ์ บางครั้งเราก็ไปทำนะ ก็ไม่ได้เก่งอะไรความสามารถไม่รู้มีเท่าไร แต่เราก็เอาใจไปทำ อาศัยว่ามีคนหลายๆคนไปช่วยกันทำไม่ได้มาช่วยเรานะ แต่มาช่วยทั้งกระบวนการทั้งหมด บางช่วงก็มีอุปสรรคมากเพราะ บางช่วงก็มีความรู้สึกว่าการประสานงานกับคนทั้งหมดไม่ไหวจะตายอยู่แล้ว แต่สิ่งหนึ่งที่จะอยู่ให้ได้ คืออยู่ตรงนั้นให้ได้ก่อน บางที่ต้องให้ทำให้เกิดความผ่อนคลายเพื่อจะยืนอยู่ให้ได้ คือถ้าจะทำทุกอย่างในเวลานั้นเราก็คงจะยืนอยู่ตรงนั้นไม่ได้หรืออาจตายหรือเป็นบ้าไปก่อน ถ้าเราจะยืนอยู่ได้คือ เหนื่อยเราก็ต้องพัก ถ้าบางอย่างพลาดไปเราก็ต้องปล่อยให้พลาดก็เลยให้พอที่จะทรงอยู่ได้เท่าที่ประสิทธิภาพของเรามีในช่วงนั้น แต่สิ่งหนึ่งที่เรียนรู้ที่ใจเราคือว่าเราทำใจให้หนึ่งๆไว้ก่อน ทำใจให้บริสุทธิ์ ทำใจให้เข้มแข็งไว้ก่อน เอาใจนำเอาสติปัญญาตามและมันก็จะทรงตัวอยู่ได้ ในตอนแรกอาจจะหนัก แต่พอผ่านไปซักพักหนึ่งก็จะมีคนมาช่วยเยอะไปหมดเลย สิ่งที่อยู่ในใจตอนนั้นคิดอย่างเดียวว่าเราบริหารใจเราให้หนึ่งอย่างเดียวก็น่าพอ ถ้าเรายังบริหารใจของเรา ยังไม่ได้ คนอื่นจะเป็นอย่างไรไม่รู้ และทุกอย่างจะผ่านไปด้วยจิตที่บริสุทธิ์และจะมีสิ่งที่มหัศจรรย์เกิดขึ้นเป็นระยะมากมายนะก็เป็นความสุขเล็กๆในใจของเราละในความเป็นตัวของตัวเอง

พระปณต คุณวฑฺฒโน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “หลักไตรสิกขาเป็นตัวตั้งและหากิจกรรมมาใส่ในจิตใจในช่วงสัปดาห์แรกและหนึ่งสองสามเราเน้นกิจกรรมในส่วนของศีลก่อนในตอนนั้นยังไม่พร้อมทั้งที่อยู่อาศัย ข้าวของเครื่องใช้ พอมาสัปดาห์ที่สองสามสี่มาเน้นเรื่องจิตใจมากขึ้น มีความกังวล เศร้าโศก ความเครียดต่างๆเอาแบบสอบถามมาเก็บข้อมูล มาทำกิจกรรมให้คำปรึกษาเชิงกลุ่ม โดยให้พระที่เป็นเจ้าคณะตำบล และกิจกรรมทางศาสนา คือสวดมนต์ให้ว่าพระให้ไปดูโครงสร้างว่าศีลทำอะไร สมาธิทำอะไร

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า วิธีการบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ ใช้หลักไตรสิกขา กันเพราะศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมเกิดได้แก่ผู้ที่มีการพัฒนาจิตและผู้ที่มีความเพียรในการรักษาใจให้เป็นกุศล เป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีความอดทน มีความสงบเป็นที่ตั้ง และเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ ในการนำหลักไตรสิกขามาใส่เป็นกิจกรรมในการที่จะเยียวยาผู้พักพิงได้แบบเป็นระบบและเห็นภาพได้ชัดในการที่จะสื่อสารและการทำงานร่วมกัน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการเชื่อมสัมพันธ์ภาพระหว่างกันให้ได้ดี สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๒.๒ กิจกรรมการเยียวยาด้านศีลเชิงกายภาพในศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ศีลก็คือเรื่องสังคม ส่วนเรื่องจิตใจเราก็เข้าไปทำการให้คำปรึกษาเราลงไปทำทุกหมู่บ้าน ทำให้เราได้สำรวจปัญหาว่าเรามี

ปัญหาอะไร เรื่องเศร้าโศก เรื่องสูญเสีย เราก็เอากระบวนการทางพุทธศาสนาเข้าไป คือสวดมนต์ไหว้พระก่อนอันดับแรกเลย ทำวัตรเช้า-เย็น และมีการมาเทศน์ก่อนเข้านอน นี่เป็นกระบวนการทางจิตใจอย่างหนึ่ง และเราก็เอาแบบสำรวจของกรมสุขภาพจิตเข้าไปสำรวจว่ามีบุคคลมีความเสี่ยงที่อยากฆ่าตัวตาย ตีดยา เป็นโรคซึมเศร้า และเราก็ประสานไปทางโรงพยาบาลวังน้อยเข้ามารักษาก่อนถ้าใครมีปัญหาหนักก็ต้องจ่ายยาให้ ถ้าในด้านของจิตใจ สืบเนื่องจากว่าเมื่อคนเริ่มเป็นจิตอาสาจะเริ่มเห็นคุณค่าในตัวเอง ก็ทำให้เกิดการตั้งชมรมจิตอาสาขึ้นมาแบ่งกันทำงาน เช่น เรื่องความปลอดภัย การอำนวยความสะดวก อาสาดูแลห้องน้ำ อาสาสมัครดูแลเรื่องขยะ เป็นต้น เรื่องจิตอาสาที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเริ่มเห็นคุณค่าในตัวเอง สภาพที่ต้องมาอยู่แบบรอกลับบ้าน ชีวิตที่ขาดหายไปวัน ๆ ก็เริ่มมีค่าขึ้นมา เราได้ช่วยทำประโยชน์ให้คนอื่นได้

พระปณต คุณวฑฺฒโน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “เรื่องศีลคือทำสังคมของคนที่อยู่ด้วยกันแล้วเอื้อให้เกิดกุศล คนที่ไม่เป็นกุศลก็ไม่ใช้ความชั่วร้ายพยายามหาระบบอะไรที่จะเกื้อกูลคนแบบนี้ พอเกิดหมู่บ้าน เกิดผู้ใหญ่บ้าน เกิดกำนัน เลยเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีเจ้าคณะตำบลเข้าไปนั่งคุย มีอาสาสมัครเข้าไปให้คำปรึกษาเป็นครอบครัว เข้าไปเรียนรู้ ทำให้ได้ข้อมูลใหม่ว่ามีคนที่มีศักยภาพในหมู่บ้านของเรา ในตอนแรกเราก็คิดจะหาคนไปสอนอาชีพ ปรากฏว่าคนเก่งอยู่ในนั้น เขามีฝีมืออยู่แล้ว แค่เอาเครื่องมือ อุปกรณ์ไปให้เขา และรวมกลุ่มกันให้สอนกันเองได้ ทำให้คนในนั้นเปลี่ยนจากผู้ร้องขอเป็นผู้ให้ใครจะทราบที่ชาวบ้านในศูนย์พักพิงจะเอาข้าวกล่องแบ่งในส่วนของตัวเองมาใส่บาตรพระในตอนเช้าทุกวันพระ เป็นคุณค่าทางจิตใจ คนกินข้าวน้อยลง และแบ่งส่วนหนึ่งมาใส่บาตร มันได้วิถีชีวิตของตัวเองกลับคืนมา เป็นวิถีชีวิตที่ปกติ จากเดิมอยู่บ้านเราได้ใส่บาตร พอมาอยู่ศูนย์พักพิงเราก็ยังได้ทำอยู่ในส่วนที่เราทำอยู่ก็คือ

พระวิหาญชัย อนุตฺตโร ได้เสนอแนวคิดที่ว่า กิจกรรมสำหรับผู้พักพิงในด้านศีลประกอบด้วย การจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ให้ผู้พักพิงมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง มีการกำหนดกฎระเบียบภายใต้กรอบของศีล ๕ ความมีระเบียบ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อ และการรักษาความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี ผลของการนำศีลเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการศูนย์พักพิง ทำให้ลดปัญหาความวุ่นวายของการทะเลาะเบาะแว้งจากการพักอาศัยรวมกันเป็นจำนวนมาก การทำร้ายร่างกายกัน การเสพสุราหรือยาเสพติด จากการหยิบฉวยสิ่งของที่ไม่ใช่ของตน หรือจากการประพฤติดังกล่าว ทำให้ผู้พักพิงอยู่ร่วมกันด้วยความสบายกาย สบายใจ รู้สึกปลอดภัย ทั้งในด้านกายภาพและด้านทรัพย์สิน เกิดความสงบและระเบียบ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเยียวยาจิตใจต่อไป

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่ากิจกรรมการเยียวยาด้านศีลอย่างแรกก็คือการสวดมนต์ไหว้พระ มีการทำวัตรเช้า-เย็น เพื่อให้จิตใจเกิดความสงบไม่ฟุ้งซ่าน มีการเทศน์ก่อนนอน เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจและการให้คำปรึกษาเป็นการสำรวจปัญหาในแต่ละคนและการเข้าถึง

ทำได้ดีและทำให้ทราบปัญหาอย่างแท้จริง การเอาแบบสำรวจความเครียดเขาไปถามก็จะทราบถึงสภาวะจิตใจของผู้ประสบภัยในขณะนั้นเพื่อที่จะหาทางแก้ไขเยียวยาได้แบบตรงจุดและรวดเร็ว กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งคือตักบาตรในทุกเช้าวันพระ เป็นการคืนวิถีชีวิตของผู้คนในยามปกติได้กลับมาอีกครั้ง เป็นการสร้างคุณค่าทางจิตใจ ในขณะที่ทุกคนยังมีความไม่พอเพียงแต่กลับคิดแบ่งปันในส่วนที่ตนมีอยู่น้อยนิดมาเพื่อใส่บาตรพระสงฆ์เป็นการลดความต้องการของตนเองให้น้อยลงและเอาส่วนตรงนั้นมาแบ่งปันเป็นการลดความเห็นแก่ตัวได้ดีทีเดียวโดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องเยียวยาได้อย่างกลมกลืนสอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๒.๓ กิจกรรมการเยียวยาด้านสมาธิในศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า กิจกรรมสำหรับศูนย์พักพิงในด้านสมาธิ ประกอบด้วยการทำวัตรสวดมนต์ เข้า-เย็น การภาวนาโดยการเดิน-นั่ง อย่างง่าย ๆ ประจำวัน การแผ่เมตตาแก่ผู้ร่วมทุกข์ การเจริญพุทธรมณต์ เทศนา และประพรมน้ำพุทธรมณต์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ การแสดงธรรมะ ๑๐ นาที หลังทำวัตรเช้า-เย็น การจัดกิจกรรมบำบัดช่วยให้ผู้พักพิงได้มีสมาธิกับงานที่กำลังทำ ทำให้ลืมความทุกข์ความท้อแท้ต่าง ๆ เช่นกิจกรรมเพื่อการบำบัด เช่น กิจกรรมฝึกโยคะ การบริหารร่างกายเชิงพุทธ การนวดบำบัด ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด วาดรูป งานฝีมือ ชมรมประดิษฐ์งานศิลป์ต่าง ๆ

พระปณต คุณวฑูโฒ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า เรานั่งสมาธิแบบทำวัตร แต่ในที่สุดเราก็มาเรียนรู้ว่าการทำสมาธิที่ดีที่สุดคือการทำสมาธิแบบถัดไหมดมพรหม คือเราเอากิจกรรมเสริมให้กับพวกเขา ในตอนแรกเราคิดว่าจะทำแบบให้เขามีรายได้ขึ้นมา แต่กลับเป็นว่า เรารับรู้ความคิดเห็นของพวกเขามากกว่า ถ้าไม่ได้ถัดไหมดมพรหมก็คงเป็นบ้าไปแล้ว การที่เขาทำอะไรทำกันทุกวัน ก็ไม่ให้เกิดการฟุ้งซ่านได้ เป็นการเยียวยาโดยกิจกรรม การได้นั่งเย็บผ้า ดีไซน์แบบใหม่ๆก็ให้เกิดสมาธิ เกิดความเพลิดเพลินมีการแบ่งปันกัน เช่นใครตัดผมเป็น เริ่มเข้ามาคุยกับเจ้าคณะตำบลแล้ว ขอกรรไกรได้ไหม แล้วก็ไปเปิดร้านตัดผมฟรี ผู้ใหญ่บ้านไหนที่มีเด็กเล็กก็ทำเป็นโรงเรียนก็เอาเด็กมาเรียนหนังสือ มาทำกิจกรรม มาคอยดูแลให้

พระวิหาญชัย อนุตฺตโร ได้เสนอแนวคิดที่ว่า กิจกรรมพัฒนาสมาธิเพื่อผู้พักพิง ช่วยเยียวยาจิตใจที่กำลังวิตกกังวล เครียด เศร้าโศก เป็นทุกข์ ให้ได้พบความสงบ ผ่อนคลาย เอื้อโอกาสให้เกิดศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิและปัญญา เพื่อการพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน และสร้างความพร้อมในการปรับตัวหลังภัยพิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ มุ่งไปสู่การมีจิตจดจ่อในสิ่งที่ทำ เมื่อมีจิตนิ่งสมาธิก็เกิดขึ้น และนำไปสู่ความสงบ คลายความทุกข์ที่มีไปชั่วขณะ

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่า กิจกรรมสำหรับศูนย์พักพิงในด้านสมาธิ ประกอบด้วยการทำวัตรสวดมนต์ เข้า-เย็น การภาวนาโดยการเดิน-นั่ง อย่างง่าย ๆ ประจำวัน

การแผ่เมตตาแก่ผู้ร่วมทุกข์ การเจริญพุทธรมณต์ เทศนา และประพรมน้ำพุทธรมณต์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ การแสดงธรรมะ ๑๐ นาที หลังทำวัตรเช้า-เย็น การจัดกิจกรรมบำบัตช่วยให้ผู้พักพิงได้มีสมาธิกับงานที่กำลังทำ ทำให้ลืมความทุกข์ความท้อแท้ต่าง ๆ เช่นกิจกรรมเพื่อการบำบัต เช่น กิจกรรมฝึกโยคะ การบริหารร่างกายเชิงพุทธ การนวดบามบัต ดนตรีบามบัต ศิลปะบามบัต วาดรูป งานฝีมือ ชมรมประดิษฐ์งานศิลป์ต่าง ๆ สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๒.๔ กิจกรรมการพัฒนาด้านปัญญาในศูนย์พักพิง

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “ปัญญา อย่างท่านอธิการว่าไม่ได้เยียวยาแค่ความเศร้าโศก แต่ต้องเตรียมเรื่องของความพร้อมของเขาก่อนจะออกจากศูนย์พักพิงด้วย ไปสู่สภาพความเป็นจริง เมื่อตอนกลับบ้านจะเกิดอะไรขึ้น เราก็ไม่รู้ เราจึงต้องให้ความพร้อมที่จะออกไปสู่โลกของความจริงในสภาพบ้านเรือนของเขา จึงเกิดประเด็นขึ้น ๒ ประเด็นคือปัญญาทางโลก กับปัญญาทางธรรม ปัญญาทางโลก เช่น เขาจะกลับไปฟื้นฟูชีวิตหน้าที่ยังทำงานอย่างไร เงินเยียวยาจะอย่างไร เงินจะไปหาจากไหน บ้านซ่อมแซมอย่างไร ส่วนปัญญาทางธรรม ก็ทำอะไรให้ปรับทัศนคติ และยอมรับในความสูญเสียที่เกิดขึ้น ยอมรับธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตน ก็แทรกซึมผ่านเจ้าคณะตำบล ที่เข้าไปคุยกันทุกวันและให้คำปรึกษาด้วย ให้เขาเกิดการพัฒนาจิตใจตนเองด้วย ในตอนเช้าของแต่ละวันที่เราจะให้ข้อมูลข่าวสาร ในแต่ละวัน เช่นวันนี้ข้าวจะแจกอย่างไร หรือจะประกาศว่าวันนี้น้ำจะขึ้นอีก และจะทำให้ไฟฟ้าดับ อย่างนี้เราก็ต้องแทรกธรรมะให้เขาด้วย เพื่อให้เขาได้เตรียมตัว ไม่ให้ตกใจ ทำอย่างไรให้เขายอมรับความไม่แน่นอน จนวันสุดท้ายก่อนกลับเราก็จะทำกิจกรรมอำลา และทำกิจกรรมให้คำปรึกษา ว่าเมื่อชีวิตถูกทำลายโดยเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมเขาจะมีความคิดอย่างไร

พระปณต คุณวฑฺฒโน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ทำให้เกิดการปรับวิธีคิดของเรา แต่ก่อนเราคิดว่าการช่วยคือการแบ่งปันสิ่งที่เรามีให้คนอื่น สุดท้ายแล้วเรามาเรียนรู้ว่าการช่วยหรือการให้อะไรใคร มันไม่ใช่คนที่เหนือกว่าให้คนที่ต่ำกว่า รู้สึกยอมรับคนอื่นรอบ ๆ ข้างได้มากขึ้น แต่ก่อนอาจรู้สึกที่คนเก่งยอมช่วยคนไม่เก่ง คนมีช่วยคนไม่มี ทุกคนเก่งหมด และแต่ละคนก็จะเก่งแบบที่เราเองไม่ได้ด้วย เห็นศักยภาพของแต่ละคนว่ามีมากกว่าที่เราเคยเห็น และเราก็จะเห็นว่าแต่ละคนก็จะเก่งกันคนละแบบ และไม่จำเป็นที่จะต้องเรียกร้องให้ทุกคนเก่งอย่างที่เรต้องการ แต่ความแตกต่าง ความไม่เหมือนกันอะไรพวกนี้สุดท้ายพอมารวมตัวกันให้รู้สึกว่ายอดมนุษย์เป็นแบบนี้เอง สุดท้ายเราก็ยอมรับคนและเห็นคุณค่าคนมากขึ้น ไม่เฉพาะผู้ประสพภัยแต่รวมถึงจิตอาสาด้วยกันด้วย ในส่วนของผู้ประสพภัย ในตอนแรกเราไปตัดสินเขาเพราะเขาเป็นคนเห็นแก่ตัว แต่พอเริ่มอยู่ ๆ ไปเราก็เห็นคุณค่าของเขามากขึ้น และอีกอย่างหนึ่งที่ได้เรียนรู้แต่อาจจะยังเรียนไม่จบ เราสร้างความหวังให้กับผู้คนที่เราปิดเกมส์ไม่ได้ ความกรุณาก็ตาม การให้ก็ตาม

คำพูดดี ๆ ที่เราไปพูดให้กับเขาแล้วมันก็ปิดศูนย์ จึงเริ่มเป็นคำถามแล้วว่าที่เราพูดไว้จะทำอย่างไรให้สำเร็จอย่างที่พูดไว้ ในขณะที่ศักยภาพเราก็ไม่พอที่จะทำให้สำเร็จได้

พระวิหาณชัย อนุตฺตโร ได้เสนอแนวคิดที่ว่า กิจกรรมเพื่อการพัฒนาปัญญา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง โดยกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นทางปัญญา ประกอบด้วย การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ประสบภัยในระยะเวลาที่พักอยู่ในศูนย์ แยกประเด็นต่างๆ เช่น ประวัติการรักษาทางจิตเวช, การใช้สารเสพติด, โรคเรื้อรัง, สภาพทางจิตใจ เป็นต้น จากนั้นมีการให้การปรึกษาเชิงพุทฺธ เป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่มด้วยกระบวนการอริยสัจ ๔ เพื่อให้ผู้ประสบภัยเกิดความตระหนักรู้และยอมรับในปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมกับเตรียมใจในการฟื้นฟูสภาพปัญหาหลังน้ำลด อีกทั้งให้คำแนะนำในเรื่องการเป็นอยู่อย่างมีสติกับภาวะที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

พระพงศ์พิสุทธิ จิตฺตยาโณ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า เมื่อผู้พักพิงลากลับบ้าน ศูนย์จะเสริมกิจกรรมภาวนา “เติมความหวังก่อนอำลาภาวนาด้วยรัก” โดยอาศัยแนวทางจากงานวิทยานิพนธ์ของมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นกิจกรรมกลุ่มเชิงพุทฺธเพื่อเตรียมพร้อมจิตของผู้ที่ลากลับไปก้าวเดินออกจากศูนย์พักพิงสู่ถิ่นฐานอย่างมีสติและสามารถที่จะเผชิญกับภาพที่จะต้องพบในครั้งแรก โดยผ่านกิจกรรมวาดภาพ นำมาสู่การสนทนาแลกเปลี่ยนให้เกิดปัญญารู้คิด พร้อมนำมาสู่การเจริญภาวนาเพื่อความมั่นคงแห่งจิตใจ และอธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่ และเพื่อการกลับบ้านในวันรุ่งขึ้นด้วยความพร้อมของจิตใจ

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า กิจกรรมเพื่อการพัฒนาปัญญา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง โดยกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นทางปัญญา ประกอบด้วย การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ประสบภัยในระยะเวลาที่พักอยู่ในศูนย์ แยกประเด็นต่างๆ เช่น ประวัติการรักษาทางจิตเวช, การใช้สารเสพติด, โรคเรื้อรัง, สภาพทางจิตใจ เป็นต้น จากนั้นมีการให้การปรึกษาเชิงพุทฺธ เป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่มด้วยกระบวนการอริยสัจ ๔ เพื่อให้ผู้ประสบภัยเกิดความตระหนักรู้และยอมรับในปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมกับเตรียมใจในการฟื้นฟูสภาพปัญหาหลังน้ำลด อีกทั้งให้คำแนะนำในเรื่องการเป็นอยู่อย่างมีสติกับภาวะที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “เราได้เรียนรู้ะ บางครั้งไปทำเราก็ไปทำนะก็ไม่ได้เก่งอะไรความสามารถไม่รู้มีเท่าไร แต่เราก็เอาใจไปก่อนเอาใจไปทำ อาศัยว่ามีคนหลายๆคนไปช่วยกันทำไม่ได้มาช่วยเรานะ แต่มาช่วยทั้งกระบวนการทั้งหมด บางช่วงก็มี

อุปสรรคมากเพราะบางช่วงก็มีความรู้สึกว่ประสานงานกับคนทั้งหมดไม่ไหวจะตายอยู่แล้ว แต่สิ่งหนึ่งที่จะอยู่ให้ได้คืออยู่ตรงนั้นให้ได้ก่อน บางที่ต้องให้ทำให้เกิดความผ่อนคลายเพื่อจะยืนอยู่ให้ได้ คือถ้าจะทำทุกอย่างในเวลานั้นเราก็ควรจะยืนอยู่ตรงนั้นไม่ได้หรืออาจตายหรือเป็นบ้าไปก่อน ถ้าเราจะยืนอยู่ได้คือ เหนื่อยเราก็ต้องพัก ถ้าบางอย่างพลาดไปเราก็ต้องปล่อยให้พลาดก็เลยให้พอที่จะทรงอยู่ได้เท่าที่ประสิทธิภาพของเราที่มีในช่วงนั้น แต่สิ่งหนึ่งที่เรารู้ที่ใจเราคือว่าเราทำใจให้หนึ่งๆไว้ก่อน ทำใจให้บริสุทธิ์ ทำใจให้เข้มแข็งไว้ก่อน เอาใจนำเอาสติปัญญาตามและมันก็จะทรงตัวอยู่ได้ ในตอนแรกอาจจะหนัก แต่พอผ่านไปซักพักหนึ่งก็จะมีคนมาช่วยเยอะไปหมดเลย สิ่งที่อยู่ในใจตอนนั้นคิดอย่างเดียวกันว่าเราบริหารใจเราให้หนึ่งอย่างเดียวกันก็พอ ถ้าเรายังบริหารใจของเรายังไม่ได้ คนอื่นจะเป็นอย่างไรไม่รู้ และทุกอย่างจะผ่านไปด้วยจิตที่บริสุทธิ์และจะมีสิ่งที่มีหัตถ์จรรยเกิดขึ้นเป็นระยะมากมายนะก็เป็นความสุขเล็กๆในใจของเราละในความเป็นตัวของตัวเอง

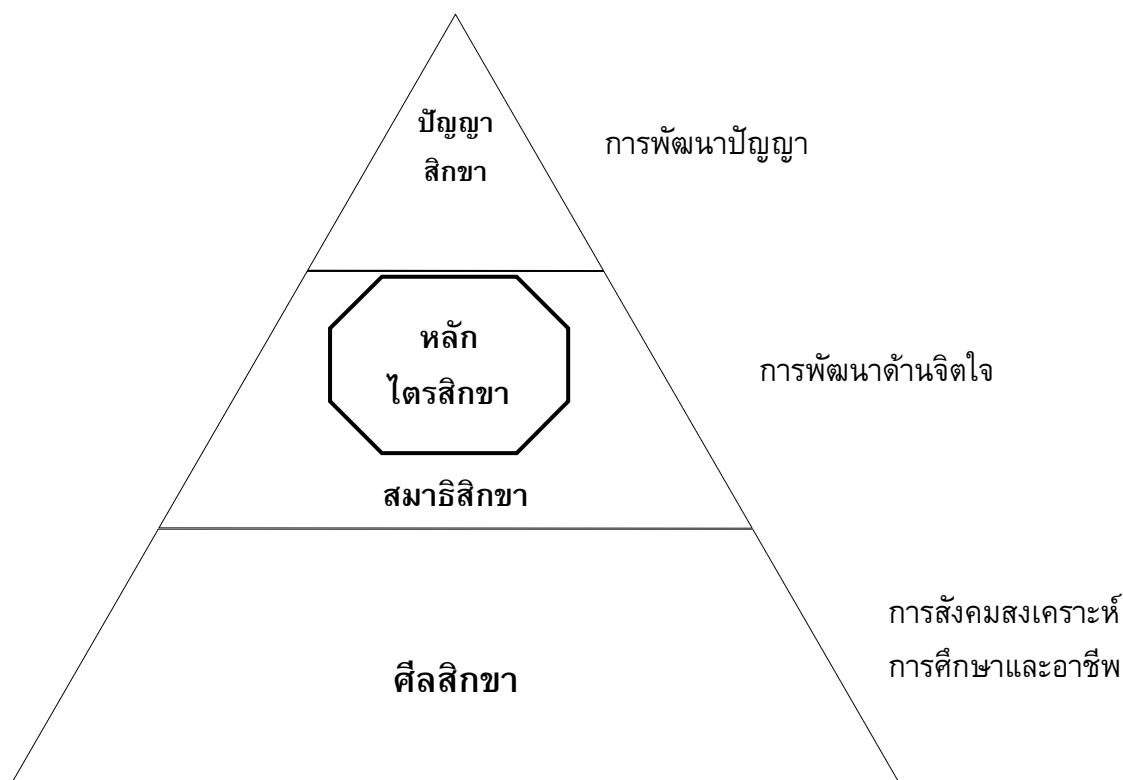
พระปณต คุณวฑูโฒ ได้เสนอแนวคิดว่ การทำความเข้าใจกันในที่ทำงาน อาจจะเป็อุปสรรคที่เราเจอ เราก็มาทำความเข้าใจ และต้องมาประสานกัน กับบุคคลที่อยู่ภายนอก แล้วมาเป็นจิตอาสาชั่วคราว ปัญหาช่วงแรกของเราคือ คนนั้นอยากเข้ามาทำแบบนี้ คนนั้นอยากเข้ามาทำแบบนี้ ถ้าเราไม่มีคอนเซ็ปท์ก็วุ่นวาย ก็จะไม่เป็นเรื่องราว เราก็ต้องมาพูดคุยหารือประสานงานกันก่อนที่จะทำกิจกรรม ถ้าไม่มีคนช่วยเราก็แย่ ถ้ามีคนช่วยแต่ไม่ประสานกันก็แย่ เราก็ต้องทำความเข้าใจกับคนข้างนอกที่เข้ามาทำงานกับเราให้ได้ข้อเสนอแนะอีกข้อหนึ่งคือตัวไตรสิกขาเองก็เป็นภาพกว้างคือเป็นทางแก้ปัญหา แต่ว่าการเอามาปฏิบัติต้องมองให้เห็นภาพในสถานการณ์จริงซึ่งมันไม่มีสูตรตายตัว เมื่อไปอยู่กับบริบทไหนมันจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ ถ้าเกิดภัยพิบัติขึ้นครั้งใหม่ก็ต้องถามคำถามใหม่ว่าบริบทนั้นคืออะไร ยกตัวอย่างที่เราทำเราต้องไม่เอาตัวเราเป็นตัวตั้งเป็น Progestin แต่เอาไตรสิกขาเป็นกรอบคิด แล้วเราไปเอาข้อมูลจากคนที่อยู่ว่าชาวบ้านต้องการอะไร ชาวบ้านเป็นใคร ชาติเหลืออะไร เราจะไม่ว่คิดว่าเราต้องสอนอาชีพหรือทำอะไร ซึ่งเราคิดว่ามันดี แต่เราไม่ได้ถามว่เขาต้องการอะไร เขามีพื้นฐานความรู้อะไร เขาขาดอะไร เขาอยากได้อะไร ในด้านปัญญา เราต้องการให้ความรู้ และเขาต้องการข้อมูลอะไรจากเราเราจะได้ต่อยอดให้เขาได้ ถ้าเราไปคิดเอาเองว่เขาควรรู้ อะไร เราก็ไม่สามารถตอบคำถามที่อยู่ในใจเขาได้ การเข้าไปอยู่กับชาวบ้านด้วยใจจริง ๆ คือการไปเรียนรู้จากเขามากกว่าการเป็นผู้ให้ ทำให้เราได้ใช้หลักของไตรสิกขาตรงกับเรื่องตรงกับสถานการณ์

อ.ดวงเพชร สมศรี โดยบุคลิกของตัวเองเป็นคนทีชอบอาสาอยู่แล้วการที่จะตัดสินใจในการทำงานครั้งนี้มันก็เลยไม่ยาก สิ่งทีเกิดการเปลี่ยนแปลงคือได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ทีเราไม่เคยได้เห็นได้พบ ทำให้เกิดทักษะใหม่ ๆ ทีเราไม่เคยเจอ คือทักษะในด้านการอยู่ร่วมกัน ในด้านการปรับตัวทีจะอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างสงบรวมถึงวิธีบริหารการจัดการงานของเรา

ไม่ให้เกิดปัญหา แต่ถ้าเกิดก็ให้เกิดน้อยที่สุดตรงนี้คือทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับตลอดจนการได้
 กลยณมิตรใหม่ ๆ ได้มิตรภาพจากผู้พักพิง จากที่เขาไม่เคยรู้จักเราหลังจากได้อยู่ร่วมกันและ
 ช่วยเหลือกันทำให้เกิดมิตรภาพที่น่าซาบซึ้งใจและก็ยังติดต่อกันทุกวันนี้ ผู้พักพิงเขาสัมผัสได้ว่า
 เราจริงใจ เขาก็มีความจริงใจกลับมาให้พวกเรา การเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ได้จากที่นั่นมีค่ามหาศาลมาก
 จนเปรียบเป็นค่าเงินได้เลยและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากที่นั่นเราก้เอามาประยุกต์ใช้กับงานจิตอาสาที่
 เราอยู่ได้ดียิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้เราแกร่งขึ้น มีวิธีคิดในด้านการบริหารจัดการ
 มากขึ้น และเป็นอนาถิสัยอย่างหนึ่ง ผู้บริหารใน มจร. เห็นเราทำงานตรงนั้นก็เกิดความเมตตา
 เราและให้โอกาสเรามากขึ้นด้วย

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่าผลของการบริหารจัดการศูนย์พักพิงและการจัด
 กิจกรรมตามแนวไตรสิกขา ทำให้เกิดระเบียบ เกิดความเรียบร้อย ความเป็นธรรมและความ
 หัวถึงในการให้ความช่วยเหลือ ทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อ สามัคคี เสียสละ ให้อภัย รู้สึกเห็นอกเห็น
 ใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ รู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมี
 โอกาส รู้สึกสบายใจ สามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข มั่นใจว่าจะสามารถ
 ควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น มั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่
 เกิดขึ้นในชีวิต สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

ผู้ประสบภัยน้ำท่วมเกิดการสูญเสียทั้งด้านทรัพย์สินเงินทอง รายได้ อาชีพ ความ
 มั่นคงของชีวิต หรือพลัดพรากจากพี่น้อง ลูกหลาน ทำให้เกิดความเครียด จนถึงขั้นซึมเศร้า มี
 ภาวะของการอยากฆ่าตัวตาย การเยียวยาด้วยพระธรรม เช่นการทำวัตรสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม
 และฟังธรรม เป็นกิจวัตรประจำวัน สามารถเสริมกำลังใจและความเข้มแข็งแกจิตใจของผู้สูญเสีย
 ได้ กอปรกับการให้การปรึกษาทางพุทธจิตวิทยา และกิจกรรมให้ความบันเทิงหรือกิจกรรมให้
 ความรู้เพื่อให้ผู้พักพิงได้หันเหความหมกมุ่นในชะตากรรมมาสนใจกับสิ่งที่อยู่กับปัจจุบัน เป็น
 การเยียวยาที่มีผลสัมฤทธิ์

แผนภูมิที่ ๔.๓ กรอบแนวความคิดการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม

สรุปผลโดยภาพรวม ผู้วิจัยพบว่าจากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กิจกรรมการเยียวยาด้านศีลเชิงกายภาพในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมการเยียวยาด้านศีลเชิงกายภาพมีการจัดระเบียบของศูนย์ เช่นที่พักมีการจัดแบ่งเป็นโซน เป็นหมู่บ้าน เป็นตำบล เกิดความเรียบร้อยในการที่จะทำ กิจกรรมหรือการดำเนินชีวิตแบบมีแบบแผน ผู้อยู่อาศัยจะมีคนคอยดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมอีกอย่างหนึ่งคือการทำความสะอาด เรียก Big Cleaning day ทุก ๆ ๗ วัน ทำให้ผู้พักพึงรู้สึกตัวเอง ทั้งมีระเบียบวินัยและได้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งยังได้อยู่ในสถานที่ที่มีความสะอาดเรียบร้อยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กิจกรรมการเยียวยาด้านสมาธิในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมการพัฒนาด้านสมาธิคือการทำสมาธิหลังจากสวดมนต์ไหว้พระ และเดินจงกรม และมีการประยุกต์โดยเอารูปแบบกิจกรรมการทำดอกไม้ประดิษฐ์ การถักไหมพรม การอ่านหนังสือ เพื่อให้จิตใจเกิดความสงบ เกิดความสุขความสบาย และที่สำคัญคืออดทนต่อสภาพความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กิจกรรมการพัฒนาด้านปัญญาในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านปัญญาคือการธรรมะในทุก ๆ วัน การเข้าไปให้คำปรึกษาให้กำลังใจ ส่วนเด็ก ๆ ได้เรียนหนังสือ โดยครูที่โรงเรียนจิตตดาเข้ามาสอน และพุทธอาสาที่อยู่ศูนย์พักพิง และให้แง่คิดในการที่จะอยู่ตรงนี้แบบมีความสุขและมีปัญญาที่จะคิดถูกคิดควรและมองเห็นหนทางที่จะกลับไปใช้ชีวิตตามความเป็นจริงในสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) โดยมุ่งที่จะศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๕.๑.๒ ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก

๕.๑.๓ ผลของการสนทนากลุ่มย่อย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน ๕ รูป/คน เป็นชาย ๔ รูป/คน เป็นหญิง ๑ คน การศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน ๒ รูป/คน ระดับปริญญาโท จำนวน ๑ รูป/คน ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑ คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑ คน มีตำแหน่งทางวิชาการ ๒ รูป/คน ดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ๑ รูป/คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ๑ รูป/คนและอาจารย์ ๑ รูป/คน ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พักพิง ล่าสุด ๔๕ วัน สูงสุดตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์ฯ จนกระทั่งปิดศูนย์ฯ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๓ รูป/คน กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน ๑ คน และเป็นผู้ประสบภัยจำนวน ๑ คน

๕.๑.๒ ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประเด็นที่ ๑ การบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในช่วงแรกของการบริหารศูนย์เป็นไปแบบแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปที่ละวัน ยังมองภาพรวมไม่ครบแต่จะมุ่งเน้นไปเรื่องทางกายภาพเป็นหลักคือ ต้องจัดการที่อยู่ที่พักก่อนอันดับแรกและก็ค่อย ๆ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไปที่ละเรื่องแบบมีสติ คนที่มาอยู่ร่วมกันก็ต่างคนไม่รู้จักกัน ก็ยังต้องใช้ความสามารถในการบริหารศูนย์มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย พอถึงช่วงระยะเวลาหนึ่งก็เริ่มที่จะมีระบบแบบแผนมากยิ่งขึ้น เกิดมีระบบผู้ใหญ่บ้าน-กำนัน ระบบหมู่บ้านเพื่อการดูแลอย่างทั่วถึง และดูแลกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของพรหมวิหาร๔ มีความจริงใจ ดูแลเหมือนคนในครอบครัว ยิ่งในช่วงต่อมาทางศูนย์เองก็ยังคงเป็นผู้ประสบภัยด้วย การบริหารก็ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก ผู้บริหารยังต้องเพิ่มบทบาทในตัวเองและดูแลผู้พักพิงให้มากด้วย

ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรมข้อไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การบริหารศูนย์พักพิงใช้หลักไตรสิกขา มีศีล สมาธิและปัญญา พอนึกถึงศีล ก็นึกถึงระเบียบวินัย ความสะอาด ความเรียบร้อย การที่คนที่ไม่รู้จักกันมารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่สิ่งที่จะต้องมีย่างแรกคือระเบียบวินัยนั่นคือศีลนั่นเอง การเอี่ยวอาศัยสมาธิก็ก่อให้เกิดความสงบ ความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบเป็นสิ่งที่จะต้องทำต้องมีในยามวิกฤติเป็นอย่างมาก สิ่งที่จะตามมาคือปัญญา คือความรอบรู้ในสิ่งที่ต้องทำ หรือสิ่งที่ควรทำ อยู่กับความทุกข์ให้เกิดความสุขในปัจจุบัน

ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ สรุปได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การบริหารโดยใช้หลักไตรสิกขาบริหารศูนย์ หลักไตรสิกขาเป็นหลักในการบริหารคน หลักนี้ถ้าอยู่ในใคร ก็ทำให้คนนั้นเป็นคนสมบูรณ์แบบ การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีกฎเกณฑ์ขึ้นมาบังคับ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกัน ให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม ถ้าให้ทางโลก ก็คือกฎหมาย มีบทบังคับและบทลงโทษอย่างชัดเจน ใครละเมิดไม่ได้ ก่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย แต่ให้ทางธรรม ท่านใช้หลักธรรมมาผสมผสานจนยึดถือให้เป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมผู้พักพิง ถ้าเปรียบคำอบรมสั่งสอนก็เหมือนกับการบังคับใช้กฎหมาย ถ้าเปรียบผลของการกระทำว่า ดี – ชั่ว ก็

เหมือนกับบทลงโทษที่ผู้กระทำได้ต้องได้รับตามเหตุที่ตนได้ทำ หลักเกณฑ์ที่มีหลักธรรมมาผสมผสานนี้ถือได้ว่าเป็น “ไม้นวม” ไม่มีผลรุนแรงและรวดเร็วเหมือนกฎหมาย แต่เป็นเครื่องมือที่ควบคุมและขัดเกลา ที่จะปลูกฝังคุณธรรมขึ้นในจิตใจของผู้พักพิง ถึงแม้จะต้องใช้เวลานาน แต่ก็ยั่งยืน กล่าวคือ ไม่ใช่เกรงกลัวต่อกฎหมาย แต่เป็นความละอายและเกรงกลัวต่อบาป หรือการมีหิริโอตตัปปะ

๕.๑.๓ ผลของการสัมมนากลุ่มย่อย

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวนทั้งสิ้น ๖ รูป/คน เป็นชาย ๔ รูป/คน หญิง ๒ คน พระภิกษุ ๔ รูป เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ๓ รูป/คน ระดับการศึกษาปริญญาเอก ๑ คน ปริญญาโท ๓ รูป/คน ปริญญาตรี ๑ คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ คน โดยได้ทำการสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๖.๓๐ น. ณ อาคารเรียนสาขาวิชาชีวิตและความตาย มจร.วัดศรีสุธาราม

ประเด็นที่ ๑ การบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในช่วงแรกก็ไม่ได้เตรียมการอะไร มีปัญหาอะไรก็แก้กันไปก่อนที่เรื่อง เราก็ช่วยแก้ปัญหาช่วยประคับประคองกันวันต่อวัน บริหารงานยังไม่เป็นระบบ แต่พอมาช่วงหนึ่งการบริหารเริ่มเข้าที่เข้าทาง เราก็ใช้หลักไตรสิกขามาบริหารเพื่อที่ว่าไม่ใช่จะให้ผู้พักพิงมาอยู่อาศัยหลบภัยอย่างเดียวแต่ต้องทำให้เขามีความพร้อมที่จะกลับออกไปได้อย่างเข้มแข็งเพื่อเผชิญโลกภายนอกได้ดีซึ่งสอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรมข้อไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า วิธีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงควรใช้หลักไตรสิกขา เพราะศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมเกิดได้แก่ผู้ที่มีการพัฒนาจิตและผู้ที่มีความเพียรในการรักษาใจให้เป็นกุศล เป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีความอดทน มีความสงบเป็นที่ตั้ง และเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ ในการนำหลักไตรสิกขามาใส่เป็นกิจกรรมในการที่จะเยียวยาผู้พักพิงได้แบบเป็นระบบและเห็นภาพได้ชัดในการที่จะสื่อสารและการทำงานร่วมกัน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการเชื่อมสัมพันธภาพระหว่างกันให้ได้ดี สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการสัมมนาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. ผลของการบริหารจัดการศูนย์พักพิงและการจัดกิจกรรมตามแนวไตรสิกขาทำให้เกิดระเบียบ เกิดความเรียบร้อย ความเป็นธรรมและความทั่วถึงในการให้ความช่วยเหลือ ทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อ สามัคคี เสียสละ ให้อภัย รู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ รู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส รู้สึกสบายใจ สามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข มั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น มั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

ผู้ประสบภัยนำท่วมเกิดการสูญเสียทั้งด้านทรัพย์สินเงินทอง รายได้ อาชีพ ความมั่นคงของชีวิต หรือพลัดพรากจากพี่น้อง ลูกหลาน ทำให้เกิดความเครียด จนถึงขั้นซึมเศร้า มีภาวะของการอยากฆ่าตัวตาย การเยียวยาด้วยพระธรรม เช่นการทำวัตรสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม และฟังธรรม เป็นกิจวัตรประจำวัน สามารถเสริมกำลังใจและความเข้มแข็งแก้จิตใจของผู้สูญเสียได้ ก่อปรกับการให้การปรึกษาทางพุทธจิตวิทยา และกิจกรรมให้ความบันเทิงหรือกิจกรรมให้ความรู้เพื่อให้ผู้พักพิงได้หันเหความหมกมุ่นในชะตากรรมมาสนใจกับสิ่งที่อยู่กับปัจจุบัน เป็นการเยียวยาที่มีผลสัมฤทธิ์

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาในบทที่ ๔ พบว่า การวิจัยนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ทุกประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแรกของการบริหารศูนย์เป็นไปแบบแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปที่ละวันยังมองภาพรวมไม่ครบ แต่จะมุ่งเน้นไปเรื่องทางกายภาพเป็นหลัก คือ ต้องจัดการที่อยู่ทีวก่อนอันดับแรกและก็ค่อย ๆ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไปที่ละเรื่องแบบมีสติ คนที่มาอยู่ร่วมกันก็ต่างคนไม่รู้จักกัน ก็ยังต้องใช้ความสามารถในการบริหารศูนย์มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย พอช่วงถึงระยะเวลาหนึ่งก็เริ่มที่จะมีระบบแบบแผนมากยิ่งขึ้น เกิดมีระบบผู้ใหญ่นำบ้าน-กำนัน ระบบหมู่บ้านเพื่อการดูแลอย่างทั่วถึงและดูแลกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของพรหมวิหาร๔ มีความจริงใจ ดูแลเหมือนคนในครอบครัว ยิ่งในช่วงต่อมาทางศูนย์เองก็ยังเป็นผู้ประสบภัยด้วย การบริหารก็ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก ผู้บริหารยังต้องเพิ่มบทบาทในตัวเองและดูแลผู้พักพิงให้มากด้วย

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. ด้านหลักในการบริหารจัดการคนในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ จะไม่มองว่าเขาเป็นผู้ประสบภัยอย่างเดียว แต่ถือว่ามาปฏิบัติธรรมร่วมกัน มีอะไรก็มาช่วยเหลือกัน พวกยังแข็งแรงก็เอามาทำงานด้านใช้แรงงาน บางคนมีฝีมือด้านหัตถกรรม ก็เอามาเป็นครูสอนอาชีพ บางคนเป็นช่างตัดผม ก็มาบริการด้านตัดผม บางคนมีความรู้เราก็เอามาเป็นครูสอนหนังสือเด็ก ๆ ทำให้เขาเห็นคุณค่าในตัวเอง ไม่ได้มารับอย่างเดียว แต่ได้มาทำประโยชน์ในยามวิกฤติด้วย ส่วนเรื่องที่พักอาศัยเราก็ทำการแบ่งโซนกัน เช่น โซนเลี้ยงเด็กเล็กเด็กอ่อน โซนอาหาร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการใช้พื้นที่ที่ต้องดูแลทุกคนที่อยู่อาศัย และสะดวกในการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่จะดูแลรักษาความปลอดภัยภายในศูนย์ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน โดยที่หลักไตรสิกขาเป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อการบริหารจัดการในศูนย์พักพิงได้ ทำให้เกิดระเบียบ เกิดความเรียบร้อย ความเป็นธรรมและความทั่วถึงในการให้ความช่วยเหลือ ทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อ สามัคคี เสียสละ ให้อภัย รู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ รู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส รู้สึกสบายใจ สามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข มั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น มั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนัด เดชทรัพย์^๖ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า คุณค่าของธรรมาภิบาลโดยเฉพาะหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการขององค์การ

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. ด้านหลักในการบริหารจัดการเงินหรืองบประมาณในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เห็นว่าการรับบริจาค ทั้งเป็นเงินและเป็นของ ส่วนใหญ่ทางมูลนิธิชัยพัฒนาจะเป็นผู้ดูแลแทบจะทุกอย่าง ส่วนที่เป็นเงินก็จะบริหารจัดการไปในทางซื้อวัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำมันเรือ ค่าใช้จ่ายในการสร้างสะพาน ฯลฯ เป็นไปในทางรับมาและจ่ายออกไปตามสถานการณ์ที่จะต้องใช้ออกไปในแต่ละวัน เพื่อแก้ปัญหาและในการบริหารศูนย์ให้เป็นไปอย่างสะดวกและครบตามวัตถุประสงค์ที่ผู้บริจาคต้องการและตรงตามความต้องการของผู้ประสบภัย

^๖ ถนัด เดชทรัพย์, “การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล”, ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพุกษา พุทธรักษ์^๒ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก พบว่า การบริหารจัดการ มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนหรือพวกพ้อง ในทางมิชอบ พร้อมทำให้ความเสมอภาคต่อบรรดาสมาชิกโดยทั่วหน้ากัน ยึดถือและปฏิบัติตาม ระเบียบข้อบังคับและกฎหมายสหกรณ์

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. ด้านหลักในการบริหารจัดการวัสดุสิ่งของในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ในช่วงแรกเมื่อได้ของบริจาคมาก็แจกจ่ายออกไปตามความต้องการ แต่ปัญหาก็คือได้กันไม่ทั่วถึง มีการกักตุน ใครมาก่อนก็ได้ก่อน ผู้สูงอายุ หรือคนที่เดินไม่ได้ก็จะไม่ได้ของ แต่พอมีการบริหารจัดการปรับระบบเป็นระบบตำบล-หมู่บ้าน ก็ให้ผู้ใหญ่บ้าน ไปถามความต้องการ ก็จะจัดให้มีการจัดการของบริจาคได้อย่างทั่วถึง ในกรณีที่ของมีจำกัด ก็จะจัดสรรจัดการให้หมู่บ้านละเท่า ๆ กัน และให้ทางหมู่บ้านไปสำรวจความต้องการจริง ๆ ก็จะตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าเกิดวัสดุไม่พอจริง ๆ ทางผู้ประสบภัยก็จะตกลงกันเองว่าใครจำเป็นจริง ๆ ก็เอาไปใช้ก่อน คนที่จำเป็นน้อยก็ฝึกที่จะเสียสละให้ไปก่อน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบัณฑิต นิสากัย^๓ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดมอหาวนาราม พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การบริหารจัดการวัดต้องอาศัยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสในการทำงาน หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร. ด้านหลักในการบริหารจัดการอุปกรณ์เครื่องมือในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ การบริหารอุปกรณ์ที่สำคัญก็คือ การทำสะพานซึ่งเป็นการบริหารได้อย่างดีเยี่ยม โดยปกติการใช้เรือต้องใช้น้ำมันวันละเป็นหมื่น และก็ได้เกิดความ

^๒ พุกษา พุทธรักษ์, “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^๓ พระมหาบัณฑิต นิสากัย, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดมอหาวนาราม พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”, ภาควิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

สะดวกสบายเท่าไร แต่พอเปลี่ยนมาใช้สะพานแทนการใช้เรือ ก็ทำให้ต้นทุนลดลงมากและเกิดความสะดวกสบายเพราะเดินถึงกันทุกตึกและยาวมาถึงถนนด้านนอกด้วย ส่วนอีกอย่างหนึ่งคือการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อในสภาวะการณ์ที่โดนตัดขาดจากโรคภายนอกก็ยังได้ जानकारीเข้ามาเป็นเครื่องมือสื่อสารได้เป็นอย่างดีทำให้ทุกอย่างเชื่อมโยงกันได้หมด ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยุวิทยุ วิชาพงศ์ศานต์^๕ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานตามแนวทางอริยสัจ ๔ พบว่า อริยสัจ ๔ สามารถนำมาปรับใช้ได้ทั้งในแง่ของโลกียะและในแง่ของโลกุตตระ เพราะอริยสัจ ๔ เป็นหลักของการเชื่อมโยงความจริงในธรรมชาติมาสู่การใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงนำมาจัดรูปแบบ วางระบบไว้ให้ มีความเป็นเหตุ เป็นผล ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงของทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

สรุปได้ว่าการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร.ทั้ง ๔ ด้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้หลักไตรสิกขา เป็นหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พักพิง สอดคล้องต้องกันกับการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มจร.ของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยและงานวิจัยของพระครูวิธานสุนทร (จรินทร์ อาบคำ)^๕ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา สามารถนำไปประพฤติดิปฏิบัติพัฒนาด้านกาย จิตใจ และสติปัญญาให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๕ วิทยุวิทยุ วิชาพงศ์ศานต์, “ศึกษาการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานตามแนวทางอริยสัจ ๔”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^๕ พระครูวิธานสุนทร (จรินทร์ อาบคำ), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารความเครียดในองค์กร โดยหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พักพิง ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่ง ไตรสิกขา หมายถึง การปฏิบัติให้มีขึ้นในจิต การฝึกฝนให้จิตหมดพยุศ จิตที่หมดพยุศนั้น เป็นจิตที่สามารถใช้การได้ดี จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าการบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า การบริหารศูนย์พักพิงใช้หลักไตรสิกขา มี ศีล สมาธิและปัญญา พอนึกถึงศีล ก็นึกถึงระเบียบวินัย ความสะอาด ความเรียบร้อย การที่คนที่ไม่รู้จักกันมารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่สิ่งที่จะต้องมีย่างแรกคือระเบียบวินัยนั่นคือศีลนั่นเอง การเฝ้าระวังด้วยสมาธิก็ก่อให้เกิดความสงบ ความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบเป็นสิ่งที่จะต้องทำต้องมีในยามวิกฤติเป็นอย่างมาก สิ่งที่จะตามมาคือปัญญา คือความรอบรู้ในสิ่งที่ต้องทำ หรือสิ่งที่ควรทำ อยู่กับความทุกข์ให้เกิดความสุขในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิธานสุนทร (จรินทร์ อามคำ)^๖ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติพัฒนาด้านกาย จิตใจ และสติปัญญาให้สูงขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กิจกรรมการเฝ้าระวังด้านศีลเชิงกายภาพในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมการเฝ้าระวังด้านศีลเชิงกายภาพก็มีการจัดระเบียบของศูนย์เช่นที่พักก็มีการจัดแบ่งเป็นโซน เป็นหมู่บ้าน เป็นตำบล เกิดความเรียบร้อยในการที่จะทำกิจกรรมหรือการดำเนินชีวิตแบบมีแบบแผน ผู้อยู่อาศัยก็จะมีคนคอยดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมอีกอย่างหนึ่งคือการทำความสะอาด เรียก Big Cleaning day ทุก ๆ ๗ วัน ทำให้ผู้พัก

^๖ สุภีร์ ทูมทอง. สารธรรมจากพระสุตตันตปิฎก ครั้งที่ ๗ ตอน ไตรสิกขา. บรรยายเมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^๗ พระครูวิธานสุนทร (จรินทร์ อามคำ), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

พึงรู้สึกตัวเองทั้งมีระเบียบวินัยและได้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งยังได้อยู่ในสถานที่ที่มีความสะอาดเรียบร้อยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม)^๕ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย พบว่า ศีลเป็นหลักความประพฤติทางกาย วาจา และการเลี้ยงชีพสุจริตโดยมีเจตนาเป็นเครื่องประพฤติดังเว้นจากทุจริตเพื่ออบรมจิตใจให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรมทั้งหลาย ควบคุมความประพฤติ ป้องกันไม่ให้ตกไปสู่ความชั่ว

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กิจกรรมการเยียวยาด้านสมาธิในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมการพัฒนาด้านสมาธิก็คือการทำสมาธิหลังจากสวดมนต์ไหว้พระ และเดินจงกรม และก็มีมีการประยุกต์โดยเอารูปแบบกิจกรรมการทำดอกไม้ประดิษฐ์ การถักไหมพรม การอ่านหนังสือ เพื่อให้จิตใจเกิดความสงบ เกิดความสุขความสบาย และที่สำคัญคืออดทนต่อสภาพความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญาภรณ์ คุณสมบัติ^๖ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการฝึกสมาธิแนวพุทธและการนวดสัมผัสบำบัดต่อความเครียดของผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย พบว่า ผู้ป่วยที่ได้บำบัดโดยใช้โปรแกรมการฝึกสมาธิแนวพุทธ และโปรแกรมนวดสัมผัสบำบัด มีความเครียดลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กิจกรรมการพัฒนาด้านปัญญาในศูนย์พักพิง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านปัญญาคือการธรรมะในทุก ๆ วัน การเข้าไปให้คำปรึกษาให้กำลังใจ ส่วนเด็ก ๆ เราก็ให้เขาได้เรียนหนังสือ โดยครูที่โรงเรียนจิตลดาเข้ามาสอน และพุทธอาสาที่อยู่ที่ศูนย์พักพิง และให้แง่คิดในการที่จะอยู่ตรงนี้แบบมีความสุขและมีปัญญาที่จะคิดถูกคิดควรและมองเห็นหนทางที่จะกลับไปใช้ชีวิตตามความเป็นจริงในสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ

^๕ พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม), “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), บทคัดย่อ

^๖ ธัญญาภรณ์ คุณสมบัติ, “ผลการฝึกสมาธิแนวพุทธและการนวดสัมผัสบำบัดต่อความเครียดของผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยไปในแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย)^{๑๐} ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า การขัดเกลาคือกระบวนการพัฒนาชีวิตของบุคคล ด้วยการพัฒนาตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและสติปัญญา จะส่งเสริมให้บุคคลเป็นมีเหตุผล เข้าใจในชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

สรุปผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ทรงคุณวุฒิสามารถเข้าใจและนำหลักพุทธธรรมดังกล่าวข้างต้นมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงได้อย่างเหมาะสม ผลของการบริหารจัดการศูนย์พักพิงและการจัดกิจกรรมตามแนวไตรสิกขา ทำให้เกิดระเบียบ เกิดความเรียบร้อย ความเป็นธรรมและความทั่วถึงในการให้ความช่วยเหลือ ทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อ สามัคคี เสียสละ ให้อภัย รู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ รู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส รู้สึกสบายใจ สามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข มั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น มั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต สอดคล้องต้องกันกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ในเรื่องนี้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) จากการวิจัยครั้งนี้ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม ด้านศีล พบว่า ผลของการนำศีลเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการศูนย์พักพิง ทำให้ลดปัญหาความวุ่นวายของการทะเลาะเบาะแว้งจากการพักอาศัยรวมกันเป็นจำนวนมาก การทำร้ายร่างกายกัน การเสพสุราหรือยาเสพติด จากการหยิบฉวยสิ่งของที่ไม่ใช่ของตน หรือจากการประพฤติผิดทางเพศ ทำให้ผู้พักพิงอยู่ร่วมกันด้วยความสบายกาย สบายใจ รู้สึกปลอดภัย ทั้งในด้านกายภาพและด้านทรัพย์สิน เกิดความสงบและระเบียบ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเยียวยาจิตใจต่อไป

๒) พบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม ด้านสมาธิ กิจกรรม

^{๑๐} พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

พัฒนาสมาธิเพื่อผู้พักพิง ช่วยเยียวยาจิตใจที่กำลังวิตกกังวล เครียด เศร้าโศก เป็นทุกข์ ให้ได้พบความสงบ ผ่อนคลาย เอื้อโอกาสให้เกิดศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิและปัญญา เพื่อการพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน และสร้างความพร้อมในการปรับตัวหลังภัยพิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ มุ่งไปสู่การมีจิตจดจ่อในสิ่งที่ทำ เมื่อมีจิตนิ่ง สมาธิก็เกิดขึ้น และนำไปสู่ความสงบ คลายความทุกข์ที่มีไปชั่วขณะ

๓) พบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม ด้านปัญญา ผู้ประสบภัยเกิดความตระหนักรู้และยอมรับในปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมกับเตรียมใจในการฟื้นฟูสภาพปัญหาหลังน้ำลด อยู่อย่างมีสติกับภาวะที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ได้หลักคิดเพื่อนำไปใช้ดำเนินชีวิตอย่างไรทุกข์ หรือเพื่อปรับปรุงในส่วนที่ควรแก้ไขต่อไป ได้เข้าใจชีวิตมากขึ้น ได้รู้ว่าชีวิตไม่มีความแน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นได้กับทุกคนไม่ว่าจะมีหรือจน มองเห็นความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้ว่าไม่ควรยึดติดกับข้าวของเงินทอง รู้ว่าเมื่อมีทุกข์ก็ย่อมมีสุขเกิดขึ้นได้ เพราะปัญหาทุกอย่างมีทางแก้เสมอ ต้องมีสติ ไม่ประมาท และจะใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้กับประชากรกลุ่มอื่นในองค์กรอื่น
- ๒) ควรมีการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมอื่น ๆ นอกจากที่มีในงานวิจัยเพื่อการบริหารจัดการในศูนย์พักพิง
- ๓) ควรมีการวิจัยในเชิงทดลองเพื่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงทั่วทั้งประเทศ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. คู่มือการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว. กรุงเทพมหานคร : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๕๔.

กรมสุขภาพจิต. คู่มืออยู่อย่างมีความสุขในเรือนจำ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๗.

กรมสุขภาพจิต. แนวทางการจัดกิจกรรมในศูนย์พักพิง. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต, ๒๕๕๔.

กรมสุขภาพจิต. ผนึกกำลังร่วมใจในศูนย์พักพิง. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต, ๒๕๕๔.

กรมสุขภาพจิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. ความเครียดและสุขภาพจิตของคนไทย. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๓๕.

จำลอง ดิษยณิษ และพริ้มเพรา ดิษยณิษ. ความเครียดความวิตกกังวลและสุขภาพ. เชียงใหม่ : แสงศิลป์, ๒๕๔๕.

ชูติชัย ปานปรีชา. จิตวิทยาทั่วไป. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๕.

ไชย ณ พล. จิตวิทยาแห่งความรัก. กรุงเทพมหานคร : พลัสเพรส, ๒๕๔๐.

ทวิดา กมลเวชช. คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.

ธนู ชาติชนานนท์. รายงานวิจัยเรื่อง “ความเครียด กลไกจัดการกับความเครียดและความคิดอยากฆ่าตัวตายของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ”. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๑.

นัฏจรี เจริญสุข. รายงานวิจัยเรื่อง “ความเครียดของเยาวชนในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศ
ไทย”. สุราษฎร์ธานี : สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๔๕.

บวร สงคศิริ และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง “ภาวะความเครียดและพฤติกรรมการเผชิญความเครียด
ของข้าราชการตำรวจในจังหวัดเชียงใหม่”. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวง
สาธารณสุข, ๒๕๔๐.

บุญทวรรณ วิงวอน. องค์การและการจัดการ. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓.
ปิยะนารถ จันทราโชติวิทย์ และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง “ความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕.

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ). อยู่เย็นเป็นสุข. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ แด่สปีดเจ็ด,
๒๕๕๐.

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). คู่มือมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท สี่อตะวัน จำกัด, ๒๕๔๕.

_____. ธรรมะกับการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด,
๒๕๔๕.

_____. พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด,
๒๕๔๔.

_____. วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร
: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____. พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก
จำกัด, ๒๕๔๔.

_____. พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. พิมพ์ครั้งที่ ๓๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท
สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๕.

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรม สมมติและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระราชวรมณี และคณะ. วิมุตติมรรค. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : ศยาม, ๒๕๔๑.

พิมพ์มาศ ดาปัญญา. แนวทางการจัดการความเครียด : เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ
การให้บริการในคลินิกคลายเครียด. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข,
๒๕๔๐.

พุทธทาสภิกขุ. การพระศาสนา ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๕.

พุทธทาส อินฺปิณฺญ. หัวใจพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นาน
มีบุ๊คส์พับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วิศิษฐ์ วัชรเทวินทร์กุล. รายงานวิจัยเรื่อง “ความเครียด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดและวิธีจัดการ
ความเครียดของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม”. นครปฐม : สถาบันราชภัฏ
นครปฐม, ๒๕๔๕.

สมชาย จักรพันธ์ และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียด
ด้วยตนเองสำหรับประชาชนไทยด้วยคอมพิวเตอร์”. สมุทรปราการ : ทีคอม, ๒๕๓๘.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

ศยาม ราชวัตร. หลักระพุทธศาสนา. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

สันต์ หัตถิรัตน์. มารู้จักความดันเลือดสูงกันเถอะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน,
๒๕๓๖.

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน.
แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงาน
และจัดการที่อยู่อาศัยชั่วคราว, ๒๕๕๕.

สุชาติ โสมประยูร และสุพัฒน์ วีระเวชเจริญชัย (บรรณาธิการ). สุขภาพเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร
: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

สุชีพ ปุณฺณนุกาพ. พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนาไทย-อังกฤษ, อังกฤษ-ไทย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๕.

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง “การสร้างแบบวัดความเครียด”. เชียงใหม่ :

โรงพยาบาลสวนปรุง กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๐.

อัมพร โอตระกูล. **สุขภาพจิต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทย์พัฒน์, ๒๕๓๘.

อารยา พัฒนพิพิธไพศาล และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาการจัดการกับภาวะความเครียดของสมาชิกในครอบครัวเขตเมืองและชนบทจังหวัดอุบลราชธานี”. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๓๗.

(๒) บทความ :

“การบริหารงานแบบบูรณาการ”. (๒๑ พ.ย. ๒๕๕๑). **Thainews**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://thainewdocument.blogspot.com/๒๐๐๘/๑๑/blog-post_๒๗.html [๒๐ ธ.ค. ๒๕๕๕].

คณะกรรมการ KM โรงพยาบาลสราญรมย์. **บทเรียนการจัดการตั้งศูนย์พักพิงช่วยเหลือ**

ผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมของโรงพยาบาลสราญรมย์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://61.19.203.117/knowledge/pdf/km/18_km.pdf [๓๑ มีนาคม ๒๕๕๕].

คาราวรรณ ต๊ะปันตา. “ความเครียดในการทำงานและวิธีปรับแก้”, **Journal of Safety and**

Health. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ (พฤษภาคม – กรกฎาคม ๒๕๕๑) : ๕๒.

สุจิต สุวรรณชีพ. “ความเครียด”, **วารสารจิตวิทยาคลินิก**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (๒๕๓๑) : ๕๕.

สุกรี ทุมทอง. **สารธรรมจากพระสุตตันตปิฎก ครั้งที่ ๗ ตอน ไตรสิกขา**. บรรยายเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๐.

สุริชัย หวันแก้ว. **แนยยึดหลักการมีส่วนร่วม บริหารจัดการศูนย์พักพิง หวันทำลายศักดิ์ศรี**

ผู้ประสบภัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://www.thaireform.in.th/2011-12-30-](http://www.thaireform.in.th/2011-12-30-06=57-30/item/6609-2011-10-28-14-53-19.html)

[06=57-30/item/6609-2011-10-28-14-53-19.html](http://www.thaireform.in.th/2011-12-30-06=57-30/item/6609-2011-10-28-14-53-19.html) [๓๑ มีนาคม ๕๕].

อำพล จินดาวัฒนะ. (๑๘ มกราคม ๒๕๕๕). “สัมภาษณ์สุขภาพฯ ถอดบทเรียนผู้ภัยพิบัติ ๕ ข้อ”,

ข่าวสด. [ออนไลน์], ปีที่ ๒๑ (ฉบับที่ ๗๗๒๐) : หน้า ๒๘. แหล่งที่มา : [http://](http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUOb1pXRXdNakU0TURFMU5RPT0=§ionid=TURNek1BPT0=&day=TWpBeElpMHdNUzB4T0E9PQ)

www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUOb1pXRXdNakU0TURFMU5RPT0=§ionid=TURNek1BPT0=&day=TWpBeElpMHdNUzB4T0E9PQ, [๑๘ มกราคม ๕๕].

(๓) วิทยานิพนธ์ :

กมลมาลย์ อุปพันธ์. “การจัดการความเครียดของพนักงานสายการบินที่ทำหน้าที่ตรวจบัตรผู้โดยสารสายการบินไทย”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

กัญญ์ชลี บุญสอน. “ผลการฝึกสมาธิที่มีต่อสุขภาพจิต”. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

กานต์สินี จันทรวีภาดิลก. “การศึกษาวิเคราะห์ระบบวิธีคิดเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

จริญญา ศรีเดช. “ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ตำบลเวียงคุก อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. *วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓.

จุฬารัตน์ เขาประเสริฐ. “การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการบำบัดโรคจิตเภท”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ณฐมน ราชฤทธิ์. “การวิเคราะห์ระบบการช่วยเหลือผู้ประสบภัย กรณีศึกษาผู้ประสบอุทกภัยและดินถล่ม จังหวัดอุดรดิตถ์”. *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๐.

ฐมาภรณ์ โพธิ์สัตย์. “การดำเนินงานของมูลนิธิเพื่อนพึ่ง(ภาฯ)ยามยามที่มีต่อผู้ประสบอุทกภัย กรณีศึกษาดำบลน้ำก้อ จังหวัดเพชรบูรณ์”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘.

ถนัด เดชทรัพย์. “การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล”. *ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๕๒.

ทัยรัตน์ พันธุ์แพ. “การประเมินภาวะเครียดการจัดการกับความเครียดและความต้องการคำแนะนำเพื่อการส่งเสริมสุขภาพจิตของพี่เลี้ยงเด็กสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

ธัญญาภรณ์ คุณสมบัติ. “ผลการฝึกสมาธิแนวพุทธและการนวดสัมผัสบำบัดต่อความเครียดของผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

ธัญทิพย์ วิภาพงศ์สานต์. “ศึกษาการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานตามแนวทางอริยสัจ ๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

นัยนา เหลืองประวดี. “ผลของการใช้วิธีการจัดการกับความเครียดโดยการฝึกสมาธิ การคิดแบบอริยสัจ และการฝึกเกร็งและคลายกล้ามเนื้อ เพื่อการจัดการกับความเครียดของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗.

บุษราคัม พวงจิตร. “พระพุทธศาสนาและผู้ประสบภัยสึนามิ : ๓ ปีต่อมา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.

ปิยะนุช แสนนถ. “การประเมินผลโครงการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยและดินโคลนถล่มอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์”. **สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑.

ปรีชา เพื่อนรักษ์. “ศึกษาผลกระทบกระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบภัยคลื่นสึนามิ : กรณีศึกษาของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๖ จังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๔๕.

พรทิพา กุฎุมพินานนท์. “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระโฆษิต สุขเมโธ (คุ้มท้าว). “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันห่วยในชุมชน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระทรัพย์ชู มหาวิโร (บุญพิพา). “การศึกษาวิธีการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวทางของ ดิชนันท อันท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระปณต คุณวฑฺฒโน (อิสสระกุล). “ผลของกิจกรรมเชิงพุทธที่เน้นธรรมะเรื่องหลักกรรมและชีวิต
หลังความตายต่อความเศร้าโศกของผู้เคยสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก”. **วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๓.

พระมหาบัณฑิต นิสากัย. “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดมหาวนาราม
พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. **ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐.

พระมหานุญเพียร ปุณฺณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). “แนวคิดและวิธีการจัดเถาทางสังคมในสถาบัน
ครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาประยงค์ อุปเสน. “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารและการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อน
เกณฑ์ในวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ในเขตจังหวัด
หนองคาย”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

พระมหาสุพันธ์ จันทโสภโณ (ดิษฐ์สุนนท์). “การศึกษาคำสอนเรื่องไตรลักษณ์ในพระพุทธ
ศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระอธิการไพศาล กิตฺติภทฺโท. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการ
บำรุงรักษาจิตผู้ป่วย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระอนุพงษ์ พรหมสอาด. “การประยุกต์ใช้จริยศาสตร์ในการจัดการความเครียด”. **วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

พระอุบล กตปุญฺโญ (แก้ววงศ์ล้อม). “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พฤกษา พุทธรักษ์. “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษา
สหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พิชญ์รัชต์ บุญช่วย. “การศึกษากระบวนการสร้างภavana ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

เพชรรัตน์ แสนทวีสุข. “การบริหารงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดอุบลราชธานี”. **การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๒.

ภาณุพงศ์ ผดุงวงศ์. “การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง”. **การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒.

รสสุคนธ์ ขมกนิษฐ์. “ศึกษากระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

วรรณณา ลีลาอัมพรสิน. “ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดของผู้ให้บริการปรึกษาทางโทรศัพท์ ในหน่วยงานสังกัด กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

ศุภกรศิริ บุญญเศรษฐ์. “การจัดการศูนย์บ้านพักการกระทวงการคลัง กรณีศึกษาศูนย์บ้านพักจังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์เคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สมัย ลาประวัตติ. “กระบวนการจัดการศูนย์สุขภาพชุมชนให้ผ่านการรับรองมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข อำเภอศรีวิไล จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.

สายอรุณ ประเสริฐ. “แนวทางการบริหารจัดการสถานเลี้ยงเด็กเอกชน สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๘.

อัยภูงค์ สุวรรณมิตสระ. “ศึกษาไตรลักษณ์ในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เฉพาะกรณี การปฏิบัติวิปัสสนาภavana ๗ เดือน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

อุทัยวรรณ เล่าประเสริฐสุข. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธวิธีบรรเทาทุกข์ยามเจ็บป่วย”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

เอี่ยมอร ชลวร. “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”. พุทธศาสตร์คุณภิบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

แอนครุ ยะวัน. “ปัญหาสุขภาพของผู้ลี้ภัยชาวคะเรนนีในศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านใหม่ในสอย อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

Carl R. Rogers. **Counseling and Psychotherapy**. New York : Roger Press, 2008.

Garland, LaRetta M. & Bush, Carol T. **Coping behaviors and nursing**. Virginia : Reston Pub. Co., 1982.

Goodell, H and Wolf, S. **Stress and Disease**. Springfield : ILLCharles C. Thomas, 1968.

Goodell, H., Wolf. S.R. Rogers. **F.B Historical Perspectives**. Chapter 2, in Occupational Stress, Health and Performance at Work S Wolf and A.J Fine Stone (eds). Littlelan, Massachusetts : PSG Inc, 1986.

Hans Selye. **The Stress of Life**. New York : McGraw-Hill, 1978.

Jane Madders. **The Stress and Relaxation Handbook**. UK : Random House, 1997.

Marilyn Davidson, Cary L.Cooper. **Women and information technology**. Michigan : Wiley, 1987.

Richard S. Lazarus & Susan Folkman. **Stress, Appraisal, and Coping**. New York : Springer Publishing Company, Inc., 1984.

Spender, J. C. “**Organizational knowledge, collective practice and Penrose rents**”. International Business Review, Vol. 3 No. 4, 1995.

Sue C. Delaune & Patricia K. Ladner. **Fundamentals of Nursing Standards and Practice**. New York : Delmar Cengage Learning, 2002.

Thomas L. Snyder, Charles J. Felmeister. **Personalized guide to stress evaluation**. Saint Louis : Mosby, 1983.

Valerie J. Sutherland and Cary L Cooper. **Strategic Stress Management : an organizational approach**. UK : Macmillan, 2000.

Walter B. Cannon. **The Wisdom of The Body**. New York : W.W. Norton& Company. Inc., 1963.

William James. **The Principles of Psychology**. New York : Holt, 1890.

Williams Shakespeare. **Hamlet**. New York : J.B. Lippincott, 1877.

๓. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

นิเทศ ดินณะกุล. **สังคมกับความเครียด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip/journalnithet.doc>. [๑ ส.ค.๒๕๕๔].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.watnyanaves.net/th/book_detail/27 [๒๕ ก.ค.๒๕๕๔].

The Encyclopædia Britannica. **Stress**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/568921/stress> [๘ ต.ค.๒๕๕๔].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์, ผศ.

น.ช.เอก, ป.ช.๔, พธ.บ. (ครุศาสตร์), พม.,

M.Ed. (Guidance)

อาจารย์ประจำ ภาควิชาจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูปฐมาวรวัฒน์, ดร.

น.ช.เอก, ป.ช.๓, พธ.บ. (พุทธศาสตร์), B.J.,

Dip.In SR., M.A. (Po), M.A. (Eco),

M.A. (Psy), Ph.D. (Psy)

หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีครอง

พธ.บ. (ครุศาสตร์), พ.ม., M.A., Ph.D. (Psy)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.เรียงชัย หมั่นชนะ

ป.ช.๓, พธ.บ. (ครุศาสตร์), M.Ed., Ph.D. (Psy)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.สarine มุขดี

ศศ.ม. (จิตวิทยาการปรึกษา), กศ.บ. (พยาบาลศึกษา),

ประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย

หัวหน้าภาควิชากุมารเวชศาสตร์

คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์

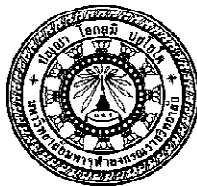
มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อย

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน	ป.ธ.๕, พธ.บ., พธ.ม.(ชีวิตและความตาย) อาจารย์ประจำ ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปณต คุณวฑฺฒโน	พธ.ม. (ชีวิตและความตาย) สำนักปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา ราชนครินทร์
พระวิหาญชัย อนุตฺตโร	ปริญญาตรี วัดเทวีรญาณิ กรุงเทพมหานคร
พระพงศ์พิสุทธิ์ จิตญาโน	ปวช. วัดญาณเวศกวัน
ดร.อภิวรรณ รัตนิน สายประดิษฐ์	Ph.D. อาจารย์พิเศษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นางดวงเพชร สมศรี	พธ.ม. อาจารย์ประจำ สาขาวิชาลัย เสถียรธรรมสถาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.
หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๐๐๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๔ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

เจริญพร ผศ.สาระ มุขดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. วิทยานิพนธ์ บทที่ ๑-๓	จำนวน ๑ ฉบับ
	๒. ตัวอย่างแบบสอบถามงานวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ
	๓. ข้อคำถามเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับคำจำกัดความ
ของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวปมณต์ณัฐ จงวัฒนานุกุลกิจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๔๐๓๕๓๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบูรณาการ
หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระเอกภักดิ์ อภินันโท, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.ประยูร สุธะใจ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณา
เห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือ
การวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย
ดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

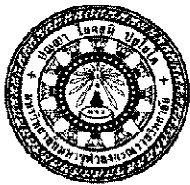
เจริญพร

(พระเอกภักดิ์ อภินันโท, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๓๔-๕๕๓๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

โทร./โทรสาร ๐๒-๕๓๕- ๕๙๓๙

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๐๐๗

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

เรียน พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์, ผศ.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. วิทยานิพนธ์ บทที่ ๑-๓ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. ตัวอย่างแบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ
๓. ข้อคำถามเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับคำจำกัดความ
ของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวบมณรัตน์ จงพัฒนานุกุลกิจ เลขประจำตัวนิต ๕๔๐๑๔๐๓๕๓๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบูรณาการ
หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระเอกภัทร อภินันโท, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.ประยูร สุยะใจ กรรมการ

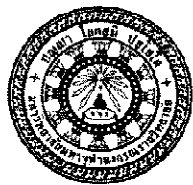
คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณา
เห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือ
การวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว
และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

H. 100

(พระเอกภัทร อภินันโท, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

โทร./โทรสาร ๐๒-๔๓๔- ๕๙๓๙

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๐๐๗

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

เจริญพร ผศ.ดร.เริงชัย ห่มินชนะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. วิทยานิพนธ์ บทที่ ๑-๓	จำนวน ๑ ฉบับ
	๒. ตัวอย่างแบบสอบถามงานวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ
	๓. ข้อคำถามเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวปมณต์ณัฐ จงวัฒนานุกุลกิจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๓๕๓๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

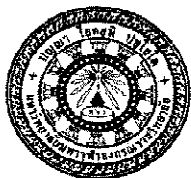
๑. พระเอกภัทร อภินโน, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.ประยูร สุยะใจ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

H-100

(พระเอกภัทร อภินโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

โทร./โทรสาร ๐๒-๕๓๔- ๕๙๓๙

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๐๐๗

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

เรียน พระครูปฐมวรวัฒน์, ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. วิทยานิพนธ์ บทที่ ๑-๓	จำนวน ๑ ฉบับ
	๒. ตัวอย่างแบบสอบถามงานวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ
	๓. ข้อคำถามเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวปณณัฏฐ์ จงวัฒนานุกุลกิจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๓๕๓๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฟื้นฟูผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระเอกภักธ อภินันโท, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.ประยูร สุยะใจ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

H-104

(พระเอกภักธ อภินันโท, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงานในการพัฒนาวิทยาลัยประสพอุทกภัย

เพื่อให้การปฏิบัติงานในการพัฒนาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประสพอุทกภัย ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗(๑) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๐ จึงออกประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงานในการพัฒนาวิทยาลัยประสพอุทกภัย ดังนี้ :-

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. พระธรรมโกศาจารย์	ประธานกรรมการ
๒. พระธรรมสิทธินายก	รองประธานกรรมการ
๓. พระธรรมวิมลโมลี	รองประธานกรรมการ
๔. พระวิสุทโธปัทมาสา	รองประธานกรรมการ
๕. พระศรีคัมภีรญาณ	รองประธานกรรมการ
๖. พระครูสุตกิจบริหาร	รองประธานกรรมการ
๗. พระธรรมปริยัติโมลี	รองประธานกรรมการ
๘. พระครูปลัดสุวัฒนวิริคุณ	รองประธานกรรมการ
๙. พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ	รองประธานกรรมการ
๑๐. ผศ.ดร.สุรพล อุดมพรหม	รองประธานกรรมการ
๑๑. นายแพทย์วิชัย วรณิสสร	รองประธานกรรมการ
๑๒. คุณหญิงสมปอง วรณิสสร	รองประธานกรรมการ
๑๓. พระอุปัชฌายานุวัตร	กรรมการ
๑๔. พระราชวรมณี	กรรมการ
๑๕. พระครูปลัดมฤต รามคุณ	กรรมการ
๑๖. พระมหาวิญชัย กิตติปาโล	กรรมการ
๑๗. พระครูปริยัติกิตติธำรง	กรรมการ
๑๘. พระครูปลัดถาวรานุวัตร	กรรมการ
๑๙. พระมหาไชย์ พลสนธิ์โย	กรรมการ
๒๐. พระมหาสุพิศย์ อารามโร	กรรมการ
๒๑. พระมหาไพจิตร ธรรมทีโป	กรรมการ
๒๒. พระศรีธวัชเมธี	กรรมการ

- ๒ -

๒๓. พระครูโสมภพไพศาลศรี	กรรมการ
๒๔. พระครูบวรสิขการ	กรรมการ
๒๕. พระมหาเจิม สุโจ	กรรมการ
๒๖. นายสายยุทธ อุดม	กรรมการ
๒๗. ผศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเพียร	กรรมการ
๒๘. ผศ.ดร.พรรษา พุฒยงกูร	กรรมการ
๒๙. นายธวัชชัย สมอเนื่อ	กรรมการ
๓๐. ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง	กรรมการ
๓๑. พระมหาพรรษา สมมหาโส	กรรมการและเลขานุการ
๓๒. พระมหาสุเทพ รูปณสีโต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๓. พระมหาสุทัศน์ ศิริสุรวาทิ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔. พระมหาธารสิน รัตปาโม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕. พระมหาสมณโกธสี กิตติญาณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๖. พระมหาประยูร โขศิริโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๗. พระพิภย์ สิริธมโม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๘. พระครูฉวณธ์ อมุตโตโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๙. พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๐. พระมหาวิชาญ สุวิชาโน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๑. พระมหาวิชญ์ อภิปญโญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๒. พระครูสังฆวิภาสธีรธัมม สิริธมโม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓. พระมหาพุทธวิศักดิ์ ธาณิสโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔. พระมหาประยุพธ์ ฐวีปญโญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕. พระมหาธีร อนุภทโท	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผนปฏิบัติการ ดำเนินการ กำกับดูแลให้คณะกรรมการอำนวยการ
กลุ่มงานด้านต่างๆ บุคลากรของมหาวิทยาลัย และบุคลากรจากภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ที่ได้รับการ
พิจารณาให้เข้าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการอำนวยการกลุ่มงานด้านสถานที่

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาไพริทัศน์ สมอสีโป	กรรมการและเลขานุการ

ให้มีหน้าที่ กำกับ ดูแล และสั่งการ ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่อยู่ในกลุ่มงานดำเนินงานตาม
หน้าที่ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลลูกบธอกกลางน้ำ

๑. พระราชวรมนู	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาสุพิศธ อานาโก	รองประธานกรรมการ

- ๓ -

๓. พระมหาสุทนต์ ฐิตสาโร	รองประธานกรรมการ
๔. ผศ.ณัฏฐา รอดเขียว	รองประธานกรรมการ
๕. หัวหน้าภาควิชาพระพุทธศาสนา	กรรมการ
๖. หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา	กรรมการ
๗. หัวหน้าภาควิชาบาลีและสันสกฤต	กรรมการ
๘. ศรณียีร์ ศรีดี	กรรมการ
๙. คณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน	กรรมการ
๑๐. พระมหาประยูร โชติโว	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาทรัพย์สินภายในอุโบสถสงฆ์
๒. ดำเนินการดูแลรักษาและทำแผนบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์คณะกรรมการอำนวยการ
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการดำเนินงานกับศูนย์และอาคารเรียนรวม

๑. พระครูปลัดมณฑล ธรรมโชติ	ประธานกรรมการ
๒. พระครูสังฆรักษ์โกศลสิงห์ อริยคุณโณ	รองประธานกรรมการ
๓. ผศ.ดร.ชาติชาย หิวกษ์ธนาคม	รองประธานกรรมการ
๔. หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน	กรรมการ
๕. หัวหน้าภาควิชาปริยัติธรรมและจริยศึกษา	กรรมการ
๖. หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษานและ กิจการคณะสงฆ์	กรรมการ
๗. คณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะครูศาสตร์ทุกรูป/คน	กรรมการ
๘. พระพิทักษ์ อริยโณ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาทรัพย์สินภายในอาคารเรียนรวม
๒. ดำเนินการดูแลรักษาและทำแผนบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์คณะกรรมการอำนวยการ
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการดำเนินงานกับศูนย์และหอประชุม มวก. ๔๘ พรรษา

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.ปวีณพชร พึ่งเขียว	รองประธานกรรมการ
๓. เจ้าหน้าที่กองแผนงานทุกรูป/คน	กรรมการ
๔. พระครูโฆณพุทธิศาสตร์	กรรมการและเลขานุการ
๕. นายสราวุธ อุดม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาทรัพย์สินภายในอาคารหอประชุม มวก.๔๘ พรรษา

- ๔ -

๒. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยและทำแผนบูรณะซ่อมแซมเสนอคณะกรรมการอำนวยการ

๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลอาคารสำนักงานอธิการบดี

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเพียร	รองประธานกรรมการ
๓. เจ้าหน้าที่กองกลางทุกรูป/คน	กรรมการ
๔. พระมหาดำรงศักดิ์ สุริยคุโต	กรรมการและเลขานุการ
๕. พระมหาสันติ ปิณฑุโ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินภายในอาคารสำนักงานอธิการบดี

๒. ดำเนินการดูแลรักษาและทำแผนบูรณะซ่อมแซมเสนอคณะกรรมการอำนวยการ

๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎก

และเอกสารสำคัญ

๑. พระมหาวิญญูชัย ปิตฺติปาโล	ประธานกรรมการ
๒. พระครูธีรวิวัฒภรณ์	รองประธานกรรมการ
๓. ผศ.ดร.เมธพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์	รองประธานกรรมการ
๔. หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย	กรรมการ
๕. หัวหน้าภาควิชาภาษาต่างประเทศ	กรรมการ
๖. หัวหน้าภาควิชาไสยวิทยา	กรรมการ
๗. คณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะมนุษยศาสตร์ ทุกรูป/คน	กรรมการ
๘. พระอุปัชฌาย์ ธนคุณโร	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินภายในพิพิธภัณฑ์พระไตรปิฎกและเอกสารสำคัญ

๒. ดำเนินการดูแลรักษาและทำแผนบูรณะซ่อมแซมเสนอคณะกรรมการอำนวยการ

๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลอาคารสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๑. พระครูปลัดธรรมวิไล	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาสุทัศน์ อมกนโร	รองประธานกรรมการ
๓. พระมหาภมม อารี	รองประธานกรรมการ
๔. พระมหาไพฑูริย์ อภินนฺโท	รองประธานกรรมการ
๕. นายสุรพงศ์ ศรศิริณ	กรรมการ

- ๕ -

๖. นายธนชาติ บุรณะวิวัฒนากุล	กรรมการ
๗. นางสาวกฤษเทัญ น้อยใหญ่	กรรมการ
๘. นายเกษม แสงนนท์	กรรมการ
๙. เจ้าหน้าที่สถาปนาวิทยุทธศาสตร์ ทุกรูป/ทุกคน	กรรมการ
๑๐. เจ้าหน้าที่สำนักหอสมุดและ เทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูป/คน	กรรมการ
๑๑. เจ้าหน้าที่โรงพิมพ์พาจุฬาฯ ทุกคน	กรรมการ
๑๒. พระมหาคณาญ มหาวาโน	กรรมการและเลขานุการ
๑๓. พระมหาศรีพนธ์ ธมาจาโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. พระเทพา รตนโชโต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินภายในอาคารสำนักหอสมุด ฯ
๒. ดำรงความสะอาดภายในและทำแผนบูรณะซ่อมแซมและนอกและ กรรมการอำนวยการ
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลอาคารอาคันตุกะ ๙๒ ปี ปัญญานันทะ

๑. ผศ.ดร.ชาติชาติ พิทักษ์ธนาคน	ประธานกรรมการ
๒. พระครูถินธนาภิเษ	กรรมการ
๓. เจ้าหน้าที่ประจำอาคารอาคันตุกะ	
๙๒ ปี ปัญญานันทะทุกคน	กรรมการ
๔. นายบุญสิงห์ วนะธิดา	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินภายในอาคารอาคันตุกะ ๙๒ ปี ปัญญานันทะ
๒. ดำรงความสะอาดภายในและทำแผนบูรณะซ่อมแซมและนอกและ กรรมการอำนวยการ
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลอาคารมหาจุฬารามวรณาการ

๑. ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	ประธานกรรมการ
๒. ดร.พิเชฐ พิงโก	กรรมการ
๓. นายพชรวัฒน์ ชุมสุข	กรรมการ
๔. ผศ.ดร.โอชณันท์ อิศรเดช	กรรมการ
๕. ดร.บุษผณา ปราบเมือ	กรรมการ
๖. นายวันชัย สุขคำม	กรรมการ
๗. นายธีรวิทย์ หนึ่งมี	กรรมการ
๘. เจ้าหน้าที่มหาจุฬารามวรณาการทุกคน	กรรมการ
๙. นายวิฑูรย์ เจริญใจ	กรรมการและเลขานุการ
๑๐. นายอานนท์ นรมาตย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- ๒ -

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินภายในอาคารมหาจุฬาลงกรณราชู
๒. เฝ้าระวังความเสียหายและทำแผนบูรณะซ่อมแซมและออกคณะกรรมการอำนวยความสะดวก
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยความสะดวกเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลอาคารหอฉัน

๑. พระมหาโชวี พุทฺธปญฺโญ	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาวิเชียร สมาจาโร	รองประธานกรรมการ
๓. พระมหาเมธา จันทสาโร	กรรมการ
๔. พระธีระยุทธ อุตฺตจาโร	กรรมการ
๕. พระครูพินธนาภิเษก	กรรมการ
๖. พระมหาประยุตต์ ฐิตฺตปญฺโญ	กรรมการ
๗. พระมหาปิฎกธมฺมา ปญฺญานนฺโด	กรรมการ
๘. เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมฯ ทุกกลุ่ม/คน	กรรมการ
๙. พระครูวินัยธรวิมล ภัทฺตโก	กรรมการและเลขานุการ
๑๐. พระมหาศุภกิจ ปิณฑมฺหาโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑. พระครูเสฐวิภาส ปิณฑมฺหาโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๒. พระมหาวิฑูรย์ สุวฑฺฒโน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินภายในอาคารหอฉัน
๒. เฝ้าระวังความเสียหายและทำแผนบูรณะซ่อมแซมและออกคณะกรรมการอำนวยความสะดวก
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยความสะดวกเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลความเรียบร้อยอาคารหอพักนิสิต

๑. พระธรรมปริยัติโมลี	ประธานกรรมการ
๒. พระครูบรรลือชกการ	รองประธานกรรมการ
๓. พระปรีดา ปิณฑมฺหาโร	กรรมการ
๔. นายเกษม ประกอบดี	กรรมการ
๕. เจ้าหน้าที่กองกิจการนิสิตทุกกลุ่ม/คน	กรรมการ
๖. พระวิชัย อคฺคธมฺโม	กรรมการ
๗. พระมหาบุญชู เขมจารี	กรรมการและเลขานุการ
๘. นายสุรเชษฐ์ ตอรัมย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๙. พระครูพินธนาภิเษก	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินภายในอาคารหอพักนิสิต
๒. ดำเนินการประสานงานความร่วมมือระหว่างหอพักนิสิตเพื่อปฏิบัติงานกิจอาสาช่วยเหลืองานมหาวิทยาลัยและผู้ประสงค์
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยความสะดวกเป็นระยะ

- ๗ -

คณะกรรมการฝ่ายกำกับดูแลหนังสือ คำรา คัมภีร์พระไตรปิฎก

คัมภีร์อรรถกถา และคัมภีร์อื่นๆ

๑. พระศรีสังฆปริณายก	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาพรหม ธรรมหาโต	รองประธานกรรมการ
๓. พระสุทิน เทมวโร	กรรมการ
๔. พระมหาบุญณะ ชาตเมโว	กรรมการ
๕. นายสนธิญาณ รัชชานักดี	กรรมการ
๖. เจ้าหน้าที่กองวิชาการทุกรูป/คน	กรรมการ
๗. พระมหาสุทัศน์ ศีลสารวที	กรรมการและเลขานุการ
๘. พระมหาราชัน จิตฺตปาโล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๙. นายสุชญา ศิริชัยกร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการดูแลรักษาหนังสือคำรา คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา และคัมภีร์อื่นๆ ของมหาวิทยาลัย
๒. สำรวจความเสียหายและทำแผนการดูแลรักษาเสนอคณะกรรมการอำนวยการ
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการอำนวยการกลุ่มงานด้านปริจาคและสวัสดิการ

๑. พระมหาไชว พสสณโธ	ประธานกรรมการ
๒. พระครูวินัยธรวิมลท โกวโร	รองประธานกรรมการ
๓. พระมหาสุภชัย ปิยะมณโธ	กรรมการและเลขานุการ

ให้มีหน้าที่ กำกับดูแลและอำนวยการ ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในส่วนงานดำเนินงานตามหน้าที่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

คณะกรรมการฝ่ายรับบริจาค

๑. พระมหาวิธัย ธรรมาโร	ประธานกรรมการ
๒. นายฉัตรชัย บัวเกิด	รองประธานกรรมการ
๓. นางสาวณภาพลภรณ์ สง่าเนกา	กรรมการ
๔. เจ้าหน้าที่ฝ่ายธรรมจริยทุกรูป/คน	กรรมการ
๕. เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชีทุกคน	กรรมการ
๖. พระมหาสุภชัย ปิยะมณโธ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการรับบริจาค จัดทำบัญชีรายชื่อผู้บริจาค บัญชีรายการเครื่องอุปโภคบริโภค จตุปัจจัยและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ทัก
๒. สรุปรายการบริจาค และรายงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายจัดระเบียบและแจกซองที่รับบริจาคมาเพื่อผู้ประสบอุทกภัย

๑. พระครูวินัยธรวิมลท โกวโร	ประธานกรรมการ
-----------------------------	---------------

- ๘ -

๒. พระมหาเมธา จันทลาโร	รองประธานกรรมการ
๓. คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตคณะพุทธศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันจันทร์และวันศุกร์)	กรรมการ
๔. คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตคณะครุศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันอังคารและวันเสาร์)	กรรมการ
๕. คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันพุธและวันอาทิตย์)	กรรมการ
๖. คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตคณะสังคมศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันพฤหัสบดีและวันอาทิตย์)	กรรมการ
๗. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิปัสสนาธุระทุกรูป/คน	กรรมการ
๘. พระมหาวิชาญ สุวิชาโน	กรรมการและเลขานุการ
๙. พระครูสังฆรักษ์ธีรธัมม์ ธีรธมฺโม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการคิดแยกประเภทสิ่งของที่ได้รับบริจาค
 ๒. ดำเนินการแจกของที่ได้รับบริจาคตามกลุ่มประสบทุกข์
 ๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ
- หมายเหตุ:- ปฏิบัติงานตามวันที่ได้กำหนดมอบหมาย

คณะกรรมการอำนวยการกลุ่มงานด้านสาธารณูปโภค

๑. พระวิสุทธสิริโรรสตา	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาโพธิพันธ์ ธมฺมจีโว	กรรมการ
๓. พระมหาพุทธไฉ่ศักดิ์ ธฺมานิสฺสโร	กรรมการและเลขานุการ
๔. นายพลวัฒน์ ชื่นสุข	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้มีหน้าที่ กำกับดูแลและจัดการ ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในกลุ่มงานดำเนินงานตามหน้าที่
ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

คณะกรรมการฝ่ายควบคุมดูแลระบบไฟฟ้าและประปาภายในมหาวิทยาลัย

๑. พระมหาสุเทพ สุปัญโญ	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาพุทธไฉ่ศักดิ์ ธฺมานิสฺสโร	รองประธานกรรมการ
๓. พระมหาอภิรักษ์ สุธีโร	กรรมการ
๔. พระเชื้อส ปภสฺสโร	กรรมการ
๕. พระมหาอนุพงษ์ อนุญโธ	กรรมการ
๖. พระมหาวิวัฒน์ วิมลธมฺโม	กรรมการ
๗. สามเณรศรดาพร สีนวล	กรรมการ
๘. นายณตุง วรรมทอง	กรรมการ
๙. นายเรืองยศ หวังสุขใจ	กรรมการและเลขานุการ

- ๔ -

ปีพม่าที่

๑. ดำเนินการควบคุมดูแลระบบไฟฟ้าและประปาภายในมหาวิทยาลัย
๒. ดำเนินการแก้ไข ประสานงานระบบไฟฟ้าและประปาภายในมหาวิทยาลัย
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายอนุรักษ์รักษาความสะอาดและกฏกับดูแลนิสิต

๑. พระครูบวรวิเทศกกร	ประธานกรรมการ
๓. นิสิตคณะพุทธศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันจันทร์และวันศุกร์)	กรรมการ
๔. นิสิตคณะครุศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันอังคารและวันเสาร์)	กรรมการ
๕. นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันพุธและวันอาทิตย์)	กรรมการ
๖. นิสิตคณะสังคมศาสตร์ (ปฏิบัติงานวันพฤหัสบดีและวันอาทิตย์)	กรรมการ
๗. เจ้าหน้าที่กองกิจการนิสิตทุกรูป/คน	กรรมการ
๘. นายก รองนายกองค์การบริหารนิสิต และคณะกรรมการทุกรูป/คน	กรรมการ
๙. ประธาน รองประธานสภานิสิต และสมาชิกสภานิสิตทุกรูป/คน	กรรมการ
๑๐. พระมหาบุญชู เหมจารี	กรรมการและเลขานุการ
๑๑. พระไพฑูรย์ ปิณฑโม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๒. นายสุรเชษฐ์ ตอวิสัย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓. นายเกษม ประกอบดี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. พระมหาชัยณรงค์ ฐานวโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. พระมหาวิทยา ชีวปัญโญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ปีพม่าที่

๑. ดำเนินการคิดแยก เก็บและกำจัดขยะทุกประเภท
๒. ดำเนินการดูแล รักษาความสะอาดอาคารสถานที่ ห้องน้ำ ที่พักผู้ประสบอุทกภัย
๓. ประสานงานฝ่ายระเบียบและแผนของรับบริจาคเพื่อเป็นการนำเงินให้ผู้ประสบอุทกภัย
๔. ดำเนินการกำกับดูแลนิสิตที่พักอยู่ภายในมหาวิทยาลัย
๕. ดำเนินการประสานงานความร่วมมือระหว่างนิสิตเพื่อปฏิบัติการกิจจิตอาสาช่วยเหลืองานมหาวิทยาลัยและผู้ประสบภัย
๖. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัย

๑. พระครูปิโยธิกิจศีลารัง	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองประธานกรรมการ

๓.๓๓.๖

๓. พระมหาบุญมีศ อินทปัญโญ	รองประธานกรรมการ
๔. ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ ผลทอง	รองประธานกรรมการ
๕. หัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์	กรรมการ
๖. หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์	กรรมการ
๗. หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยา	กรรมการ
๘. คณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ ทุกรูป/คน	กรรมการ
๙. เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยมหาวิทยาลัยทุกคน	กรรมการ
๑๐. พระปลัดวีระพงษ์ เขมวีโร	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในมหาวิทยาลัย
๒. ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการอำนวยการกลุ่มงานด้านจัดกิจกรรม

๑. พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ	ประธานที่ปรึกษา
๒. พระสุธีธรรมาภิวัง	รองประธานที่ปรึกษา
๓. พระราชวรเมธี	ที่ปรึกษา
๔. พระครูปลัดมาตุ วรรณโชติ	ที่ปรึกษา
๕. พระมหาทวีสุชัย กิตติปาโล	ที่ปรึกษา
๖. พระครูเปี่ยมศิริกิตติธำรง	ที่ปรึกษา
๗. พระมหาไชย พุทฺธปัญโญ	ประธานกรรมการ
๘. พระครูวินัยกรวิมล โกวิทโก	รองประธานกรรมการ
๙. พระมหาวิฑูรย์ สุวิชาโน	กรรมการและเลขานุการ

ให้มีหน้าที่ กำกับดูแลและสั่งการ ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในกลุ่มงานดำเนินงานตามหน้าที่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

คณะกรรมการฝ่ายจัดกิจกรรมเพื่อผู้ประสบอุทกภัย

๑. พระครูวินัยกรวิมล โกวิทโก	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาสมบุญ ฐุณฺณิกโร	รองประธานกรรมการ
๓. ผศ.ดร.ธีรวัฒน์ ศรีศรีเรือง	รองประธานกรรมการ
๔. ดร.ประพันธ์ สุขพร	รองประธานกรรมการ
๕. คณาจารย์ และนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย	กรรมการ
๖. คณาจารย์คณะพุทธศาสตร์	กรรมการ
๗. คณาจารย์คณะครุศาสตร์	กรรมการ
๘. คณาจารย์คณะมนุษยศาสตร์	กรรมการ
๙. คณาจารย์คณะสังคมศาสตร์	กรรมการ

- ๓๓ -

๓๐. เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกอบรมและฝ่ายวิปัสสนาธุระ

ทุกรูปคน	กรรมการ
๓๓. แม่ชีกฤษณา จิกษาโสม	กรรมการ
๓๒. พระมหากวีชาญ สุวิชาโน	กรรมการและเลขานุการ
๓๓. พระมหานวมเณรดี ปิตฺติญาโณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้ประสบอุทกภัย
๒. ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อจัดกิจกรรมให้ผู้ประสบอุทกภัย
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๑. พระครูปลัดสุวิมลจรรย์คุณ	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.พรรษา พงษ์มายนกุล	รองประธานกรรมการ
๓. นายสมหมาย สุภาจิต	รองประธานกรรมการ
๔. เจ้าหน้าที่สำนักงานบริหาร สำนักส่งเสริม พระพุทธศาสนาและบริการสังคมทุกรูปคน	กรรมการ
๕. พระมหาคณพงษ์ พุทธิฤทธิ์โต	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการจัดทำข้อมูลและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานเฉพาะกิจในภาวะที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประสบเหตุอุทกภัย
๒. ดำเนินการประสานงานกับสื่อมวลชนและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อบริการให้สื่อมวลชนและผู้บริหารและข้อมูลเหตุอุทกภัย
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการอำนวยการกลุ่มงานด้านบรรณพจนานะ

๑. พระมหาดำรงดี ศิริคุสุโต	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาสุพจน์ศักดิ์ ธาณิสโร	กรรมการและเลขานุการ

ให้มีหน้าที่ กำกับดูแลและสั่งการ ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในกลุ่มงานดำเนินงานตามหน้าที่ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

คณะกรรมการฝ่ายกำกับและควบคุมยานพาหนะเข้าออกมหาวิทยาลัย

๑. พระมหาสันติ ชีวฤทธิ์	ประธานกรรมการ
๒. นายฉัตรชัย บัวเกิด	รองประธานกรรมการ
๓. เจ้าหน้าที่กองกลางรูปคน	กรรมการ
๔. พระมหาสุพจน์ศักดิ์ ธาณิสโร	กรรมการและเลขานุการ
๕. พระชัยเจริญ อภิวัฒนโธ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- ๓๒ -

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการอำนวยความสะดวกแก่คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ไปกลับระหว่างวัดมหาธาตุฯ วัดศรีสุดาราม และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย
๒. จัดอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับส่งภายในมหาวิทยาลัย
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

คณะกรรมการฝ่ายประสานงานทั่วไป

๑. พระมหาไพริจน์ ธมฺมจีโว	ประธานกรรมการ
๒. พระศรีวิชัย อภิบาลโย	รองประธานกรรมการ
๓. พระศุภมิตรสารกิจ	กรรมการ
๔. พระธีระยุทธ์ อู่จุฑาโร	กรรมการ
๕. พระมหาพุทธศักดิ์ ชูนิสฺสโร	กรรมการและเลขานุการ
๖. นางสาววิไลวรรณ ใจสวัสดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจการเพื่อผู้ประสบอุทกภัย
๒. ดำเนินการวางแผนทางและเสนอผู้บริหารเพื่อดำเนินการในกรณีเร่งด่วน
๓. สรุป และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นระยะ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๔

(พระธรรมโกศาจารย์)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ว/ค/ป ที่ทำการสัมภาษณ์.....

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

๒. อายุ.....ปี

๓. ความสัมพันธ์กับศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

☐ กลุ่มผู้บริหารศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

☐ กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วม เช่น มูลนิธิชัยพัฒนา ดำรงจตระเวนชายแดน

☐ กลุ่มอาสาสมัครจิตอาสา ☐ ผู้ประสบภัย

๔. อาชีพ.....

๕. ตำแหน่ง.....

๖. ระดับการศึกษา.....

๗. ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่/พักอาศัยในศูนย์พักพิงพื้นฟูผู้ประสบภัย มจร.

๘. ภูมิลำเนา.....

ส่วนที่ ๒ ประเด็นการสัมภาษณ์

ประเด็นที่ ๑ การบริหาร การจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑) ท่านมีวิธีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอย่างไร

๒) วัตถุประสงค์ของการบริหารศูนย์พักพิง มีอย่างไร

- ๓) ท่านมีหลักในการบริหารจัดการคนในศูนย์พักพิง อย่างไร
- ๔) ท่านมีหลักในการบริหารจัดการเงินหรืองบประมาณในศูนย์พักพิง อย่างไร
- ๕) ท่านมีหลักในการบริหารจัดการวัสดุสิ่งของในศูนย์พักพิง อย่างไร
- ๖) ท่านมีหลักในการบริหารจัดการอุปกรณ์เครื่องมือในศูนย์พักพิง อย่างไร

ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการหลักธรรมข้อ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พักพิงของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- ๑) ท่านใช้หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงหรือไม่ อย่างไร
- ๒) ท่านใช้กิจกรรมการเฝ้าระวังด้านศีลเชิงกายภาพในศูนย์พักพิงหรือไม่ อย่างไร
- ๓) ท่านใช้กิจกรรมการเฝ้าระวังด้านสมาธิในศูนย์พักพิงหรือไม่ อย่างไร
- ๔) ท่านใช้กิจกรรมการพัฒนาปัญญาในศูนย์พักพิงหรือไม่ อย่างไร
- ๕) ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

ภาคผนวก ง.
ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้อง

สัมภาษณ์ ผู้ประสบภัย

สัมภาษณ์กลุ่มย่อย

สัมมนากลุ่มย่อย

สัมมนากลุ่มย่อย

สัมมนากลุ่มย่อย

สัมมนากลุ่มย่อย

สัมภาษณ์ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, (บัวบาน), หัวหน้าฝ่ายบริการฝึกอบรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: ปมณัตน์ จงวัฒนากุลกิจ
เกิด	: ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓
สถานที่เกิด	: โรงพยาบาลวชิระพยาบาล แขวงดุสิต กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	: ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์การทำงาน	: พ.ศ. ๒๕๓๖ - ปัจจุบัน พนักงาน บริษัท ยูนิแล็บฟาร์มาซูติคอล จำกัด : เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้ออาวุโส
ปีที่เข้าศึกษา	: ๔ มิถุนายน ๒๕๕๔
สำเร็จการศึกษา	: ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๒๒๒/๑๕๐ ม.ลลิตา ซ.มังกร อ.บางเมือง จ.สมุทรปราการ
เบอร์โทรศัพท์	: ๐๘๖ – ๓๖๔๔๔๗๒
E-mail	: pamonnatadd@gmail.com